నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

దీఘనికాయో

పాథికవగ్గపాళి

౧. పాథికసుత్తం

సునక్ఖత్తవత్థు

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా మల్లేసు విహరతి అనుపియం నామ [అనుప్పియం నామ (స్యా.)] మల్లానం నిగమో. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ అనుపియం పిణ్డాయ పావిసి. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – ''అతిప్పగో ఖో తావ అనుపియాయం [అనుపియం (క.)] పిణ్డాయ చరితుం. యంనూనాహం యేన భగ్గవగోత్తస్స పరిబ్బాజకస్స ఆరామో, యేన భగ్గవగోత్తో పరిబ్బాజకో తేనుపసఙ్కమేయ్య''న్తి.

౨. అథ ఖో భగవా యేన భగ్గవగోత్తస్స పరిబ్బాజకస్స ఆరామో, యేన భగ్గవగోత్తో పరిబ్బాజకో తేనుపసఙ్కమి. అథ ఖో భగ్గవగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – ''ఏతు ఖో, భన్తే, భగవా. స్వాగతం, భన్తే, భగవతో. చిరస్సం ఖో, భన్తే, భగవా ఇమం పరియాయమకాసి యదిదం ఇధాగమనాయ. నిసీదతు, భన్తే, భగవా, ఇదమాసనం పఞ్ఞత్త''న్తి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. భగ్గవగోత్తోపి ఖో పరిబ్బాజకో అఞ్ఞతరం నీచం ఆసనం గహేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో భగ్గవగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – ''పురిమాని, భన్తే, దివసాని పురిమతరాని సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం ఏతదవోచ – 'పచ్చక్ఖాతో దాని మయా, భగ్గవ, భగవా. న దానాహం భగవన్తం ఉద్దిస్స విహరామీ'తి. కచ్చేతం, భన్తే, తథేవ, యథా సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో అవచా''తి? ''తథేవ ఖో ఏతం, భగ్గవ, యథా సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో అవచ''.

౩. పురిమాని, భగ్గవ, దివసాని పురిమతరాని సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో మం ఏతదవోచ – 'పచ్చక్ఖామి దానాహం, భన్తే, భగవన్తం. న దానాహం, భన్తే, భగవన్తం ఉద్దిస్స విహరిస్సామీ'తి. 'ఏవం వుత్తే, అహం, భగ్గవ, సునక్ఖత్తం లిచ్ఛవిపుత్తం ఏతదవోచం – 'అపి ను తాహం, సునక్ఖత్త, ఏవం అవచం, ఏహి త్వం, సునక్ఖత్త, మమం ఉద్దిస్స విహరాహీ'తి? 'నో హేతం, భన్తే'. 'త్వం వా పన మం ఏవం అవచ – అహం, భన్తే, భగవన్తం ఉద్దిస్స విహరిస్సామీ'తి? 'నో హేతం, భన్తే'. 'ఇతి కిర, సునక్ఖత్త, నేవాహం తం వదామి – ఏహి త్వం, సునక్ఖత్త, మమం ఉద్దిస్స విహరాహీతి. నపి కిర మం త్వం వదేసి – అహం, భన్తే, భగవన్తం ఉద్దిస్స విహరిస్సామీతి. ఏవం సన్తే, మోఘపురిస, కో సన్తో కం పచ్చాచిక్ఖసి? పస్స, మోఘపురిస, యావఞ్చ [యావ చ (క.)] తే ఇదం అపరద్ధ'న్తి.

౪. ‘న హి పన మే, భన్తే, భగవా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరోతీ’తి. ‘అపి ను తాహం, సునక్ఖత్త, ఏవం అవచం – ఏహి త్వం, సునక్ఖత్త, మమం ఉద్దిస్స విహరాహి, అహం తే ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సామీ’తి? ‘నో హేతం, భన్తే’. ‘త్వం వా పన మం ఏవం అవచ – అహం, భన్తే, భగవన్తం ఉద్దిస్స విహరిస్సామి, భగవా మే ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతీ’తి? ‘నో హేతం, భన్తే’. ‘ఇతి కిర, సునక్ఖత్త, నేవాహం తం వదామి – ఏహి త్వం, సునక్ఖత్త, మమం ఉద్దిస్స విహరాహి, అహం తే ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సామీ’తి; నపి కిర మం త్వం వదేసి – అహం, భన్తే, భగవన్తం ఉద్దిస్స విహరిస్సామి, భగవా మే ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతీ’తి. ఏవం సన్తే, మోఘపురిస , కో సన్తో కం పచ్చాచిక్ఖసి? తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, కతే వా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియే అకతే వా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియే యస్సత్థాయ మయా ధమ్మో దేసితో సో నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయా’తి? ‘కతే వా, భన్తే, ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియే అకతే వా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియే యస్సత్థాయ భగవతా ధమ్మో దేసితో సో నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయా’తి. ‘ఇతి కిర, సునక్ఖత్త, కతే వా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియే, అకతే వా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియే, యస్సత్థాయ మయా ధమ్మో దేసితో, సో నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. తత్ర, సునక్ఖత్త, కిం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కతం కరిస్సతి? పస్స, మోఘపురిస, యావఞ్చ తే ఇదం అపరద్ధ’న్తి.

౫. ‘న హి పన మే, భన్తే, భగవా అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేతీ’తి [పఞ్ఞాపేతీతి (పీ.)]? ‘అపి ను తాహం, సునక్ఖత్త, ఏవం అవచం – ఏహి త్వం, సునక్ఖత్త, మమం ఉద్దిస్స విహరాహి, అహం తే అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేస్సామీ’తి? ‘నో హేతం, భన్తే’. ‘త్వం వా పన మం ఏవం అవచ – అహం, భన్తే, భగవన్తం ఉద్దిస్స విహరిస్సామి, భగవా మే అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేస్సతీ’తి? ‘నో హేతం, భన్తే’. ‘ఇతి కిర, సునక్ఖత్త, నేవాహం తం వదామి – ఏహి త్వం, సునక్ఖత్త, మమం ఉద్దిస్స విహరాహి, అహం తే అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేస్సామీతి. నపి కిర మం త్వం వదేసి – అహం, భన్తే, భగవన్తం ఉద్దిస్స విహరిస్సామి, భగవా మే అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేస్సతీ’తి. ఏవం సన్తే, మోఘపురిస, కో సన్తో కం పచ్చాచిక్ఖసి? తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, పఞ్ఞత్తే వా అగ్గఞ్ఞే, అపఞ్ఞత్తే వా అగ్గఞ్ఞే, యస్సత్థాయ మయా ధమ్మో దేసితో, సో నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయా’తి? ‘పఞ్ఞత్తే వా, భన్తే, అగ్గఞ్ఞే, అపఞ్ఞత్తే వా అగ్గఞ్ఞే, యస్సత్థాయ భగవతా ధమ్మో దేసితో, సో నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయా’తి. ‘ఇతి కిర, సునక్ఖత్త, పఞ్ఞత్తే వా అగ్గఞ్ఞే, అపఞ్ఞత్తే వా అగ్గఞ్ఞే, యస్సత్థాయ మయా ధమ్మో దేసితో, సో నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ. తత్ర, సునక్ఖత్త, కిం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞత్తం కరిస్సతి? పస్స, మోఘపురిస, యావఞ్చ తే ఇదం అపరద్ధం’.

౬. ‘అనేకపరియాయేన ఖో తే, సునక్ఖత్త, మమ వణ్ణో భాసితో వజ్జిగామే – ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవాతి. ఇతి ఖో తే, సునక్ఖత్త, అనేకపరియాయేన మమ వణ్ణో భాసితో వజ్జిగామే.

‘అనేకపరియాయేన ఖో తే, సునక్ఖత్త, ధమ్మస్స వణ్ణో భాసితో వజ్జిగామే – స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీతి. ఇతి ఖో తే, సునక్ఖత్త, అనేకపరియాయేన ధమ్మస్స వణ్ణో భాసితో వజ్జిగామే.

‘అనేకపరియాయేన ఖో తే, సునక్ఖత్త, సఙ్ఘస్స వణ్ణో భాసితో వజ్జిగామే – సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో,

యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా, ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా'తి. ఇతి ఖో తే, సునక్ఖత్త, అనేకపరియాయేన సఙ్ఘస్స వణ్ణో భాసితో వజ్జిగామే.

'ఆరోచయామి ఖో తే, సునక్ఖత్త, పటివేదయామి ఖో తే, సునక్ఖత్త. భవిస్సన్తి ఖో తే, సునక్ఖత్త, వత్తారో, నో విసహి సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో సమణే గోతమే బ్రహ్మచరియం చరితుం, నో అవిసహన్తో సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తో'తి. ఇతి ఖో తే, సునక్ఖత్త, భవిస్సన్తి వత్తారో'తి.

ఏవం పి ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో మయా వుచ్చమానో అపక్కమేవ ఇమస్మా ధమ్మవినయా, యథా తం ఆపాయికో నేరయికో.

కోరక్ఖత్తియవత్థు

౭. "ఏకమిదాహం, భగ్గవ, సమయం థూలూసు [బుమూసు (సీ. పీ.)] విహరామి ఉత్తరకా నామ థూలూనం నిగమో. అథ ఖ్వాహం, భగ్గవ, పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సునక్ఖత్తేన లిచ్ఛవిపుత్తేన పచ్ఛాసమణేన ఉత్తరకం పిణ్డాయ పావిసిం. తేన ఖో పన సమయేన అచేలో కోరక్ఖత్తియో కుక్కురవతికో చతుక్కుణ్డికో [చతుకుణ్డికో (సీ. పీ.) చతుకోణ్డికో (స్యా. క.)] ఛమానికిణ్ణం భక్ఖసం ముఖేనేవ ఖాదతి, ముఖేనేవ భుఞ్జతి. అద్దసా ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో అచేలం కోరక్ఖత్తియం కుక్కురవతికం చతుక్కుణ్డికం ఛమానికిణ్ణం భక్ఖసం ముఖేనేవ ఖాదన్తం ముఖేనేవ భుఞ్జన్తం. దిస్వానస్స ఏతదహోసి – 'సాధురూపో వత, భో, అయం [అరహం (సీ. స్యా. పీ.)] సమణో చతుక్కుణ్డికో ఛమానికిణ్ణం భక్ఖసం ముఖేనేవ ఖాదతి, ముఖేనేవ భుఞ్జతీ'తి.

"అథ ఖ్వాహం, భగ్గవ, సునక్ఖత్తస్స లిచ్ఛవిపుత్తస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ సునక్ఖత్తం లిచ్ఛవిపుత్తం ఏతదవోచం – 'త్వమ్పి నామ, మోఘపురిస, సమణో సక్యపుత్తియో [మోఘపురిస సక్యపుత్తియో (సీ. స్యా. పీ.)] పటిజానిస్ససీ'తి! 'కిం పన మం, భన్తే, భగవా ఏవమాహ – 'త్వమ్పి నామ, మోఘపురిస, సమణో సక్యపుత్తియో [మోఘపురిస సక్యపుత్తియో (సీ. స్యా. పీ.)] పటిజానిస్ససీ'తి? 'నను తే, సునక్ఖత్త, ఇమం అచేలం కోరక్ఖత్తియం కుక్కురవతికం చతుక్కుణ్డికం ఛమానికిణ్ణం భక్ఖసం ముఖేనేవ ఖాదన్తం ముఖేనేవ భుఞ్జన్తం దిస్వాన ఏతదహోసి – సాధురూపో వత, భో, అయం సమణో చతుక్కుణ్డికో ఛమానికిణ్ణం భక్ఖసం ముఖేనేవ ఖాదతి, ముఖేనేవ భుఞ్జతీ'తి? 'ఏవం, భన్తే. కిం పన, భన్తే, భగవా అరహత్తస్స మచ్ఛరాయతీ'తి? 'న ఖో అహం, మోఘపురిస, అరహత్తస్స మచ్ఛరాయామి. అపి చ, తుయ్హేవేతం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం, తం పజహ. మా తే అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. యం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, మఞ్ఞసి అచేలం కోరక్ఖత్తియం – సాధురూపో అయం సమణో'తి [మఞ్ఞసి "అచేలో కోరఖత్తియో సాధురూపో అరహం సమణో'తి" (స్యా.)]. సో సత్తమం దివసం అలసకేన కాలఙ్కరిస్సతి. కాలఙ్కతో [కాలకతో (సీ. స్యా. పీ.)] చ కాలకఞ్చికా [కాలకఞ్జా (సీ. పీ.), కాలకఞ్జికా (స్యా.)] నామ అసురా సబ్బనిహీనో అసురకాయో, తత్ర ఉపపజ్జిస్సతి. కాలఙ్కతఞ్చ నం బీరణత్థమ్బకే సుసానే ఛడ్డేస్సన్తి. ఆకఙ్ఖమానో చ త్వం, సునక్ఖత్త, అచేలం కోరక్ఖత్తియం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛేయ్యాసి – జానాసి, ఆవుసో కోరక్ఖత్తియ [అచేల కోరఖత్తియ (క.)], అత్తనో గతిన్తి? ఠానం ఖో

పనేతం, సునక్ఖత్త, విజ్జతి యం తే అచేలో కోరక్ఖత్తియో బ్యాకరిస్సతి – జానామి, ఆవుసో సునక్ఖత్త, అత్తనో గతిం; కాలకఞ్చికా నామ అసురా సబ్బనిహీనో అసురకాయో, తత్రామ్హి ఉపపన్నోతి.

"అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేన అచేలో కోరక్ఖత్తియో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా అచేలం కోరక్ఖత్తియం ఏతదవోచ – 'బ్యాకతో ఖోసి, ఆవుసో కోరక్ఖత్తియ, సమణేన గోతమేన – అచేలో కోరక్ఖత్తియో సత్తమం దివసం అలసకేన కాలఙ్కరిస్సతి. కాలఙ్కతో చ కాలకఞ్చికా నామ అసురా సబ్బనిహీనో అసురకాయో , తత్ర ఉపపజ్జిస్సతి. కాలఙ్కతఞ్చ నం బీరణత్థమ్బకే సుసానే ఛడ్డేస్సన్తీ'తి. యేన త్వం, ఆవుసో కోరక్ఖత్తియ, మత్తం మత్తఞ్చ భత్తం భుఞ్జేయ్యాసి, మత్తం మత్తఞ్చ పానీయం పివేయ్యాసి. యథా సమణస్స గోతమస్స మిచ్ఛా అస్స వచన'న్తి.

౮. "అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో ఏకద్వీహికాయ సత్తరత్తిన్దివాని గణేసి, యథా తం తథాగతస్స అసద్దహమానో. అథ ఖో, భగ్గవ, అచేలో కోరక్ఖత్తియో సత్తమం దివసం అలసకేన కాలమకాసి. కాలఙ్కతో చ కాలకఞ్చికా నామ అసురా సబ్బనిహీనో అసురకాయో, తత్ర ఉపపజ్జి. కాలఙ్కతఞ్చ నం బీరణత్థమ్బకే సుసానే ఛడ్డేసుం.

౯. "అస్సోసి ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో – 'అచేలో కిర కోరక్ఖత్తియో అలసకేన కాలఙ్కతో బీరణత్థమ్బకే సుసానే ఛడ్డితో'తి. అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేన బీరణత్థమ్బకం సుసానం, యేన అచేలో కోరక్ఖత్తియో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా అచేలం కోరక్ఖత్తియం తిక్ఖత్తుం పాణినా ఆకోటేసి – 'జానాసి, ఆవుసో కోరక్ఖత్తియ, అత్తనో గతి'న్తి? అథ ఖో, భగ్గవ, అచేలో కోరక్ఖత్తియో పాణినా పిట్ఠిం పరిపుఞ్ఛన్తో వుట్ఠాసి. 'జానామి, ఆవుసో సునక్ఖత్త, అత్తనో గతిం. కాలకఞ్చికా నామ అసురా సబ్బనిహీనో అసురకాయో, తత్రామ్హి ఉపపన్నో'తి వత్వా తత్థేవ ఉత్తానో పపతి [పరిపతి (స్యా. క.)].

౧౦. "అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అహం, భగ్గవ , సునక్ఖత్తం లిచ్ఛవిపుత్తం ఏతదవోచం – 'తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, యథేవ తే అహం అచేలం కోరక్ఖత్తియం ఆరబ్భ బ్యాకాసిం, తథేవ తం విపాకం, అఞ్ఞథా వా'తి? 'యథేవ మే, భన్తే, భగవా అచేలం కోరక్ఖత్తియం ఆరబ్భ బ్యాకాసి, తథేవ తం విపాకం, నో అఞ్ఞథా'తి. 'తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, యది ఏవం సన్తే కతం వా హోతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం, అకతం వాతి? 'అద్ధా ఖో, భన్తే, ఏవం సన్తే కతం హోతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం, నో అకత'న్తి. 'ఏవమ్పి ఖో మం త్వం, మోఘపురిస, ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరోన్తం ఏవం వదేసి – న హి పన మే, భన్తే, భగవా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరోతీతి. పస్స, మోఘపురిస, యావఞ్చ తే ఇదం అపరద్ధ'న్తి. "ఏవమ్పి ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో మయా వుచ్చమానో అపక్కమేవ ఇమస్మా ధమ్మవినయా, యథా తం ఆపాయికో నేరయికో.

అచేలకళారమట్టకవత్థు

౧౧. "ఏకమిదాహం, భగ్గవ, సమయం వేసాలియం విహరామి మహావనే కూటాగారసాలాయం. తేన ఖో పన సమయేన అచేలో కళారమట్టకో వేసాలియం పటివసతి లాభగ్గప్పత్తో చేవ యసగ్గప్పత్తో చ వజ్జిగామే. తస్స సత్తవతపదాని [సత్తవత్తపదాని (స్యా. పీ.)] సమత్తాని సమాదిన్నాని హోన్తి – 'యావజీవం అచేలకో అస్సం, న వత్థం పరిదహేయ్యం,

యావజీవం బ్రహ్మచారీ అస్సం, న మేథునం ధమ్మం పటిసేవేయ్యం, యావజీవం సురామంసేనేవ యాపేయ్యం, న ఓదనకుమ్మాసం భుఞ్జేయ్యం. పురత్థిమేన వేసాలిం ఉదేనం నామ చేతియం, తం నాతిక్కమేయ్యం, దక్ఖిణేన వేసాలిం గోతమకం నామ చేతియం, తం నాతిక్కమేయ్యం, పచ్ఛిమేన వేసాలిం సత్తమ్బం నామ చేతియం, తం నాతిక్కమేయ్యం, ఉత్తరేన వేసాలిం బహుపుత్తం నామ [బహుపుత్తకం నామ (స్యా.)] చేతియం తం నాతిక్కమేయ్య'న్తి. సో ఇమేసం సత్తన్నం వతపదానం సమాదానహేతు లాభగ్గప్పత్తో చేవ యసగ్గప్పత్తో చ వజ్జిగామే.

౧౨. "అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేన అచేలో కళారమట్టకో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా అచేలం కళారమట్టకం పఞ్హం అపుచ్ఛి. తస్స అచేలో కళారమట్టకో పఞ్హం పుట్ఠో న సమ్పాయాసి. అసమ్పాయన్తో కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాత్వాకాసి. అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తస్స లిచ్ఛవిపుత్తస్స ఏతదహోసి – 'సాధురూపం వత భో అరహన్తం సమణం ఆసాదిమ్హసే [అసాదియిమ్హసే (స్యా.)]. మా వత నో అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా'తి.

౧౩. "అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అహం, భగ్గవ, సునక్ఖత్తం లిచ్ఛవిపుత్తం ఏతదవోచం – 'త్వమ్పి నామ, మోఘపురిస, సమణో సక్యపుత్తియో పటిజానిస్ససీ'తి! 'కిం పన మం, భన్తే, భగవా ఏవమాహ – త్వమ్పి నామ, మోఘపురిస, సమణో సక్యపుత్తియో పటిజానిస్ససీ'తి? 'నను త్వం, సునక్ఖత్త, అచేలం కళారమట్టకం ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం అపుచ్ఛి. తస్స తే అచేలో కళారమట్టకో పఞ్హం పుట్ఠో న సమ్పాయాసి. అసమ్పాయన్తో కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాత్వాకాసి. తస్స తే ఏతదహోసి – "సాధురూపం వత, భో, అరహన్తం సమణం ఆసాదిమ్హసే. మా వత నో అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా'తి. 'ఏవం, భన్తే. కిం పన, భన్తే, భగవా అరహత్తస్స మచ్ఛరాయతీ'తి? 'న ఖో అహం, మోఘపురిస, అరహత్తస్స మచ్ఛరాయామి, అపి చ తుయ్హేవేతం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం, తం పజహ. మా తే అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. యం ఖో పనేతం, సునక్ఖత్త, మఞ్ఞసి అచేలం కళారమట్టకం – సాధురూపో అయం [అరహం (స్యా.)] సమణోతి, సో నచిరస్సేవ పరిహితో సానుచారికో విచరన్తో ఓదనకుమ్మాసం భుఞ్జమానో సబ్బానేవ వేసాలియాని చేతియాని సమతిక్కమిత్వా యసా నిహీనో [యసానికిణ్ణో (క.)] కాలం కరిస్సతీ'తి.

"'అథ ఖో, భగ్గవ, అచేలో కళారమట్టకో నచిరస్సేవ పరిహితో సానుచారికో విచరన్తో ఓదనకుమ్మాసం భుఞ్జమానో సబ్బానేవ వేసాలియాని చేతియాని సమతిక్కమిత్వా యసా నిహీనో కాలమకాసి.

౧౪. "అస్సోసి ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో – 'అచేలో కిర కళారమట్టకో పరిహితో సానుచారికో విచరన్తో ఓదనకుమ్మాసం భుఞ్జమానో సబ్బానేవ వేసాలియాని చేతియాని సమతిక్కమిత్వా యసా నిహీనో కాలఙ్కతో'తి. అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అహం, భగ్గవ, సునక్ఖత్తం లిచ్ఛవిపుత్తం ఏతదవోచం – 'తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, యథేవ తే అహం అచేలం కళారమట్టకం ఆరబ్భ బ్యాకాసిం, తథేవ తం విపాకం, అఞ్ఞథా వా'తి? 'యథేవ మే, భన్తే, భగవా అచేలం కళారమట్టకం ఆరబ్భ బ్యాకాసి, తథేవ తం విపాకం, నో అఞ్ఞథా'తి. 'తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, యది ఏవం సన్తే కతం వా హోతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం అకతం వా'తి? 'అద్ధా ఖో, భన్తే, ఏవం సన్తే కతం హోతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం, నో అకత'న్తి. 'ఏవమ్పి ఖో మం త్వం, మోఘపురిస, ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరోన్తం

ఏవం వదేసి – న హి పన మే, భన్తే, భగవా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరోతీ"తి. పస్స, మోఘపురిస, యావఞ్చ తే ఇదం అపరద్ధ'న్తి. "ఏవమ్పి ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో మయా వుచ్చమానో అపక్కమేవ ఇమస్మా ధమ్మవినయా, యథా తం ఆపాయికో నేరయికో.

అచేలపాథికపుత్తవత్థు

౧౫. "ఏకమిదాహం, భగ్గవ, సమయం తత్థేవ వేసాలియం విహరామి మహావనే కూటాగారసాలాయం. తేన ఖో పన సమయేన అచేలో పాథికపుత్తో [పాటికపుత్తో (సీ. స్యా. పీ.)] వేసాలియం పటివసతి లాభగ్గప్పత్తో చేవ యసగ్గప్పత్తో చ వజ్జిగామే. సో వేసాలియం పరిసతి ఏవం వాచం భాసతి – 'సమణోపి గోతమో ఞాణవాదో, అహమ్పి ఞాణవాదో. ఞాణవాదో ఖో పన ఞాణవాదేన అరహతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం దస్సేతుం. సమణో గోతమో ఉపడ్ఢపథం ఆగచ్ఛేయ్య, అహమ్పి ఉపడ్ఢపథం గచ్ఛేయ్యం. తే తత్థ ఉభోపి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరేయ్యామ. ఏకం చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతి, ద్వాహం కరిస్సామి. ద్వే చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియాని కరిస్సతి, చత్తారాహం కరిస్సామి . చత్తారి చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియాని కరిస్సతి, అట్ఠాహం కరిస్సామి. ఇతి యావతకం యావతకం సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతి, తద్దిగుణం తద్దిగుణాహం కరిస్సామీ'తి.

౧౬. "అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో మం ఏతదవోచ – 'అచేలో, భన్తే, పాథికపుత్తో వేసాలియం పటివసతి లాభగ్గప్పత్తో చేవ యసగ్గప్పత్తో చ వజ్జిగామే. సో వేసాలియం పరిసతి ఏవం వాచం భాసతి – సమణోపి గోతమో ఞాణవాదో, అహమ్పి ఞాణవాదో. ఞాణవాదో ఖో పన ఞాణవాదేన అరహతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం దస్సేతుం. సమణో గోతమో ఉపడ్ఢపథం ఆగచ్ఛేయ్య, అహమ్పి ఉపడ్ఢపథం గచ్ఛేయ్యం. తే తత్థ ఉభోపి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరేయ్యామ. ఏకం చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతి, ద్వాహం కరిస్సామి. ద్వే చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియాని కరిస్సతి, చత్తారాహం కరిస్సామి. చత్తారి చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియాని కరిస్సతి, అట్ఠాహం కరిస్సామి. ఇతి యావతకం యావతకం సమణో గోతమో ఉత్తరి మనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతి, తద్దిగుణం తద్దిగుణాహం కరిస్సామీ"తి.

"ఏవం వుత్తే, అహం, భగ్గవ, సునక్ఖత్తం లిచ్ఛవిపుత్తం ఏతదవోచం – 'అభబ్బో ఖో, సునక్ఖత్త, అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా'తి.

౧౭. 'రక్ఖతేతం, భన్తే, భగవా వాచం, రక్ఖతేతం సుగతో వాచ'న్తి. 'కిం పన మం త్వం, సునక్ఖత్త, ఏవం వదేసి – రక్ఖతేతం, భన్తే, భగవా వాచం, రక్ఖతేతం సుగతో వాచ'న్తి? 'భగవతా చస్స, భన్తే, ఏసా వాచా ఏకంసేన ఓధారితా [ఓవాదితా (క.)] – అభబ్బో అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ

సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యాతి. అచేలో చ, భన్తే, పాథికపుత్తో విరూపరూపేన భగవతో సమ్ముఖీభావం ఆగచ్ఛేయ్య, తదస్స భగవతో ముసా'తి.

౧౮. 'అపి ను, సునక్ఖత్త, తథాగతో తం వాచం భాసేయ్య యా సా వాచా ద్వయగామినీ'తి? 'కిం పన, భన్తే, భగవతా అచేలో పాథికపుత్తో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో – అభబ్బో అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా'తి?

'ఉదాహు , దేవతా భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అభబ్బో, భన్తే, అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా భగవతో సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా'తి?

౧౯. 'చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో చేవ మే, సునక్ఖత్త , అచేలో పాథికపుత్తో అభబ్బో అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా'తి.

'దేవతాపి మే ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అభబ్బో , భన్తే, అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా భగవతో సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా'తి.

'అజితోపి నామ లిచ్ఛవీనం సేనాపతి అధునా కాలఙ్కతో తావతింసకాయం ఉపపన్నో. సోపి మం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమారోచేసి – అలజ్జీ, భన్తే, అచేలో పాథికపుత్తో; ముసావాదీ, భన్తే, అచేలో పాథికపుత్తో. మమ్పి, భన్తే, అచేలో పాథికపుత్తో బ్యాకాసి వజ్జిగామే – అజితో లిచ్ఛవీనం సేనాపతి మహానిరయం ఉపపన్నోతి. న ఖో పనాహం, భన్తే, మహానిరయం ఉపపన్నో; తావతింసకాయమ్హి ఉపపన్నో. అలజ్జీ, భన్తే, అచేలో పాథికపుత్తో; ముసావాదీ, భన్తే, అచేలో పాథికపుత్తో; అభబ్బో చ, భన్తే, అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా భగవతో సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా'తి.

'ఇతి ఖో, సునక్ఖత్త, చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో చేవ మే అచేలో పాథికపుత్తో అభబ్బో అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం

గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యాతి. దేవతాపి మే ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – అభబ్బో, భన్తే , అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా భగవతో సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా'తి.

'సో ఖో పనాహం, సునక్ఖత్త, వేసాలియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతప్పటిక్కన్తో యేన అచేలస్స పాథికపుత్తస్స ఆరామో తేనుపసఙ్కమిస్సామి దివావిహారాయ. యస్సదాని త్వం, సునక్ఖత్త, ఇచ్ఛసి, తస్స ఆరోచేహీ'తి.

ఇద్ధిపాటిహారియకథా

౨౦. "అథ ఖ్వాహం [అథ ఖో స్వాహం (స్యా॰)], భగ్గవ, పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ వేసాలిం పిణ్డాయ పావిసిం. వేసాలియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతప్పటిక్కన్తో యేన అచేలస్స పాథికపుత్తస్స ఆరామో తేనుపసఙ్కమిం దివావిహారాయ. అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో తరమానరూపో వేసాలిం పవిసిత్వా యేన అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా అభిఞ్ఞాతే అభిఞ్ఞాతే లిచ్ఛవీ ఏతదవోచ – 'ఏసావుసో, భగవా వేసాలియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతప్పటిక్కన్తో యేన అచేలస్స పాథికపుత్తస్స ఆరామో తేనుపసఙ్కమి దివావిహారాయ. అభిక్కమథాయస్మన్తో అభిక్కమథాయస్మన్తో, సాధురూపానం సమణానం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం భవిస్సతీ'తి . అథ ఖో, భగ్గవ, అభిఞ్ఞాతానం అభిఞ్ఞాతానం లిచ్ఛవీనం ఏతదహోసి – 'సాధురూపానం కిర, భో, సమణానం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం భవిస్సతి; హన్ద వత, భో, గచ్ఛామా'తి. యేన చ అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతినేచయికా నానాతిత్థియా [నానాతిత్థియ (స్యా॰)] సమణబ్రాహ్మణా తేనుపసఙ్కమి. ఉపసఙ్కమిత్వా అభిఞ్ఞాతే అభిఞ్ఞాతే నానాతిత్థియే [నానాతిత్థియ (స్యా॰)] సమణబ్రాహ్మణే ఏతదవోచ – 'ఏసావుసో, భగవా వేసాలియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతప్పటిక్కన్తో యేన అచేలస్స పాథికపుత్తస్స ఆరామో తేనుపసఙ్కమి దివావిహారాయ. అభిక్కమథాయస్మన్తో అభిక్కమథాయస్మన్తో, సాధురూపానం సమణానం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం భవిస్సతీ'తి. అథ ఖో, భగ్గవ, అభిఞ్ఞాతానం అభిఞ్ఞాతానం నానాతిత్థియానం సమణబ్రాహ్మణానం ఏతదహోసి – 'సాధురూపానం కిర, భో, సమణానం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం భవిస్సతి; హన్ద వత, భో, గచ్ఛామా'తి.

"అథ ఖో, భగ్గవ, అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ, అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా చ బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతినేచయికా నానాతిత్థియా సమణబ్రాహ్మణా యేన అచేలస్స పాథికపుత్తస్స ఆరామో తేనుపసఙ్కమింసు. సా ఏసా, భగ్గవ, పరిసా మహా హోతి [పరిసా హోతి (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] అనేకసతా అనేకసహస్సా.

౨౧. "అస్సోసి ఖో, భగ్గవ, అచేలో పాథికపుత్తో – 'అభిక్కన్తా కిర అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ, అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా చ బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతినేచయికా నానాతిత్థియా సమణబ్రాహ్మణా. సమణోపి గోతమో మయ్హం ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో'తి. సుత్వానస్స భయం ఛమ్భితత్తం లోమహంసో ఉదపాది. అథ ఖో, భగ్గవ, అచేలో పాథికపుత్తో భీతో సంవిగ్గో లోమహట్ఠజాతో యేన తిన్దుకఖాణుపరిబ్బాజకారామో తేనుపసఙ్కమి.

“అస్సోసి ఖో, భగ్గవ, సా పరిసా – ‘అచేలో కిర పాథికపుత్తో భీతో సంవిగ్గో లోమహట్ఠజాతో యేన తిన్దుకఖాణుపరిబ్బాజకారామో తేనుపసఙ్కన్తో’తి [తేనుపసఙ్కమన్తో (సీ. పీ. క.)]. అథ ఖో, భగ్గవ, సా పరిసా అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి –

‘ఏహి త్వం, భో పురిస, యేన తిన్దుకఖాణుపరిబ్బాజకారామో, యేన అచేలో పాథికపుత్తో తేనుపసఙ్కమ. ఉపసఙ్కమిత్వా అచేలం పాథికపుత్తం ఏవం వదేహి – అభిక్కమావుసో, పాథికపుత్త, అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ, అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా చ బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతినేచయికా నానాతిత్థియా సమణబ్రాహ్మణా, సమణోపి గోతమో ఆయస్మతో ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో; భాసితా ఖో పన తే ఏసా, ఆవుసో పాథికపుత్త, వేసాలియం పరిసతి వాచా సమణోపి గోతమో ఞాణవాదో, అహమ్పి ఞాణవాదో. ఞాణవాదో ఖో పన ఞాణవాదేన అరహతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం దస్సేతుం. సమణో గోతమో ఉపడ్ఢపథం ఆగచ్ఛేయ్య అహమ్పి ఉపడ్ఢపథం గచ్ఛేయ్యం. తే తత్థ ఉభోపి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరేయ్యామ. ఏకం చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతి, ద్వాహం కరిస్సామి. ద్వే చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియాని కరిస్సతి, చత్తారాహం కరిస్సామి. చత్తారి చే సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియాని కరిస్సతి , అట్ఠాహం కరిస్సామి. ఇతి యావతకం యావతకం సమణో గోతమో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరిస్సతి, తద్దిగుణం తద్దిగుణాహం కరిస్సామీ’తి అభిక్కమస్సేవ [అభిక్కమయేవ (సీ. స్యా. పీ.)] ఖో; ఆవుసో పాథికపుత్త, ఉపడ్ఢపథం. సబ్బపఠమంయేవ ఆగన్త్వా సమణో గోతమో ఆయస్మతో ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో’తి.

౨౨. “ఏవం, భోతి ఖో, భగ్గవ, సో పురిసో తస్సా పరిసాయ పటిస్సుత్వా యేన తిన్దుకఖాణుపరిబ్బాజకారామో, యేన అచేలో పాథికపుత్తో తేనుపసఙ్కమి. ఉపసఙ్కమిత్వా అచేలం పాథికపుత్తం ఏతదవోచ – ‘అభిక్కమావుసో పాథికపుత్త, అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ, అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా చ బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతినేచయికా నానాతిత్థియా సమణబ్రాహ్మణా. సమణోపి గోతమో ఆయస్మతో ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో. భాసితా ఖో పన తే ఏసా, ఆవుసో పాథికపుత్త, వేసాలియం పరిసతి వాచా – సమణోపి గోతమో ఞాణవాదో; అహమ్పి ఞాణవాదో. ఞాణవాదో ఖో పన ఞాణవాదేన అరహతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం దస్సేతుం…పే… తద్దిగుణం తద్దిగుణాహం కరిస్సామీతి. అభిక్కమస్సేవ ఖో, ఆవుసో పాథికపుత్త, ఉపడ్ఢపథం. సబ్బపఠమంయేవ ఆగన్త్వా సమణో గోతమో ఆయస్మతో ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో’తి.

“ఏవం వుత్తే, భగ్గవ, అచేలో పాథికపుత్తో ‘ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసో’తి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి [సంసబ్బతి (క.)], న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతుం. అథ ఖో సో, భగ్గవ, పురిసో అచేలం పాథికపుత్తం ఏతదవోచ – ‘కిం సు నామ తే, ఆవుసో పాథికపుత్త, పావళా సు నామ తే పీఠకస్మిం అల్లీనా, పీఠకం సు నామ తే పావళాసు అల్లీనం? ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసోతి వత్వా తత్థేవ సంసప్పసి, న సక్కోసి ఆసనాపి వుట్ఠాతు’న్తి. ఏవమ్పి ఖో, భగ్గవ, వుచ్చమానో అచేలో పాథికపుత్తో ‘ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసో’తి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి , న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతుం.

౨౩. “యదా ఖో సో, భగ్గవ, పురిసో అఞ్ఞాసి – ‘పరాభూతరూపో అయం అచేలో పాథికపుత్తో. ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసోతి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతు’న్తి. అథ తం పరిసం ఆగన్త్వా ఏవమారోచేసి –

‘పరాభూతరూపో, భో [పరాభూతరూపో భో అయం (స్యా. క.), పరాభూతరూపో (సీ. పీ.)], అచేలో పాథికపుత్తో. ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసోతి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతు’న్తి. ఏవం వుత్తే, అహం, భగ్గవ, తం పరిసం ఏతదవోచం – ‘అభబ్బో ఖో, ఆవుసో, అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – ‘అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్య’న్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా’తి.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

౨౪. “అథ ఖో, భగ్గవ, అఞ్ఞతరో లిచ్ఛవిమహామత్తో ఉట్ఠాయాసనా తం పరిసం ఏతదవోచ – ‘తేన హి, భో, ముహుత్తం తావ ఆగమేథ, యావాహం గచ్ఛామి [పచ్చాగచ్ఛామి (?)]. అప్పేవ నామ అహమ్పి సక్కుణేయ్యం అచేలం పాథికపుత్తం ఇమం పరిసం ఆనేతు’న్తి.

“అథ ఖో సో, భగ్గవ, లిచ్ఛవిమహామత్తో యేన తిన్దుకఖాణుపరిబ్బాజకారామో, యేన అచేలో పాథికపుత్తో తేనుపసఙ్కమి. ఉపసఙ్కమిత్వా అచేలం పాథికపుత్తం ఏతదవోచ – ‘అభిక్కమావుసో పాథికపుత్త, అభిక్కన్తం తే సేయ్యో, అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ, అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా చ బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతినేచయికా నానాతిత్థియా సమణబ్రాహ్మణా. సమణోపి గోతమో ఆయస్మతో ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో. భాసితా ఖో పన తే ఏసా, ఆవుసో పాథికపుత్త, వేసాలియం పరిసతి వాచా – సమణోపి గోతమో ఞాణవాదో…పే.… తద్దిగుణం తద్దిగుణాహం కరిస్సామీతి. అభిక్కమస్సేవ ఖో, ఆవుసో పాథికపుత్త, ఉపడ్ఢపథం. సబ్బపఠమంయేవ ఆగన్త్వా సమణో గోతమో ఆయస్మతో ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో. భాసితా ఖో పనేసా, ఆవుసో పాథికపుత్త, సమణేన గోతమేన పరిసతి వాచా – అభబ్బో ఖో అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యాతి. అభిక్కమావుసో పాథికపుత్త, అభిక్కమనేనేవ తే జయం కరిస్సామ, సమణస్స గోతమస్స పరాజయ’న్తి.

“ఏవం వుత్తే, భగ్గవ, అచేలో పాథికపుత్తో ‘ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసో’తి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతుం. అథ ఖో సో, భగ్గవ, లిచ్ఛవిమహామత్తో అచేలం పాథికపుత్తం ఏతదవోచ – ‘కిం సు నామ తే, ఆవుసో పాథికపుత్త, పావళా సు నామ తే పీఠకస్మిం అల్లీనా, పీఠకం సు నామ తే పావళాసు అల్లీనం ? ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసోతి వత్వా తత్థేవ సంసప్పసి, న సక్కోసి ఆసనాపి వుట్ఠాతు’న్తి . ఏవమ్పి ఖో, భగ్గవ, వుచ్చమానో అచేలో పాథికపుత్తో ‘ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసో’తి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతుం.

౨౫. “యదా ఖో సో, భగ్గవ, లిచ్ఛవిమహామత్తో అఞ్ఞాసి – ‘పరాభూతరూపో అయం అచేలో పాథికపుత్తో ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసోతి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతు’న్తి. అథ తం పరిసం ఆగన్త్వా ఏవమారోచేసి – ‘పరాభూతరూపో, భో [పరాభూతరూపో (సీ. పీ.), పరాభూతరూపో అయం (స్యా.)], అచేలో పాథికపుత్తో ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసోతి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతు’న్తి. ఏవం వుత్తే, అహం, భగ్గవ, తం పరిసం ఏతదవోచం – ‘అభబ్బో ఖో, ఆవుసో, అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ

తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్య. సచే పాయస్మన్తానం లిచ్ఛవీనం ఏవమస్స – మయం అచేలం పాథికపుత్తం వరత్తాహి [యాహి వరత్తాహి (స్యా॰ క॰)] బన్ధిత్వా గోయుగేహి ఆవిఞ్ఛేయ్యామాతి [ఆవిఞ్జేయ్యామాతి (స్యా॰), ఆవిఞ్ఛేయ్యామాతి (సీ॰ పీ॰)], తా వరత్తా ఛిజ్జేయ్యుం పాథికపుత్తో వా. అభబ్బో పన అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా'తి.

౨౬. "అథ ఖో, భగ్గవ, జాలియో దారుపత్తికన్తేవాసీ ఉట్ఠాయాసనా తం పరిసం ఏతదవోచ – 'తేన హి, భో, ముహుత్తం తావ ఆగమేథ, యావాహం గచ్ఛామి; అప్పేవ నామ అహమ్పి సక్కుణేయ్యం అచేలం పాథికపుత్తం ఇమం పరిసం ఆనేతు"న్తి.

"అథ ఖో, భగ్గవ, జాలియో దారుపత్తికన్తేవాసీ యేన తిన్దుకఖాణుపరిబ్బాజకారామో, యేన అచేలో పాథికపుత్తో తేనుపసఙ్కమి. ఉపసఙ్కమిత్వా అచేలం పాథికపుత్తం ఏతదవోచ – 'అభిక్కమావుసో పాథికపుత్త, అభిక్కన్తం తే సేయ్యో. అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా లిచ్ఛవీ, అభిక్కన్తా అభిఞ్ఞాతా అభిఞ్ఞాతా చ బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతినేచయికా నానాతిత్థియా సమణబ్రాహ్మణా. సమణోపి గోతమో ఆయస్మతో ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో. భాసితా ఖో పన తే ఏసా, ఆవుసో పాథికపుత్త, వేసాలియం పరిసతి వాచా – సమణోపి గోతమో ఞాణవాదో…పే॰… తద్దిగుణం తద్దిగుణాహం కరిస్సామీతి. అభిక్కమస్సేవ, ఖో ఆవుసో పాథికపుత్త, ఉపడ్ఢపథం. సబ్బపఠమంయేవ ఆగన్త్వా సమణో గోతమో ఆయస్మతో ఆరామే దివావిహారం నిసిన్నో. భాసితా ఖో పనేసా, ఆవుసో పాథికపుత్త, సమణేన గోతమేన పరిసతి వాచా – అభబ్బో అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్య. సచే పాయస్మన్తానం లిచ్ఛవీనం ఏవమస్స – మయం అచేలం పాథికపుత్తం వరత్తాహి బన్ధిత్వా గోయుగేహి ఆవిఞ్ఛేయ్యామాతి. తా వరత్తా ఛిజ్జేయ్యుం పాథికపుత్తో వా. అభబ్బో పన అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం ఆగచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యాతి. అభిక్కమావుసో పాథికపుత్త, అభిక్కమనేనేవ తే జయం కరిస్సామ, సమణస్స గోతమస్స పరాజయ'న్తి.

"ఏవం వుత్తే, భగ్గవ, అచేలో పాథికపుత్తో 'ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసో'తి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతుం. అథ ఖో, భగ్గవ, జాలియో దారుపత్తికన్తేవాసీ అచేలం పాథికపుత్తం ఏతదవోచ – 'కిం సు నామ తే, ఆవుసో పాథికపుత్త, పావళా సు నామ తే పీఠకస్మిం అల్లీనా, పీఠకం సు నామ తే పావళాసు అల్లీనం? ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసోతి వత్వా తత్థేవ సంసప్పసి, న సక్కోసి ఆసనాపి వుట్ఠాతు'న్తి. ఏవమ్పి ఖో, భగ్గవ, వుచ్చమానో అచేలో పాథికపుత్తో "ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసో"తి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతున్తి.

౨౭. "యదా ఖో, భగ్గవ, జాలియో దారుపత్తికన్తేవాసీ అఞ్ఞాసి – 'పరాభూతరూపో అయం అచేలో పాథికపుత్తో 'ఆయామి ఆవుసో, ఆయామి ఆవుసోతి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతు'న్తి, అథ నం ఏతదవోచ –

'భూతపుబ్బం, ఆవుసో పాథికపుత్త, సీహస్స మిగరఞ్ఞో ఏతదహోసి – యంనూనాహం అఞ్ఞతరం వనసణ్డం నిస్సాయ ఆసయం కప్పేయ్యం. తత్రాసయం కప్పేత్వా సాయన్హసమయం ఆసయా నిక్ఖమేయ్యం, ఆసయా నిక్ఖమిత్వా విజమ్భేయ్యం, విజమ్భిత్వా సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేయ్యం, సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేత్వా తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదేయ్యం, తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా గోచరాయ పక్కమేయ్యం. సో వరం వరం మిగసంఘే [మిగసంఘం (స్యా. క.)] వధిత్వా ముదుమంసాని ముదుమంసాని భక్ఖయిత్వా తమేవ ఆసయం అజ్ఝుపేయ్య'న్తి.

'అథ ఖో, ఆవుసో, సో సీహో మిగరాజా అఞ్ఞతరం వనసణ్డం నిస్సాయ ఆసయం కప్పేసి. తత్రాసయం కప్పేత్వా సాయన్హసమయం ఆసయా నిక్ఖమి, ఆసయా నిక్ఖమిత్వా విజమ్భి, విజమ్భిత్వా సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేసి, సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేత్వా తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నది, తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా గోచరాయ పక్కామి. సో వరం వరం మిగసఙ్ఘే వధిత్వా ముదుమంసాని ముదుమంసాని భక్ఖయిత్వా తమేవ ఆసయం అజ్ఝుపేసి.

౨౮. 'తస్సేవ ఖో, ఆవుసో పాథికపుత్త, సీహస్స మిగరఞ్ఞో విఘాససంవడ్ఢో జరసిఙ్గాలో [జరసిగాలో (సీ. స్యా. పీ.)] దిత్తో చేవ బలవా చ. అథ ఖో, ఆవుసో, తస్స జరసిఙ్గాలస్స ఏతదహోసి – కో చాహం, కో సీహో మిగరాజా. యంనూనాహమ్పి అఞ్ఞతరం వనసణ్డం నిస్సాయ ఆసయం కప్పేయ్యం. తత్రాసయం కప్పేత్వా సాయన్హసమయం ఆసయా నిక్ఖమేయ్యం, ఆసయా నిక్ఖమిత్వా విజమ్భేయ్యం, విజమ్భిత్వా సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేయ్యం, సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేత్వా తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదేయ్యం, తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిత్వా గోచరాయ పక్కమేయ్యం. సో వరం వరం మిగసఙ్ఘే వధిత్వా ముదుమంసాని ముదుమంసాని భక్ఖయిత్వా తమేవ ఆసయం అజ్ఝుపేయ్య'న్తి.

'అథ ఖో సో, ఆవుసో, జరసిఙ్గాలో అఞ్ఞతరం వనసణ్డం నిస్సాయ ఆసయం కప్పేసి. తత్రాసయం కప్పేత్వా సాయన్హసమయం ఆసయా నిక్ఖమి, ఆసయా నిక్ఖమిత్వా విజమ్భి, విజమ్భిత్వా సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేసి, సమన్తా చతుద్దిసా అనువిలోకేత్వా తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నదిస్సామీతి సిఙ్గాలకంయేవ అనది భేరణ్డకంయేవ [భేదణ్డకంయేవ (క.)] అనది, కే చ ఛవే సిఙ్గాలే, కే పన సీహనాదేతి [సీహనాదే (?)].

'ఏవమేవ ఖో త్వం, ఆవుసో పాథికపుత్త, సుగతాపదానేసు జీవమానో సుగతాతిరిత్తాని భుఞ్జమానో తథాగతే అరహన్తే సమ్మాసమ్బుద్ధే ఆసాదేతబ్బం మఞ్ఞసి. కే చ ఛవే పాథికపుత్తే, కా చ తథాగతానం అరహన్తానం సమ్మాసమ్బుద్ధానం ఆసాదనా'తి.

౨౯. "యతో ఖో, భగ్గవ, జాలియో దారుపత్తికన్తేవాసీ ఇమినా ఓపమ్మేన నేవ అసక్ఖి అచేలం పాథికపుత్తం తమ్హా ఆసనా చావేతుం. అథ నం ఏతదవోచ –

'సీహోతి అత్తానం సమేక్ఖియాన,
అమఞ్ఞి కోత్థు మిగరాజాహమస్మి;

తథేవ [తమేవ (స్యా.)] సో సిఙ్గాలకం అనది,
కే చ ఛవే సిఙ్గాలే కే పన సీహనాదే’తి.

‘ఏవమేవ ఖో త్వం, ఆవుసో పాథికపుత్త, సుగతాపదానేసు జీవమానో సుగతాతిరిత్తాని భుఞ్జమానో తథాగతే అరహన్తే సమ్మాసమ్బుద్ధే ఆసాదేతబ్బం మఞ్ఞసి. కే చ ఛవే పాథికపుత్తే, కా చ తథాగతానం అరహన్తానం సమ్మాసమ్బుద్ధానం ఆసాదనా’తి.

౩౦. “యతో ఖో, భగ్గవ, జాలియో దారుపత్తికన్తేవాసీ ఇమినాపి ఓపమ్మేన నేవ అసక్ఖి అచేలం పాథికపుత్తం తమ్హా ఆసనా చావేతుం. అథ నం ఏతదవోచ –

‘అఞ్ఞం అనుచఙ్కమనం, అత్తానం విఘాసే సమేక్ఖియ;
యావ అత్తానం న పస్సతి, కోత్థు తావ బ్యగ్ఘోతి మఞ్ఞతి.

తథేవ సో సిఙ్గాలకం అనది;
కే చ ఛవే సిఙ్గాలే కే పన సీహనాదే’తి.

‘ఏవమేవ ఖో త్వం, ఆవుసో పాథికపుత్త, సుగతాపదానేసు జీవమానో సుగతాతిరిత్తాని భుఞ్జమానో తథాగతే అరహన్తే సమ్మాసమ్బుద్ధే ఆసాదేతబ్బం మఞ్ఞసి. కే చ ఛవే పాథికపుత్తే, కా చ తథాగతానం అరహన్తానం సమ్మాసమ్బుద్ధానం ఆసాదనా’తి.

౩౧. “యతో ఖో, భగ్గవ, జాలియో దారుపత్తికన్తేవాసీ ఇమినాపి ఓపమ్మేన నేవ అసక్ఖి అచేలం పాథికపుత్తం తమ్హా ఆసనా చావేతుం. అథ నం ఏతదవోచ –

‘భుత్వాన భేకే [భిఙ్గే (క.)] ఖలమూసికాయో,
కటసీసు ఖిత్తాని చ కోణపాని [కూణపాని (స్యా.)];
మహావనే సుఞ్ఞవనే వివడ్ఢో,
అమఞ్ఞి కోత్థు మిగరాజాహమస్మి.

తథేవ సో సిఙ్గాలకం అనది;
కే చ ఛవే సిఙ్గాలే కే పన సీహనాదే’తి.

‘ఏవమేవ ఖో త్వం, ఆవుసో పాథికపుత్త, సుగతాపదానేసు జీవమానో సుగతాతిరిత్తాని భుఞ్జమానో తథాగతే అరహన్తే సమ్మాసమ్బుద్ధే ఆసాదేతబ్బం మఞ్ఞసి. కే చ ఛవే పాథికపుత్తే, కా చ తథాగతానం అరహన్తానం సమ్మాసమ్బుద్ధానం ఆసాదనా’తి.

౩౨. “యతో ఖో, భగ్గవ, జాలియో దారుపత్తికన్తేవాసీ ఇమినాపి ఓపమ్మేన నేవ అసక్ఖి అచేలం పాథికపుత్తం తమ్హా ఆసనా చావేతుం. అథ తం పరిసం ఆగన్త్వా ఏవమారోచేసి – ‘పరాభూతరూపో, భో, అచేలో పాథికపుత్తో ఆయామి ఆవుసో,

ఆయామి ఆవుసో’తి వత్వా తత్థేవ సంసప్పతి, న సక్కోతి ఆసనాపి వుట్ఠాతు’న్తి.

౩౩. “ఏవం వుత్తే, అహం, భగ్గవ, తం పరిసం ఏతదవోచం – ‘అభబ్బో ఖో, ఆవుసో, అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్య. సచేపాయస్మన్తానం లిచ్ఛవీనం ఏవమస్స – మయం అచేలం పాథికపుత్తం వరత్తాహి బన్ధిత్వా నాగేహి [గోయుగేహి (సబ్బత్థ) అట్ఠకథా పస్సితబ్బా] ఆవిఞ్ఛేయ్యామాతి . తా వరత్తా ఛిజ్జేయ్యుం పాథికపుత్తో వా. అభబ్బో పన అచేలో పాథికపుత్తో తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా మమ సమ్ముఖీభావం ఆగన్తుం. సచేపిస్స ఏవమస్స – అహం తం వాచం అప్పహాయ తం చిత్తం అప్పహాయ తం దిట్ఠిం అప్పటినిస్సజ్జిత్వా సమణస్స గోతమస్స సమ్ముఖీభావం గచ్ఛేయ్యన్తి, ముద్ధాపి తస్స విపతేయ్యా’తి.

౩౪. “అథ ఖ్వాహం, భగ్గవ, తం పరిసం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసిం సమాదపేసిం సముత్తేజేసిం సమ్పహంసేసిం, తం పరిసం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా మహాబన్ధనా మోక్ఖం కరిత్వా చతురాసీతిపాణసహస్సాని మహావిదుగ్గా ఉద్ధరిత్వా తేజోధాతుం సమాపజ్జిత్వా సత్తతాలం వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా అఞ్ఞం సత్తతాలమ్పి అచ్చిం [అగ్గిం (స్యా.)] అభినిమ్మినిత్వా పజ్జలిత్వా ధూమాయిత్వా [ధూపాయిత్వా (సీ. పీ.)] మహావనే కూటాగారసాలాయం పచ్చుట్ఠాసిం.

౩౫. “అథ ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అహం, భగ్గవ, సునక్ఖత్తం లిచ్ఛవిపుత్తం ఏతదవోచం – ‘తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, యథేవ తే అహం అచేలం పాథికపుత్తం ఆరబ్భ బ్యాకాసిం, తథేవ తం విపాకం అఞ్ఞథా వా’తి? ‘యథేవ మే, భన్తే, భగవా అచేలం పాథికపుత్తం ఆరబ్భ బ్యాకాసి, తథేవ తం విపాకం, నో అఞ్ఞథా’తి.

‘తం కిం మఞ్ఞసి, సునక్ఖత్త, యది ఏవం సన్తే కతం వా హోతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం, అకతం వా’తి? ‘అద్ధా ఖో, భన్తే, ఏవం సన్తే కతం హోతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం, నో అకత’న్తి. ‘ఏవమ్పి ఖో మం త్వం, మోఘపురిస, ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరోన్తం ఏవం వదేసి – న హి పన మే, భన్తే, భగవా ఉత్తరిమనుస్సధమ్మా ఇద్ధిపాటిహారియం కరోతీతి. పస్స, మోఘపురిస, యావఞ్చ తే ఇదం అపరద్ధ’న్తి.

“ఏవమ్పి ఖో, భగ్గవ, సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో మయా వుచ్చమానో అపక్కమేవ ఇమస్మా ధమ్మవినయా, యథా తం ఆపాయికో నేరయికో.

అగ్గఞ్ఞపఞ్ఞత్తికథా

౩౬. “అగ్గఞ్ఞఞ్చాహం, భగ్గవ, పజానామి. తఞ్చ పజానామి [“తఞ్చపజానామీ”తి ఇదం స్యాపోత్థకేనత్థి], తతో చ ఉత్తరితరం పజానామి, తఞ్చ పజానం [పజానన్తం (స్యా. క.) అట్ఠకథాసంవణ్ణనా పస్సితబ్బా] న పరామసామి, అపరామసతో చ మే పచ్చత్తఞ్ఞేవ నిబ్బుతి విదితా, యదభిజానం తథాగతో నో అనయం ఆపజ్జతి .

౩౭. "సన్తి, భగ్గవ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఇస్సరకుత్తం బ్రహ్మకుత్తం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేన్తి. త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సచ్చం కిర తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఇస్సరకుత్తం బ్రహ్మకుత్తం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి? తే చ మే ఏవం పుట్ఠా, 'ఆమో'తి [ఆమాతి (స్యా॰)] పటిజానన్తి. త్యాహం ఏవం వదామి – 'కథంవిహితకం పన [కథం విహితకంనో పన (క॰)] తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఇస్సరకుత్తం బ్రహ్మకుత్తం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి? తే మయా పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి, అసమ్పాయన్తా మమఞ్ఞేవ పటిపుచ్ఛన్తి. తేసాహం పుట్ఠో బ్యాకరోమి –

౩౮. 'హోతి ఖో సో, ఆవుసో, సమయో యం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన అయం లోకో సంవట్టతి. సంవట్టమానే లోకే యేభుయ్యేన సత్తా ఆభస్సరసంవత్తనికా హోన్తి. తే తత్థ హోన్తి మనోమయా పీతిభక్ఖా సయంపభా అన్తలిక్ఖచరా సుభట్ఠాయినో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠన్తి.

'హోతి ఖో సో, ఆవుసో, సమయో యం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన అయం లోకో వివట్టతి. వివట్టమానే లోకే సుఞ్ఞం బ్రహ్మవిమానం పాతుభవతి. అథ ఖో [అథ (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] అఞ్ఞతరో సత్తో ఆయుక్ఖయా వా పుఞ్ఞక్ఖయా వా ఆభస్సరకాయా చవిత్వా సుఞ్ఞం బ్రహ్మవిమానం ఉపపజ్జతి . సో తత్థ హోతి మనోమయో పీతిభక్ఖో సయంపభో అన్తలిక్ఖచరో సుభట్ఠాయీ, చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠతి.

'తస్స తత్థ ఏకకస్స దీఘరత్తం నివుసితత్తా అనభిరతి పరితస్సనా ఉప్పజ్జతి – అహో వత అఞ్ఞేపి సత్తా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛేయ్యున్తి. అథ అఞ్ఞేపి సత్తా ఆయుక్ఖయా వా పుఞ్ఞక్ఖయా వా ఆభస్సరకాయా చవిత్వా బ్రహ్మవిమానం ఉపపజ్జన్తి తస్స సత్తస్స సహబ్యతం. తేపి తత్థ హోన్తి మనోమయా పీతిభక్ఖా సయంపభా అన్తలిక్ఖచరా సుభట్ఠాయినో, చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠన్తి.

౩౯. 'తత్రావుసో, యో సో సత్తో పఠమం ఉపపన్నో, తస్స ఏవం హోతి – అహమస్మి బ్రహ్మా మహాబ్రహ్మా అభిభూ అనభిభూతో అఞ్ఞదత్థుదసో వసవత్తీ ఇస్సరో కత్తా నిమ్మాతా సేట్ఠో సజితా [సఞ్జితా (సీ॰ పీ॰), సజ్జితా (స్యా॰ కం॰)] వసీ పితా భూతభబ్యానం, మయా ఇమే సత్తా నిమ్మితా. తం కిస్స హేతు? మమఞ్హి పుబ్బే ఏతదహోసి – అహో వత అఞ్ఞేపి సత్తా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛేయ్యున్తి; ఇతి మమ చ మనోపణిధి. ఇమే చ సత్తా ఇత్థత్తం ఆగతాతి.

'యేపి తే సత్తా పచ్ఛా ఉపపన్నా, తేసమ్పి ఏవం హోతి – అయం ఖో భవం బ్రహ్మా మహాబ్రహ్మా అభిభూ అనభిభూతో అఞ్ఞదత్థుదసో వసవత్తీ ఇస్సరో కత్తా నిమ్మాతా సేట్ఠో సజితా వసీ పితా భూతభబ్యానం; ఇమినా మయం భోతా బ్రహ్మునా నిమ్మితా. తం కిస్స హేతు? ఇమఞ్హి మయం అద్దసామ ఇధ పఠమం ఉపపన్నం; మయం పనామ్హ పచ్ఛా ఉపపన్నాతి.

౪౦. 'తత్రావుసో , యో సో సత్తో పఠమం ఉపపన్నో, సో దీఘాయుకతరో చ హోతి వణ్ణవన్తతరో చ మహేసక్ఖతరో చ. యే పన తే సత్తా పచ్ఛా ఉపపన్నా, తే అప్పాయుకతరా చ హోన్తి దుబ్బణ్ణతరా చ అప్పేసక్ఖతరా చ.

'ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతరో సత్తో తమ్హా కాయా చవిత్వా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి. ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో సమానో ఆతప్పమన్వాయ

పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే తం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి; తతో పరం నానుస్సరతి.

'సో ఏవమాహ – యో ఖో సో భవం బ్రహ్మా మహాబ్రహ్మా అభిభూ అనభిభూతో అఞ్ఞదత్థుదసో వసవత్తీ ఇస్సరో కత్తా నిమ్మాతా సేట్ఠో సజితా వసీ పితా భూతభబ్యానం, యేన మయం భోతా బ్రహ్మునా నిమ్మితా. సో నిచ్చో ధువో [సస్సతో దీఘాయుకో (స్యా. క.)] సస్సతో అవిపరిణామధమ్మో సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సతి. యే పన మయం అహువమ్హా తేన భోతా బ్రహ్మునా నిమ్మితా, తే మయం అనిచ్చా అద్ధువా [అద్ధువా అసస్సతా (స్యా. క.)] అప్పాయుకా చవనధమ్మా ఇత్థత్తం ఆగతా'తి. ఏవంవిహితకం నో తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఇస్సరకుత్తం బ్రహ్మకుత్తం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథాతి. 'తే ఏవమాహంసు – ఏవం ఖో నో, ఆవుసో గోతమ, సుతం, యథేవాయస్మా గోతమో ఆహా'తి. "అగ్గఞ్ఞఞ్చాహం, భగ్గవ, పజానామి. తఞ్చ పజానామి, తతో చ ఉత్తరితరం పజానామి, తఞ్చ పజానం న పరామసామి, అపరామసతో చ మే పచ్చత్తఞ్ఞేవ నిబ్బుతి విదితా. యదభిజానం తథాగతో నో అనయం ఆపజ్జతి.

౪౧. "సన్తి, భగ్గవ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఖిడ్డాపదోసికం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేన్తి. త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సచ్చం కిర తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఖిడ్డాపదోసికం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి? తే చ మే ఏవం పుట్ఠా 'ఆమో'తి పటిజానన్తి. త్యాహం ఏవం వదామి – 'కథంవిహితకం పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఖిడ్డాపదోసికం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి? తే మయా పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి, అసమ్పాయన్తా మమఞ్ఞేవ పటిపుచ్ఛన్తి, తేసాహం పుట్ఠో బ్యాకరోమి –

౪౨. 'సన్తావుసో, ఖిడ్డాపదోసికా నామ దేవా. తే అతివేలం హస్సఖిడ్డారతిధమ్మసమాపన్నా [హసఖిడ్డారతిధమ్మసమాపన్నా (క.)] విహరన్తి. తేసం అతివేలం హస్సఖిడ్డారతిధమ్మసమాపన్నానం విహరతం సతి సమ్ముస్సతి, సతియా సమ్మోసా [సతియా సమ్మోసాయ (స్యా.)] తే దేవా తమ్హా కాయా చవన్తి.

'ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతరో సత్తో తమ్హా కాయా చవిత్వా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి, ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో సమానో ఆతప్పమన్వాయ పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే తం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి; తతో పరం నానుస్సరతి.

'సో ఏవమాహ – యే ఖో తే భోన్తో దేవా న ఖిడ్డాపదోసికా తే న అతివేలం హస్సఖిడ్డారతిధమ్మసమాపన్నా విహరన్తి. తేసం నాతివేలం హస్సఖిడ్డారతిధమ్మసమాపన్నానం విహరతం సతి న సమ్ముస్సతి, సతియా అసమ్మోసా తే దేవా తమ్హా కాయా న చవన్తి, నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సన్తి. యే పన మయం అహువమ్హా ఖిడ్డాపదోసికా తే మయం అతివేలం హస్సఖిడ్డారతిధమ్మసమాపన్నా విహరిమ్హా, తేసం నో అతివేలం హస్సఖిడ్డారతిధమ్మసమాపన్నానం విహరతం సతి సమ్ముస్సతి, సతియా సమ్మోసా ఏవం [సమ్మోసా ఏవ (సీ. పీ.) సమ్మోసా తే (స్యా. క.)] మయం తమ్హా కాయా చుతా, అనిచ్చా అద్ధువా అప్పాయుకా చవనధమ్మా ఇత్థత్తం ఆగతాతి. ఏవంవిహితకం నో తుమ్హే ఆయస్మన్తో ఖిడ్డాపదోసికం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి. 'తే ఏవమాహంసు – ఏవం ఖో నో,

ఆవుసో గోతమ, సుతం, యథేవాయస్మా గోతమో ఆహా'తి. "అగ్గఞ్ఞఞ్చాహం, భగ్గవ, పజానామి...పే.... యదభిజానం తథాగతో నో అనయం ఆపజ్జతి.

౪౩. "సన్తి, భగ్గవ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా మనోపదోసికం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేన్తి. త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సచ్చం కిర తుమ్హే ఆయస్మన్తో మనోపదోసికం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి? తే చ మే ఏవం పుట్ఠా 'ఆమో'తి పటిజానన్తి. త్యాహం ఏవం వదామి – 'కథంవిహితకం పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో మనోపదోసికం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి? తే మయా పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి, అసమ్పాయన్తా మమఞ్ఞేవ పటిపుచ్ఛన్తి. తేసాహం పుట్ఠో బ్యాకరోమి –

౪౪. 'సన్తావుసో, మనోపదోసికా నామ దేవా. తే అతివేలం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉపనిజ్ఝాయన్తి. తే అతివేలం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉపనిజ్ఝాయన్తా అఞ్ఞమఞ్ఞమ్హి చిత్తాని పదూసేన్తి. తే అఞ్ఞమఞ్ఞం పదుట్ఠచిత్తా కిలన్తకాయా కిలన్తచిత్తా. తే దేవా తమ్హా కాయా చవన్తి.

'ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతరో సత్తో తమ్హా కాయా చవిత్వా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి. ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో సమానో ఆతప్పమన్వాయ పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే తం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, తతో పరం నానుస్సరతి.

'సో ఏవమాహ – యే ఖో తే భోన్తో దేవా న మనోపదోసికా తే నాతివేలం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉపనిజ్ఝాయన్తి. తే నాతివేలం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉపనిజ్ఝాయన్తా అఞ్ఞమఞ్ఞమ్హి చిత్తాని నప్పదూసేన్తి. తే అఞ్ఞమఞ్ఞం అప్పదుట్ఠచిత్తా అకిలన్తకాయా అకిలన్తచిత్తా. తే దేవా తమ్హా [అకిలన్తచిత్తా తమ్హా (క.)] కాయా న చవన్తి, నిచ్చా ధువా సస్సతా అవిపరిణామధమ్మా సస్సతిసమం తథేవ ఠస్సన్తి. యే పన మయం అహువమ్హా మనోపదోసికా, తే మయం అతివేలం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉపనిజ్ఝాయిమ్హా. తే మయం అతివేలం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉపనిజ్ఝాయన్తా అఞ్ఞమఞ్ఞమ్హి చిత్తాని పదూసిమ్హా [పదోసియిమ్హా (స్యా.), పదూసయిమ్హా (?)]. తే మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం పదుట్ఠచిత్తా కిలన్తకాయా కిలన్తచిత్తా. ఏవం మయం [కిలన్తచిత్తాఏవ మయం (సీ. పీ.), కిలన్తచిత్తా (క.)] తమ్హా కాయా చుతా, అనిచ్చా అద్ధువా అప్పాయుకా చవనధమ్మా ఇత్థత్తం ఆగతాతి. ఏవంవిహితకం నో తుమ్హే ఆయస్మన్తో మనోపదోసికం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి. 'తే ఏవమాహంసు – ఏవం ఖో నో, ఆవుసో గోతమ, సుతం, యథేవాయస్మా గోతమో ఆహా'తి. "అగ్గఞ్ఞఞ్చాహం, భగ్గవ, పజానామి...పే.... యదభిజానం తథాగతో నో అనయం ఆపజ్జతి.

౪౫. "సన్తి, భగ్గవ, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా అధిచ్చసముప్పన్నం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేన్తి. త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సచ్చం కిర తుమ్హే ఆయస్మన్తో అధిచ్చసముప్పన్నం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి? తే చ మే ఏవం పుట్ఠా 'ఆమో'తి పటిజానన్తి. త్యాహం ఏవం వదామి – 'కథంవిహితకం పన తుమ్హే ఆయస్మన్తో అధిచ్చసముప్పన్నం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా'తి? తే మయా పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి, అసమ్పాయన్తా మమఞ్ఞేవ పటిపుచ్ఛన్తి. తేసాహం పుట్ఠో బ్యాకరోమి –

౪౬. 'సన్తావుసో, అసఞ్ఞసత్తా నామ దేవా. సఞ్ఞుప్పాదా చ పన తే దేవా తమ్హా కాయా చవన్తి.

‘ఠానం ఖో పనేతం, ఆవుసో, విజ్జతి. యం అఞ్ఞతరో సత్తో తమ్హా కాయా చవిత్వా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛతి. ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో సమానో ఆతప్పమన్వాయ పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే తం [ఇదం పదం బ్రహ్మజాలసుత్తే న దిస్సతి. ఏవం (పీ. క.)] సఞ్ఞుప్పాదం అనుస్సరతి, తతో పరం నానుస్సరతి.

‘సో ఏవమాహ – అధిచ్చసముప్పన్నో అత్తా చ లోకో చ. తం కిస్స హేతు? అహఞ్హి పుబ్బే నాహోసిం, సోమ్హి ఏతరహి అహుత్వా సన్తతాయ [సత్తకాయ (సీ. పీ.), సత్తాయ (క. సీ.)] పరిణతోతి. ఏవంవిహితతకం నో తుమ్హే ఆయస్మన్తో అధిచ్చసముప్పన్నం ఆచరియకం అగ్గఞ్ఞం పఞ్ఞపేథా’తి? ‘తే ఏవమాహంసు – ఏవం ఖో నో, ఆవుసో గోతమ, సుతం యథేవాయస్మా గోతమో ఆహా’తి. “అగ్గఞ్ఞఞ్చాహం, భగ్గవ, పజానామి తఞ్చ పజానామి, తతో చ ఉత్తరితరం పజానామి, తఞ్చ పజానం న పరామసామి, అపరామసతో చ మే పచ్చత్తఞ్ఞేవ నిబ్బుతి విదితా. యదభిజానం తథాగతో నో అనయం ఆపజ్జతి.

౪౭. “ఏవంవాదిం ఖో మం, భగ్గవ, ఏవమక్ఖాయిం ఏకే సమణబ్రాహ్మణా అసతా తుచ్ఛా ముసా అభూతేన అబ్భాచిక్ఖన్తి – ‘విపరీతో సమణో గోతమో భిక్ఖవో చ. సమణో గోతమో ఏవమాహ – యస్మిం సమయే సుభం విమోక్ఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, సబ్బం తస్మిం సమయే అసుభన్త్వేవ [అసుభన్తేవ (సీ. స్యా. పీ.)] పజానాతీ’తి [సఞ్జానాతీతి (సీ. పీ.)]. న ఖో పనాహం, భగ్గవ, ఏవం వదామి – ‘యస్మిం సమయే సుభం విమోక్ఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, సబ్బం తస్మిం సమయే అసుభన్త్వేవ పజానాతీ’తి. ఏవఞ్చ ఖ్వాహం, భగ్గవ, వదామి – ‘యస్మిం సమయే సుభం విమోక్ఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, సుభన్త్వేవ తస్మిం సమయే పజానాతీ’తి.

“తే చ, భన్తే, విపరీతా, యే భగవన్తం విపరీతతో దహన్తి భిక్ఖవో చ. ఏవంపసన్నో అహం, భన్తే, భగవతి. పహోతి మే భగవా తథా ధమ్మం దేసేతుం, యథా అహం సుభం విమోక్ఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరేయ్య”న్తి.

౪౮. “దుక్కరం ఖో ఏతం, భగ్గవ, తయా అఞ్ఞదిట్ఠికేన అఞ్ఞఖన్తికేన అఞ్ఞరుచికేన అఞ్ఞత్రాయోగేన అఞ్ఞత్రాచరియకేన సుభం విమోక్ఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. ఇఙ్ఘ త్వం, భగ్గవ, యో చ తే అయం మయి పసాదో, తమేవ త్వం సాధుకమనురక్ఖా”తి. “సచే తం, భన్తే, మయా దుక్కరం అఞ్ఞదిట్ఠికేన అఞ్ఞఖన్తికేన అఞ్ఞరుచికేన అఞ్ఞత్రాయోగేన అఞ్ఞత్రాచరియకేన సుభం విమోక్ఖం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. యో చ మే అయం, భన్తే, భగవతి పసాదో, తమేవాహం సాధుకమనురక్ఖిస్సామీ”తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో భగ్గవగోత్తో పరిబ్బాజకో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

పాథికసుత్తం [పాటికసుత్తన్తం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] నిట్ఠితం పఠమం.

౨. ఉదుమ్బరికసుత్తం

నిగ్రోధపరిబ్బాజకవత్థు

౪౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో ఉదుమ్బరికాయ పరిబ్బాజకారామే పటివసతి మహతియా పరిబ్బాజకపరిసాయ సద్ధిం తింసమత్తేహి పరిబ్బాజకసతేహి. అథ ఖో సన్ధానో గహపతి దివా దివస్స [దివాదివస్సేవ (సీ. స్యా. పీ.)] రాజగహా నిక్ఖమి భగవన్తం దస్సనాయ. అథ ఖో సన్ధానస్స గహపతిస్స ఏతదహోసి – "అకాలో ఖో భగవన్తం దస్సనాయ. పటిసల్లీనో భగవా. మనోభావనీయానమ్పి భిక్ఖూనం అసమయో దస్సనాయ. పటిసల్లీనా మనోభావనీయా భిక్ఖూ. యంనూనాహం యేన ఉదుమ్బరికాయ పరిబ్బాజకారామో, యేన నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో తేనుపసఙ్కమేయ్య"న్తి. అథ ఖో సన్ధానో గహపతి యేన ఉదుమ్బరికాయ పరిబ్బాజకారామో, తేనుపసఙ్కమి.

౫౦. తేన ఖో పన సమయేన నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో మహతియా పరిబ్బాజకపరిసాయ సద్ధిం నిసిన్నో హోతి ఉన్నాదినియా ఉచ్చాసద్దమహాసద్దాయ అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం కథేన్తియా. సేయ్యథిదం – రాజకథం చోరకథం మహామత్తకథం సేనాకథం భయకథం యుద్ధకథం అన్నకథం పానకథం వత్థకథం సయనకథం మాలాకథం గన్ధకథం ఞాతికథం యానకథం గామకథం నిగమకథం నగరకథం జనపదకథం ఇత్థికథం సూరకథం విసిఖాకథం కుమ్భట్ఠానకథం పుబ్బపేతకథం నానత్తకథం లోకక్ఖాయికం సముద్దక్ఖాయికం ఇతిభవాభవకథం ఇతి వా.

౫౧. అద్దసా ఖో నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో సన్ధానం గహపతిం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వా సకం పరిసం సణ్ఠాపేసి – "అప్పసద్దా భోన్తో హోన్తు, మా భోన్తో సద్దమకత్థ. అయం సమణస్స గోతమస్స సావకో ఆగచ్ఛతి సన్ధానో గహపతి. యావతా ఖో పన సమణస్స గోతమస్స సావకా గిహీ ఓదాతవసనా రాజగహే పటివసన్తి, అయం తేసం అఞ్ఞతరో సన్ధానో గహపతి. అప్పసద్దకామా ఖో పనేతే ఆయస్మన్తో అప్పసద్దవినీతా , అప్పసద్దస్స వణ్ణవాదినో. అప్పేవ నామ అప్పసద్దం పరిసం విదిత్వా ఉపసఙ్కమితబ్బం మఞ్ఞేయ్యా"తి. ఏవం వుత్తే తే పరిబ్బాజకా తుణ్హీ అహేసుం.

౫౨. అథ ఖో సన్ధానో గహపతి యేన నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా నిగ్రోధేన పరిబ్బాజకేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సన్ధానో గహపతి నిగ్రోధం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – "అఞ్ఞథా ఖో ఇమే భోన్తో అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా సఙ్గమ్మ సమాగమ్మ ఉన్నాదినో ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం అనుయుత్తా విహరన్తి. సేయ్యథిదం – రాజకథం...పే॰... ఇతిభవాభవకథం ఇతి వా. అఞ్ఞథా ఖో [చ (సీ. పీ.)] పన సో భగవా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవతి అప్పసద్దాని అప్పనిగ్ఘోసాని విజనవాతాని మనుస్సరాహస్సేయ్యకాని పటిసల్లానసారుప్పానీ"తి.

౫౩. ఏవం వుత్తే నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో సన్ధానం గహపతిం ఏతదవోచ – "యగ్ఘే గహపతి, జానేయ్యాసి, కేన సమణో గోతమో సద్ధిం సల్లపతి, కేన సాకచ్ఛం సమాపజ్జతి, కేన పఞ్ఞావేయ్యత్తియం సమాపజ్జతి? సుఞ్ఞాగారహతా సమణస్స గోతమస్స పఞ్ఞా అపరిసావచరో సమణో గోతమో నాలం సల్లాపాయ. సో అన్తమన్తానేవ సేవతి [అన్తపన్తానేవ (స్యా.)].

సేయ్యథాపి నామ గోకాణా పరియన్తచారినీ అన్తమన్తానేవ సేవతి. ఏవమేవ సుఞ్ఞాగారహతా సమణస్స గోతమస్స పఞ్ఞా; అపరిసావచరో సమణో గోతమో; నాలం సల్లాపాయ. సో అన్తమన్తానేవ సేవతి. ఇఙ్ఘ, గహపతి, సమణో గోతమో ఇమం పరిసం ఆగచ్ఛేయ్య, ఏకపఞ్హేనేవ నం సంసాదేయ్యామ [సంహరేయ్యామ (క.)], తుచ్ఛకుమ్భీవ నం మఞ్ఞే ఓరోధేయ్యామా"తి.

౫౪. అస్సోసి ఖో భగవా దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ సన్ధానస్స గహపతిస్స నిగ్రోధేన పరిబ్బాజకేన సద్ధిం ఇమం కథాసల్లాపం. అథ ఖో భగవా గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహిత్వా యేన సుమాగధాయ తీరే మోరనివాపో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా సుమాగధాయ తీరే మోరనివాపే అబ్భోకాసే చఙ్కమి. అద్దసా ఖో నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో భగవన్తం సుమాగధాయ తీరే మోరనివాపే అబ్భోకాసే చఙ్కమన్తం. దిస్వాన సకం పరిసం సణ్ఠాపేసి – "అప్పసద్దా భోన్తో హోన్తు, మా భోన్తో సద్దమకత్థ, అయం సమణో గోతమో సుమాగధాయ తీరే మోరనివాపే అబ్భోకాసే చఙ్కమతి. అప్పసద్దకామో ఖో పన సో ఆయస్మా, అప్పసద్దస్స వణ్ణవాదీ. అప్పేవ నామ అప్పసద్దం పరిసం విదిత్వా ఉపసఙ్కమితబ్బం మఞ్ఞేయ్య. సచే సమణో గోతమో ఇమం పరిసం ఆగచ్ఛేయ్య, ఇమం తం పఞ్హం పుచ్ఛేయ్యామ – 'కో నామ సో, భన్తే, భగవతో ధమ్మో, యేన భగవా సావకే వినేతి, యేన భగవతా సావకా వినీతా అస్సాసప్పత్తా పటిజానన్తి అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియ'న్తి? ఏవం వుత్తే తే పరిబ్బాజకా తుణ్హీ అహేసుం.

తపోజిగుచ్ఛావాదో

౫౫. అథ ఖో భగవా యేన నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో తేనుపసఙ్కమి. అథ ఖో నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఏతు ఖో, భన్తే, భగవా, స్వాగతం, భన్తే, భగవతో. చిరస్సం ఖో, భన్తే, భగవా ఇమం పరియాయమకాసి యదిదం ఇధాగమనాయ. నిసీదతు, భన్తే, భగవా, ఇదమాసనం పఞ్ఞత్త"న్తి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిగ్రోధోపి ఖో పరిబ్బాజకో అఞ్ఞతరం నీచాసనం గహేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో నిగ్రోధం పరిబ్బాజకం భగవా ఏతదవోచ – "కాయ నుత్థ, నిగ్రోధ, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా, కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా"తి? ఏవం వుత్తే, నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ, "ఇధ మయం, భన్తే, అద్దసామ భగవన్తం సుమాగధాయ తీరే మోరనివాపే అబ్భోకాసే చఙ్కమన్తం, దిస్వాన ఏవం అవోచుమ్హా – 'సచే సమణో గోతమో ఇమం పరిసం ఆగచ్ఛేయ్య, ఇమం తం పఞ్హం పుచ్ఛేయ్యామ – కో నామ సో, భన్తే, భగవతో ధమ్మో, యేన భగవా సావకే వినేతి, యేన భగవతా సావకా వినీతా అస్సాసప్పత్తా పటిజానన్తి అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియ'న్తి? అయం ఖో నో, భన్తే, అన్తరాకథా విప్పకతా; అథ భగవా అనుప్పత్తో"తి.

౫౬. "దుజ్జానం ఖో ఏతం, నిగ్రోధ, తయా అఞ్ఞదిట్ఠికేన అఞ్ఞఖన్తికేన అఞ్ఞరుచికేన అఞ్ఞత్రాయోగేన అఞ్ఞత్రాచరియకేన, యేనాహం సావకే వినేమి , యేన మయా సావకా వినీతా అస్సాసప్పత్తా పటిజానన్తి అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియం. ఇఙ్ఘ త్వం మం, నిగ్రోధ, సకే ఆచరియకే అధిజేగుచ్ఛే పఞ్హం పుచ్ఛ – 'కథం సన్తా ను ఖో, భన్తే, తపోజిగుచ్ఛా పరిపుణ్ణా హోతి, కథం అపరిపుణ్ణా'తి? ఏవం వుత్తే తే పరిబ్బాజకా ఉన్నాదినో ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా అహేసుం – "అచ్ఛరియం వత భో, అబ్భుతం వత భో, సమణస్స గోతమస్స మహిద్ధికతా మహానుభావతా, యత్ర హి నామ సకవాదం ఠపేస్సతి, పరవాదేన పవారేస్సతీ"తి.

౨౫. అథ ఖో నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో తే పరిబ్బాజకే అప్పసద్దే కత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “మయం ఖో, భన్తే, తపోజిగుచ్ఛావాదా [తరోజిగుచ్ఛంసారోదా (క.)] తపోజిగుచ్ఛాసారా తపోజిగుచ్ఛాఅల్లీనా విహరామ . కథం సన్తా ను ఖో, భన్తే, తపోజిగుచ్ఛా పరిపుణ్ణా హోతి, కథం అపరిపుణ్ణా”తి?

“ఇధ, నిగ్రోధ, తపస్సీ అచేలకో హోతి ముత్తాచారో, హత్థాపలేఖనో [హత్థావలేఖనో (స్యా.)], న ఏహిభద్దన్తికో, న తిట్ఠభద్దన్తికో, నాభిహటం , న ఉద్దిస్సకతం, న నిమన్తనం సాదియతి, సో న కుమ్భిముఖా పటిగ్గణ్హాతి, న కళోపిముఖా పటిగ్గణ్హాతి, న ఏళకమన్తరం, న దణ్డమన్తరం, న ముసలమన్తరం, న ద్విన్నం భుఞ్జమానానం, న గబ్భినియా, న పాయమానాయ, న పురిసన్తరగతాయ, న సఙ్కిత్తీసు, న యత్థ సా ఉపట్ఠితో హోతి, న యత్థ మక్ఖికా సణ్డసణ్డచారినీ, న మచ్ఛం, న మంసం, న సురం, న మేరయం, న థుసోదకం పివతి, సో ఏకాగారికో వా హోతి ఏకాలోపికో, ద్వాగారికో వా హోతి ద్వాలోపికో, సత్తాగారికో వా హోతి సత్తాలోపికో, ఏకిస్సాపి దత్తియా యాపేతి, ద్వీహిపి దత్తీహి యాపేతి, సత్తహిపి దత్తీహి యాపేతి; ఏకాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి, ద్వీహికమ్పి [ద్వాహికంపి (సీ. స్యా.)] ఆహారం ఆహారేతి, సత్తాహికమ్పి ఆహారం ఆహారేతి, ఇతి ఏవరూపం అద్ధమాసికమ్పి పరియాయభత్తభోజనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి. సో సాకభక్ఖో వా హోతి, సామాకభక్ఖో వా హోతి, నీవారభక్ఖో వా హోతి, దద్దులభక్ఖో వా హోతి, హటభక్ఖో వా హోతి, కణభక్ఖో వా హోతి, ఆచామభక్ఖో వా హోతి, పిఞ్ఞాకభక్ఖో వా హోతి, తిణభక్ఖో వా హోతి, గోమయభక్ఖో వా హోతి; వనమూలఫలాహారో యాపేతి పవత్తఫలభోజీ. సో సాణానిపి ధారేతి , మసాణానిపి ధారేతి, ఛవదుస్సానిపి ధారేతి, పంసుకూలానిపి ధారేతి, తిరీటానిపి ధారేతి, అజినమ్పి ధారేతి, అజినక్ఖిపమ్పి ధారేతి, కుసచీరమ్పి ధారేతి, వాకచీరమ్పి ధారేతి, ఫలకచీరమ్పి ధారేతి, కేసకమ్బలమ్పి ధారేతి, వాళకమ్బలమ్పి ధారేతి, ఉలూకపక్ఖమ్పి ధారేతి, కేసమస్సులోచకోపి హోతి కేసమస్సులోచనానుయోగమనుయుత్తో , ఉబ్భట్ఠకోపి [ఉభట్ఠకోపి (స్యా.), ఉబ్భట్టికోపి (క.)] హోతి ఆసనపటిక్ఖిత్తో, ఉక్కుటికోపి హోతి ఉక్కుటికప్పధానమనుయుత్తో, కణ్టకాపస్సయికోపి హోతి కణ్టకాపస్సయే సేయ్యం కప్పేతి, ఫలకసేయ్యమ్పి కప్పేతి, థణ్డిలసేయ్యమ్పి కప్పేతి, ఏకపస్సయికోపి హోతి రజోజల్లధరో, అబ్భోకాసికోపి హోతి యథాసన్థతికో, వేకటికోపి హోతి వికటభోజనానుయోగమనుయుత్తో, అపానకోపి హోతి అపానకత్తమనుయుత్తో, సాయతతియకమ్పి ఉదకోరోహనానుయోగమనుయుత్తో విహరతి. తం కిం మఞ్ఞసి, నిగ్రోధ, యది ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిపుణ్ణా వా హోతి అపరిపుణ్ణా వా”తి? “అద్ధా ఖో, భన్తే, ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిపుణ్ణా హోతి, నో అపరిపుణ్ణా”తి. “ఏవం పరిపుణ్ణాయపి ఖో అహం, నిగ్రోధ, తపోజిగుచ్ఛాయ అనేకవిహితే ఉపక్కిలేసే వదామీ”తి.

ఉపక్కిలేసో

౨౬. “యథా కథం పన, భన్తే, భగవా ఏవం పరిపుణ్ణాయ తపోజిగుచ్ఛాయ అనేకవిహితే ఉపక్కిలేసే వదతీ”తి? “ఇధ, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా అత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా అత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో. అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా అత్తానుక్కంసేతి పరం వమ్భేతి. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా అత్తానుక్కంసేతి పరం వమ్భేతి. అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా మజ్జతి ముచ్ఛతి పమాదమాపజ్జతి [మదమాపజ్జతి (స్యా॰)]. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా మజ్జతి ముచ్ఛతి పమాదమాపజ్జతి. అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

౫౯. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన అత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన అత్తమనో హోతి పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో. అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన అత్తానుక్కంసేతి పరం వమ్భేతి. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన అత్తానుక్కంసేతి పరం వమ్భేతి. అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన మజ్జతి ముచ్ఛతి పమాదమాపజ్జతి. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన మజ్జతి ముచ్ఛతి పమాదమాపజ్జతి. అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

౬౦. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ భోజనేసు వోదాసం ఆపజ్జతి – ‘ఇదం మే ఖమతి, ఇదం మే నక్ఖమతీ’తి. సో యఞ్చ [యం హి (సీ॰ పీ॰)] ఖ్వస్స నక్ఖమతి, తం సాపేక్ఖో పజహతి. యం పనస్స ఖమతి, తం గధితో [గథితో (సీ॰ పీ॰)] ముచ్ఛితో అజ్ఝాపన్నో అనాదీనవదస్సావీ అనిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి…పే॰… అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి లాభసక్కారసిలోకనికన్తిహేతు – ‘సక్కరిస్సన్తి మం రాజానో రాజమహామత్తా ఖత్తియా బ్రాహ్మణా గహపతికా తిత్థియా’తి…పే॰… అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

౬౧. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ అఞ్ఞతరం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా అపసాదేతా [అపసారేతా (క॰)] హోతి – ‘కిం పనాయం సమ్బహులాజీవో [బహులాజీవో (సీ॰ పీ॰)] సబ్బం సంభక్ఖేతి. సేయ్యథిదం – మూలబీజం ఖన్ధబీజం ఫళుబీజం అగ్గబీజం బీజబీజమేవ పఞ్చమం, అసనివిచక్కం దన్తకూటం, సమణప్పవాదేనా’తి…పే॰… అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ పస్సతి అఞ్ఞతరం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా కులేసు సక్కరియమానం గరుకరియమానం మానియమానం పూజియమానం. దిస్వా తస్స ఏవం హోతి – ‘ఇమఞ్హి నామ సమ్బహులాజీవం కులేసు సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి మానేన్తి పూజేన్తి. మం పన తపస్సిం లూఖాజీవిం కులేసు న సక్కరోన్తి న గరుం కరోన్తి న

మానేన్తి న పూజేన్తీ’తి, ఇతి సో ఇస్సామచ్ఛరియం కులేసు ఉప్పాదేతా హోతి…పే॰… అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

౬౨. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ ఆపాథకనిసాదీ హోతి…పే॰… అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ అత్తానం అదస్సయమానో కులేసు చరతి – ‘ఇదమ్పి మే తపస్మిం ఇదమ్పి మే తపస్మి’న్తి…పే॰… అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ కిఞ్చిదేవ పటిచ్ఛన్నం సేవతి. సో ‘ఖమతి తే ఇద’న్తి పుట్ఠో సమానో అక్ఖమమానం ఆహ – ‘ఖమతీ’తి. ఖమమానం ఆహ – ‘నక్ఖమతీ’తి. ఇతి సో సమ్పజానముసా భాసితా హోతి…పే॰… అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తథాగతస్స వా తథాగతసావకస్స వా ధమ్మం దేసేన్తస్స సన్తంయేవ పరియాయం అనుఞ్ఞేయ్యం నానుజానాతి…పే॰… అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

౬౩. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ కోధనో హోతి ఉపనాహీ. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ కోధనో హోతి ఉపనాహీ. అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ మక్ఖీ హోతి పళాసీ [పలాసీ (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] …పే॰… ఇస్సుకీ హోతి మచ్ఛరీ… సఠో హోతి మాయావీ… థద్ధో హోతి అతిమానీ… పాపిచ్ఛో హోతి పాపికానం ఇచ్ఛానం వసం గతో… మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతో… సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గీ. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గీ. అయమ్పి ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సినో ఉపక్కిలేసో హోతి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, నిగ్రోధ, యదిమే తపోజిగుచ్ఛా [తపోజిగుచ్ఛాయ (?)] ఉపక్కిలేసా వా అనుపక్కిలేసా వా”తి? “అద్ధా ఖో ఇమే, భన్తే, తపోజిగుచ్ఛా [తపోజిగుచ్ఛాయ (?)] ఉపక్కిలేసా [ఉపక్కిలేసా హోతి (క॰)], నో అనుపక్కిలేసా. ఠానం ఖో పనేతం, భన్తే, విజ్జతి యం ఇధేకచ్చో తపస్సీ సబ్బేహేవ ఇమేహి ఉపక్కిలేసేహి సమన్నాగతో అస్స; కో పన వాదో అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేనా”తి.

పరిసుద్ధపపటికప్పత్తకథా

౬౪. “ఇధ, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా న అత్తమనో హోతి న పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా న అత్తమనో హోతి న పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో. ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా న అత్తానుక్కంసేతి న పరం వమ్భేతి…పే॰… ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా న మజ్జతి న ముచ్ఛతి న పమాదమాపజ్జతి... పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

౬౩. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన న అత్తమనో హోతి న పరిపుణ్ణసఙ్కప్పో...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన న అత్తానుక్కంసేతి న పరం వమ్భేతి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తపం సమాదియతి, సో తేన తపసా లాభసక్కారసిలోకం అభినిబ్బత్తేతి, సో తేన లాభసక్కారసిలోకేన న మజ్జతి న ముచ్ఛతి న పమాదమాపజ్జతి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

౬౬. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ భోజనేసు న వోదాసం ఆపజ్జతి – ‘ఇదం మే ఖమతి, ఇదం మే నక్ఖమతీ’తి. సో యఞ్చ ఖ్వస్స నక్ఖమతి, తం అనపేక్ఖో పజహతి. యం పనస్స ఖమతి , తం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝాపన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ న తపం సమాదియతి లాభసక్కారసిలోకనికన్తిహేతు – ‘సక్కరిస్సన్తి మం రాజానో రాజమహామత్తా ఖత్తియా బ్రాహ్మణా గహపతికా తిత్థియా’తి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

౬౭. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ అఞ్ఞతరం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా నాపసాదేతా హోతి – ‘కిం పనాయం సమ్బహులాజీవో సబ్బం సంభక్ఖేతి. సేయ్యథిదం – మూలబీజం ఖన్ధబీజం ఫళుబీజం అగ్గబీజం బీజబీజమేవ పఞ్చమం, అసనివిచక్కం దన్తకూటం, సమణప్పవాదేనా’తి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ పస్సతి అఞ్ఞతరం సమణం వా బ్రాహ్మణం వా కులేసు సక్కరియమానం గరు కరియమానం మానియమానం పూజియమానం. దిస్వా తస్స న ఏవం హోతి – ‘ఇమఞ్హి నామ సమ్బహులాజీవం కులేసు సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి మానేన్తి పూజేన్తి. మం పన తపస్సిం లూఖాజీవిం కులేసు న సక్కరోన్తి న గరుం కరోన్తి న మానేన్తి న పూజేన్తీ’తి, ఇతి సో ఇస్సామచ్ఛరియం కులేసు నుప్పాదేతా హోతి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

౬౮. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ న ఆపాథకనిసాదీ హోతి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ న అత్తానం అదస్సయమానో కులేసు చరతి – ‘ఇదమ్పి మే తపస్మిం, ఇదమ్పి మే తపస్మి’న్తి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ న కఞ్చిదేవ పటిచ్ఛన్నం సేవతి, సో – ‘ఖమతి తే ఇద’న్తి పుట్ఠో సమానో అక్ఖమమానం ఆహ – ‘నక్ఖమతీ’తి. ఖమమానం ఆహ – ‘ఖమతీ’తి. ఇతి సో సమ్పజానముసా న భాసితా హోతి...పే.... ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ తథాగతస్స వా తథాగతసావకస్స వా ధమ్మం దేసేన్తస్స సన్తంయేవ పరియాయం అనుఞ్ఞేయ్యం అనుజానాతి…పే॰… ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

౬౯. “పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ అక్కోధనో హోతి అనుపనాహీ. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ అక్కోధనో హోతి అనుపనాహీ ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“పున చపరం, నిగ్రోధ, తపస్సీ అమక్ఖీ హోతి అపళాసీ…పే॰… అనిస్సుకీ హోతి అమచ్ఛరీ… అసఠో హోతి అమాయావీ… అత్థద్ధో హోతి అనతిమానీ… న పాపిచ్ఛో హోతి న పాపికానం ఇచ్ఛానం వసం గతో… న మిచ్ఛాదిట్ఠికో హోతి న అన్తగ్గాహికాయ దిట్ఠియా సమన్నాగతో… న సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి న ఆధానగ్గాహీ సుప్పటినిస్సగ్గీ. యమ్పి, నిగ్రోధ, తపస్సీ న సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి న ఆధానగ్గాహీ సుప్పటినిస్సగ్గీ. ఏవం సో తస్మిం ఠానే పరిసుద్ధో హోతి.

“తం కిం మఞ్ఞసి, నిగ్రోధ, యది ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిసుద్ధా వా హోతి అపరిసుద్ధా వా”తి? “అద్ధా ఖో, భన్తే, ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిసుద్ధా హోతి నో అపరిసుద్ధా, అగ్గప్పత్తా చ సారప్పత్తా చా”తి. “న ఖో, నిగ్రోధ, ఏత్తావతా తపోజిగుచ్ఛా అగ్గప్పత్తా చ హోతి సారప్పత్తా చ; అపి చ ఖో పపటికప్పత్తా [పప్పటికపత్తా (క.)] హోతీ”తి.

పరిసుద్ధతచప్పత్తకథా

౭౦. “కిత్తావతా పన, భన్తే, తపోజిగుచ్ఛా అగ్గప్పత్తా చ హోతి సారప్పత్తా చ? సాధు మే, భన్తే, భగవా తపోజిగుచ్ఛాయ అగ్గఞ్ఞేవ పాపేతు, సారఞ్ఞేవ పాపేతూ”తి. “ఇధ, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి. కథఞ్చ, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి? ఇధ, నిగ్రోధ, తపస్సీ న పాణం అతిపాతేతి [అతిపాపేతి (క. సీ. పీ. క.)], న పాణం అతిపాతయతి, న పాణమతిపాతయతో సమనుఞ్ఞో హోతి . న అదిన్నం ఆదియతి, న అదిన్నం ఆదియాపేతి, న అదిన్నం ఆదియతో సమనుఞ్ఞో హోతి. న ముసా భణతి, న ముసా భణాపేతి, న ముసా భణతో సమనుఞ్ఞో హోతి. న భావితమాసీసతి [న భావితమాసిం సతి (సీ. స్యా. పీ.)], న భావితమాసీసాపేతి, న భావితమాసీసతో సమనుఞ్ఞో హోతి. ఏవం ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి.

“యతో ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి, అదుం చస్స హోతి తపస్సితాయ. సో అభిహరతి నో హీనాయావత్తతి. సో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం. సో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతప్పటిక్కన్తో నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో అభిజ్ఝం లోకే పహాయ విగతాభిజ్ఝేన చేతసా విహరతి, అభిజ్ఝాయ చిత్తం పరిసోధేతి. బ్యాపాదప్పదోసం పహాయ అబ్యాపన్నచిత్తో విహరతి సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ, బ్యాపాదప్పదోసా చిత్తం పరిసోధేతి. థినమిద్ధం [థీనమిద్ధం (సీ. స్యా. పీ.)] పహాయ విగతథినమిద్ధో విహరతి ఆలోకసఞ్ఞీ సతో సమ్పజానో, థినమిద్ధా చిత్తం పరిసోధేతి. ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహాయ అనుద్ధతో విహరతి అజ్ఝత్తం వూపసన్తచిత్తో, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చా చిత్తం పరిసోధేతి. విచికిచ్ఛం పహాయ తిణ్ణవిచికిచ్ఛో విహరతి అకథంకథీ కుసలేసు ధమ్మేసు, విచికిచ్ఛాయ చిత్తం పరిసోధేతి.

౨౧. "సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి. తథా దుతియం. తథా తతియం. తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. కరుణాసహగతేన చేతసా…పే.… ముదితాసహగతేన చేతసా…పే.… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి. తథా దుతియం. తథా తతియం. తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి.

"తం కిం మఞ్ఞసి, నిగ్రోధ. యది ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిసుద్ధా వా హోతి అపరిసుద్ధా వా"తి? "అద్ధా ఖో, భన్తే, ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిసుద్ధా హోతి నో అపరిసుద్ధా, అగ్గప్పత్తా చ సారప్పత్తా చా"తి. "న ఖో, నిగ్రోధ, ఏత్తావతా తపోజిగుచ్ఛా అగ్గప్పత్తా చ హోతి సారప్పత్తా చ; అపి చ ఖో తచప్పత్తా హోతీ"తి.

పరిసుద్ధఫేగ్గుప్పత్తకథా

౨౨. "కిత్తావతా పన, భన్తే, తపోజిగుచ్ఛా అగ్గప్పత్తా చ హోతి సారప్పత్తా చ? సాధు మే, భన్తే, భగవా తపోజిగుచ్ఛాయ అగ్గఞ్ఞేవ పాపేతు, సారఞ్ఞేవ పాపేతూ"తి. "ఇధ, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి. కథఞ్చ, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి…పే.… యతో ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి, అదుం చస్స హోతి తపస్సితాయ. సో అభిహరతి నో హీనాయావత్తతి. సో వివిత్తం సేనాసనం భజతి…పే.… సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే మేత్తాసహగతేన చేతసా…పే.… కరుణాసహగతేన చేతసా…పే.… ముదితాసహగతేన చేతసా…పే.… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే – 'అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం, తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో'తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

"తం కిం మఞ్ఞసి, నిగ్రోధ, యది ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిసుద్ధా వా హోతి అపరిసుద్ధా వా"తి? "అద్ధా ఖో, భన్తే, ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిసుద్ధా హోతి, నో అపరిసుద్ధా, అగ్గప్పత్తా చ సారప్పత్తా చా"తి. "న ఖో, నిగ్రోధ, ఏత్తావతా తపోజిగుచ్ఛా అగ్గప్పత్తా చ హోతి సారప్పత్తా చ; అపి చ ఖో ఫేగ్గుప్పత్తా హోతీ"తి.

పరిసుద్ధఅగ్గప్పత్తసారప్పత్తకథా

౨౩. "కిత్తావతా పన, భన్తే, తపోజిగుచ్ఛా అగ్గప్పత్తా చ హోతి సారప్పత్తా చ? సాధు మే, భన్తే, భగవా తపోజిగుచ్ఛాయ అగ్గఞ్ఞేవ పాపేతు, సారఞ్ఞేవ పాపేతూ"తి. "ఇధ, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి. కథఞ్చ, నిగ్రోధ, తపస్సీ

చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి...పే.... యతో ఖో, నిగ్రోధ, తపస్సీ చాతుయామసంవరసంవుతో హోతి, అదుం చస్స హోతి తపస్సితాయ. సో అభిహరతి నో హీనాయావత్తతి. సో వివిత్తం సేనాసనం భజతి...పే.... సో ఇమే పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే మేత్తాసహగతేన చేతసా...పే.... ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో...పే.... ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే సుగతే దుగ్గతే, యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – 'ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా. తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా. తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా'తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే సుగతే దుగ్గతే, యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి.

"తం కిం మఞ్ఞసి, నిగ్రోధ, యది ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిసుద్ధా వా హోతి అపరిసుద్ధా వా"తి? "అద్ధా ఖో, భన్తే, ఏవం సన్తే తపోజిగుచ్ఛా పరిసుద్ధా హోతి నో అపరిసుద్ధా, అగ్గప్పత్తా చ సారప్పత్తా చా"తి.

౭౪. "ఏత్తావతా ఖో, నిగ్రోధ, తపోజిగుచ్ఛా అగ్గప్పత్తా చ హోతి సారప్పత్తా చ. ఇతి ఖో, నిగ్రోధ [ఇతి నిగ్రోధ (స్యా.)], యం మం త్వం అవచాసి – 'కో నామ సో, భన్తే, భగవతో ధమ్మో, యేన భగవా సావకే వినేతి, యేన భగవతా సావకా వినీతా అస్సాసప్పత్తా పటిజానన్తి అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియ'న్తి. ఇతి ఖో తం, నిగ్రోధ, ఠానం ఉత్తరితరఞ్చ పణీతతరఞ్చ, యేనాహం సావకే వినేమి, యేన మయా సావకా వినీతా అస్సాసప్పత్తా పటిజానన్తి అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియ"న్తి.

ఏవం వుత్తే, తే పరిబ్బాజకా ఉన్నాదినో ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా అహేసుం – "ఏత్థ మయం అనస్సామ సాచరియకా, న మయం ఇతో భియ్యో ఉత్తరితరం పజానామా"తి.

నిగ్రోధస్స పజ్ఝాయనం

౭౫. యదా అఞ్ఞాసి సన్ధానో గహపతి – "అఞ్ఞదత్థు ఖో దానిమే అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా భగవతో భాసితం సుస్సూసన్తి, సోతం ఓదహన్తి, అఞ్ఞాచిత్తం ఉపట్ఠాపేన్తీ"తి. అథ [అథ నం (క.)] నిగ్రోధం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – "ఇతి ఖో, భన్తే నిగ్రోధ, యం మం త్వం అవచాసి – 'యగ్ఘే, గహపతి, జానేయ్యాసి, కేన సమణో గోతమో సద్ధిం సల్లపతి, కేన సాకచ్ఛం సమాపజ్జతి, కేన పఞ్ఞావేయ్యత్తియం సమాపజ్జతి, సుఞ్ఞాగారహతా సమణస్స గోతమస్స పఞ్ఞా, అపరిసావచరో సమణో గోతమో నాలం సల్లాపాయ, సో అన్తమన్తానేవ సేవతి; సేయ్యథాపి నామ గోకాణా పరియన్తచారినీ అన్తమన్తానేవ సేవతి. ఏవమేవ సుఞ్ఞాగారహతా సమణస్స గోతమస్స పఞ్ఞా, అపరిసావచరో సమణో గోతమో నాలం సల్లాపాయ; సో అన్తమన్తానేవ సేవతి; ఇఙ్ఘ, గహపతి, సమణో గోతమో ఇమం పరిసం ఆగచ్ఛేయ్య, ఏకపఞ్హేనేవ నం సంసాదేయ్యామ, తుచ్ఛకుమ్భీవ నం

మఞ్ఞే ఓరోధేయ్యామా’తి. అయం ఖో సో, భన్తే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఇధానుప్పత్తో, అపరిసావచరం పన నం కరోథ, గోకాణం పరియన్తచారినిం కరోథ, ఏకపఞ్హేసేవ నం సంసాదేథ, తుచ్ఛకుమ్భీవ నం ఓరోధేథా”తి. ఏవం వుత్తే, నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో తుణ్హీభూతో మఙ్కుభూతో పత్తక్ఖన్ధో అధోముఖో పజ్ఝాయన్తో అప్పటిభానో నిసీది.

౨౬. అథ ఖో భగవా నిగ్రోధం పరిబ్బాజకం తుణ్హీభూతం మఙ్కుభూతం పత్తక్ఖన్ధం అధోముఖం పజ్ఝాయన్తం అప్పటిభానం విదిత్వా నిగ్రోధం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – “సచ్చం కిర, నిగ్రోధ, భాసితా తే ఏసా వాచా”తి? “సచ్చం , భన్తే, భాసితా మే ఏసా వాచా, యథాబాలేన యథామూళ్హేన యథాఅకుసలేనా”తి. “తం కిం మఞ్ఞసి, నిగ్రోధ. కిన్తి తే సుతం పరిబ్బాజకానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – ‘యే తే అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, ఏవం సు తే భగవన్తో సంగమ్మ సమాగమ్మ ఉన్నాదినో ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం అనుయుత్తా విహరన్తి. సేయ్యథిదం – రాజకథం చోరకథం…పే… ఇతిభవాభవకథం ఇతి వా. సేయ్యథాపి త్వం ఏతరహి సాచరియకో. ఉదాహు, ఏవం సు తే భగవన్తో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి అప్పసద్దాని అప్పనిగ్ఘోసాని విజనవాతాని మనుస్సరాహస్సేయ్యకాని పటిసల్లానసారుప్పాని, సేయ్యథాపాహం ఏతరహీ’తి.

“సుతం మేతం, భన్తే. పరిబ్బాజకానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – ‘యే తే అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా , న ఏవం సు [నాస్సు (సీ. పీ.)] తే భగవన్తో సంగమ్మ సమాగమ్మ ఉన్నాదినో ఉచ్చాసద్దమహాసద్దా అనేకవిహితం తిరచ్ఛానకథం అనుయుత్తా విహరన్తి. సేయ్యథిదం – రాజకథం చోరకథం… పే… ఇతిభవాభవకథం ఇతి వా, సేయ్యథాపాహం ఏతరహి సాచరియకో. ఏవం సు తే భగవన్తో అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి అప్పసద్దాని అప్పనిగ్ఘోసాని విజనవాతాని మనుస్సరాహస్సేయ్యకాని పటిసల్లానసారుప్పాని, సేయ్యథాపి భగవా ఏతరహీ’”తి.

“తస్స తే, నిగ్రోధ, విఞ్ఞుస్స సతో మహల్లకస్స న ఏతదహోసి – ‘బుద్ధో సో భగవా బోధాయ ధమ్మం దేసేతి, దన్తో సో భగవా దమథాయ ధమ్మం దేసేతి, సన్తో సో భగవా సమథాయ ధమ్మం దేసేతి, తిణ్ణో సో భగవా తరణాయ ధమ్మం దేసేతి, పరినిబ్బుతో సో భగవా పరినిబ్బానాయ ధమ్మం దేసేతీ’”తి?

బ్రహ్మచరియపరియోసానసచ్ఛికిరియా

౨౭. ఏవం వుత్తే, నిగ్రోధో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్చయో మం, భన్తే, అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, య్వాహం ఏవం భగవన్తం అవచాసిం. తస్స మే, భన్తే, భగవా అచ్చయం అచ్చయతో పటిగ్గణ్హాతు ఆయతిం సంవరాయా”తి. “తగ్ఘ త్వం [తం (సీ. స్యా. పీ.)], నిగ్రోధ, అచ్చయో అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, యో మం త్వం ఏవం అవచాసి. యతో చ ఖో త్వం, నిగ్రోధ, అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోసి, తం తే మయం పటిగ్గణ్హామ. వుద్ధి హేసా, నిగ్రోధ, అరియస్స వినయే, యో అచ్చయం అచ్చయతో దిస్వా యథాధమ్మం పటికరోతి ఆయతిం సంవరం ఆపజ్జతి. అహం ఖో పన, నిగ్రోధ, ఏవం వదామి –

‘ఏతు విఞ్ఞూ పురిసో అసఠో అమాయావీ ఉజుజాతికో, అహమనుసాసామి అహం ధమ్మం దేసేమి. యథానుసిట్ఠం తథా [యథానుసిట్ఠం (?)] పటిపజ్జమానో, యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం

బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతి సత్తవస్సాని. తిట్ఠన్తు, నిగ్రోధ, సత్త వస్సాని. ఏతు విఞ్ఞూ పురిసో అసఠో అమాయావీ ఉజుజాతికో, అహమనుసాసామి అహం ధమ్మం దేసేమి. యథానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో, యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతి ఛ వస్సాని. పఞ్చ వస్సాని... చత్తారి వస్సాని... తీణి వస్సాని... ద్వే వస్సాని... ఏకం వస్సం. తిట్ఠతు, నిగ్రోధ, ఏకం వస్సం. ఏతు విఞ్ఞూ పురిసో అసఠో అమాయావీ ఉజుజాతికో అహమనుసాసామి అహం ధమ్మం దేసేమి. యథానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో, యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతి సత్త మాసాని. తిట్ఠన్తు, నిగ్రోధ, సత్త మాసాని... ఛ మాసాని... పఞ్చ మాసాని ... చత్తారి మాసాని... తీణి మాసాని... ద్వే మాసాని... ఏకం మాసం... అడ్ఢమాసం. తిట్ఠతు, నిగ్రోధ, అడ్ఢమాసో. ఏతు విఞ్ఞూ పురిసో అసఠో అమాయావీ ఉజుజాతికో, అహమనుసాసామి అహం ధమ్మం దేసేమి. యథానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో, యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతి సత్తాహం'.

పరిబ్బాజకానం పజ్ఝాయనం

౭౮. "సియా ఖో పన తే, నిగ్రోధ, ఏవమస్స – 'అన్తేవాసికమ్యతా నో సమణో గోతమో ఏవమాహా'తి. న ఖో పనేతం, నిగ్రోధ, ఏవం దట్ఠబ్బం. యో ఏవ వో [తే (సీ. స్యా.)] ఆచరియో, సో ఏవ వో ఆచరియో హోతు. సియా ఖో పన తే, నిగ్రోధ, ఏవమస్స – 'ఉద్దేసా నో చావేతుకామో సమణో గోతమో ఏవమాహా'తి. న ఖో పనేతం, నిగ్రోధ , ఏవం దట్ఠబ్బం. యో ఏవ వో ఉద్దేసో సో ఏవ వో ఉద్దేసో హోతు. సియా ఖో పన తే, నిగ్రోధ, ఏవమస్స – 'ఆజీవా నో చావేతుకామో సమణో గోతమో ఏవమాహా'తి. న ఖో పనేతం, నిగ్రోధ, ఏవం దట్ఠబ్బం. యో ఏవ వో ఆజీవో, సో ఏవ వో ఆజీవో హోతు. సియా ఖో పన తే, నిగ్రోధ, ఏవమస్స – 'యే నో ధమ్మా అకుసలా అకుసలసఙ్ఖాతా సాచరియకానం, తేసు పతిట్ఠాపేతుకామో సమణో గోతమో ఏవమాహా'తి. న ఖో పనేతం, నిగ్రోధ, ఏవం దట్ఠబ్బం. అకుసలా చేవ వో తే ధమ్మా [వోధమ్మా (క.), తే ధమ్మా (స్యా.)] హోన్తు అకుసలసఙ్ఖాతా చ సాచరియకానం. సియా ఖో పన తే , నిగ్రోధ, ఏవమస్స – 'యే నో ధమ్మా కుసలా కుసలసఙ్ఖాతా సాచరియకానం, తేహి వివేచేతుకామో సమణో గోతమో ఏవమాహా'తి. న ఖో పనేతం, నిగ్రోధ, ఏవం దట్ఠబ్బం. కుసలా చేవ వో తే ధమ్మా హోన్తు కుసలసఙ్ఖాతా చ సాచరియకానం. ఇతి ఖ్వాహం, నిగ్రోధ, నేవ అన్తేవాసికమ్యతా ఏవం వదామి, నపి ఉద్దేసా చావేతుకామో ఏవం వదామి, నపి ఆజీవా చావేతుకామో ఏవం వదామి, నపి యే వో ధమ్మా [నపి యే ఖో ధమ్మా (సీ.), నపి యే తే ధమ్మా (స్యా.), నపి యే చ వో ధమ్మా (క.)] అకుసలా అకుసలసఙ్ఖాతా సాచరియకానం, తేసు పతిట్ఠాపేతుకామో ఏవం వదామి, నపి యే వో ధమ్మా [నపి యే ఖో ధమ్మా (సీ.), నపి యే తే ధమ్మా (స్యా.), నపి యే చ వో ధమ్మా (క.)] కుసలా కుసలసఙ్ఖాతా సాచరియకానం, తేహి వివేచేతుకామో ఏవం వదామి. సన్తి చ ఖో, నిగ్రోధ, అకుసలా ధమ్మా అప్పహీనా సంకిలేసికా పోనోబ్భవికా [పోనోభవికా (క.)] సదరా [సద్దరా (పీ. క.), సదరథా (స్యా. క.)] దుక్ఖవిపాకా ఆయతిం జాతిజరామరణియా, యేసాహం పహానాయ ధమ్మం దేసేమి. యథాపటిపన్నానం వో సంకిలేసికా ధమ్మా పహీయిస్సన్తి, వోదానీయా ధమ్మా అభివడ్ఢిస్సన్తి, పఞ్ఞాపారిపూరిం వేపుల్లత్తఞ్చ దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సథా"తి.

౭౯. ఏవం వుత్తే, తే పరిబ్బాజకా తుణ్హీభూతా మఙ్కుభూతా పత్తక్ఖన్ధా అధోముఖా పజ్ఝాయన్తా అప్పటిభానా నిసీదింసు యథా తం మారేన పరియుట్ఠితచిత్తా. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – "సబ్బే పిమే మోఘపురిసా ఫుట్ఠా పాపిమతా. యత్ర హి నామ ఏకస్సపి న ఏవం భవిస్సతి – 'హన్ద మయం అఞ్ఞాణత్థమ్పి సమణే గోతమే బ్రహ్మచరియం చరామ, కిం కరిస్సతి సత్తాహో'"తి? అథ ఖో భగవా ఉదుమ్బరికాయ పరిబ్బాజకారామే సీహనాదం నదిత్వా వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా గిజ్ఝకూటే పబ్బతే పచ్చుపట్ఠాసి [పచ్చుట్ఠాసి (సీ. స్యా. పీ.)]. సన్ధానో పన గహపతి తావదేవ రాజగహం పావిసీతి.

ఉదుమ్బరికసుత్తం నిట్ఠితం దుతియం.

౩. చక్కవత్తిసుత్తం

అత్తదీపసరణతా

౮౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా మగధేసు విహరతి మాతులాయం. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి. ‘‘భద్దన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – ‘‘అత్తదీపా, భిక్ఖవే, విహరథ అత్తసరణా అనఞ్ఞసరణా, ధమ్మదీపా ధమ్మసరణా అనఞ్ఞసరణా. కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తదీపో విహరతి అత్తసరణో అనఞ్ఞసరణో, ధమ్మదీపో ధమ్మసరణో అనఞ్ఞసరణో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు వేదనానుపస్సీ…పే.… చిత్తే చిత్తానుపస్సీ…పే.… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తదీపో విహరతి అత్తసరణో అనఞ్ఞసరణో, ధమ్మదీపో ధమ్మసరణో అనఞ్ఞసరణో.

‘‘గోచరే, భిక్ఖవే, చరథ సకే పేత్తికే విసయే. గోచరే, భిక్ఖవే, చరతం సకే పేత్తికే విసయే న లచ్ఛతి మారో ఓతారం, న లచ్ఛతి మారో ఆరమ్మణం [ఆరమణం (?)]. కుసలానం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం సమాదానహేతు ఏవమిదం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి.

దళ్హనేమిచక్కవత్తిరాజా

౮౧. ‘‘భూతపుబ్బం , భిక్ఖవే, రాజా దళ్హనేమి నామ అహోసి చక్కవత్తీ [చక్కవత్తి (స్యా. పీ.)] ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్త రతనాని అహేసుం సేయ్యథిదం – చక్కరతనంఞ హత్థిరతనం అస్సరతనం మణిరతనం ఇత్థిరతనం గహపతిరతనం పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా అహేసుం సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన [ధమ్మేన సమేన (స్యా. క.)] అభివిజియ అజ్ఝావసి.

౮౨. ‘‘అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా దళ్హనేమి బహున్నం వస్సానం బహున్నం వస్ససతానం బహున్నం వస్ససహస్సానం అచ్చయేన అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – ‘యదా త్వం, అమ్భో పురిస, పస్సేయ్యాసి దిబ్బం చక్కరతనం ఓసక్కితం ఠానా చుతం, అథ మే ఆరోచేయ్యాసీ’తి. ‘ఏవం, దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, సో పురిసో రఞ్ఞో దళ్హనేమిస్స పచ్చస్సోసి. అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, సో పురిసో బహున్నం వస్సానం బహున్నం వస్ససతానం బహున్నం వస్ససహస్సానం అచ్చయేన దిబ్బం చక్కరతనం ఓసక్కితం ఠానా చుతం, దిస్వాన యేన రాజా దళ్హనేమి తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రాజానం దళ్హనేమిం ఏతదవోచ – ‘యగ్ఘే, దేవ, జానేయ్యాసి, దిబ్బం తే చక్కరతనం ఓసక్కితం ఠానా చుత’న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా దళ్హనేమి జేట్ఠపుత్తం కుమారం ఆమన్తాపేత్వా [ఆమన్తేత్వా (స్యా. క.)] ఏతదవోచ – ‘దిబ్బం కిర మే, తాత కుమార, చక్కరతనం ఓసక్కితం ఠానా చుతం. సుతం ఖో పన మేతం – యస్స రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స దిబ్బం చక్కరతనం ఓసక్కతి ఠానా చవతి, న దాని తేన రఞ్ఞా చిరం జీవితబ్బం హోతీతి. భుత్తా ఖో పన మే మానుసకా కామా, సమయో దాని మే దిబ్బే కామే పరియేసితుం. ఏహి త్వం, తాత కుమార, ఇమం సముద్దపరియన్తం పథవిం పటిపజ్జ. అహం పన కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామీ’తి.

౮౩. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా దళ్హనేమి జేట్ఠపుత్తం కుమారం సాధుకం రజ్జే సమనుసాసిత్వా కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి. సత్తాహపబ్బజితే ఖో పన, భిక్ఖవే, రాజిసిమ్హి దిబ్బం చక్కరతనం అన్తరధాయి.

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరో పురిసో యేన రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో [ముద్ధావసిత్తో (సీ. స్యా. పీ.) ఏవముపరిపి] తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రాజానం ఖత్తియం ముద్ధాభిసిత్తం ఏతదవోచ – 'యగ్ఘే, దేవ, జానేయ్యాసి, దిబ్బం చక్కరతనం అన్తరహిత'న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో దిబ్బే చక్కరతనే అన్తరహితే అనత్తమనో అహోసి, అనత్తమనతఞ్చ పటిసంవేదేసి. సో యేన రాజిసి తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రాజిసిం ఏతదవోచ – 'యగ్ఘే, దేవ, జానేయ్యాసి, దిబ్బం చక్కరతనం అన్తరహిత'న్తి. ఏవం వుత్తే, భిక్ఖవే, రాజిసి రాజానం ఖత్తియం ముద్ధాభిసిత్తం ఏతదవోచ – 'మా ఖో త్వం, తాత, దిబ్బే చక్కరతనే అన్తరహితే అనత్తమనో అహోసి, మా అనత్తమనతఞ్చ పటిసంవేదేసి, న హి తే, తాత, దిబ్బం చక్కరతనం పేత్తికం దాయజ్జం. ఇఙ్ఘ త్వం, తాత, అరియే చక్కవత్తివత్తే వత్తాహి. ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం తే అరియే చక్కవత్తివత్తే వత్తమానస్స తదహుపోసథే పన్నరసే సీసంన్హాతస్స [సీసం నహాతస్స (సీ. పీ.), సీసన్హాతస్స (స్యా.)] ఉపోసథికస్స ఉపరిపాసాదవరగతస్స దిబ్బం చక్కరతనం పాతుభవిస్సతి సహస్సారం సనేమికం సనాభికం సబ్బాకారపరిపూర'న్తి.

చక్కవత్తిఅరియవత్తం

౮౪. "'కతమం పన తం, దేవ, అరియం చక్కవత్తివత్త'న్తి ? 'తేన హి త్వం, తాత, ధమ్మంయేవ నిస్సాయ ధమ్మం సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో [గరుకరోన్తో (సీ. స్యా. పీ.)] ధమ్మం మానేన్తో ధమ్మం పూజేన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ధమ్మద్ధజో ధమ్మకేతు ధమ్మాధిపతేయ్యో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహస్సు అన్తోజనస్మిం బలకాయస్మిం ఖత్తియేసు అనుయన్తేసు [అనుయుత్తేసు (సీ. పీ.)] బ్రాహ్మణగహపతికేసు నేగమజానపదేసు సమణబ్రాహ్మణేసు మిగపక్ఖీసు. మా చ తే, తాత, విజితే అధమ్మకారో పవత్తిత్థ. యే చ తే, తాత, విజితే అధనా అస్సు, తేసఞ్చ ధనమనుప్పదేయ్యాసి [ధనమనుప్పదజ్జేయ్యాసి (సీ. స్యా. పీ.)]. యే చ తే, తాత, విజితే సమణబ్రాహ్మణా మదప్పమాదా పటివిరతా ఖన్తిసోరచ్చే నివిట్ఠా ఏకమత్తానం దమేన్తి, ఏకమత్తానం సమేన్తి, ఏకమత్తానం పరినిబ్బాపేన్తి, తే కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛేయ్యాసి పరిగ్గణ్హేయ్యాసి – "కిం, భన్తే, కుసలం, కిం అకుసలం, కిం సావజ్జం, కిం అనవజ్జం, కిం సేవితబ్బం, కిం న సేవితబ్బం, కిం మే కరీయమానం దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ అస్స, కిం వా పన మే కరీయమానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ అస్సా"తి? తేసం సుత్వా యం అకుసలం తం అభినివజ్జేయ్యాసి, యం కుసలం తం సమాదాయ వత్తేయ్యాసి. ఇదం ఖో, తాత, తం అరియం చక్కవత్తివత్త'న్తి.

చక్కరతనపాతుభావో

౮౫. "'ఏవం, దేవా'తి ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో రాజిసిస్స పటిస్సుత్వా అరియే చక్కవత్తివత్తే [అరియం చక్కవత్తివత్తం (క.)] వత్తి. తస్స అరియే చక్కవత్తివత్తే వత్తమానస్స తదహుపోసథే పన్నరసే సీసంన్హాతస్స ఉపోసథికస్స ఉపరిపాసాదవరగతస్స దిబ్బం చక్కరతనం పాతురహోసి సహస్సారం సనేమికం సనాభికం సబ్బాకారపరిపూరం. దిస్వాన

రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స ఏతదహోసి – ‘సుతం ఖో పన మేతం – యస్స రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స తదహుపోసథే పన్నరసే సీసంన్హాతస్స ఉపోసథికస్స ఉపరిపాసాదవరగతస్స దిబ్బం చక్కరతనం పాతుభవతి సహస్సారం సనేమికం సనాభికం సబ్బాకారపరిపూరం , సో హోతి రాజా చక్కవత్తీ’తి. అస్సం ను ఖో అహం రాజా చక్కవత్తీతి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉతరాసఙ్గం కరిత్వా వామేన హత్థేన భిఙ్కారం గహేత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన చక్కరతనం అబ్భుక్కిరి – ‘పవత్తతు భవం చక్కరతనం, అభివిజినాతు భవం చక్కరతన’న్తి.

“అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, చక్కరతనం పురత్థిమం దిసం పవత్తి, అన్వదేవ రాజా చక్కవత్తీ సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యస్మిం ఖో పన, భిక్ఖవే, పదేసే చక్కరతనం పతిట్ఠాసి, తత్థ రాజా చక్కవత్తీ వాసం ఉపగచ్ఛి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, పురత్థిమాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రాజానం చక్కవత్తిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘ఏహి ఖో, మహారాజ, స్వాగతం తే [సాగతం (సీ. పీ.)] మహారాజ, సకం తే, మహారాజ, అనుసాస, మహారాజా’తి. రాజా చక్కవత్తీ ఏవమాహ – ‘పాణో న హన్తబ్బో, అదిన్నం నాదాతబ్బం, కామేసుమిచ్ఛా న చరితబ్బా, ముసా న భాసితబ్బా, మజ్జం న పాతబ్బం, యథాభుత్తఞ్చ భుఞ్జథా’తి. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, పురత్థిమాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అనుయన్తా [అనుయుత్తా (సీ. పీ.)] అహేసుం.

८६. “అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, చక్కరతనం పురత్థిమం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా [అజ్ఝోగహేత్వా (సీ. స్యా. పీ.)] పచ్చుత్తరిత్వా దక్ఖిణం దిసం పవత్తి...పే.... దక్ఖిణం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా పచ్చుత్తరిత్వా పచ్ఛిమం దిసం పవత్తి, అన్వదేవ రాజా చక్కవత్తీ సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యస్మిం ఖో పన, భిక్ఖవే, పదేసే చక్కరతనం పతిట్ఠాసి, తత్థ రాజా చక్కవత్తీ వాసం ఉపగచ్ఛి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, పచ్ఛిమాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రాజానం చక్కవత్తిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘ఏహి ఖో, మహారాజ, స్వాగతం తే, మహారాజ, సకం తే, మహారాజ, అనుసాస, మహారాజా’తి. రాజా చక్కవత్తీ ఏవమాహ – ‘పాణో న హన్తబ్బో, అదిన్నం నాదాతబ్బం, కామేసుమిచ్ఛా న చరితబ్బా, ముసా న భాసితబ్బా, మజ్జం న పాతబ్బం, యథాభుత్తఞ్చ భుఞ్జథా’తి. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, పచ్ఛిమాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అనుయన్తా అహేసుం.

८७. “అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, చక్కరతనం పచ్ఛిమం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఉత్తరం దిసం పవత్తి, అన్వదేవ రాజా చక్కవత్తీ సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యస్మిం ఖో పన, భిక్ఖవే, పదేసే చక్కరతనం పతిట్ఠాసి, తత్థ రాజా చక్కవత్తీ వాసం ఉపగచ్ఛి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, ఉత్తరాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రాజానం చక్కవత్తిం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘ఏహి ఖో, మహారాజ, స్వాగతం తే, మహారాజ , సకం తే, మహారాజ, అనుసాస, మహారాజా’తి. రాజా చక్కవత్తీ ఏవమాహ – ‘పాణో న హన్తబ్బో, అదిన్నం నాదాతబ్బం, కామేసుమిచ్ఛా న చరితబ్బా, ముసా న భాసితబ్బా, మజ్జం న పాతబ్బం, యథాభుత్తఞ్చ భుఞ్జథా’తి. యే ఖో పన, భిక్ఖవే, ఉత్తరాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అనుయన్తా అహేసుం.

“అథ ఖో తం, భిక్ఖవే, చక్కరతనం సముద్దపరియన్తం పథవిం అభివిజినిత్వా తమేవ రాజధానిం పచ్చాగన్త్వా రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అన్తేపురద్వారే అత్థకరణపముఖే [అడ్డకరణపముఖే (క.)] అక్ఖాహతం మఞ్ఞే అట్ఠాసి రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అన్తేపురం ఉపసోభయమానం.

దుతియాదిచక్కవత్తికథా

౮౮. "దుతియోపి ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ…పే.… తతియోపి ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ… చతుత్థోపి ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ… పఞ్చమోపి ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ… ఛట్ఠోపి ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ… సత్తమోపి ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ బహున్నం వస్సానం బహున్నం వస్ససతానం బహున్నం వస్ససహస్సానం అచ్చయేన అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – 'యదా త్వం, అమ్భో పురిస, పస్సేయ్యాసి దిబ్బం చక్కరతనం ఓసక్కితం ఠానా చుతం, అథ మే ఆరోచేయ్యాసీ'తి. 'ఏవం, దేవా'తి ఖో, భిక్ఖవే, సో పురిసో రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స పచ్చస్సోసి. అద్దసా ఖో , భిక్ఖవే, సో పురిసో బహున్నం వస్సానం బహున్నం వస్ససతానం బహున్నం వస్ససహస్సానం అచ్చయేన దిబ్బం చక్కరతనం ఓసక్కితం ఠానా చుతం. దిస్వాన యేన రాజా చక్కవత్తీ తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రాజానం చక్కవత్తిం ఏతదవోచ – 'యగ్ఘే , దేవ, జానేయ్యాసి, దిబ్బం తే చక్కరతనం ఓసక్కితం ఠానా చుత'న్తి?

౮౯. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ జేట్ఠపుత్తం కుమారం ఆమన్తాపేత్వా ఏతదవోచ – 'దిబ్బం కిర మే, తాత కుమార, చక్కరతనం ఓసక్కితం, ఠానా చుతం, సుతం ఖో పన మేతం – యస్స రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స దిబ్బం చక్కరతనం ఓసక్కతి, ఠానా చవతి, న దాని తేన రఞ్ఞా చిరం జీవితబ్బం హోతీతి. భుత్తా ఖో పన మే మానుసకా కామా, సమయో దాని మే దిబ్బే కామే పరియేసితుం, ఏహి త్వం, తాత కుమార, ఇమం సముద్దపరియన్తం పథవిం పటిపజ్జ . అహం పన కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామీ'తి.

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా చక్కవత్తీ జేట్ఠపుత్తం కుమారం సాధుకం రజ్జే సమనుసాసిత్వా కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి. సత్తాహపబ్బజితే ఖో పన, భిక్ఖవే, రాజిసిమ్హి దిబ్బం చక్కరతనం అన్తరధాయి.

౯౦. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరో పురిసో యేన రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రాజానం ఖత్తియం ముద్ధాభిసిత్తం ఏతదవోచ – 'యగ్ఘే, దేవ, జానేయ్యాసి, దిబ్బం చక్కరతనం అన్తరహిత'న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో దిబ్బే చక్కరతనే అన్తరహితే అనత్తమనో అహోసి. అనత్తమనతఞ్చ పటిసంవేదేసి; నో చ ఖో రాజిసిం ఉపసఙ్కమిత్వా అరియం చక్కవత్తివత్తం పుచ్ఛి. సో సమతేనేవ సుదం జనపదం పసాసతి. తస్స సమతేన జనపదం పసాసతో పుబ్బేనాపరం జనపదా న పబ్బన్తి, యథా తం పుబ్బకానం రాజూనం అరియే చక్కవత్తివత్తే వత్తమానానం.

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, అమచ్చా పారిసజ్జా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా మన్తస్సాజీవినో సన్నిపతిత్వా రాజానం ఖత్తియం ముద్ధాభిసిత్తం ఏతదవోచుం – 'న ఖో తే, దేవ, సమతేన (సుదం) జనపదం పసాసతో పుబ్బేనాపరం జనపదా పబ్బన్తి, యథా తం పుబ్బకానం రాజూనం అరియే చక్కవత్తివత్తే వత్తమానానం. సంవిజ్జన్తి ఖో తే, దేవ, విజితే అమచ్చా పారిసజ్జా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా మన్తస్సాజీవినో మయఞ్చేవ అఞ్ఞే చ [అఞ్ఞే చ పణ్డితే సమణబ్రాహ్మణే పుచ్ఛేయ్యాసి (క.)] యే మయం అరియం చక్కవత్తివత్తం ధారేమ. ఇఙ్ఘ త్వం, దేవ, అమ్హే అరియం చక్కవత్తివత్తం పుచ్ఛ. తస్స తే మయం అరియం చక్కవత్తివత్తం పుట్ఠా బ్యాకరిస్సామా'తి.

ఆయువణ్ణాదిపరిహానికథా

౯౧. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో అమచ్చే పారిసజ్జే గణకమహామత్తే అనీకట్ఠే దోవారికే మన్తస్సాజీవినో సన్నిపాతేత్వా అరియం చక్కవత్తివత్తం పుచ్ఛి. తస్స తే అరియం చక్కవత్తివత్తం పుట్ఠా బ్యాకరింసు. తేసం సుత్వా ధమ్మికఞ్హి ఖో రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిదహి, నో చ ఖో అధనానం ధనమనుప్పదాసి. అధనానం ధనే అననుప్పదియమానే దాలిద్దియం వేపుల్లమగమాసి. దాలిద్దియే వేపుల్లం గతే అఞ్ఞతరో పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియి. తమేనం అగ్గహేసుం. గహేత్వా రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స దస్సేసుం – 'అయం, దేవ, పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి. ఏవం వుత్తే, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో తం పురిసం ఏతదవోచ – 'సచ్చం కిర త్వం, అమ్భో పురిస, పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి [ఆదియసీతి (స్యా.)]? 'సచ్చం, దేవా'తి. 'కిం కారణా'తి? 'న హి, దేవ, జీవామీ'తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో తస్స పురిసస్స ధనమనుప్పదాసి – 'ఇమినా త్వం, అమ్భో పురిస, ధనేన అత్తనా చ జీవాహి, మాతాపితరో చ పోసేహి, పుత్తదారఞ్చ పోసేహి, కమ్మన్తే చ పయోజేహి, సమణబ్రాహ్మణేసు [సమణేసు బ్రాహ్మణేసు (బహూసు)] ఉద్ధగ్గికం దక్ఖిణం పతిట్ఠాపేహి సోవగ్గికం సుఖవిపాకం సగ్గసంవత్తనిక'న్తి. 'ఏవం, దేవా'తి ఖో, భిక్ఖవే, సో పురిసో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స పచ్చస్సోసి.

"అఞ్ఞతరోపి ఖో, భిక్ఖవే, పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియి. తమేనం అగ్గహేసుం. గహేత్వా రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స దస్సేసుం – 'అయం, దేవ, పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి. ఏవం వుత్తే, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో తం పురిసం ఏతదవోచ – 'సచ్చం కిర త్వం, అమ్భో పురిస, పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి? 'సచ్చం, దేవా'తి. 'కిం కారణా'తి? 'న హి, దేవ, జీవామీ'తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో తస్స పురిసస్స ధనమనుప్పదాసి – 'ఇమినా త్వం, అమ్భో పురిస, ధనేన అత్తనా చ జీవాహి, మాతాపితరో చ పోసేహి, పుత్తదారఞ్చ పోసేహి, కమ్మన్తే చ పయోజేహి, సమణబ్రాహ్మణేసు ఉద్ధగ్గికం దక్ఖిణం పతిట్ఠాపేహి సోవగ్గికం సుఖవిపాకం సగ్గసంవత్తనిక'న్తి. 'ఏవం, దేవా'తి ఖో, భిక్ఖవే, సో పురిసో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స పచ్చస్సోసి .

౯౨. "అస్సోసుం ఖో, భిక్ఖవే, మనుస్సా – 'యే కిర, భో, పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియన్తి, తేసం రాజా ధనమనుప్పదేతీ'తి. సుత్వాన తేసం ఏతదహోసి – 'యంనూన మయమ్పి పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియేయ్యామా'తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరో పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియి. తమేనం అగ్గహేసుం. గహేత్వా రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స దస్సేసుం – 'అయం, దేవ, పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి. ఏవం వుత్తే, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో తం పురిసం ఏతదవోచ – 'సచ్చం కిర త్వం, అమ్భో పురిస, పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి? 'సచ్చం, దేవా'తి. 'కిం కారణా'తి? 'న హి, దేవ, జీవామీ'తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స ఏతదహోసి – 'సచే ఖో అహం యో యో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియిస్సతి, తస్స తస్స ధనమనుప్పదస్సామి, ఏవమిదం అదిన్నాదానం పవడ్ఢిస్సతి. యంనూనాహం ఇమం పురిసం సునిసేధం నిసేధేయ్యం, మూలఘచ్చం [మూలఘచ్ఛం (స్యా.), మూలఛేజ్జ (క.)] కరేయ్యం, సీసమస్స ఛిన్దేయ్య'న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో పురిసే ఆణాపేసి – 'తేన హి, భణే, ఇమం పురిసం దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం [పచ్ఛాబాహుం (స్యా.)] గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా ఖరస్సరేన పణవేన రథికాయ రథికం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖమిత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స సునిసేధం నిసేధేథ, మూలఘచ్చం కరోథ, సీసమస్స ఛిన్దథా'తి. 'ఏవం, దేవా'తి ఖో, భిక్ఖవే, తే పురిసా రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స పటిస్సుత్వా తం పురిసం దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా ఖరస్సరేన పణవేన రథికాయ రథికం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం

పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖమిత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స సునిసేధం నిసేధేసుం, మూలఘచ్చం అకంసు, సీసమస్స ఛిన్దింసు.

౯౩. "అస్సోసుం ఖో, భిక్ఖవే, మనుస్సా – 'యే కిర, భో, పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియన్తి, తే రాజా సునిసేధం నిసేధేతి, మూలఘచ్చం కరోతి, సీసాని తేసం ఛిన్దతీ'తి. సుత్వాన తేసం ఏతదహోసి – 'యంనూన మయమ్పి తిణ్హాని సత్థాని కారాపేస్సామ [కారాపేయ్యామ (స్యా. పీ.) కారాపేయ్యామాతి (క. సీ.)], తిణ్హాని సత్థాని కారాపేత్వా యేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియిస్సామ, తే సునిసేధం నిసేధేస్సామ, మూలఘచ్చం కరిస్సామ, సీసాని తేసం ఛిన్దిస్సామా'తి. తే తిణ్హాని సత్థాని కారాపేసుం, తిణ్హాని సత్థాని కారాపేత్వా గామఘాతమ్పి ఉపక్కమింసు కాతుం, నిగమఘాతమ్పి ఉపక్కమింసు కాతుం, నగరఘాతమ్పి ఉపక్కమింసు కాతుం, పన్థదుహనమ్పి [పన్థదూహనంపి (సీ. స్యా. పీ.)] ఉపక్కమింసు కాతుం. యేసం తే అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియన్తి, తే సునిసేధం నిసేధేన్తి, మూలఘచ్చం కరోన్తి, సీసాని తేసం ఛిన్దన్తి.

౯౪. "ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అధనానం ధనే అననుప్పదియమానే దాలిద్దియం వేపుల్లమగమాసి, దాలిద్దియే వేపుల్లం గతే అదిన్నాదానం వేపుల్లమగమాసి, అదిన్నాదానే వేపుల్లం గతే సత్థం వేపుల్లమగమాసి, సత్థే వేపుల్లం గతే పాణాతిపాతో వేపుల్లమగమాసి, పాణాతిపాతే వేపుల్లం గతే తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం అసీతివస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం చత్తారీసవస్ససహస్సాయుకా పుత్తా అహేసుం.

"చత్తారీసవస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు అఞ్ఞతరో పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియి. తమేనం అగ్గహేసుం. గహేత్వా రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స దస్సేసుం – 'అయం, దేవ, పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి. ఏవం వుత్తే, భిక్ఖవే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో తం పురిసం ఏతదవోచ – 'సచ్చం కిర త్వం, అమ్భో పురిస, పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి? 'న హి, దేవా'తి సమ్పజానముసా అభాసి.

౯౫. "ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అధనానం ధనే అననుప్పదియమానే దాలిద్దియం వేపుల్లమగమాసి. దాలిద్దియే వేపుల్లం గతే అదిన్నాదానం వేపుల్లమగమాసి, అదిన్నాదానే వేపుల్లం గతే సత్థం వేపుల్లమగమాసి. సత్థే వేపుల్లం గతే పాణాతిపాతో వేపుల్లమగమాసి, పాణాతిపాతే వేపుల్లం గతే ముసావాదో వేపుల్లమగమాసి , ముసావాదే వేపుల్లం గతే తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం చత్తారీసవస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం వీసతివస్ససహస్సాయుకా పుత్తా అహేసుం.

"వీసతివస్ససహస్సాయుకేసు , భిక్ఖవే, మనుస్సేసు అఞ్ఞతరో పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియి. తమేనం అఞ్ఞతరో పురిసో రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధాభిసిత్తస్స ఆరోచేసి – 'ఇత్థన్నామో, దేవ, పురిసో పరేసం అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియీ'తి పేసుఞ్ఞమకాసి.

౯౬. "ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అధనానం ధనే అననుప్పదియమానే దాలిద్దియం వేపుల్లమగమాసి. దాలిద్దియే వేపుల్లం గతే అదిన్నాదానం వేపుల్లమగమాసి, అదిన్నాదానే వేపుల్లం గతే సత్థం వేపుల్లమగమాసి, సత్థే వేపుల్లం గతే పాణాతిపాతో

వేపుల్లమగమాసి, పాణాతిపాతే వేపుల్లం గతే ముసావాదో వేపుల్లమగమాసి, ముసావాదే వేపుల్లం గతే పిసుణా వాచా వేపుల్లమగమాసి, పిసుణాయ వాచాయ వేపుల్లం గతాయ తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం వీసతివస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం దసవస్ససహస్సాయుకా పుత్తా అహేసుం.

“దసవస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు ఏకిదం సత్తా వణ్ణవన్తో హోన్తి, ఏకిదం సత్తా దుబ్బణ్ణా. తత్థ యే తే సత్తా దుబ్బణ్ణా, తే వణ్ణవన్తే సత్తే అభిజ్ఝాయన్తా పరేసం దారేసు చారిత్తం ఆపజ్జింసు.

౯౭. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అధనానం ధనే అననుప్పదియమానే దాలిద్దియం వేపుల్లమగమాసి. దాలిద్దియే వేపుల్లం గతే... పే... కామేసుమిచ్ఛాచారో వేపుల్లమగమాసి, కామేసుమిచ్ఛాచారే వేపుల్లం గతే తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం దసవస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం పఞ్చవస్ససహస్సాయుకా పుత్తా అహేసుం.

౯౮. “పఞ్చవస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే , మనుస్సేసు ద్వే ధమ్మా వేపుల్లమగమంసు – ఫరుసావాచా సమ్ఫప్పలాపో చ. ద్వీసు ధమ్మేసు వేపుల్లం గతేసు తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం పఞ్చవస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం అప్పేకచ్చే అడ్ఢతేయ్యవస్ససహస్సాయుకా, అప్పేకచ్చే ద్వేవస్ససహస్సాయుకా పుత్తా అహేసుం.

౯౯. “అడ్ఢతేయ్యవస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు అభిజ్ఝాబ్యాపాదా వేపుల్లమగమంసు. అభిజ్ఝాబ్యాపాదేసు వేపుల్లం గతేసు తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం అడ్ఢతేయ్యవస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం వస్ససహస్సాయుకా పుత్తా అహేసుం.

౧౦౦. “వస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు మిచ్ఛాదిట్ఠి వేపుల్లమగమాసి. మిచ్ఛాదిట్ఠియా వేపుల్లం గతాయ తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం వస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం పఞ్చవస్ససతాయుకా పుత్తా అహేసుం.

౧౦౧. “పఞ్చవస్ససతాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు తయో ధమ్మా వేపుల్లమగమంసు. అధమ్మరాగో విసమలోభో మిచ్ఛాధమ్మో. తీసు ధమ్మేసు వేపుల్లం గతేసు తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం పఞ్చవస్ససతాయుకానం మనుస్సానం అప్పేకచ్చే అడ్ఢతేయ్యవస్ససతాయుకా, అప్పేకచ్చే ద్వేవస్ససతాయుకా పుత్తా అహేసుం.

“అడ్ఢతేయ్యవస్ససతాయుకేసు, భిక్ఖవే , మనుస్సేసు ఇమే ధమ్మా వేపుల్లమగమంసు. అమత్తేయ్యతా అపేత్తేయ్యతా అసామఞ్ఞతా అబ్రహ్మఞ్ఞతా న కులే జేట్ఠాపచాయితా.

౧౦౨. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, అధనానం ధనే అననుప్పదియమానే దాలిద్దియం వేపుల్లమగమాసి. దాలిద్దియే వేపుల్లం గతే అదిన్నాదానం వేపుల్లమగమాసి. అదిన్నాదానే వేపుల్లం గతే సత్థం వేపుల్లమగమాసి. సత్థే వేపుల్లం గతే పాణాతిపాతో

వేపుల్లమగమాసి. పాణాతిపాతే వేపుల్లం గతే ముసావాదో వేపుల్లమగమాసి. ముసావాదే వేపుల్లం గతే పిసుణా వాచా వేపుల్లమగమాసి. పిసుణాయ వాచాయ వేపుల్లం గతాయ కామేసుమిచ్ఛాచారో వేపుల్లమగమాసి. కామేసుమిచ్ఛాచారే వేపుల్లం గతే ద్వే ధమ్మా వేపుల్లమగమంసు, ఫరుసా వాచా సమ్ఫప్పలాపో చ. ద్వీసు ధమ్మేసు వేపుల్లం గతేసు అభిజ్ఝాబ్యాపాదా వేపుల్లమగమంసు. అభిజ్ఝాబ్యాపాదేసు వేపుల్లం గతేసు మిచ్ఛాదిట్ఠి వేపుల్లమగమాసి. మిచ్ఛాదిట్ఠియా వేపుల్లం గతాయ తయో ధమ్మా వేపుల్లమగమంసు, అధమ్మరాగో విసమలోభో మిచ్ఛాధమ్మో. తీసు ధమ్మేసు వేపుల్లం గతేసు ఇమే ధమ్మా వేపుల్లమగమంసు, అమత్తేయ్యతా అపేత్తేయ్యతా అసామఞ్ఞతా అబ్రహ్మఞ్ఞతా న కులే జేట్ఠాపచాయితా. ఇమేసు ధమ్మేసు వేపుల్లం గతేసు తేసం సత్తానం ఆయుపి పరిహాయి, వణ్ణోపి పరిహాయి. తేసం ఆయునాపి పరిహాయమానానం వణ్ణేనపి పరిహాయమానానం అడ్ఢతేయ్యవస్ససతాయుకానం మనుస్సానం వస్ససతాయుకా పుత్తా అహేసుం.

దసవస్సాయుకసమయో

౧౦౩. ‘‘భవిస్సతి , భిక్ఖవే, సో సమయో, యం ఇమేసం మనుస్సానం దసవస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి. దసవస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు పఞ్చవస్సికా [పఞ్చమాసికా (క. సీ.)] కుమారికా అలంపతేయ్యా భవిస్సన్తి. దసవస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు ఇమాని రసాని అన్తరధాయిస్సన్తి, సేయ్యథిదం, సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణితం లోణం. దసవస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు కుద్రూసకో అగ్గం భోజనానం [అగ్గభోజనం (స్యా.)] భవిస్సతి. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఏతరహి సాలిమంసోదనో అగ్గం భోజనానం; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, దసవస్సాయుకేసు మనుస్సేసు కుద్రూసకో అగ్గం భోజనానం భవిస్సతి.

‘‘దసవస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు దస కుసలకమ్మపథా సబ్బేన సబ్బం అన్తరధాయిస్సన్తి, దస అకుసలకమ్మపథా అతిబ్యాదిప్పిస్సన్తి [అతివియ దిప్పిస్సన్తి (స్యా. పీ.), అతివ్యాదిప్పిస్సన్తి (సీ.)]. దసవస్సాయుకేసు , భిక్ఖవే, మనుస్సేసు కుసలన్తిపి న భవిస్సతి, కుతో పన కుసలస్స కారకో. దసవస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు యే తే భవిస్సన్తి అమత్తేయ్యా అపేత్తేయ్యా అసామఞ్ఞా అబ్రహ్మఞ్ఞా న కులే జేట్ఠాపచాయినో, తే పుజ్జా చ భవిస్సన్తి పాసంసా చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఏతరహి మత్తేయ్యా పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో పుజ్జా చ పాసంసా చ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, దసవస్సాయుకేసు మనుస్సేసు యే తే భవిస్సన్తి అమత్తేయ్యా అపేత్తేయ్యా అసామఞ్ఞా అబ్రహ్మఞ్ఞా న కులే జేట్ఠాపచాయినో, తే పుజ్జా చ భవిస్సన్తి పాసంసా చ.

‘‘దసవస్సాయుకేసు , భిక్ఖవే, మనుస్సేసు న భవిస్సతి మాతాతి వా మాతుచ్ఛాతి వా మాతులానీతి వా ఆచరియభరియాతి వా గరూనం దారాతి వా. సమ్భేదం లోకో గమిస్సతి యథా అజేళకా కుక్కుటసూకరా సోణసిఙ్గాలా [సోణసిగాలా (సీ. పీ.)].

‘‘దసవస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు తేసం సత్తానం అఞ్ఞమఞ్ఞమ్హి తిబ్బో ఆఘాతో పచ్చుపట్ఠితో భవిస్సతి తిబ్బో బ్యాపాదో తిబ్బో మనోపదోసో తిబ్బం వధకచిత్తం. మాతుపి పుత్తమ్హి పుత్తస్సపి మాతరి; పితుపి పుత్తమ్హి పుత్తస్సపి పితరి; భాతుపి భగినియా భగినియాపి భాతరి తిబ్బో ఆఘాతో పచ్చుపట్ఠితో భవిస్సతి తిబ్బో బ్యాపాదో తిబ్బో మనోపదోసో తిబ్బం వధకచిత్తం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మాగవికస్స మిగం దిస్వా తిబ్బో ఆఘాతో పచ్చుపట్ఠితో హోతి తిబ్బో బ్యాపాదో తిబ్బో

మనోపదోసో తిబ్బం వధకచిత్తం; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, దసవస్సాయుకేసు మనుస్సేసు తేసం సత్తానం అఞ్ఞమఞ్ఞమ్హి తిబ్బో ఆఘాతో పచ్చుపట్ఠితో భవిస్సతి తిబ్బో బ్యాపాదో తిబ్బో మనోపదోసో తిబ్బం వధకచిత్తం. మాతుపి పుత్తమ్హి పుత్తస్సపి మాతరి; పితుపి పుత్తమ్హి పుత్తస్సపి పితరి; భాతుపి భగినియా భగినియాపి భాతరి తిబ్బో ఆఘాతో పచ్చుపట్ఠితో భవిస్సతి తిబ్బో బ్యాపాదో తిబ్బో మనోపదోసో తిబ్బం వధకచిత్తం.

౧౦౪. "దసవస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు సత్తాహం సత్థన్తరకప్పో భవిస్సతి. తే అఞ్ఞమఞ్ఞమ్హి మిగసఞ్ఞం పటిలభిస్సన్తి. తేసం తిణ్హాని సత్థాని హత్థేసు పాతుభవిస్సన్తి. తే తిణ్హేన సత్థేన 'ఏస మిగో ఏస మిగో'తి అఞ్ఞమఞ్ఞం జీవితా వోరోపేస్సన్తి.

"అథ ఖో తేసం, భిక్ఖవే, సత్తానం ఏకచ్చానం ఏవం భవిస్సతి – 'మా చ మయం కఞ్చి [కిఞ్చి (క.)], మా చ అమ్హే కోచి, యంనూన మయం తిణగహనం వా వనగహనం వా రుక్ఖగహనం వా నదీవిదుగ్గం వా పబ్బతవిసమం వా పవిసిత్వా వనమూలఫలాహారా యాపేయ్యామా'తి. తే తిణగహనం వా వనగహనం వా రుక్ఖగహనం వా నదీవిదుగ్గం వా పబ్బతవిసమం వా [తే తిణగహనం వనగహనం రుక్ఖగహనం నదీవిదుగ్గం పబ్బతవిసమం (సీ. పీ.)] పవిసిత్వా సత్తాహం వనమూలఫలాహారా యాపేస్సన్తి. తే తస్స సత్తాహస్స అచ్చయేన తిణగహనా వనగహనా రుక్ఖగహనా నదీవిదుగ్గా పబ్బతవిసమా నిక్ఖమిత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆలిఙ్గిత్వా సభాగాయిస్సన్తి సమస్సాసిస్సన్తి – 'దిట్ఠా, భో, సత్తా జీవసి, దిట్ఠా, భో, సత్తా జీవసీ'తి.

ఆయువణ్ణాదివడ్ఢనకథా

౧౦౫. "అథ ఖో తేసం, భిక్ఖవే, సత్తానం ఏవం భవిస్సతి – 'మయం ఖో అకుసలానం ధమ్మానం సమాదానహేతు ఏవరూపం ఆయతం ఞాతిక్ఖయం పత్తా. యంనూన మయం కుసలం కరేయ్యామ. కిం కుసలం కరేయ్యామ? యంనూన మయం పాణాతిపాతా విరమేయ్యామ, ఇదం కుసలం ధమ్మం సమాదాయ వత్తేయ్యామా'తి. తే పాణాతిపాతా విరమిస్సన్తి, ఇదం కుసలం ధమ్మం సమాదాయ వత్తిస్సన్తి. తే కుసలానం ధమ్మానం సమాదానహేతు ఆయునాపి వడ్ఢిస్సన్తి, వణ్ణేనపి వడ్ఢిస్సన్తి . తేసం ఆయునాపి వడ్ఢమానానం వణ్ణేనపి వడ్ఢమానానం దసవస్సాయుకానం మనుస్సానం వీసతివస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి.

"అథ ఖో తేసం, భిక్ఖవే, సత్తానం ఏవం భవిస్సతి – 'మయం ఖో కుసలానం ధమ్మానం సమాదానహేతు ఆయునాపి వడ్ఢామ, వణ్ణేనపి వడ్ఢామ. యంనూన మయం భియ్యోసోమత్తాయ కుసలం కరేయ్యామ. కిం కుసలం కరేయ్యామ? యంనూన మయం అదిన్నాదానా విరమేయ్యామ... కామేసుమిచ్ఛాచారా విరమేయ్యామ... ముసావాదా విరమేయ్యామ... పిసుణాయ వాచాయ విరమేయ్యామ... ఫరుసాయ వాచాయ విరమేయ్యామ... సమ్ఫప్పలాపా విరమేయ్యామ... అభిజ్ఝం పజహేయ్యామ... బ్యాపాదం పజహేయ్యామ... మిచ్ఛాదిట్ఠిం పజహేయ్యామ... తయో ధమ్మే పజహేయ్యామ – అధమ్మరాగం విసమలోభం మిచ్ఛాధమ్మం... యంనూన మయం మత్తేయ్యా అస్సామ పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో, ఇదం కుసలం ధమ్మం సమాదాయ వత్తేయ్యామా'తి. తే మత్తేయ్యా భవిస్సన్తి పేత్తేయ్యా సామఞ్ఞా బ్రహ్మఞ్ఞా కులే జేట్ఠాపచాయినో, ఇదం కుసలం ధమ్మం సమాదాయ వత్తిస్సన్తి.

“తే కుసలానం ధమ్మానం సమాదానహేతు ఆయునాపి వడ్ఢిస్సన్తి, వణ్ణేనపి వడ్ఢిస్సన్తి. తేసం ఆయునాపి వడ్ఢమానానం వణ్ణేనపి వడ్ఢమానానం వీసతివస్సాయుకానం మనుస్సానం చత్తారీసవస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... చత్తారీసవస్సాయుకానం మనుస్సానం అసీతివస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... అసీతివస్సాయుకానం మనుస్సానం సట్ఠివస్ససతాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... సట్ఠివస్ససతాయుకానం మనుస్సానం వీసతితివస్ససతాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... వీసతితివస్ససతాయుకానం మనుస్సానం చత్తారీసఛబ్బస్ససతాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి. చత్తారీసఛబ్బస్ససతాయుకానం మనుస్సానం ద్వేవస్ససహస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... ద్వేవస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం చత్తారివస్ససహస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... చత్తారివస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం అట్ఠవస్ససహస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... అట్ఠవస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం వీసతివస్ససహస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... వీసతివస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం చత్తారీసవస్ససహస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... చత్తారీసవస్ససహస్సాయుకానం మనుస్సానం అసీతివస్ససహస్సాయుకా పుత్తా భవిస్సన్తి... అసీతివస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు పఞ్చవస్ససతికా కుమారికా అలంపతేయ్యా భవిస్సన్తి.

సఙ్ఖరాజఉప్పత్తి

౧౦౬. “అసీతివస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు తయో ఆబాధా భవిస్సన్తి, ఇచ్ఛా, అనసనం, జరా. అసీతివస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు అయం జమ్బుదీపో ఇద్ధో చేవ భవిస్సతి ఫీతో చ, కుక్కుటసమ్పాతికా గామనిగమరాజధానియో [గామనిగమజనపదా రాజధానియో (క॰)]. అసీతివస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు అయం జమ్బుదీపో అవీచి మఞ్ఞే ఫుటో భవిస్సతి మనుస్సేహి, సేయ్యథాపి నళవనం వా సరవనం [సారవనం (స్యా॰)] వా. అసీతివస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు అయం బారాణసీ కేతుమతీ నామ రాజధానీ భవిస్సతి ఇద్ధా చేవ ఫీతా చ బహుజనా చ ఆకిణ్ణమనుస్సా చ సుభిక్ఖా చ. అసీతివస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు ఇమస్మిం జమ్బుదీపే చతురాసీతినగరసహస్సాని భవిస్సన్తి కేతుమతీరాజధానీపముఖాని. అసీతివస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు కేతుమతియా రాజధానియా సఙ్ఖో నామ రాజా ఉప్పజ్జిస్సతి చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్త రతనాని భవిస్సన్తి, సేయ్యథిదం, చక్కరతనం హత్థిరతనం అస్సరతనం మణిరతనం ఇత్థిరతనం గహపతిరతనం పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవిస్సన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన అభివిజియ అజ్ఝావసిస్సతి.

మేత్తేయ్యబుద్ధుప్పాదో

౧౦౭. “అసీతివస్ససహస్సాయుకేసు, భిక్ఖవే, మనుస్సేసు మేత్తేయ్యో నామ భగవా లోకే ఉప్పజ్జిస్సతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సేయ్యథాపాహమేతరహి లోకే ఉప్పన్నో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా. సో ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేస్సతి, సేయ్యథాపాహమేతరహి ఇమం లోకం సదేవకం సమారకం సబ్రహ్మకం సస్సమణబ్రాహ్మణిం పజం సదేవమనుస్సం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేమి. సో

ధమ్మం దేసేస్సతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేస్సతి; సేయ్యథాపాహమేతరహి ధమ్మం దేసేమి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేమి. సో అనేకసహస్సం [అనేకసతసహస్సం (క.)] భిక్ఖుసంఘం పరిహరిస్సతి, సేయ్యథాపాహమేతరహి అనేకసతం భిక్ఖుసంఘం పరిహరామి.

౧౦౮. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, సఙ్ఖో నామ రాజా యో సో యూపో రఞ్ఞా మహాపనాదేన కారాపితో. తం యూపం ఉస్సాపేత్వా అజ్ఝావసిత్వా తం దత్వా విస్సజ్జిత్వా సమణబ్రాహ్మణకపణద్ధికవణిబ్బకయాచకానం దానం దత్వా మేత్తేయ్యస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సతి. సో ఏవం పబ్బజితో సమానో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి, తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతి.

౧౦౯. "అత్తదీపా, భిక్ఖవే, విహరథ అత్తసరణా అనఞ్ఞసరణా, ధమ్మదీపా ధమ్మసరణా అనఞ్ఞసరణా. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తదీపో విహరతి అత్తసరణో అనఞ్ఞసరణో ధమ్మదీపో ధమ్మసరణో అనఞ్ఞసరణో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు వేదనానుపస్సీ...పే.... చిత్తే చిత్తానుపస్సీ...పే.... ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అత్తదీపో విహరతి అత్తసరణో అనఞ్ఞసరణో ధమ్మదీపో ధమ్మసరణో అనఞ్ఞసరణో.

భిక్ఖునోఆయువణ్ణాదివడ్ఢనకథా

౧౧౦. "గోచరే, భిక్ఖవే, చరథ సకే పేత్తికే విసయే. గోచరే, భిక్ఖవే, చరన్తా సకే పేత్తికే విసయే ఆయునాపి వడ్ఢిస్సథ, వణ్ణేనపి వడ్ఢిస్సథ, సుఖేనపి వడ్ఢిస్సథ, భోగేనపి వడ్ఢిస్సథ, బలేనపి వడ్ఢిస్సథ.

"కిఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఆయుస్మిం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీరియసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, చిత్తసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి, వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. సో ఇమేసం చతున్నం ఇద్ధిపాదానం భావితత్తా బహులీకతత్తా ఆకఙ్ఖమానో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఆయుస్మిం.

"కిఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో వణ్ణస్మిం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో, అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ, సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో వణ్ణస్మిం.

"కిఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో సుఖస్మిం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా...పే.... దుతియం ఝానం...పే.... తతియం ఝానం...పే.... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో, సుఖస్మిం.

“కిఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భోగస్మిం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి తథా దుతియం. తథా తతియం. తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. కరుణాసహగతేన చేతసా...పే.... ముదితాసహగతేన చేతసా...పే.... ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి. తథా దుతియం. తథా తతియం. తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భోగస్మిం.

“కిఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖునో బలస్మిం? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో బలస్మిం.

“నాహం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకబలమ్పి సమనుపస్సామి యం ఏవం దుప్పసహం, యథయిదం, భిక్ఖవే, మారబలం. కుసలానం , భిక్ఖవే, ధమ్మానం సమాదానహేతు ఏవమిదం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతీ”తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

చక్కవత్తిసుత్తం నిట్ఠితం తతియం.

౪. అగ్గఞ్ఞసుత్తం

వాసేట్ఠభారద్వాజా

౧౧౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి పుబ్బారామే మిగారమాతుపాసాదే. తేన ఖో పన సమయేన వాసేట్ఠభారద్వాజా భిక్ఖూసు పరివసన్తి భిక్ఖుభావం ఆకఙ్ఖమానా. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో పాసాదా ఓరోహిత్వా పాసాదపచ్ఛాయాయం [పాసాదచ్ఛాయాయం (క.)] అబ్భోకాసే చఙ్కమతి.

౧౧౨. అద్దసా ఖో వాసేట్ఠో భగవన్తం సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితం పాసాదా ఓరోహిత్వా పాసాదపచ్ఛాయాయం అబ్భోకాసే చఙ్కమన్తం. దిస్వాన భారద్వాజం ఆమన్తేసి – “అయం, ఆవుసో భారద్వాజ, భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో పాసాదా ఓరోహిత్వా పాసాదపచ్ఛాయాయం అబ్భోకాసే చఙ్కమతి. ఆయామావుసో భారద్వాజ, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిస్సామ; అప్పేవ నామ లభేయ్యామ భగవతో సన్తికా [సమ్ముఖా (స్యా. క.)] ధమ్మిం కథం సవనాయా”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో భారద్వాజో వాసేట్ఠస్స పచ్చస్సోసి.

౧౧౩. అథ ఖో వాసేట్ఠభారద్వాజా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా భగవన్తం చఙ్కమన్తం అనుచఙ్కమింసు. అథ ఖో భగవా వాసేట్ఠం ఆమన్తేసి – “తుమ్హే ఖ్వత్థ, వాసేట్ఠ, బ్రాహ్మణజచ్చా బ్రాహ్మణకులీనా బ్రాహ్మణకులా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా, కచ్చి వో, వాసేట్ఠ, బ్రాహ్మణా న అక్కోసన్తి న పరిభాసన్తీ”తి? “తగ్ఘ నో, భన్తే, బ్రాహ్మణా అక్కోసన్తి పరిభాసన్తి అత్తరూపాయ పరిభాసాయ పరిపుణ్ణాయ, నో అపరిపుణ్ణాయా”తి. “యథా కథం పన వో, వాసేట్ఠ, బ్రాహ్మణా అక్కోసన్తి పరిభాసన్తి అత్తరూపాయ పరిభాసాయ పరిపుణ్ణాయ, నో అపరిపుణ్ణాయా”తి? “బ్రాహ్మణా, భన్తే, ఏవమాహంసు – ‘బ్రాహ్మణోవ సేట్ఠో వణ్ణో, హీనా అఞ్ఞే వణ్ణా [హీనో అఞ్ఞో వణ్ణో (సీ. పీ. మ. ని. ౨ మధురసుత్త)]. బ్రాహ్మణోవ సుక్కో వణ్ణో , కణ్హా అఞ్ఞే వణ్ణా [కణ్హో అఞ్ఞో వణ్ణో (సీ. పీ. మ. ని. ౨ మధురసుత్త)]. బ్రాహ్మణావ సుజ్ఝన్తి, నో అబ్రాహ్మణా. బ్రాహ్మణావ [బ్రాహ్మణా (స్యా.)] బ్రహ్మునో పుత్తా ఓరసా ముఖతో జాతా బ్రహ్మజా బ్రహ్మనిమ్మితా బ్రహ్మదాయాదా. తే తుమ్హే సేట్ఠం వణ్ణం హిత్వా హీనమత్థ వణ్ణం అజ్ఝుపగతా, యదిదం ముణ్డకే సమణకే ఇబ్భే కణ్హే బన్ధుపాదాపచ్చే. తయిదం న సాధు, తయిదం నప్పతిరూపం, యం తుమ్హే సేట్ఠం వణ్ణం హిత్వా హీనమత్థ వణ్ణం అజ్ఝుపగతా యదిదం ముణ్డకే సమణకే ఇబ్భే కణ్హే బన్ధుపాదాపచ్చే’తి. ఏవం ఖో నో, భన్తే, బ్రాహ్మణా అక్కోసన్తి పరిభాసన్తి అత్తరూపాయ పరిభాసాయ పరిపుణ్ణాయ, నో అపరిపుణ్ణాయా”తి.

౧౧౪. “తగ్ఘ వో, వాసేట్ఠ, బ్రాహ్మణా పోరాణం అస్సరన్తా ఏవమాహంసు – ‘బ్రాహ్మణోవ సేట్ఠో వణ్ణో, హీనా అఞ్ఞే వణ్ణా; బ్రాహ్మణోవ సుక్కో వణ్ణో, కణ్హా అఞ్ఞే వణ్ణా; బ్రాహ్మణావ సుజ్ఝన్తి, నో అబ్రాహ్మణా; బ్రాహ్మణావ బ్రహ్మునో పుత్తా ఓరసా ముఖతో జాతా బ్రహ్మజా బ్రహ్మనిమ్మితా బ్రహ్మదాయాదా’తి. దిస్సన్తి ఖో పన, వాసేట్ఠ, బ్రాహ్మణానం బ్రాహ్మణియో ఉతునియోపి గబ్భినియోపి విజాయమానాపి పాయమానాపి. తే చ బ్రాహ్మణా యోనిజావ సమానా ఏవమాహంసు – ‘బ్రాహ్మణోవ సేట్ఠో వణ్ణో, హీనా అఞ్ఞే వణ్ణా; బ్రాహ్మణోవ సుక్కో వణ్ణో, కణ్హా అఞ్ఞే వణ్ణా; బ్రాహ్మణావ సుజ్ఝన్తి, నో అబ్రాహ్మణా; బ్రాహ్మణావ బ్రహ్మునో పుత్తా ఓరసా ముఖతో జాతా బ్రహ్మజా బ్రహ్మనిమ్మితా బ్రహ్మదాయాదా’తి. తే [తే చ (స్యా. క.)] బ్రహ్మానఞ్చేవ అబ్భాచిక్ఖన్తి, ముసా చ భాసన్తి, బహుఞ్చ అపుఞ్ఞం పసవన్తి.

చతువణ్ణసుద్ధి

౧౧౩. “చత్తారోమే, వాసేట్ఠ, వణ్ణా – ఖత్తియా, బ్రాహ్మణా, వేస్సా, సుద్దా. ఖత్తియోపి ఖో, వాసేట్ఠ, ఇధేకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ పిసుణవాచో ఫరుసవాచో సమ్ఫప్పలాపీ అభిజ్ఝాలు బ్యాపన్నచిత్తో మిచ్ఛాదిట్ఠీ. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, యేమే ధమ్మా అకుసలా అకుసలసఙ్ఖాతా సావజ్జా సావజ్జసఙ్ఖాతా అసేవితబ్బా అసేవితబ్బసఙ్ఖాతా నఅలమరియా నఅలమరియసఙ్ఖాతా కణ్హా కణ్హవిపాకా విఞ్ఞుగరహితా, ఖత్తియేపి తే [ఖో వాసేట్ఠ (క.)] ఇధేకచ్చే సన్దిస్సన్తి. బ్రాహ్మణోపి ఖో, వాసేట్ఠ...పే.... వేస్సోపి ఖో, వాసేట్ఠ...పే.... సుద్దోపి ఖో, వాసేట్ఠ, ఇధేకచ్చో పాణాతిపాతీ హోతి అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ పిసుణవాచో ఫరుసవాచో సమ్ఫప్పలాపీ అభిజ్ఝాలు బ్యాపన్నచిత్తో మిచ్ఛాదిట్ఠీ. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, యేమే ధమ్మా అకుసలా అకుసలసఙ్ఖాతా...పే.... కణ్హా కణ్హవిపాకా విఞ్ఞుగరహితా; సుద్దేపి తే ఇధేకచ్చే సన్దిస్సన్తి.

“ఖత్తియోపి ఖో, వాసేట్ఠ, ఇధేకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో, ముసావాదా పటివిరతో, పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో, ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో, సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో, అనభిజ్ఝాలు అబ్యాపన్నచిత్తో, సమ్మాదిట్ఠీ. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, యేమే ధమ్మా కుసలా కుసలసఙ్ఖాతా అనవజ్జా అనవజ్జసఙ్ఖాతా సేవితబ్బా సేవితబ్బసఙ్ఖాతా అలమరియా అలమరియసఙ్ఖాతా సుక్కా సుక్కవిపాకా విఞ్ఞుప్పసత్థా, ఖత్తియేపి తే ఇధేకచ్చే సన్దిస్సన్తి. బ్రాహ్మణోపి ఖో, వాసేట్ఠ...పే.... వేస్సోపి ఖో, వాసేట్ఠ...పే.... సుద్దోపి ఖో, వాసేట్ఠ, ఇధేకచ్చో పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి...పే.... అనభిజ్ఝాలు , అబ్యాపన్నచిత్తో, సమ్మాదిట్ఠీ. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, యేమే ధమ్మా కుసలా కుసలసఙ్ఖాతా అనవజ్జా అనవజ్జసఙ్ఖాతా సేవితబ్బా సేవితబ్బసఙ్ఖాతా అలమరియా అలమరియసఙ్ఖాతా సుక్కా సుక్కవిపాకా విఞ్ఞుప్పసత్థా; సుద్దేపి తే ఇధేకచ్చే సన్దిస్సన్తి.

౧౧౬. “ఇమేసు ఖో, వాసేట్ఠ, చతూసు వణ్ణేసు ఏవం ఉభయవోకిణ్ణేసు వత్తమానేసు కణ్హసుక్కేసు ధమ్మేసు విఞ్ఞుగరహితేసు చేవ విఞ్ఞుప్పసత్థేసు చ యదేత్థ బ్రాహ్మణా ఏవమాహంసు – ‘బ్రాహ్మణోవ సేట్ఠో వణ్ణో, హీనా అఞ్ఞే వణ్ణా; బ్రాహ్మణోవ సుక్కో వణ్ణో, కణ్హా అఞ్ఞే వణ్ణా; బ్రాహ్మణావ సుజ్ఝన్తి, నో అబ్రాహ్మణా; బ్రాహ్మణావ బ్రహ్మునో పుత్తా ఓరసా ముఖతో జాతా బ్రహ్మజా బ్రహ్మనిమ్మితా బ్రహ్మదాయాదా’తి. తం తేసం విఞ్ఞూ నానుజానన్తి. తం కిస్స హేతు? ఇమేసఞ్హి, వాసేట్ఠ, చతున్నం వణ్ణానం యో హోతి భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞావిముత్తో, సో నేసం అగ్గమక్ఖాయతి ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన. ధమ్మో హి, వాసేట్ఠ, సేట్ఠో జనేతస్మిం, దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ .

౧౧౭. “తదమినాపేతం, వాసేట్ఠ, పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా ధమ్మోవ సేట్ఠో జనేతస్మిం, దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ.

“జానాతి ఖో [ఖో పన (క.)], వాసేట్ఠ, రాజా పసేనది కోసలో – ‘సమణో గోతమో అనన్తరా [అనుత్తరో (బహూసు)] సక్యకులా పబ్బజితో’తి. సక్యా ఖో పన, వాసేట్ఠ, రఞ్ఞో పసేనదిస్స కోసలస్స అనుయుత్తా [అనన్తరా అనుయన్తా (స్యా.), అనన్తరా అనుయుత్తా (క.)] భవన్తి. కరోన్తి ఖో, వాసేట్ఠ, సక్యా రఞ్ఞే పసేనదిమ్హి కోసలే నిపచ్చకారం అభివాదనం

పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మం. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, యం కరోన్తి సక్యా రఞ్ఞో పసేనదిమ్హి కోసలే నిపచ్చకారం అభివాదనం పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మం, కరోతి తం రాజా పసేనది కోసలో తథాగతే నిపచ్చకారం అభివాదనం పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మం, న నం [నను (బహూసు)] 'సుజాతో సమణో గోతమో, దుజ్జాతోహమస్మి. బలవా సమణో గోతమో, దుబ్బలోహమస్మి. పాసాదికో సమణో గోతమో, దుబ్బణ్ణోహమస్మి. మహేసక్ఖో సమణో గోతమో, అప్పేసక్ఖోహమస్మీ'తి. అథ ఖో నం ధమ్మంయేవ సక్కరోన్తో ధమ్మం గరుం కరోన్తో ధమ్మం మానేన్తో ధమ్మం పూజేన్తో ధమ్మం అపచాయమానో ఏవం రాజా పసేనది కోసలో తథాగతే నిపచ్చకారం కరోతి, అభివాదనం పచ్చుట్ఠానం అఞ్జలికమ్మం సామీచికమ్మం. ఇమినాపి ఖో ఏతం, వాసేట్ఠ, పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా ధమ్మోవ సేట్ఠో జనేతస్మిం, దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ.

౧౧౮. "తుమ్హే ఖ్వత్థ, వాసేట్ఠ, నానాజచ్చా నానానామా నానాగోత్తా నానాకులా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా. 'కే తుమ్హే'తి – పుట్ఠా సమానా 'సమణా సక్యపుత్తియామ్హా'తి – పటిజానాథ. యస్స ఖో పనస్స, వాసేట్ఠ, తథాగతే సద్ధా నివిట్ఠా మూలజాతా పతిట్ఠితా దళ్హా అసంహారియా సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం, తస్సేతం కల్లం వచనాయ – 'భగవతోమ్హి పుత్తో ఓరసో ముఖతో జాతో ధమ్మజో ధమ్మనిమ్మితో ధమ్మదాయాదో'తి. తం కిస్స హేతు? తథాగతస్స హేతం, వాసేట్ఠ, అధివచనం 'ధమ్మకాయో' ఇతిపి, 'బ్రహ్మకాయో' ఇతిపి, 'ధమ్మభూతో' ఇతిపి, 'బ్రహ్మభూతో' ఇతిపి.

౧౧౯. "హోతి ఖో సో, వాసేట్ఠ, సమయో యం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన అయం లోకో సంవట్టతి. సంవట్టమానే లోకే యేభుయ్యేన సత్తా ఆభస్సరసంవత్తనికా హోన్తి. తే తత్థ హోన్తి మనోమయా పీతిభక్ఖా సయంపభా అన్తలిక్ఖచరా సుభట్ఠాయినో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠన్తి.

"హోతి ఖో సో, వాసేట్ఠ, సమయో యం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన అయం లోకో వివట్టతి. వివట్టమానే లోకే యేభుయ్యేన సత్తా ఆభస్సరకాయా చవిత్వా ఇత్థత్తం ఆగచ్ఛన్తి. తేధ హోన్తి మనోమయా పీతిభక్ఖా సయంపభా అన్తలిక్ఖచరా సుభట్ఠాయినో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠన్తి.

రసపథవిపాతుభావో

౧౨౦. "ఏకోదకీభూతం ఖో పన, వాసేట్ఠ, తేన సమయేన హోతి అన్ధకారో అన్ధకారతిమిసా . న చన్దిమసూరియా పఞ్ఞాయన్తి, న నక్ఖత్తాని తారకరూపాని పఞ్ఞాయన్తి, న రత్తిన్దివా పఞ్ఞాయన్తి, న మాసడ్ఢమాసా పఞ్ఞాయన్తి, న ఉతుసంవచ్ఛరా పఞ్ఞాయన్తి , న ఇత్థిపుమా పఞ్ఞాయన్తి, సత్తా సత్తాత్వేవ సఙ్ఖ్యం గచ్ఛన్తి. అథ ఖో తేసం, వాసేట్ఠ, సత్తానం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన రసపథవీ ఉదకస్మిం సమతని [సమతాని (బహూసు)]; సేయ్యథాపి నామ పయసో తత్తస్స [పయతత్తస్స (స్యా.)] నిబ్బాయమానస్స ఉపరి సన్తానకం హోతి, ఏవమేవ పాతురహోసి. సా అహోసి వణ్ణసమ్పన్నా గన్ధసమ్పన్నా రససమ్పన్నా, సేయ్యథాపి నామ సమ్పన్నం వా సప్పి సమ్పన్నం వా నవనీతం ఏవంవణ్ణా అహోసి. సేయ్యథాపి నామ ఖుద్దమధుం [ఖుద్దం మధుం (క. సీ.)] అనేళకం [అనేలకం (సీ. పీ.)], ఏవమస్సాదా అహోసి. అథ ఖో, వాసేట్ఠ, అఞ్ఞతరో సత్తో లోలజాతికో – 'అమ్భో, కిమేవిదం భవిస్సతీ'తి రసపథవిం అఙ్గులియా సాయి. తస్స

రసపథవిం అఙ్గులియా సాయతో అచ్ఛాదేసి, తణ్హా చస్స ఓక్కమి. అఞ్ఞేపి ఖో, వాసేట్ఠ, సత్తా తస్స సత్తస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానా రసపథవిం అఙ్గులియా సాయింసు. తేసం రసపథవిం అఙ్గులియా సాయతం అచ్ఛాదేసి, తణ్హా చ తేసం ఓక్కమి.

చన్దిమసూరియాదిపాతుభావో

౧౨౧. "అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా రసపథవిం హత్థేహి ఆలుప్పకారకం ఉపక్కమింసు పరిభుఞ్జితుం. యతో ఖో తే [యతో ఖో (సీ. స్యా. పీ.)], వాసేట్ఠ, సత్తా రసపథవిం హత్థేహి ఆలుప్పకారకం ఉపక్కమింసు పరిభుఞ్జితుం. అథ తేసం సత్తానం సయంపభా అన్తరధాయి. సయంపభాయ అన్తరహితాయ చన్దిమసూరియా పాతురహేసుం. చన్దిమసూరియేసు పాతుభూతేసు నక్ఖత్తాని తారకరూపాని పాతురహేసుం. నక్ఖత్తేసు తారకరూపేసు పాతుభూతేసు రత్తిన్దివా పఞ్ఞాయింసు. రత్తిన్దివేసు పఞ్ఞాయమానేసు మాసడ్ఢమాసా పఞ్ఞాయింసు. మాసడ్ఢమాసేసు పఞ్ఞాయమానేసు ఉతుసంవచ్ఛరా పఞ్ఞాయింసు. ఏత్తావతా ఖో , వాసేట్ఠ, అయం లోకో పున వివట్టో హోతి.

౧౨౨. "అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా రసపథవిం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా [తబ్భక్ఖా (స్యా.)] తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠంసు. యథా యథా ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా రసపథవిం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠంసు, తథా తథా తేసం సత్తానం (రసపథవిం పరిభుఞ్జన్తానం) [( ) సీ. స్యా. పీ. పోత్థకేసు నత్థి] ఖరత్తఞ్చేవ కాయస్మిం ఓక్కమి, వణ్ణవేవణ్ణతా [వణ్ణవేవజ్జతా (టీకా)] చ పఞ్ఞాయిత్థ. ఏకిదం సత్తా వణ్ణవన్తో హోన్తి, ఏకిదం సత్తా దుబ్బణ్ణా. తత్థ యే తే సత్తా వణ్ణవన్తో, తే దుబ్బణ్ణే సత్తే అతిమఞ్ఞన్తి – 'మయమేతేహి వణ్ణవన్తతరా, అమ్హేహేతే దుబ్బణ్ణతరా'తి. తేసం వణ్ణాతిమానపచ్చయా మానాతిమానజాతికానం రసపథవీ అన్తరధాయి. రసాయ పథవియా అన్తరహితాయ సన్నిపతింసు. సన్నిపతిత్వా అనుత్థునింసు – 'అహో రసం, అహో రస'న్తి! తదేతరహిపి మనుస్సా కఞ్చిదేవ సురసం [సాధురసం (సీ. స్యా. పీ.)] లభిత్వా ఏవమాహంసు – 'అహో రసం, అహో రస'న్తి! తదేవ పోరాణం అగ్గఞ్ఞం అక్ఖరం అనుసరన్తి, న త్వేవస్స అత్థం ఆజానన్తి.

భూమిపప్పటకపాతుభావో

౧౨౩. "అథ ఖో తేసం, వాసేట్ఠ, సత్తానం రసాయ పథవియా అన్తరహితాయ భూమిపప్పటకో పాతురహోసి. సేయ్యథాపి నామ అహిచ్ఛత్తకో, ఏవమేవ పాతురహోసి. సో అహోసి వణ్ణసమ్పన్నో గన్ధసమ్పన్నో రససమ్పన్నో, సేయ్యథాపి నామ సమ్పన్నం వా సప్పి సమ్పన్నం వా నవనీతం ఏవంవణ్ణో అహోసి. సేయ్యథాపి నామ ఖుద్దమధుం అనేళకం, ఏవమస్సాదో అహోసి.

"అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా భూమిపప్పటకం ఉపక్కమింసు పరిభుఞ్జితుం. తే తం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠంసు. యథా యథా ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా భూమిపప్పటకం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠంసు, తథా తథా తేసం సత్తానం భియ్యోసో మత్తాయ ఖరత్తఞ్చేవ కాయస్మిం ఓక్కమి, వణ్ణవేవణ్ణతా చ పఞ్ఞాయిత్థ. ఏకిదం సత్తా వణ్ణవన్తో హోన్తి, ఏకిదం సత్తా దుబ్బణ్ణా. తత్థ యే తే సత్తా వణ్ణవన్తో, తే దుబ్బణ్ణే సత్తే అతిమఞ్ఞన్తి – 'మయమేతేహి వణ్ణవన్తతరా, అమ్హేహేతే దుబ్బణ్ణతరా'తి. తేసం వణ్ణాతిమానపచ్చయా మానాతిమానజాతికానం భూమిపప్పటకో అన్తరధాయి.

పదాలతాపాతుభావో

౧౨౪. “భూమిపప్పటకే అన్తరహితే పదాలతా [సద్దాలతా (సీ.)] పాతురహోసి, సేయ్యథాపి నామ కలమ్బుకా [కలమ్బుకా (స్యా.)], ఏవమేవ పాతురహోసి. సా అహోసి వణ్ణసమ్పన్నా గన్ధసమ్పన్నా రససమ్పన్నా, సేయ్యథాపి నామ సమ్పన్నం వా సప్పి సమ్పన్నం వా నవనీతం ఏవంవణ్ణా అహోసి. సేయ్యథాపి నామ ఖుద్దమధుం అనేళకం, ఏవమస్సాదా అహోసి.

“అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా పదాలతం ఉపక్కమింసు పరిభుఞ్జితుం. తే తం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠంసు. యథా యథా ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా పదాలతం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠంసు, తథా తథా తేసం సత్తానం భియ్యోసోమత్తాయ ఖరత్తఞ్చేవ కాయస్మిం ఓక్కమి, వణ్ణవేవణ్ణతా చ పఞ్ఞాయిత్థ. ఏకిదం సత్తా వణ్ణవన్తో హోన్తి, ఏకిదం సత్తా దుబ్బణ్ణా. తత్థ యే తే సత్తా వణ్ణవన్తో, తే దుబ్బణ్ణే సత్తే అతిమఞ్ఞన్తి – ‘మయమేతేహి వణ్ణవన్తతరా, అమ్హేహేతే దుబ్బణ్ణతరా’తి. తేసం వణ్ణాతిమానపచ్చయా మానాతిమానజాతికానం పదాలతా అన్తరధాయి.

“పదాలతాయ అన్తరహితాయ సన్నిపతింసు. సన్నిపతిత్వా అనుత్థునింసు – ‘అహు వత నో, అహాయి వత నో పదాలతా’తి! తదేతరహిపి మనుస్సా కేనచి [కేనచిదేవ (సీ. స్యా. పీ.)] దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠా ఏవమాహంసు – ‘అహు వత నో, అహాయి వత నో’తి! తదేవ పోరాణం అగ్గఞ్ఞం అక్ఖరం అనుసరన్తి, న త్వేవస్స అత్థం ఆజానన్తి.

అకట్ఠపాకసాలిపాతుభావో

౧౨౫. “అథ ఖో తేసం, వాసేట్ఠ, సత్తానం పదాలతాయ అన్తరహితాయ అకట్ఠపాకో సాలి పాతురహోసి అకణో అథుసో సుద్ధో సుగన్ధో తణ్డులప్ఫలో. యం తం సాయం సాయమాసాయ ఆహరన్తి, పాతో తం హోతి పక్కం పటివిరూళ్హం. యం తం పాతో పాతరాసాయ ఆహరన్తి, సాయం తం హోతి పక్కం పటివిరూళ్హం; నాపదానం పఞ్ఞాయతి. అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా అకట్ఠపాకం సాలిం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠంసు.

ఇత్థిపురిసలిఙ్గపాతుభావో

౧౨౬. “యథా యథా ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా అకట్ఠపాకం సాలిం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠంసు, తథా తథా తేసం సత్తానం భియ్యోసోమత్తాయ ఖరత్తఞ్చేవ కాయస్మిం ఓక్కమి, వణ్ణవేవణ్ణతా చ పఞ్ఞాయిత్థ, ఇత్థియా చ ఇత్థిలిఙ్గం పాతురహోసి పురిసస్స చ పురిసలిఙ్గం. ఇత్థీ చ పురిసం అతివేలం ఉపనిజ్ఝాయతి పురిసో చ ఇత్థిం. తేసం అతివేలం అఞ్ఞమఞ్ఞం ఉపనిజ్ఝాయతం సారాగో ఉదపాది, పరిళాహో కాయస్మిం ఓక్కమి. తే పరిళాహపచ్చయా మేథునం ధమ్మం పటిసేవింసు.

“యే ఖో పన తే, వాసేట్ఠ, తేన సమయేన సత్తా పస్సన్తి మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తే, అఞ్ఞే పంసుం ఖిపన్తి, అఞ్ఞే సేట్ఠిం ఖిపన్తి , అఞ్ఞే గోమయం ఖిపన్తి – ‘నస్స అసుచి [వసలి (స్యా.), వసలీ (క.)], నస్స అసుచీ’తి. ‘కథఞ్హి నామ సత్తో సత్తస్స ఏవరూపం కరిస్సతీ’తి! తదేతరహిపి మనుస్సా ఏకచ్చేసు జనపదేసు వధుయా నిబ్బుయ్హమానాయ

[నివయ్హమానాయ, నిగ్గయ్హమానాయ (క.)] అఞ్ఞే పంసుం ఖిపన్తి, అఞ్ఞే సేట్ఠిం ఖిపన్తి, అఞ్ఞే గోమయం ఖిపన్తి. తదేవ పోరాణం అగ్గఞ్ఞం అక్ఖరం అనుసరన్తి, న త్వేవస్స అత్థం ఆజానన్తి.

మేథునధమ్మసమాచారో

౧౨౭. "అధమ్మసమ్మతం ఖో పన [అధమ్మసమ్మతం తం ఖో పన (స్యా.), అధమ్మసమ్మతం ఖో పన తం (?)], వాసేట్ఠ, తేన సమయేన హోతి, తదేతరహి ధమ్మసమ్మతం. యే ఖో పన, వాసేట్ఠ, తేన సమయేన సత్తా మేథునం ధమ్మం పటిసేవన్తి, తే మాసమ్పి ద్వేమాసమ్పి న లభన్తి గామం వా నిగమం వా పవిసితుం. యతో ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా తస్మిం అసద్ధమ్మే అతివేలం పాతబ్యతం ఆపజ్జింసు. అథ అగారాని ఉపక్కమింసు కాతుం తస్సేవ అసద్ధమ్మస్స పటిచ్ఛాదనత్థం. అథ ఖో, వాసేట్ఠ, అఞ్ఞతరస్స సత్తస్స అలసజాతికస్స ఏతదహోసి – 'అమ్భో, కిమేవాహం విహఞ్ఞామి సాలిం ఆహరన్తో సాయం సాయమాసాయ పాతో పాతరాసాయ! యంనూనాహం సాలిం ఆహరేయ్యం సకిందేవ [సకిందేవ (క.)] సాయపాతరాసాయా'తి !

"అథ ఖో సో, వాసేట్ఠ, సత్తో సాలిం ఆహాసి సకిందేవ సాయపాతరాసాయ. అథ ఖో, వాసేట్ఠ, అఞ్ఞతరో సత్తో యేన సో సత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తం సత్తం ఏతదవోచ – 'ఏహి, భో సత్త, సాలాహారం గమిస్సామా'తి. 'అలం, భో సత్త, ఆహతో [ఆహటో (స్యా.)] మే సాలి సకిందేవ సాయపాతరాసాయా'తి. అథ ఖో సో, వాసేట్ఠ, సత్తో తస్స సత్తస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానో సాలిం ఆహాసి సకిందేవ ద్వీహాయ. 'ఏవమ్పి కిర, భో, సాధూ'తి.

"అథ ఖో, వాసేట్ఠ, అఞ్ఞతరో సత్తో యేన సో సత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తం సత్తం ఏతదవోచ – 'ఏహి, భో సత్త, సాలాహారం గమిస్సామా'తి. 'అలం, భో సత్త, ఆహతో మే సాలి సకిందేవ ద్వీహాయా'తి. అథ ఖో సో, వాసేట్ఠ, సత్తో తస్స సత్తస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానో సాలిం ఆహాసి సకిందేవ చతూహాయ, 'ఏవమ్పి కిర, భో, సాధూ'తి.

"అథ ఖో, వాసేట్ఠ, అఞ్ఞతరో సత్తో యేన సో సత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తం సత్తం ఏతదవోచ – 'ఏహి, భో సత్త, సాలాహారం గమిస్సామా'తి. 'అలం, భో సత్త, ఆహతో మే సాలి సకిదేవ చతూహాయా'తి. అథ ఖో సో, వాసేట్ఠ, సత్తో తస్స సత్తస్స దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానో సాలిం ఆహాసి సకిదేవ అట్ఠాహాయ, 'ఏవమ్పి కిర, భో, సాధూ'తి.

"యతో ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా సన్నిధికారకం సాలిం ఉపక్కమింసు పరిభుఞ్జితుం. అథ కణోపి తణ్డులం పరియోనన్ధి, థుసోపి తణ్డులం పరియోనన్ధి; లూనమ్పి నప్పటివిరూళ్హం , అపదానం పఞ్ఞాయిత్థ, సణ్డసణ్డా సాలయో అట్ఠంసు.

సాలివిభాగో

౧౨౮. "అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా సన్నిపతింసు, సన్నిపతిత్వా అనుత్థునింసు – 'పాపకా వత, భో, ధమ్మా సత్తేసు పాతుభూతా. మయఞ్హి పుబ్బే మనోమయా అహుమ్హా పీతిభక్ఖా సయంపభా అన్తలిక్ఖచరా సుభట్ఠాయినో, చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠమ్హా. తేసం నో అమ్హాకం కదాచి కరహచి దీఘస్స అద్ధునో అచ్చయేన రసపథవీ ఉదకస్మిం సమతని. సా అహోసి వణ్ణసమ్పన్నా గన్ధసమ్పన్నా రససమ్పన్నా. తే మయం రసపథవిం హత్థేహి ఆలుప్పకారకం ఉపక్కమిమ్హా పరిభుఞ్జితుం, తేసం నో రసపథవిం హత్థేహి ఆలుప్పకారకం ఉపక్కమతం పరిభుఞ్జితుం సయంపభా అన్తరధాయి.

సయంపభాయ అన్తరహితాయ చన్దిమసూరియా పాతురహేసుం, చన్దిమసూరియేసు పాతుభూతేసు నక్ఖత్తాని తారకరూపాని పాతురహేసుం, నక్ఖత్తేసు తారకరూపేసు పాతుభూతేసు రత్తిన్దివా పఞ్ఞాయింసు, రత్తిన్దివేసు పఞ్ఞాయమానేసు మాసడ్ఢమాసా పఞ్ఞాయింసు. మాసడ్ఢమాసేసు పఞ్ఞాయమానేసు ఉతుసంవచ్ఛరా పఞ్ఞాయింసు. తే మయం రసపథవిం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠమ్హా. తేసం నో పాపకానంయేవ అకుసలానం ధమ్మానం పాతుభావా రసపథవీ అన్తరధాయి. రసపథవియా అన్తరహితాయ భూమిపప్పటకో పాతురహోసి. సో అహోసి వణ్ణసమ్పన్నో గన్ధసమ్పన్నో రససమ్పన్నో. తే మయం భూమిపప్పటకం ఉపక్కమిమ్హ పరిభుఞ్జితుం. తే మయం తం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠమ్హా. తేసం నో పాపకానంయేవ అకుసలానం ధమ్మానం పాతుభావా భూమిపప్పటకో అన్తరధాయి. భూమిపప్పటకే అన్తరహితే పదాలతా పాతురహోసి. సా అహోసి వణ్ణసమ్పన్నా గన్ధసమ్పన్నా రససమ్పన్నా. తే మయం పదాలతం ఉపక్కమిమ్హ పరిభుఞ్జితుం. తే మయం తం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠమ్హా. తేసం నో పాపకానంయేవ అకుసలానం ధమ్మానం పాతుభావా పదాలతా అన్తరధాయి. పదాలతాయ అన్తరహితాయ అకట్ఠపాకో సాలి పాతురహోసి అకణో అథుసో సుద్ధో సుగన్ధో తణ్డులప్ఫలో. యం తం సాయం సాయమాసాయ ఆహరామ, పాతో తం హోతి పక్కం పటివిరూళ్హం. యం తం పాతో పాతరాసాయ ఆహరామ, సాయం తం హోతి పక్కం పటివిరూళ్హం. నాపదానం పఞ్ఞాయిత్థ. తే మయం అకట్ఠపాకం సాలిం పరిభుఞ్జన్తా తంభక్ఖా తదాహారా చిరం దీఘమద్ధానం అట్ఠమ్హా. తేసం నో పాపకానంయేవ అకుసలానం ధమ్మానం పాతుభావా కణోపి తణ్డులం పరియోనన్ధి, థుసోపి తణ్డులం పరియోనన్ధి, లూనమ్పి నప్పటివిరూళ్హం, అపదానం పఞ్ఞాయిత్థ, సణ్డసణ్డా సాలయో ఠితా. యంనూన మయం సాలిం విభజేయ్యామ, మరియాదం ఠపేయ్యామా'తి! అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా సాలిం విభజింసు, మరియాదం ఠపేసుం.

౧౨౯. "అథ ఖో, వాసేట్ఠ, అఞ్ఞతరో సత్తో లోలజాతికో సకం భాగం పరిరక్ఖన్తో అఞ్ఞతరం [అఞ్ఞస్స (?)] భాగం అదిన్నం ఆదియిత్వా పరిభుఞ్జి. తమేనం అగ్గహేసుం, గహేత్వా ఏతదవోచుం – 'పాపకం వత, భో సత్త, కరోసి, యత్ర హి నామ సకం భాగం పరిరక్ఖన్తో అఞ్ఞతరం భాగం అదిన్నం ఆదియిత్వా పరిభుఞ్జసి. మాస్సు, భో సత్త, పునపి ఏవరూపమకాసీ'తి. 'ఏవం, భో'తి ఖో, వాసేట్ఠ, సో సత్తో తేసం సత్తానం పచ్చస్సోసి. దుతియమ్పి ఖో, వాసేట్ఠ, సో సత్తో…పే.… తతియమ్పి ఖో, వాసేట్ఠ, సో సత్తో సకం భాగం పరిరక్ఖన్తో అఞ్ఞతరం భాగం అదిన్నం ఆదియిత్వా పరిభుఞ్జి. తమేనం అగ్గహేసుం, గహేత్వా ఏతదవోచుం – 'పాపకం వత, భో సత్త, కరోసి, యత్ర హి నామ సకం భాగం పరిరక్ఖన్తో అఞ్ఞతరం భాగం అదిన్నం ఆదియిత్వా పరిభుఞ్జసి. మాస్సు, భో సత్త, పునపి ఏవరూపమకాసీ'తి. అఞ్ఞే పాణినా పహరింసు, అఞ్ఞే లేడ్డునా పహరింసు, అఞ్ఞే దణ్డేన పహరింసు. తదగ్గే ఖో, వాసేట్ఠ, అదిన్నాదానం పఞ్ఞాయతి, గరహా పఞ్ఞాయతి, ముసావాదో పఞ్ఞాయతి, దణ్డాదానం పఞ్ఞాయతి.

మహాసమ్మతరాజా

౧౩౦. "అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా సన్నిపతింసు, సన్నిపతిత్వా అనుత్థునింసు – 'పాపకా వత భో ధమ్మా సత్తేసు పాతుభూతా, యత్ర హి నామ అదిన్నాదానం పఞ్ఞాయిస్సతి, గరహా పఞ్ఞాయిస్సతి, ముసావాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, దణ్డాదానం పఞ్ఞాయిస్సతి. యంనూన మయం ఏకం సత్తం సమ్మన్నేయ్యామ, యో నో సమ్మా ఖీయితబ్బం ఖీయేయ్య, సమ్మా గరహితబ్బం గరహేయ్య, సమ్మా పబ్బాజేతబ్బం పబ్బాజేయ్య. మయం పనస్స సాలీనం భాగం అనుప్పదస్సామా'తి.

“అథ ఖో తే, వాసేట్ఠ, సత్తా యో నేసం సత్తో అభిరూపతరో చ దస్సనీయతరో చ పాసాదికతరో చ మహేసక్ఖతరో చ తం సత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతదవోచుం – ‘ఏహి, భో సత్త, సమ్మా ఖీయితబ్బం ఖీయ, సమ్మా గరహితబ్బం గరహ, సమ్మా పబ్బాజేతబ్బం పబ్బాజేహి. మయం పన తే సాలీనం భాగం అనుప్పదస్సామా’తి. ‘ఏవం, భో’తి ఖో, వాసేట్ఠ, సో సత్తో తేసం సత్తానం పటిస్సుణిత్వా సమ్మా ఖీయితబ్బం ఖీయి, సమ్మా గరహితబ్బం గరహి, సమ్మా పబ్బాజేతబ్బం పబ్బాజేసి. తే పనస్స సాలీనం భాగం అనుప్పదంసు.

౧౩౧. “మహాజనసమ్మతోతి ఖో, వాసేట్ఠ, ‘మహాసమ్మతో, మహాసమ్మతో’ త్వేవ పఠమం అక్ఖరం ఉపనిబ్బత్తం. ఖేత్తానం అధిపతీతి ఖో, వాసేట్ఠ, ‘ఖత్తియో, ఖత్తియో’ త్వేవ దుతియం అక్ఖరం ఉపనిబ్బత్తం. ధమ్మేన పరే రఞ్జేతీతి ఖో, వాసేట్ఠ, ‘రాజా, రాజా’ త్వేవ తతియం అక్ఖరం ఉపనిబ్బత్తం. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, ఏవమేతస్స ఖత్తియమణ్డలస్స పోరాణేన అగ్గఞ్ఞేన అక్ఖరేన అభినిబ్బత్తి అహోసి తేసంయేవ సత్తానం, అనఞ్ఞేసం. సదిసానంయేవ, నో అసదిసానం. ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన. ధమ్మో హి, వాసేట్ఠ, సేట్ఠో జనేతస్మిం దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ.

బ్రాహ్మణమణ్డలం

౧౩౨. “అథ ఖో తేసం, వాసేట్ఠ, సత్తానంయేవ [తేసం యేవ ఖో వాసేట్ఠ సత్తానం (సీ. పీ.)] ఏకచ్చానం ఏతదహోసి – ‘పాపకా వత, భో, ధమ్మా సత్తేసు పాతుభూతా, యత్ర హి నామ అదిన్నాదానం పఞ్ఞాయిస్సతి, గరహా పఞ్ఞాయిస్సతి, ముసావాదో పఞ్ఞాయిస్సతి, దణ్డాదానం పఞ్ఞాయిస్సతి, పబ్బాజనం పఞ్ఞాయిస్సతి. యంనూన మయం పాపకే అకుసలే ధమ్మే వాహేయ్యామా’తి. తే పాపకే అకుసలే ధమ్మే వాహేసుం . పాపకే అకుసలే ధమ్మే వాహేన్తీతి ఖో, వాసేట్ఠ, ‘బ్రాహ్మణా, బ్రాహ్మణా’ త్వేవ పఠమం అక్ఖరం ఉపనిబ్బత్తం. తే అరఞ్ఞాయతనే పణ్ణకుటియో కరిత్వా పణ్ణకుటీసు ఝాయన్తి వీతఙ్గారా వీతధూమా పన్నముసలా సాయం సాయమాసాయ పాతో పాతరాసాయ గామనిగమరాజధానియో ఓసరన్తి ఘాసమేసమానా [ఘాసమేసనా (సీ. స్యా. పీ.)]. తే ఘాసం పటిలభిత్వా పునదేవ అరఞ్ఞాయతనే పణ్ణకుటీసు ఝాయన్తి. తమేనం మనుస్సా దిస్వా ఏవమాహంసు – ‘ఇమే ఖో, భో, సత్తా అరఞ్ఞాయతనే పణ్ణకుటియో కరిత్వా పణ్ణకుటీసు ఝాయన్తి, వీతఙ్గారా వీతధూమా పన్నముసలా సాయం సాయమాసాయ పాతో పాతరాసాయ గామనిగమరాజధానియో ఓసరన్తి ఘాసమేసమానా. తే ఘాసం పటిలభిత్వా పునదేవ అరఞ్ఞాయతనే పణ్ణకుటీసు ఝాయన్తీ’తి, ఝాయన్తీతి ఖో [పణ్ణకుటీసు ఝాయన్తి ఝాయన్తీతి ఖో (సీ. పీ.), పణ్ణకుటీసు ఝాయన్తీతి ఖో (క.)], వాసేట్ఠ, ‘ఝాయకా, ఝాయకా’ త్వేవ దుతియం అక్ఖరం ఉపనిబ్బత్తం. తేసంయేవ ఖో, వాసేట్ఠ, సత్తానం ఏకచ్చే సత్తా అరఞ్ఞాయతనే పణ్ణకుటీసు తం ఝానం అనభిసమ్భుణమానా [అనభిసంభూనమానా (కత్థచి)] గామసామన్తం నిగమసామన్తం ఓసరిత్వా గన్థే కరోన్తా అచ్ఛన్తి. తమేనం మనుస్సా దిస్వా ఏవమాహంసు – ‘ఇమే ఖో, భో, సత్తా అరఞ్ఞాయతనే పణ్ణకుటీసు తం ఝానం అనభిసమ్భుణమానా గామసామన్తం నిగమసామన్తం ఓసరిత్వా గన్థే కరోన్తా అచ్ఛన్తి, న దానిమే ఝాయన్తీ’తి. న దానిమే [న దానిమే ఝాయన్తీ న దానిమే (సీ. పీ. క.)] ఝాయన్తీతి ఖో, వాసేట్ఠ, ‘అజ్ఝాయకా అజ్ఝాయకా’ త్వేవ తతియం అక్ఖరం ఉపనిబ్బత్తం. హీనసమ్మతం ఖో పన, వాసేట్ఠ, తేన సమయేన హోతి, తదేతరహి సేట్ఠసమ్మతం. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, ఏవమేతస్స బ్రాహ్మణమణ్డలస్స పోరాణేన అగ్గఞ్ఞేన అక్ఖరేన అభినిబ్బత్తి అహోసి తేసంయేవ సత్తానం , అనఞ్ఞేసం సదిసానంయేవ నో అసదిసానం ధమ్మేనేవ , నో అధమ్మేన. ధమ్మో హి, వాసేట్ఠ, సేట్ఠో జనేతస్మిం దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ.

వేస్సమణ్డలం

౧౩౩. “తేసంయేవ ఖో, వాసేట్ఠ, సత్తానం ఏకచ్చే సత్తా మేథునం ధమ్మం సమాదాయ విసుకమ్మన్తే [విస్సుతకమ్మన్తే (సీ. పీ.), విస్సుకమ్మన్తే (క. సీ.), విసుం కమ్మన్తే (స్యా. క.)] పయోజేసుం. మేథునం ధమ్మం సమాదాయ విసుకమ్మన్తే పయోజేన్తీతి ఖో, వాసేట్ఠ, ‘వేస్సా, వేస్సా’ త్వేవ అక్ఖరం ఉపనిబ్బత్తం. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, ఏవమేతస్స వేస్సమణ్డలస్స పోరాణేన అగ్గఞ్ఞేన అక్ఖరేన అభినిబ్బత్తి అహోసి తేసఞ్ఞేవ సత్తానం అనఞ్ఞేసం సదిసానంయేవ , నో అసదిసానం, ధమ్మేనేవ నో అధమ్మేన. ధమ్మో హి, వాసేట్ఠ, సేట్ఠో జనేతస్మిం దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ.

సుద్దమణ్డలం

౧౩౪. “తేసఞ్ఞేవ ఖో, వాసేట్ఠ, సత్తానం యే తే సత్తా అవసేసా తే లుద్దాచారా ఖుద్దాచారా అహేసుం. లుద్దాచారా ఖుద్దాచారాతి ఖో, వాసేట్ఠ, ‘సుద్దా, సుద్దా’ త్వేవ అక్ఖరం ఉపనిబ్బత్తం. ఇతి ఖో, వాసేట్ఠ, ఏవమేతస్స సుద్దమణ్డలస్స పోరాణేన అగ్గఞ్ఞేన అక్ఖరేన అభినిబ్బత్తి అహోసి తేసంయేవ సత్తానం అనఞ్ఞేసం, సదిసానంయేవ నో అసదిసానం, ధమ్మేనేవ, నో అధమ్మేన. ధమ్మో హి, వాసేట్ఠ, సేట్ఠో జనేతస్మిం దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ.

౧౩౫. “అహు ఖో సో, వాసేట్ఠ, సమయో, యం ఖత్తియోపి సకం ధమ్మం గరహమానో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి – ‘సమణో భవిస్సామీ’తి. బ్రాహ్మణోపి ఖో, వాసేట్ఠ…పే.… వేస్సోపి ఖో, వాసేట్ఠ…పే.… సుద్దోపి ఖో, వాసేట్ఠ, సకం ధమ్మం గరహమానో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి – ‘సమణో భవిస్సామీ’తి. ఇమేహి ఖో, వాసేట్ఠ, చతూహి మణ్డలేహి సమణమణ్డలస్స అభినిబ్బత్తి అహోసి, తేసంయేవ సత్తానం అనఞ్ఞేసం, సదిసానంయేవ నో అసదిసానం, ధమ్మేనేవ నో అధమ్మేన. ధమ్మో హి, వాసేట్ఠ, సేట్ఠో జనేతస్మిం దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ.

దుచ్చరితాదికథా

౧౩౬. “ఖత్తియోపి ఖో, వాసేట్ఠ, కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా మిచ్ఛాదిట్ఠికో మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానో [ఇదం పదం సీ. ఇపోత్థకేసు నత్థి] మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానహేతు కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. బ్రాహ్మణోపి ఖో, వాసేట్ఠ…పే.… వేస్సోపి ఖో, వాసేట్ఠ… సుద్దోపి ఖో, వాసేట్ఠ… సమణోపి ఖో, వాసేట్ఠ, కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా మిచ్ఛాదిట్ఠికో మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానో మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానహేతు కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి.

“ఖత్తియోపి ఖో, వాసేట్ఠ, కాయేన సుచరితం చరిత్వా వాచాయ సుచరితం చరిత్వా మనసా సుచరితం చరిత్వా సమ్మాదిట్ఠికో సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానో [ఇదం పదం సీ. పీ. పోత్థకేసు నత్థి] సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానహేతు కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. బ్రాహ్మణోపి ఖో, వాసేట్ఠ…పే.… వేస్సోపి ఖో, వాసేట్ఠ… సుద్దోపి ఖో, వాసేట్ఠ… సమణోపి ఖో, వాసేట్ఠ, కాయేన సుచరితం చరిత్వా వాచాయ సుచరితం చరిత్వా మనసా సుచరితం చరిత్వా

సమ్మాదిట్ఠికో సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానో సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానహేతు కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి.

౧౩౭. "ఖత్తియోపి ఖో, వాసేట్ఠ, కాయేన ద్వయకారీ, వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ, విమిస్సదిట్ఠికో విమిస్సదిట్ఠికమ్మసమాదానో విమిస్సదిట్ఠికమ్మసమాదానహేతు [విమిస్సదిట్ఠికో విమిస్సకమ్మసమాదానో విమిస్సకమ్మసమాదానహేతు (స్యా.), వీతిమిస్సదిట్ఠికో వీతిమిస్సదిట్ఠికమ్మసమాదానహేతు (సీ. పీ.)] కాయస్స భేదా పరం మరణా సుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ హోతి. బ్రాహ్మణోపి ఖో, వాసేట్ఠ ...పే.... వేస్సోపి ఖో, వాసేట్ఠ... సుద్దోపి ఖో, వాసేట్ఠ... సమణోపి ఖో, వాసేట్ఠ, కాయేన ద్వయకారీ , వాచాయ ద్వయకారీ, మనసా ద్వయకారీ, విమిస్సదిట్ఠికో విమిస్సదిట్ఠికమ్మసమాదానో విమిస్సదిట్ఠికమ్మసమాదానహేతు కాయస్స భేదా పరం మరణా సుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ హోతి.

బోధిపక్ఖియభావనా

౧౩౮. "ఖత్తియోపి ఖో, వాసేట్ఠ, కాయేన సంవుతో వాచాయ సంవుతో మనసా సంవుతో సత్తన్నం బోధిపక్ఖియానం ధమ్మానం భావనమన్వాయ దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయతి [పరినిబ్బాతి (క.)]. బ్రాహ్మణోపి ఖో, వాసేట్ఠ...పే.... వేస్సోపి ఖో వాసేట్ఠ... సుద్దోపి ఖో, వాసేట్ఠ ... సమణోపి ఖో, వాసేట్ఠ, కాయేన సంవుతో వాచాయ సంవుతో మనసా సంవుతో సత్తన్నం బోధిపక్ఖియానం ధమ్మానం భావనమన్వాయ దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయతి.

౧౩౯. "ఇమేసఞ్హి, వాసేట్ఠ, చతున్నం వణ్ణానం యో హోతి భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞా విముత్తో సో నేసం అగ్గమక్ఖాయతి ధమ్మేనేవ. నో అధమ్మేన. ధమ్మో హి, వాసేట్ఠ, సేట్ఠో జనేతస్మిం దిట్ఠే చేవ ధమ్మే అభిసమ్పరాయఞ్చ.

౧౪౦. "బ్రహ్మునా పేసా, వాసేట్ఠ, సనఙ్కుమారేన గాథా భాసితా –

'ఖత్తియో సేట్ఠో జనేతస్మిం, యే గోత్తపటిసారినో;
విజ్జాచరణసమ్పన్నో, సో సేట్ఠో దేవమానుసే'తి.

"సా ఖో పనేసా, వాసేట్ఠ, బ్రహ్మునా సనఙ్కుమారేన గాథా సుగీతా, నో దుగ్గీతా. సుభాసితా, నో దుబ్భాసితా. అత్థసంహితా, నో అనత్థసంహితా. అనుమతా మయా. అహమ్పి, వాసేట్ఠ, ఏవం వదామి –

'ఖత్తియో సేట్ఠో జనేతస్మిం, యే గోత్తపటిసారినో;
విజ్జాచరణసమ్పన్నో, సో సేట్ఠో దేవమానుసే'తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా వాసేట్ఠభారద్వాజా భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

అగ్గఞ్ఞసుత్తం నిట్ఠితం చతుత్థం.

౫. సమ్పసాదనీయసుత్తం

సారిపుత్తసీహనాదో

౧౪౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా నాళన్దాయం విహరతి పావారికమ్బవనే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఏవంపసన్నో అహం, భన్తే, భగవతి, న చాహు న చ భవిస్సతి న చేతరహి విజ్జతి అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో యదిదం సమ్బోధియ"న్తి.

౧౪౨. "ఉళారా ఖో తే అయం, సారిపుత్త, ఆసభీ వాచా భాసితా, ఏకంసో గహితో, సీహనాదో నదితో – 'ఏవంపసన్నో అహం, భన్తే, భగవతి; న చాహు న చ భవిస్సతి న చేతరహి విజ్జతి అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో యదిదం సమ్బోధియ'న్తి. కిం తే [కిం ను (సీ. పీ.), కిం ను ఖో తే (స్యా.)], సారిపుత్త, యే తే అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, సబ్బే తే భగవన్తో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితా – 'ఏవంసీలా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంధమ్మా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి , ఏవంపఞ్ఞా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంవిహారీ తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"కిం పన తే [కిం పన (సీ. పీ.)], సారిపుత్త, యే తే భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా , సబ్బే తే భగవన్తో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితా, `ఏవంసీలా తే భగవన్తో భవిస్సన్తి ఇతిపి, ఏవంధమ్మా…పే.… ఏవంపఞ్ఞా… ఏవంవిహారీ… ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో భవిస్సన్తి ఇతిపీ'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"కిం పన తే [కిం పన (సీ. పీ.)], సారిపుత్త, అహం ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో – 'ఏవంసీలో భగవా ఇతిపి, ఏవంధమ్మో…పే.… ఏవంపఞ్ఞో … ఏవంవిహారీ… ఏవంవిముత్తో భగవా ఇతిపీ'"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"ఏత్థ చ హి తే, సారిపుత్త, అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నేసు అరహన్తేసు సమ్మాసమ్బుద్ధేసు చేతోపరియఞాణం నత్థి. అథ కిం చరహి తే అయం, సారిపుత్త, ఉళారా ఆసభీ వాచా భాసితా, ఏకంసో గహితో, సీహనాదో నదితో – 'ఏవంపసన్నో అహం, భన్తే, భగవతి, న చాహు న చ భవిస్సతి న చేతరహి విజ్జతి అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో యదిదం సమ్బోధియ'"న్తి?

౧౪౩. "న ఖో మే [న ఖో పనేతం (స్యా. క.)], భన్తే, అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నేసు అరహన్తేసు సమ్మాసమ్బుద్ధేసు చేతోపరియఞాణం అత్థి. అపి చ, మే [మే భన్తే (సీ. పీ. క.)] ధమ్మన్వయో విదితో. సేయ్యథాపి, భన్తే , రఞ్ఞో పచ్చన్తిమం నగరం దళ్హుద్ధాపం [దళ్హుద్దాపం (సీ. పీ. క.)] దళ్హపాకారతోరణం ఏకద్వారం. తత్రస్స దోవారికో పణ్డితో బ్యత్తో మేధావీ అఞ్ఞాతానం నివారేతా, ఞాతానం పవేసేతా. సో తస్స నగరస్స సమన్తా అనుపరియాయపథం అనుక్కమమానో న పస్సేయ్య పాకారసన్ధిం వా పాకారవివరం వా అన్తమసో బిళారనిక్ఖమనమత్తమ్పి. తస్స ఏవమస్స – 'యే ఖో కేచి ఓళారికా పాణా

ఇమం నగరం పవిసన్తి వా నిక్ఖమన్తి వా, సబ్బే తే ఇమినావ ద్వారేన పవిసన్తి వా నిక్ఖమన్తి వా’తి. ఏవమేవ ఖో మే, భన్తే, ధమ్మన్వయో విదితో. యే తే, భన్తే, అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, సబ్బే తే భగవన్తో పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తా, సత్త సమ్బోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝింసు. యేపి తే, భన్తే, భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, సబ్బే తే భగవన్తో పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తా, సత్త సమ్బోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝిస్సన్తి. భగవాపి, భన్తే, ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తో సత్త సమ్బోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో.

౧౪౪. “ఇధాహం, భన్తే, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిం ధమ్మస్సవనాయ. తస్స మే, భన్తే, భగవా ధమ్మం దేసేతి ఉత్తరుత్తరం పణీతపణీతం కణ్హసుక్కసప్పటిభాగం. యథా యథా మే, భన్తే, భగవా ధమ్మం దేసేసి ఉత్తరుత్తరం పణీతపణీతం కణ్హసుక్కసప్పటిభాగం, తథా తథాహం తస్మిం ధమ్మే అభిఞ్ఞా ఇధేకచ్చం ధమ్మం ధమ్మేసు నిట్ఠమగమం; సత్థరి పసీదిం – ‘సమ్మాసమ్బుద్ధో భగవా, స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో, సుప్పటిపన్నో సావకసఙ్ఘో’తి.

కుసలధమ్మదేసనా

౧౪౫. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి కుసలేసు ధమ్మేసు. తత్రిమే కుసలా ధమ్మా సేయ్యథిదం, చత్తారో సతిపట్ఠానా, చత్తారో సమ్మప్పధానా, చత్తారో ఇద్ధిపాదా, పఞ్చిన్ద్రియాని, పఞ్చ బలాని, సత్త బోజ్ఝఙ్గా, అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. ఇధ, భన్తే, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, కుసలేసు ధమ్మేసు. తం భగవా అసేసమభిజానాతి, తం భగవతో అసేసమభిజానతో ఉత్తరి అభిఞ్ఞేయ్యం నత్థి, యదభిజానం అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో అస్స, యదిదం కుసలేసు ధమ్మేసు.

ఆయతనపణ్ణత్తిదేసనా

౧౪౬. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి ఆయతనపణ్ణత్తీసు. ఛయిమాని, భన్తే, అజ్ఝత్తికబాహిరాని ఆయతనాని. చక్ఖుఞ్చేవ రూపా [రూపాని (క.)] చ, సోతఞ్చేవ సద్దా చ, ఘానఞ్చేవ గన్ధా చ, జివ్హా చేవ రసా చ, కాయో చేవ ఫోట్ఠబ్బా చ, మనో చేవ ధమ్మా చ. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, ఆయతనపణ్ణత్తీసు. తం భగవా అసేసమభిజానాతి, తం భగవతో అసేసమభిజానతో ఉత్తరి అభిఞ్ఞేయ్యం నత్థి, యదభిజానం అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో అస్స యదిదం ఆయతనపణ్ణత్తీసు.

గబ్భావక్కన్తిదేసనా

౧౪౭. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి గబ్భావక్కన్తీసు. చతస్సో ఇమా, భన్తే, గబ్భావక్కన్తియో. ఇధ , భన్తే, ఏకచ్చో అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి; అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఠాతి;

అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి. అయం పఠమా గబ్భావక్కన్తి.

“పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి; అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఠాతి; అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి. అయం దుతియా గబ్భావక్కన్తి.

“పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి; సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఠాతి; అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి. అయం తతియా గబ్భావక్కన్తి.

“పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి; సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఠాతి; సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి. అయం చతుత్థా గబ్భావక్కన్తి. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, గబ్భావక్కన్తీసు.

ఆదేసనవిధాదేసనా

౧౪౭. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి ఆదేసనవిధాసు. చతస్సో ఇమా, భన్తే, ఆదేసనవిధా. ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో నిమిత్తేన ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి, తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. అయం పఠమా ఆదేసనవిధా.

“పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి. అపి చ ఖో మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి, తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. అయం దుతియా ఆదేసనవిధా.

“పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి, నాపి మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి. అపి చ ఖో వితక్కయతో విచారయతో వితక్కవిప్ఫారసద్దం సుత్వా ఆదిసతి – ‘ఏవమ్పి తే మనో, ఇత్థమ్పి తే మనో, ఇతిపి తే చిత్త’న్తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి, తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. అయం తతియా ఆదేసనవిధా.

“పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో న హేవ ఖో నిమిత్తేన ఆదిసతి, నాపి మనుస్సానం వా అమనుస్సానం వా దేవతానం వా సద్దం సుత్వా ఆదిసతి, నాపి వితక్కయతో విచారయతో వితక్కవిప్ఫారసద్దం సుత్వా ఆదిసతి. అపి చ ఖో అవితక్కం అవిచారం సమాధిం సమాపన్నస్స [వితక్కవిచారసమాధిసమాపన్నస్స (స్యా. క.) అ. ని. ౩.౬౧ పస్సితబ్బం] చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి – ‘యథా ఇమస్స భోతో మనోసఙ్ఖారా పణిహితా. తథా ఇమస్స చిత్తస్స అనన్తరా ఇమం నామ వితక్కం వితక్కేస్సతీ’తి. సో బహుం చేపి ఆదిసతి, తథేవ తం హోతి, నో అఞ్ఞథా. అయం చతుత్థా ఆదేసనవిధా. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, ఆదేసనవిధాసు.

దస్సనసమాపత్తిదేసనా

౧౪౮. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి దస్సనసమాపత్తీసు. చతస్సో ఇమా, భన్తే, దస్సనసమాపత్తియో. ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ పధానమన్వాయ అనుయోగమన్వాయ అప్పమాదమన్వాయ సమ్మామనసికారమన్వాయ తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి,

యథాసమాహితే చిత్తే ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – 'అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా నఖా దన్తా తచో మంసం న్హారు అట్ఠి అట్ఠిమిఞ్జం వక్కం హదయం యకనం కిలోమకం పిహకం పప్ఫాసం అన్తం అన్తగుణం ఉదరియం కరీసం పిత్తం సేమ్హం పుబ్బో లోహితం సేదో మేదో అస్సు వసా ఖేళో సిఙ్ఘానికా లసికా ముత్త'న్తి. అయం పఠమా దస్సనసమాపత్తి.

"పున చపరం , భన్తే, ఇధేకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ...పే.... తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – 'అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా...పే.... లసికా ముత్త'న్తి. అతిక్కమ్మ చ పురిసస్స ఛవిమంసలోహితం అట్ఠిం పచ్చవేక్ఖతి. అయం దుతియా దస్సనసమాపత్తి.

"పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ...పే.... తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – 'అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా...పే.... లసికా ముత్త'న్తి. అతిక్కమ్మ చ పురిసస్స ఛవిమంసలోహితం అట్ఠిం పచ్చవేక్ఖతి. పురిసస్స చ విఞ్ఞాణసోతం పజానాతి, ఉభయతో అబ్బోచ్ఛిన్నం ఇధ లోకే పతిట్ఠితఞ్చ పరలోకే పతిట్ఠితఞ్చ. అయం తతియా దస్సనసమాపత్తి.

"పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ...పే.... తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – 'అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా...పే.... లసికా ముత్త'న్తి. అతిక్కమ్మ చ పురిసస్స ఛవిమంసలోహితం అట్ఠిం పచ్చవేక్ఖతి. పురిసస్స చ విఞ్ఞాణసోతం పజానాతి, ఉభయతో అబ్బోచ్ఛిన్నం ఇధ లోకే అప్పతిట్ఠితఞ్చ పరలోకే అప్పతిట్ఠితఞ్చ. అయం చతుత్థా దస్సనసమాపత్తి. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, దస్సనసమాపత్తీసు.

పుగ్గలపణ్ణత్తిదేసనా

౧౩౦. "అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి పుగ్గలపణ్ణత్తీసు. సత్తిమే, భన్తే, పుగ్గలా. ఉభతోభాగవిముత్తో పఞ్ఞావిముత్తో కాయసక్ఖీ దిట్ఠిప్పత్తో సద్ధావిముత్తో ధమ్మానుసారీ సద్ధానుసారీ. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, పుగ్గలపణ్ణత్తీసు.

పధానదేసనా

౧౩౧. "అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి పధానేసు. సత్తిమే, భన్తే సమ్బోజ్ఝఙ్గా సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, పధానేసు.

పటిపదాదేసనా

౧౫౨. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి పటిపదాసు. చతస్సో ఇమా, భన్తే, పటిపదా దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞాతి. తత్ర, భన్తే, యాయం పటిపదా దుక్ఖా దన్ధాభిఞ్ఞా, అయం, భన్తే, పటిపదా ఉభయేనేవ హీనా అక్ఖాయతి దుక్ఖత్తా చ దన్ధత్తా చ. తత్ర, భన్తే, యాయం పటిపదా దుక్ఖా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, అయం పన, భన్తే, పటిపదా దుక్ఖత్తా హీనా అక్ఖాయతి . తత్ర, భన్తే, యాయం పటిపదా సుఖా దన్ధాభిఞ్ఞా, అయం పన, భన్తే, పటిపదా దన్ధత్తా హీనా అక్ఖాయతి. తత్ర, భన్తే, యాయం పటిపదా సుఖా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, అయం పన, భన్తే, పటిపదా ఉభయేనేవ పణీతా అక్ఖాయతి సుఖత్తా చ ఖిప్పత్తా చ. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, పటిపదాసు.

భస్ససమాచారాదిదేసనా

౧౫౩. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి భస్ససమాచారే. ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో న చేవ ముసావాదుపసఞ్హితం వాచం భాసతి న చ వేభూతియం న చ పేసుణియం న చ సారమ్భజం జయాపేక్ఖో; మన్తా మన్తా చ వాచం భాసతి నిధానవతిం కాలేన. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, భస్ససమాచారే.

“అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి పురిససీలసమాచారే. ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో సచ్చో చస్స సద్ధో చ, న చ కుహకో, న చ లపకో, న చ నేమిత్తికో, న చ నిప్పేసికో, న చ లాభేన లాభం నిజిగీసనకో [జిజిగింసనకో (స్యా.), నిజిగింసితా (సీ. పీ.)], ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారో, భోజనే మత్తఞ్ఞూ, సమకారీ, జాగరియానుయోగమనుయుత్తో, అతన్దితో, ఆరద్ధవీరియో, ఝాయీ, సతిమా, కల్యాణపటిభానో, గతిమా, ధితిమా, మతిమా, న చ కామేసు గిద్ధో, సతో చ నిపకో చ. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, పురిససీలసమాచారే.

అనుసాసనవిధాదేసనా

౧౫౪. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి అనుసాసనవిధాసు. చతస్సో ఇమా భన్తే అనుసాసనవిధా – జానాతి , భన్తే, భగవా అపరం పుగ్గలం పచ్చత్తం యోనిసోమనసికారా ‘అయం పుగ్గలో యథానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో భవిస్సతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో’తి. జానాతి, భన్తే, భగవా పరం పుగ్గలం పచ్చత్తం యోనిసోమనసికారా – ‘అయం పుగ్గలో యథానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ భవిస్సతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సతీ’తి. జానాతి, భన్తే, భగవా పరం పుగ్గలం పచ్చత్తం యోనిసోమనసికారా – ‘అయం పుగ్గలో యథానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో భవిస్సతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా’తి. జానాతి, భన్తే, భగవా పరం పుగ్గలం పచ్చత్తం యోనిసోమనసికారా – ‘అయం పుగ్గలో యథానుసిట్ఠం తథా పటిపజ్జమానో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతీ’తి. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, అనుసాసనవిధాసు.

పరపుగ్గలవిముత్తిఞాణదేసనా

౧౭౩. "అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి పరపుగ్గలవిముత్తిఞాణే. జానాతి, భన్తే, భగవా పరం పుగ్గలం పచ్చత్తం యోనిసోమనసికారా – 'అయం పుగ్గలో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో భవిస్సతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో'తి. జానాతి, భన్తే, భగవా పరం పుగ్గలం పచ్చత్తం యోనిసోమనసికారా – 'అయం పుగ్గలో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ భవిస్సతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సతీ'తి. జానాతి, భన్తే, భగవా పరం పుగ్గలం పచ్చత్తం యోనిసోమనసికారా – 'అయం పుగ్గలో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో భవిస్సతి తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా'తి. జానాతి, భన్తే, భగవా పరం పుగ్గలం పచ్చత్తం యోనిసోమనసికారా – 'అయం పుగ్గలో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతీ'తి. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, పరపుగ్గలవిముత్తిఞాణే.

సస్సతవాదదేసనా

౧౭౪. "అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి సస్సతవాదేసు. తయోమే, భన్తే, సస్సతవాదా. ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ...పే.... తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సేయ్యథిదం, ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకానిపి జాతిసతాని అనేకానిపి జాతిసహస్సాని అనేకానిపి జాతిసతసహస్సాని, 'అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో'తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సో ఏవమాహ – 'అతీతంపాహం అద్ధానం జానామి – సంవట్టి వా లోకో వివట్టి వాతి. అనాగతంపాహం అద్ధానం జానామి – సంవట్టిస్సతి వా లోకో వివట్టిస్సతి వాతి. సస్సతో అత్తా చ లోకో చ వఞ్ఝో కూటట్ఠో ఏసికట్ఠాయిట్ఠితో. తే చ సత్తా సన్ధావన్తి సంసరన్తి చవన్తి ఉపపజ్జన్తి, అత్థిత్వేవ సస్సతిసమ'న్తి. అయం పఠమో సస్సతవాదో.

"పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ...పే.... తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సేయ్యథిదం, ఏకమ్పి సంవట్టవివట్టం ద్వేపి సంవట్టవివట్టాని తీణిపి సంవట్టవివట్టాని చత్తారిపి సంవట్టవివట్టాని పఞ్చపి సంవట్టవివట్టాని దసపి సంవట్టవివట్టాని, 'అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో'తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సో ఏవమాహ – 'అతీతంపాహం అద్ధానం జానామి సంవట్టి వా లోకో వివట్టి వాతి . అనాగతంపాహం అద్ధానం జానామి సంవట్టిస్సతి వా లోకో వివట్టిస్సతి వాతి. సస్సతో అత్తా చ లోకో చ వఞ్ఝో కూటట్ఠో ఏసికట్ఠాయిట్ఠితో. తే చ సత్తా సన్ధావన్తి సంసరన్తి చవన్తి ఉపపజ్జన్తి, అత్థిత్వేవ సస్సతిసమ'న్తి. అయం దుతియో సస్సతవాదో.

"పున చపరం, భన్తే, ఇధేకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ...పే.... తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సేయ్యథిదం, దసపి సంవట్టవివట్టాని వీసమ్పి సంవట్టవివట్టాని తింసమ్పి సంవట్టవివట్టాని చత్తాలీసమ్పి సంవట్టవివట్టాని, 'అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో'తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సో ఏవమాహ – 'అతీతంపాహం అద్ధానం జానామి సంవట్టిపి లోకో వివట్టిపీతి; అనాగతంపాహం అద్ధానం జానామి సంవట్టిస్సతిపి లోకో వివట్టిస్సతిపీతి. సస్సతో అత్తా చ లోకో చ వఞ్ఝో కూటట్ఠో ఏసికట్ఠాయిట్ఠితో. తే చ సత్తా సన్ధావన్తి సంసరన్తి చవన్తి ఉపపజ్జన్తి, అత్థిత్వేవ సస్సతిసమ'న్తి. అయం తతియో సస్సతవాదో, ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, సస్సతవాదేసు.

పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణదేసనా

౧౫౭. "అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణే. ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ...పే.... తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సేయ్యథిదం, ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో తిస్సోపి జాతియో చతస్సోపి జాతియో పఞ్చపి జాతియో దసపి జాతియో వీసమ్పి జాతియో తింసమ్పి జాతియో చత్తాలీసమ్పి జాతియో పఞ్ఞాసమ్పి జాతియో జాతిసతమ్పి జాతిసహస్సమ్పి జాతిసతసహస్సమ్పి అనేకేపి సంవట్టకప్పే అనేకేపి వివట్టకప్పే అనేకేపి సంవట్టవివట్టకప్పే, 'అముత్రాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో అముత్ర ఉదపాదిం; తత్రాపాసిం ఏవంనామో ఏవంగోత్తో ఏవంవణ్ణో ఏవమాహారో ఏవంసుఖదుక్ఖప్పటిసంవేదీ ఏవమాయుపరియన్తో, సో తతో చుతో ఇధూపపన్నో'తి. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. సన్తి, భన్తే, దేవా [సత్తా (స్యా.)], యేసం న సక్కా గణనాయ వా సఙ్ఖానేన వా ఆయు సఙ్ఖాతుం. అపి చ, యస్మిం యస్మిం అత్తభావే అభినివుట్ఠపుబ్బో [అభినివుత్థపుబ్బో (సీ. స్యా. పీ.)] హోతి యది వా రూపీసు యది వా అరూపీసు యది వా సఞ్ఞీసు యది వా అసఞ్ఞీసు యది వా నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీసు. ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణే.

చుతూపపాతఞాణదేసనా

౧౫౮. "అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి సత్తానం చుతూపపాతఞాణే. ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ...పే.... తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – 'ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా. తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా

సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా. తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా’తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, సత్తానం చుతూపపాతఞాణే.

ఇద్ధివిధదేసనా

౧౭౯. “అపరం పన, భన్తే, ఏతదానుత్తరియం, యథా భగవా ధమ్మం దేసేతి ఇద్ధివిధాసు. ద్వేమా, భన్తే, ఇద్ధివిధాయో – అత్థి, భన్తే, ఇద్ధి సాసవా సఉపధికా, ‘నో అరియా’తి వుచ్చతి. అత్థి, భన్తే, ఇద్ధి అనాసవా అనుపధికా ‘అరియా’తి వుచ్చతి. “కతమా చ, భన్తే, ఇద్ధి సాసవా సఉపధికా, ‘నో అరియా’తి వుచ్చతి? ఇధ, భన్తే, ఏకచ్చో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆతప్పమన్వాయ…పే॰… తథారూపం చేతోసమాధిం ఫుసతి, యథాసమాహితే చిత్తే అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి. ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి; ఆవిభావం తిరోభావం తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి సేయ్యథాపి ఆకాసే. పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకే. ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియం. ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో. ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరామసతి పరిమజ్జతి. యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి. అయం, భన్తే, ఇద్ధి సాసవా సఉపధికా, ‘నో అరియా’తి వుచ్చతి.

“కతమా పన, భన్తే, ఇద్ధి అనాసవా అనుపధికా, ‘అరియా’తి వుచ్చతి? ఇధ, భన్తే, భిక్ఖు సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘పటికూలే అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య’న్తి, అప్పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘అప్పటికూలే పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య’న్తి, పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘పటికూలే చ అప్పటికూలే చ అప్పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య’న్తి, అప్పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘పటికూలే చ అప్పటికూలే చ పటికూలసఞ్ఞీ విహరేయ్య’న్తి, పటికూలసఞ్ఞీ తత్థ విహరతి. సచే ఆకఙ్ఖతి – ‘పటికూలఞ్చ అప్పటికూలఞ్చ తదుభయం అభినివజ్జేత్వా ఉపేక్ఖకో విహరేయ్యం సతో సమ్పజానో’తి, ఉపేక్ఖకో తత్థ విహరతి సతో సమ్పజానో. అయం, భన్తే, ఇద్ధి అనాసవా అనుపధికా ‘అరియా’తి వుచ్చతి. ఏతదానుత్తరియం, భన్తే, ఇద్ధివిధాసు . తం భగవా అసేసమభిజానాతి, తం భగవతో అసేసమభిజానతో ఉత్తరి అభిఞ్ఞేయ్యం నత్థి, యదభిజానం అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో అస్స యదిదం ఇద్ధివిధాసు.

అఞ్ఞథాసత్థుగుణదస్సనం

౧౮౦. “యం తం, భన్తే, సద్ధేన కులపుత్తేన పత్తబ్బం ఆరద్ధవీరియేన థామవతా పురిసథామేన పురిసవీరియేన పురిసపరక్కమేన పురిసధోరయ్హేన, అనుప్పత్తం తం భగవతా. న చ, భన్తే, భగవా కామేసు కామసుఖల్లికానుయోగమనుయుత్తో హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, న చ అత్తకిలమథానుయోగమనుయుత్తో దుక్ఖం అనరియం అనత్థసంహితం. చతున్నఞ్చ భగవా ఝానానం ఆభిచేతసికానం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారానం నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ.

అనుయోగదానప్పకారో

౧౬౧. “సచే మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్య – ‘కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, అహేసుం అతీతమద్ధానం అఞ్ఞే సమణా వా బ్రాహ్మణా వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరా సమ్బోధియ’న్తి, ఏవం పుట్ఠో అహం, భన్తే, ‘నో’తి వదేయ్యం. ‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అఞ్ఞే సమణా వా బ్రాహ్మణా వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరా సమ్బోధియ’న్తి, ఏవం పుట్ఠో అహం, భన్తే, ‘నో’తి వదేయ్యం . ‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, అత్థేతరహి అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో సమ్బోధియ’న్తి, ఏవం పుట్ఠో అహం, భన్తే, ‘నో’తి వదేయ్యం.

“సచే పన మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్య – ‘కిం ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, అహేసుం అతీతమద్ధానం అఞ్ఞే సమణా వా బ్రాహ్మణా వా భగవతా సమసమా సమ్బోధియ’న్తి, ఏవం పుట్ఠో అహం, భన్తే, ‘ఏవ’న్తి వదేయ్యం. ‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అఞ్ఞే సమణా వా బ్రాహ్మణా వా భగవతా సమసమా సమ్బోధియ’న్తి, ఏవం పుట్ఠో అహం, భన్తే, “ఏవ”న్తి వదేయ్యం . ‘కిం పనావుసో సారిపుత్త, అత్థేతరహి అఞ్ఞే సమణా వా బ్రాహ్మణా వా భగవతా సమసమా సమ్బోధియ’న్తి, ఏవం పుట్ఠో అహం భన్తే ‘నో’తి వదేయ్యం.

“సచే పన మం, భన్తే, ఏవం పుచ్ఛేయ్య – ‘కిం పనాయస్మా సారిపుత్తో ఏకచ్చం అబ్భనుజానాతి , ఏకచ్చం న అబ్భనుజానాతీ’తి, ఏవం పుట్ఠో అహం, భన్తే, ఏవం బ్యాకరేయ్యం – ‘సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – “అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా మయా సమసమా సమ్బోధియ”న్తి. సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో, భగవతో సుతం, సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – “భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా మయా సమసమా సమ్బోధియ”న్తి. సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – “అట్ఠానమేతం అనవకాసో యం ఏకిస్సా లోకధాతుయా ద్వే అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా అపుబ్బం అచరిమం ఉప్పజ్జేయ్యుం, నేతం ఠానం విజ్జతీ”’తి.

“కచ్చాహం, భన్తే, ఏవం పుట్ఠో ఏవం బ్యాకరమానో వుత్తవాదీ చేవ భగవతో హోమి, న చ భగవన్తం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖామి, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరోమి, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానువాదో [వాదానుపాతో (సీ.)] గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛతీ”తి? “తగ్ఘ త్వం, సారిపుత్త, ఏవం పుట్ఠో ఏవం బ్యాకరమానో వుత్తవాదీ చేవ మే హోసి, న చ మం అభూతేన అబ్భాచిక్ఖసి, ధమ్మస్స చానుధమ్మం బ్యాకరోసి, న చ కోచి సహధమ్మికో వాదానువాదో గారయ్హం ఠానం ఆగచ్ఛతీ”తి.

అచ్ఛరియఅబ్భుతం

౧౬౨. ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఉదాయీ భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే, తథాగతస్స అప్పిచ్ఛతా సన్తుట్ఠితా సల్లేఖతా. యత్ర హి నామ తథాగతో ఏవంమహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో, అథ చ పన నేవత్తానం పాతుకరిస్సతి! ఏకమేకఞ్చేపి ఇతో, భన్తే, ధమ్మం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా అత్తని సమనుపస్సేయ్యుం, తే తావతకేనేవ పటాకం పరిహరేయ్యుం. అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే, తథాగతస్స అప్పిచ్ఛతా సన్తుట్ఠితా సల్లేఖతా. యత్ర హి నామ తథాగతో ఏవం మహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో. అథ చ పన నేవత్తానం పాతుకరిస్సతీ”తి!

“పస్స ఖో త్వం, ఉదాయి, ‘తథాగతస్స అప్పిచ్ఛతా సన్తుట్ఠితా సల్లేఖతా. యత్ర హి నామ తథాగతో ఏవంమహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో, అథ చ పన నేవత్తానం పాతుకరిస్సతి’! ఏకమేకఞ్చేపి ఇతో, ఉదాయి, ధమ్మం అఞ్ఞతిత్థియా

పరిబ్బాజకా అత్తని సమనుపస్సేయ్యుం, తే తావతకేనేవ పటాకం పరిహరేయ్యుం. పస్స ఖో త్వం, ఉదాయి, ‘తథాగతస్స అప్పిచ్ఛతా సన్తుట్ఠితా సల్లేఖతా. యత్ర హి నామ తథాగతో ఏవంమహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో, అథ చ పన నేవత్తానం పాతుకరిస్సతీ’”తి!

౧౬౩. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – “తస్మా తిహ త్వం, సారిపుత్త, ఇమం ధమ్మపరియాయం అభిక్ఖణం భాసేయ్యాసి భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం. యేసమ్పి హి, సారిపుత్త, మోఘపురిసానం భవిస్సతి తథాగతే కఙ్ఖా వా విమతి వా, తేసమిమం ధమ్మపరియాయం సుత్వా తథాగతే కఙ్ఖా వా విమతి వా, సా పహీయిస్సతీ”తి. ఇతి హిదం ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవతో సమ్ముఖా సమ్పసాదం పవేదేసి. తస్మా ఇమస్స వేయ్యాకరణస్స సమ్పసాదనీయం త్వేవ అధివచనన్తి.

సమ్పసాదనీయసుత్తం నిట్ఠితం పఞ్చమం.

౬. పాసాదికసుత్తం

౧౬౪. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి వేధఞ్ఞా నామ సక్యా, తేసం అమ్బవనే పాసాదే.

నిగణ్ఠనాటపుత్తకాలఙ్కిరియా

తేన ఖో పన సమయేన నిగణ్ఠో నాటపుత్తో [నాథపుత్తో (సీ. పీ.)] పావాయం అధునాకాలఙ్కతో హోతి. తస్స కాలఙ్కిరియాయ భిన్నా నిగణ్ఠా ద్వేధికజాతా భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి – ‘‘న త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానాసి, అహం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానామి, కిం త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానిస్ససి? మిచ్ఛాపటిపన్నో త్వమసి, అహమస్మి సమ్మాపటిపన్నో. సహితం మే, అసహితం తే. పురేవచనీయం పచ్ఛా అవచ, పచ్ఛావచనీయం పురే అవచ. అధిచిణ్ణం తే విపరావత్తం, ఆరోపితో తే వాదో, నిగ్గహితో త్వమసి, చర వాదప్పమోక్ఖాయ, నిబ్బేఠేహి వా సచే పహోసీ’’తి. వధోయేవ ఖో [వధోయేవేకో (క.)] మఞ్ఞే నిగణ్ఠేసు నాటపుత్తియేసు వత్తతి [అనువత్తతి (స్యా. క.)]. యేపి నిగణ్ఠస్స నాటపుత్తస్స సావకా గిహీ ఓదాతవసనా , తేపి [తే తేసు (క.)] నిగణ్ఠేసు నాటపుత్తియేసు నిబ్బిన్నరూపా [నిబ్బిన్దరూపా (క.)] విరత్తరూపా పటివానరూపా, యథా తం దురక్ఖాతే ధమ్మవినయే దుప్పవేదితే అనియ్యానికే అనుపసమసంవత్తనికే అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే భిన్నథూపే అప్పటిసరణే.

౧౬౫. అథ ఖో చున్దో సమణుద్దేసో పావాయం వస్సంవుట్ఠో [వస్సంవుత్థో (సీ. స్యా. పీ.)] యేన సామగామో, యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో చున్దో సమణుద్దేసో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – ‘‘నిగణ్ఠో, భన్తే, నాటపుత్తో పావాయం అధునాకాలఙ్కతో. తస్స కాలఙ్కిరియాయ భిన్నా నిగణ్ఠా ద్వేధికజాతా…పే.… భిన్నథూపే అప్పటిసరణే’’తి.

ఏవం వుత్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో చున్దం సమణుద్దేసం ఏతదవోచ – ‘‘అత్థి ఖో ఇదం, ఆవుసో చున్ద, కథాపాభతం భగవన్తం దస్సనాయ. ఆయామావుసో చున్ద, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిస్సామ; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం భగవతో ఆరోచేస్సామా’’తి [ఆరోచేయ్యామాతి (స్యా.)]. ‘‘ఏవం, భన్తే’’తి ఖో చున్దో సమణుద్దేసో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా చ ఆనన్దో చున్దో చ సమణుద్దేసో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘అయం, భన్తే, చున్దో సమణుద్దేసో ఏవమాహ, ‘నిగణ్ఠో, భన్తే, నాటపుత్తో పావాయం అధునాకాలఙ్కతో, తస్స కాలఙ్కిరియాయ భిన్నా నిగణ్ఠా…పే.… భిన్నథూపే అప్పటిసరణే’’’తి.

అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితధమ్మవినయో

౧౬౬. ‘‘ఏవం హేతం, చున్ద, హోతి దురక్ఖాతే ధమ్మవినయే దుప్పవేదితే అనియ్యానికే అనుపసమసంవత్తనికే అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే. ఇధ, చున్ద, సత్థా చ హోతి అసమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ దురక్ఖాతో దుప్పవేదితో అనియ్యానికో అనుపసమసంవత్తనికో అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో, సావకో చ తస్మిం ధమ్మే న ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరతి న

సామీచిప్పటిపన్నో న అనుధమ్మచారీ, వోక్కమ్మ చ తమ్హా ధమ్మా వత్తతి. సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘తస్స తే, ఆవుసో, లాభా, తస్స తే సులద్ధం, సత్థా చ తే అసమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ దురక్ఖాతో దుప్పవేదితో అనియ్యానికో అనుపసమసంవత్తనికో అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో. త్వఞ్చ తస్మిం ధమ్మే న ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరసి, న సామీచిప్పటిపన్నో, న అనుధమ్మచారీ, వోక్కమ్మ చ తమ్హా ధమ్మా వత్తసీ’తి. ఇతి ఖో, చున్ద, సత్థాపి తత్థ గారయ్హో, ధమ్మోపి తత్థ గారయ్హో, సావకో చ తత్థ ఏవం పాసంసో. యో ఖో, చున్ద, ఏవరూపం సావకం ఏవం వదేయ్య – ‘ఏతాయస్మా తథా పటిపజ్జతు, యథా తే సత్థారా ధమ్మో దేసితో పఞ్ఞత్తో’తి. యో చ సమాదపేతి [సమాదాపేతి (సీ. ట్ఠ.)], యఞ్చ సమాదపేతి, యో చ సమాదపితో [సమాదాపితో (సీ. ట్ఠ.)] తథత్తాయ పటిపజ్జతి. సబ్బే తే బహుం అపుఞ్ఞం పసవన్తి. తం కిస్స హేతు? ఏవం హేతం, చున్ద, హోతి దురక్ఖాతే ధమ్మవినయే దుప్పవేదితే అనియ్యానికే అనుపసమసంవత్తనికే అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే.

౧౬౭. “ఇధ పన, చున్ద, సత్థా చ హోతి అసమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ దురక్ఖాతో దుప్పవేదితో అనియ్యానికో అనుపసమసంవత్తనికో అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో, సావకో చ తస్మిం ధమ్మే ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరతి సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సమాదాయ తం ధమ్మం వత్తతి. సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘తస్స తే, ఆవుసో, అలాభా, తస్స తే దుల్లద్ధం, సత్థా చ తే అసమ్మాసమ్బుద్ధో , ధమ్మో చ దురక్ఖాతో దుప్పవేదితో అనియ్యానికో అనుపసమసంవత్తనికో అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో. త్వఞ్చ తస్మిం ధమ్మే ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరసి సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సమాదాయ తం ధమ్మం వత్తసీ’తి. ఇతి ఖో, చున్ద, సత్థాపి తత్థ గారయ్హో, ధమ్మోపి తత్థ గారయ్హో, సావకోపి తత్థ ఏవం గారయ్హో. యో ఖో, చున్ద, ఏవరూపం సావకం ఏవం వదేయ్య – ‘అద్ధాయస్మా ఞాయప్పటిపన్నో ఞాయమారాధేస్సతీ’తి. యో చ పసంసతి, యఞ్చ పసంసతి, యో చ పసంసితో భియ్యోసో మత్తాయ వీరియం ఆరభతి. సబ్బే తే బహుం అపుఞ్ఞం పసవన్తి. తం కిస్స హేతు? ఏవఞ్హేతం, చున్ద, హోతి దురక్ఖాతే ధమ్మవినయే దుప్పవేదితే అనియ్యానికే అనుపసమసంవత్తనికే అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే.

సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితధమ్మవినయో

౧౬౮. “ఇధ పన, చున్ద, సత్థా చ హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో, సావకో చ తస్మిం ధమ్మే న ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరతి, న సామీచిప్పటిపన్నో, న అనుధమ్మచారీ, వోక్కమ్మ చ తమ్హా ధమ్మా వత్తతి. సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘తస్స తే, ఆవుసో, అలాభా, తస్స తే దుల్లద్ధం, సత్థా చ తే సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో. త్వఞ్చ తస్మిం ధమ్మే న ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరసి, న సామీచిప్పటిపన్నో, న అనుధమ్మచారీ, వోక్కమ్మ చ తమ్హా ధమ్మా వత్తసీ’తి. ఇతి ఖో, చున్ద, సత్థాపి తత్థ పాసంసో, ధమ్మోపి తత్థ పాసంసో, సావకో చ తత్థ ఏవం గారయ్హో. యో ఖో, చున్ద, ఏవరూపం సావకం ఏవం వదేయ్య – ‘ఏతాయస్మా తథా పటిపజ్జతు యథా తే సత్థారా ధమ్మో దేసితో పఞ్ఞత్తో’తి. యో చ సమాదపేతి, యఞ్చ సమాదపేతి, యో చ సమాదపితో తథత్తాయ పటిపజ్జతి. సబ్బే తే బహుం పుఞ్ఞం పసవన్తి. తం కిస్స హేతు? ఏవఞ్హేతం , చున్ద, హోతి స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే సుప్పవేదితే నియ్యానికే ఉపసమసంవత్తనికే సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే.

౧౬౯. “ఇధ పన, చున్ద, సత్థా చ హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో, సావకో చ తస్మిం ధమ్మే ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరతి సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సమాదాయ తం ధమ్మం వత్తతి. సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘తస్స తే, ఆవుసో, లాభా, తస్స తే సులద్ధం, సత్థా చ తే [సత్థా చ తే అరహం (స్యా॰)] సమ్మాసమ్బుద్ధో , ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో. త్వఞ్చ తస్మిం ధమ్మే ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరసి సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సమాదాయ తం ధమ్మం వత్తసీ’తి. ఇతి ఖో, చున్ద, సత్థాపి తత్థ పాసంసో, ధమ్మోపి తత్థ పాసంసో, సావకోపి తత్థ ఏవం పాసంసో. యో ఖో, చున్ద, ఏవరూపం సావకం ఏవం వదేయ్య – ‘అద్ధాయస్మా ఞాయప్పటిపన్నో ఞాయమారాధేస్సతీ’తి. యో చ పసంసతి, యఞ్చ పసంసతి, యో చ పసంసితో [పసత్థో (స్యా॰)] భియ్యోసో మత్తాయ వీరియం ఆరభతి. సబ్బే తే బహుం పుఞ్ఞం పసవన్తి. తం కిస్స హేతు? ఏవఞ్హేతం, చున్ద, హోతి స్వాక్ఖాతే ధమ్మవినయే సుప్పవేదితే నియ్యానికే ఉపసమసంవత్తనికే సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే.

సావకానుతప్పసత్థు

౧౭౦. “ఇధ పన, చున్ద, సత్థా చ లోకే ఉదపాది అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో, అవిఞ్ఞాపితత్థా చస్స హోన్తి సావకా సద్ధమ్మే, న చ తేసం కేవలం పరిపూరం బ్రహ్మచరియం ఆవికతం హోతి ఉత్తానీకతం సబ్బసఙ్గాహపదకతం సప్పాటిహీరకతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం. అథ నేసం సత్థునో అన్తరధానం హోతి. ఏవరూపో ఖో, చున్ద, సత్థా సావకానం కాలఙ్కతో అనుతప్పో హోతి. తం కిస్స హేతు? సత్థా చ నో లోకే ఉదపాది అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో, అవిఞ్ఞాపితత్థా చమ్హ సద్ధమ్మే, న చ నో కేవలం పరిపూరం బ్రహ్మచరియం ఆవికతం హోతి ఉత్తానీకతం సబ్బసఙ్గాహపదకతం సప్పాటిహీరకతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం. అథ నో సత్థునో అన్తరధానం హోతీతి. ఏవరూపో ఖో, చున్ద, సత్థా సావకానం కాలఙ్కతో అనుతప్పో హోతి.

సావకాననుతప్పసత్థు

౧౭౧. “ఇధ పన, చున్ద, సత్థా చ లోకే ఉదపాది అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో. విఞ్ఞాపితత్థా చస్స హోన్తి సావకా సద్ధమ్మే, కేవలఞ్చ తేసం పరిపూరం బ్రహ్మచరియం ఆవికతం హోతి ఉత్తానీకతం సబ్బసఙ్గాహపదకతం సప్పాటిహీరకతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం. అథ నేసం సత్థునో అన్తరధానం హోతి. ఏవరూపో ఖో, చున్ద, సత్థా సావకానం కాలఙ్కతో అననుతప్పో హోతి . తం కిస్స హేతు? సత్థా చ నో లోకే ఉదపాది అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో. విఞ్ఞాపితత్థా చమ్హ సద్ధమ్మే, కేవలఞ్చ నో పరిపూరం బ్రహ్మచరియం ఆవికతం హోతి ఉత్తానీకతం సబ్బసఙ్గాహపదకతం సప్పాటిహీరకతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం . అథ నో సత్థునో అన్తరధానం హోతీతి. ఏవరూపో ఖో, చున్ద, సత్థా సావకానం కాలఙ్కతో అననుతప్పో హోతి.

బ్రహ్మచరియఅపరిపూరాదికథా

౧౭౨. "ఏతేహి చేపి, చున్ద, అఙ్గేహి సమన్నాగతం బ్రహ్మచరియం హోతి, నో చ ఖో సత్థా హోతి థేరో రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో. ఏవం తం బ్రహ్మచరియం అపరిపూరం హోతి తేనఙ్గేన.

"యతో చ ఖో, చున్ద, ఏతేహి చేవ అఙ్గేహి సమన్నాగతం బ్రహ్మచరియం హోతి, సత్థా చ హోతి థేరో రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో. ఏవం తం బ్రహ్మచరియం పరిపూరం హోతి తేనఙ్గేన.

౧౭౩. "ఏతేహి చేపి, చున్ద, అఙ్గేహి సమన్నాగతం బ్రహ్మచరియం హోతి, సత్థా చ హోతి థేరో రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో , నో చ ఖ్వస్స థేరా భిక్ఖూ సావకా హోన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా పత్తయోగక్ఖేమా. అలం సమక్ఖాతుం సద్ధమ్మస్స, అలం ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేహి సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేతుం. ఏవం తం బ్రహ్మచరియం అపరిపూరం హోతి తేనఙ్గేన.

"యతో చ ఖో, చున్ద, ఏతేహి చేవ అఙ్గేహి సమన్నాగతం బ్రహ్మచరియం హోతి, సత్థా చ హోతి థేరో రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో, థేరా చస్స భిక్ఖూ సావకా హోన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా పత్తయోగక్ఖేమా. అలం సమక్ఖాతుం సద్ధమ్మస్స, అలం ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేహి సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేతుం. ఏవం తం బ్రహ్మచరియం పరిపూరం హోతి తేనఙ్గేన.

౧౭౪. "ఏతేహి చేపి, చున్ద, అఙ్గేహి సమన్నాగతం బ్రహ్మచరియం హోతి, సత్థా చ హోతి థేరో రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో, థేరా చస్స భిక్ఖూ సావకా హోన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా పత్తయోగక్ఖేమా. అలం సమక్ఖాతుం సద్ధమ్మస్స, అలం ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేహి సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేతుం. నో చ ఖ్వస్స మజ్ఝిమా భిక్ఖూ సావకా హోన్తి…పే॰… మజ్ఝిమా చస్స భిక్ఖూ సావకా హోన్తి, నో చ ఖ్వస్స నవా భిక్ఖూ సావకా హోన్తి…పే॰… నవా చస్స భిక్ఖూ సావకా హోన్తి, నో చ ఖ్వస్స థేరా భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి…పే॰… థేరా చస్స భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి, నో చ ఖ్వస్స మజ్ఝిమా భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి…పే॰… మజ్ఝిమా చస్స భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి , నో చ ఖ్వస్స నవా భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి…పే॰… నవా చస్స భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి, నో చ ఖ్వస్స ఉపాసకా సావకా హోన్తి గిహీ ఓదాతవసనా బ్రహ్మచారినో…పే॰… ఉపాసకా చస్స సావకా హోన్తి గిహీ ఓదాతవసనా బ్రహ్మచారినో, నో చ ఖ్వస్స ఉపాసకా సావకా హోన్తి గిహీ ఓదాతవసనా కామభోగినో…పే॰… ఉపాసకా చస్స సావకా హోన్తి గిహీ ఓదాతవసనా కామభోగినో, నో చ ఖ్వస్స ఉపాసికా సావికా హోన్తి గిహినియో ఓదాతవసనా బ్రహ్మచారినియో…పే॰… ఉపాసికా చస్స సావికా హోన్తి గిహినియో ఓదాతవసనా బ్రహ్మచారినియో, నో చ ఖ్వస్స ఉపాసికా సావికా హోన్తి గిహినియో ఓదాతవసనా కామభోగినియో…పే॰… ఉపాసికా చస్స సావికా హోన్తి గిహినియో ఓదాతవసనా కామభోగినియో, నో చ ఖ్వస్స బ్రహ్మచరియం హోతి ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం…పే॰… బ్రహ్మచరియఞ్చస్స హోతి ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం, నో చ ఖో లాభగ్గయసగ్గప్పత్తం. ఏవం తం బ్రహ్మచరియం అపరిపూరం హోతి తేనఙ్గేన.

"యతో చ ఖో, చున్ద, ఏతేహి చేవ అఙ్గేహి సమన్నాగతం బ్రహ్మచరియం హోతి, సత్థా చ హోతి థేరో రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో, థేరా చస్స భిక్ఖూ సావకా హోన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా పత్తయోగక్ఖేమా. అలం

సమక్ఖాతుం సద్ధమ్మస్స, అలం ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేహి సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేతుం. మజ్ఝిమా చస్స భిక్ఖూ సావకా హోన్తి...పే.... నవా చస్స భిక్ఖూ సావకా హోన్తి...పే.... థేరా చస్స భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి...పే.... మజ్ఝిమా చస్స భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి...పే.... నవా చస్స భిక్ఖునియో సావికా హోన్తి...పే.... ఉపాసకా చస్స సావకా హోన్తి...పే.... గిహీ ఓదాతవసనా బ్రహ్మచారినో . ఉపాసకా చస్స సావకా హోన్తి గిహీ ఓదాతవసనా కామభోగినో...పే.... ఉపాసికా చస్స సావికా హోన్తి గిహినియో ఓదాతవసనా బ్రహ్మచారినియో...పే.... ఉపాసికా చస్స సావికా హోన్తి గిహినియో ఓదాతవసనా కామభోగినియో...పే.... బ్రహ్మచరియఞ్చస్స హోతి ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం, లాభగ్గప్పత్తఞ్చ యసగ్గప్పత్తఞ్చ. ఏవం తం బ్రహ్మచరియం పరిపూరం హోతి తేనఙ్గేన.

౧౭౭. "అహం ఖో పన, చున్ద, ఏతరహి సత్థా లోకే ఉప్పన్నో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో. ధమ్మో చ స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో. విఞ్ఞాపితత్థా చ మే సావకా సద్ధమ్మే, కేవలఞ్చ తేసం పరిపూరం బ్రహ్మచరియం ఆవికతం ఉత్తానీకతం సబ్బసఙ్గాహపదకతం సప్పాటిహీరకతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం. అహం ఖో పన, చున్ద, ఏతరహి సత్థా థేరో రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో.

"సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి థేరా భిక్ఖూ సావకా హోన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా పత్తయోగక్ఖేమా. అలం సమక్ఖాతుం సద్ధమ్మస్స, అలం ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేహి సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేతుం. సన్తి ఖో పన మే, చున్ద , ఏతరహి మజ్ఝిమా భిక్ఖూ సావకా...పే.... సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి నవా భిక్ఖూ సావకా...పే.... సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి థేరా భిక్ఖునియో సావికా...పే.... సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి మజ్ఝిమా భిక్ఖునియో సావికా...పే.... సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి నవా భిక్ఖునియో సావికా...పే.... సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి ఉపాసకా సావకా గిహీ ఓదాతవసనా బ్రహ్మచారినో...పే.... సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి ఉపాసకా సావకా గిహీ ఓదాతవసనా కామభోగినో...పే.... సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి ఉపాసికా సావికా గిహినియో ఓదాతవసనా బ్రహ్మచారినియో...పే.... సన్తి ఖో పన మే, చున్ద, ఏతరహి ఉపాసికా సావికా గిహినియో ఓదాతవసనా కామభోగినియో... పే.... ఏతరహి ఖో పన మే, చున్ద, బ్రహ్మచరియం ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం.

౧౭౮. "యావతా ఖో, చున్ద, ఏతరహి సత్థారో లోకే ఉప్పన్నా, నాహం, చున్ద, అఞ్ఞం ఏకసత్థారమ్పి సమనుపస్సామి ఏవంలాభగ్గయసగ్గప్పత్తం యథరివాహం. యావతా ఖో పన, చున్ద, ఏతరహి సఙ్ఘో వా గణో వా లోకే ఉప్పన్నో; నాహం, చున్ద, అఞ్ఞం ఏకం సంఘమ్పి సమనుపస్సామి ఏవంలాభగ్గయసగ్గప్పత్తం యథరివాయం, చున్ద, భిక్ఖుసఙ్ఘో. యం ఖో తం, చున్ద, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – 'సబ్బాకారసమ్పన్నం సబ్బాకారపరిపూరం అనూనమనధికం స్వాక్ఖాతం కేవలం పరిపూరం బ్రహ్మచరియం సుప్పకాసిత'న్తి. ఇదమేవ తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య – 'సబ్బాకారసమ్పన్నం...పే.... సుప్పకాసిత'న్తి.

“ఉదకో [ఉద్దకో (సీ. స్యా. పీ.)] సుదం, చున్ద, రామపుత్తో ఏవం వాచం భాసతి – ‘పస్సం న పస్సతీ’తి. కిఞ్చ పస్సం న పస్సతీతి? ఖురస్స సాధునిసితస్స తలమస్స పస్సతి, ధారఞ్చ ఖ్వస్స న పస్సతి. ఇదం వుచ్చతి – ‘పస్సం న పస్సతీ’తి. యం ఖో పనేతం, చున్ద, ఉదకేన రామపుత్తేన భాసితం హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం ఖురమేవ సన్ధాయ. యఞ్చ తం [యఞ్చేతం (స్యా. క.)], చున్ద, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘పస్సం న పస్సతీ’తి, ఇదమేవ తం [ఇదమేవేతం (క.)] సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘పస్సం న పస్సతీ’తి. కిఞ్చ పస్సం న పస్సతీతి? ఏవం సబ్బాకారసమ్పన్నం సబ్బాకారపరిపూరం అనూనమనధికం స్వాక్ఖాతం కేవలం పరిపూరం బ్రహ్మచరియం సుప్పకాసితన్తి, ఇతి హేతం పస్సతి [సుప్పకాసితం, ఇతి హేతం న పస్సతీతి (స్యా. క.)]. ఇదమేత్థ అపకడ్ఢేయ్య, ఏవం తం పరిసుద్ధతరం అస్సాతి, ఇతి హేతం న పస్సతి [న పస్సతీతి (స్యా. క.)]. ఇదమేత్థ ఉపకడ్ఢేయ్య, ఏవం తం పరిపూరం [పరిసుద్ధతరం (స్యా. క.), పరిపూరతరం (?)] అస్సాతి, ఇతి హేతం న పస్సతి. ఇదం వుచ్చతి చున్ద – ‘పస్సం న పస్సతీ’తి. యం ఖో తం, చున్ద, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సబ్బాకారసమ్పన్నం...పే.... బ్రహ్మచరియం సుప్పకాసిత’న్తి. ఇదమేవ తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య – ‘సబ్బాకారసమ్పన్నం సబ్బాకారపరిపూరం అనూనమనధికం స్వాక్ఖాతం కేవలం పరిపూరం బ్రహ్మచరియం సుప్పకాసిత’న్తి.

సఙ్గాయితబ్బధమ్మో

౧౭౭. తస్మాతిహ, చున్ద, యే వో మయా ధమ్మా అభిఞ్ఞా దేసితా, తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గమ్మ సమాగమ్మ అత్థేన అత్థం బ్యఞ్జనేన బ్యఞ్జనం సఙ్గాయితబ్బం న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే చ తే, చున్ద , ధమ్మా మయా అభిఞ్ఞా దేసితా, యత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గమ్మ సమాగమ్మ అత్థేన అత్థం బ్యఞ్జనేన బ్యఞ్జనం సఙ్గాయితబ్బం న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం? సేయ్యథిదం – చత్తారో సతిపట్ఠానా, చత్తారో సమ్మప్పధానా, చత్తారో ఇద్ధిపాదా, పఞ్చిన్ద్రియాని, పఞ్చ బలాని, సత్త బోజ్ఝఙ్గా , అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. ఇమే ఖో తే, చున్ద, ధమ్మా మయా అభిఞ్ఞా దేసితా. యత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గమ్మ సమాగమ్మ అత్థేన అత్థం బ్యఞ్జనేన బ్యఞ్జనం సఙ్గాయితబ్బం న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

సఞ్ఞాపేతబ్బవిధి

౧౭౮. “తేసఞ్చ వో, చున్ద, సమగ్గానం సమ్మోదమానానం అవివదమానానం సిక్ఖతం [సిక్ఖితబ్బం (బహూసు)] అఞ్ఞతరో సబ్రహ్మచారీ సఙ్ఘే ధమ్మం భాసేయ్య. తత్ర చే తుమ్హాకం ఏవమస్స – ‘అయం ఖో ఆయస్మా అత్థఞ్చేవ మిచ్ఛా గణ్హాతి, బ్యఞ్జనాని చ మిచ్ఛా రోపేతీ’తి. తస్స నేవ అభినన్దితబ్బం న పటిక్కోసితబ్బం, అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఇమస్స ను ఖో, ఆవుసో, అత్థస్స ఇమాని వా బ్యఞ్జనాని ఏతాని వా బ్యఞ్జనాని కతమాని ఓపాయికతరాని, ఇమేసఞ్చ [ఇమేసం వా (స్యా. పీ. క.), ఇమేసం (సీ.)] బ్యఞ్జనానం అయం వా అత్థో ఏసో వా అత్థో కతమో ఓపాయికతరో’తి ? సో చే ఏవం వదేయ్య – ‘ఇమస్స ఖో, ఆవుసో, అత్థస్స ఇమానేవ బ్యఞ్జనాని ఓపాయికతరాని,

యా చేవ [యఞ్చేవ (సీ. క.), టీకా ఓలోకేతబ్బా] ఏతాని; ఇమేసఞ్చ [ఇమేదం (సబ్బత్థ)] బ్యఞ్జనానం అయమేవ అత్థో ఓపాయికతరో, యా చేవ [యఞ్చేవ (సీ. క.), టీకా ఓలోకేతబ్బా] ఏసో’తి. సో నేవ ఉస్సాదేతబ్బో న అపసాదేతబ్బో, అనుస్సాదేత్వా అనపసాదేత్వా స్వేవ సాధుకం సఞ్ఞాపేతబ్బో తస్స చ అత్థస్స తేసఞ్చ బ్యఞ్జనానం నిసన్తియా.

౧౭౯. “అపరోపి చే, చున్ద, సబ్రహ్మచారీ సఙ్ఘే ధమ్మం భాసేయ్య. తత్ర చే తుమ్హాకం ఏవమస్స – ‘అయం ఖో ఆయస్మా అత్థఞ్హి ఖో మిచ్ఛా గణ్హాతి బ్యఞ్జనాని సమ్మా రోపేతీ’తి. తస్స నేవ అభినన్దితబ్బం న పటిక్కోసితబ్బం, అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఇమేసం ను ఖో, ఆవుసో, బ్యఞ్జనానం అయం వా అత్థో ఏసో వా అత్థో కతమో ఓపాయికతరో’తి? సో చే ఏవం వదేయ్య – ‘ఇమేసం ఖో, ఆవుసో, బ్యఞ్జనానం అయమేవ అత్థో ఓపాయికతరో, యా చేవ ఏసో’తి. సో నేవ ఉస్సాదేతబ్బో న అపసాదేతబ్బో, అనుస్సాదేత్వా అనపసాదేత్వా స్వేవ సాధుకం సఞ్ఞాపేతబ్బో తస్సేవ అత్థస్స నిసన్తియా.

౧౮౦. “అపరోపి చే, చున్ద, సబ్రహ్మచారీ సఙ్ఘే ధమ్మం భాసేయ్య. తత్ర చే తుమ్హాకం ఏవమస్స – ‘అయం ఖో ఆయస్మా అత్థఞ్హి ఖో సమ్మా గణ్హాతి బ్యఞ్జనాని మిచ్ఛా రోపేతీ’తి. తస్స నేవ అభినన్దితబ్బం న పటిక్కోసితబ్బం; అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘ఇమస్స ను ఖో, ఆవుసో, అత్థస్స ఇమాని వా బ్యఞ్జనాని ఏతాని వా బ్యఞ్జనాని కతమాని ఓపాయికతరానీ’తి? సో చే ఏవం వదేయ్య – ‘ఇమస్స ఖో, ఆవుసో, అత్థస్స ఇమానేవ బ్యఞ్జనాని ఓపయికతరాని, యాని చేవ ఏతానీ’తి . సో నేవ ఉస్సాదేతబ్బో న అపసాదేతబ్బో; అనుస్సాదేత్వా అనపసాదేత్వా స్వేవ సాధుకం సఞ్ఞాపేతబ్బో తేసఞ్ఞేవ బ్యఞ్జనానం నిసన్తియా.

౧౮౧. “అపరోపి చే, చున్ద, సబ్రహ్మచారీ సఙ్ఘే ధమ్మం భాసేయ్య. తత్ర చే తుమ్హాకం ఏవమస్స – ‘అయం ఖో ఆయస్మా అత్థఞ్చేవ సమ్మా గణ్హాతి బ్యఞ్జనాని చ సమ్మా రోపేతీ’తి. తస్స ‘సాధూ’తి భాసితం అభినన్దితబ్బం అనుమోదితబ్బం; తస్స ‘సాధూ’తి భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘లాభా నో ఆవుసో, సులద్ధం నో ఆవుసో, యే మయం ఆయస్మన్తం తాదిసం సబ్రహ్మచారిం పస్సామ ఏవం అత్థుపేతం బ్యఞ్జనుపేత’న్తి.

పచ్చయానుఞ్ఞాతకారణం

౧౮౨. “న వో అహం, చున్ద, దిట్ఠధమ్మికానంయేవ ఆసవానం సంవరాయ ధమ్మం దేసేమి. న పనాహం, చున్ద, సమ్పరాయికానంయేవ ఆసవానం పటిఘాతాయ ధమ్మం దేసేమి. దిట్ఠధమ్మికానం చేవాహం, చున్ద, ఆసవానం సంవరాయ ధమ్మం దేసేమి; సమ్పరాయికానఞ్చ ఆసవానం పటిఘాతాయ. తస్మాతిహ, చున్ద, యం వో మయా చీవరం అనుఞ్ఞాతం, అలం వో తం – యావదేవ సీతస్స పటిఘాతాయ, ఉణ్హస్స పటిఘాతాయ, డంసమకసవాతాతపసరీసప [సిరింసప (స్యా.)] సమ్ఫస్సానం పటిఘాతాయ, యావదేవ హిరికోపీనపటిచ్ఛాదనత్థం. యో వో మయా పిణ్డపాతో అనుఞ్ఞాతో, అలం వో సో యావదేవ ఇమస్స కాయస్స ఠితియా యాపనాయ విహింసూపరతియా బ్రహ్మచరియానుగ్గహాయ, ఇతి పురాణఞ్చ వేదనం పటిహఙ్ఖామి, నవఞ్చ వేదనం న ఉప్పాదేస్సామి, యాత్రా చ మే భవిస్సతి అనవజ్జతా చ ఫాసువిహారో చ [చాతి (బహూసు)]. యం వో మయా సేనాసనం అనుఞ్ఞాతం, అలం వో తం యావదేవ సీతస్స పటిఘాతాయ, ఉణ్హస్స పటిఘాతాయ, డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం పటిఘాతాయ, యావదేవ ఉతుపరిస్సయవినోదన పటిసల్లానారామత్థం. యో వో మయా గిలానపచ్చయభేసజ్జ పరిక్ఖారో అనుఞ్ఞాతో, అలం వో సో యావదేవ ఉప్పన్నానం

వేయ్యాబాధికానం వేదనానం పటిఘాతాయ అబ్యాపజ్జపరమతాయ [అబ్యాపజ్ఝపరమతాయాతి (సీ. స్యా. పీ.), అబ్యాబజ్ఝపరమతాయ (?)].

సుఖల్లికానుయోగో

౧౮౩. "ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – 'సుఖల్లికానుయోగమనుయుత్తా సమణా సక్యపుత్తియా విహరన్తీ'తి. ఏవంవాదినో [వదమానా (స్యా.)], చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – 'కతమో సో , ఆవుసో, సుఖల్లికానుయోగో? సుఖల్లికానుయోగా హి బహూ అనేకవిహితా నానప్పకారకా'తి.

"చత్తారోమే, చున్ద, సుఖల్లికానుయోగా హీనా గమ్మా పోథుజ్జనికా అనరియా అనత్థసంహితా న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో?

"ఇధ, చున్ద, ఏకచ్చో బాలో పాణే వధిత్వా వధిత్వా అత్తానం సుఖేతి పీణేతి. అయం పఠమో సుఖల్లికానుయోగో.

"పున చపరం, చున్ద, ఇధేకచ్చో అదిన్నం ఆదియిత్వా ఆదియిత్వా అత్తానం సుఖేతి పీణేతి. అయం దుతియో సుఖల్లికానుయోగో.

"పున చపరం, చున్ద, ఇధేకచ్చో ముసా భణిత్వా భణిత్వా అత్తానం సుఖేతి పీణేతి. అయం తతియో సుఖల్లికానుయోగో.

"పున చపరం, చున్ద, ఇధేకచ్చో పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితో సమఙ్గీభూతో పరిచారేతి. అయం చతుత్థో సుఖల్లికానుయోగో.

"ఇమే ఖో, చున్ద, చత్తారో సుఖల్లికానుయోగా హీనా గమ్మా పోథుజ్జనికా అనరియా అనత్థసంహితా న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి.

"ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – "ఇమే చత్తారో సుఖల్లికానుయోగే అనుయుత్తా సమణా సక్యపుత్తియా విహరన్తీ'తి. తే వో [తే (సీ. పీ.)] 'మాహేవం' తిస్సు వచనీయా. న తే వో సమ్మా వదమానా వదేయ్యుం, అబ్భాచిక్ఖేయ్యుం అసతా అభూతేన.

౧౮౪. "చత్తారోమే, చున్ద, సుఖల్లికానుయోగా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి. కతమే చత్తారో?

"ఇధ , చున్ద, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం పఠమో సుఖల్లికానుయోగో.

“పున చపరం, చున్ద, భిక్ఖు వితక్కవిచారానం వూపసమా…పే॰… దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం దుతియో సుఖల్లికానుయోగో.

“పున చపరం, చున్ద, భిక్ఖు పీతియా చ విరాగా…పే॰… తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం తతియో సుఖల్లికానుయోగో.

“పున చపరం, చున్ద, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా…పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం చతుత్థో సుఖల్లికానుయోగో.

“ఇమే ఖో, చున్ద, చత్తారో సుఖల్లికానుయోగా ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తన్తి.

“ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – ‘‘ఇమే చత్తారో సుఖల్లికానుయోగే అనుయుత్తా సమణా సక్యపుత్తియా విహరన్తీ’తి. తే వో ‘ఏవం’ తిస్సు వచనీయా. సమ్మా తే వో వదమానా వదేయ్యుం, న తే వో అబ్భాచిక్ఖేయ్యుం అసతా అభూతేన.

సుఖల్లికానుయోగానిసంసో

౧౮౨. ‘‘ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – ‘ఇమే పనావుసో, చత్తారో సుఖల్లికానుయోగే అనుయుత్తానం విహరతం కతి ఫలాని కతానిసంసా పాటికఙ్ఖా’తి? ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – ‘ఇమే ఖో, ఆవుసో, చత్తారో సుఖల్లికానుయోగే అనుయుత్తానం విహరతం చత్తారి ఫలాని చత్తారో ఆనిసంసా పాటికఙ్ఖా. కతమే చత్తారో? ఇధావుసో, భిక్ఖు తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నో హోతి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో. ఇదం పఠమం ఫలం, పఠమో ఆనిసంసో. పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ హోతి, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరోతి. ఇదం దుతియం ఫలం, దుతియో ఆనిసంసో. పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో హోతి, తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. ఇదం తతియం ఫలం, తతియో ఆనిసంసో. పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం చతుత్థం ఫలం చతుత్థో ఆనిసంసో. ఇమే ఖో, ఆవుసో, చత్తారో సుఖల్లికానుయోగే అనుయుత్తానం విహరతం ఇమాని చత్తారి ఫలాని, చత్తారో ఆనిసంసా పాటికఙ్ఖా’’తి.

ఖీణాసవఅభబ్బఠానం

౧౮౬. ‘‘ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – ‘అట్ఠితధమ్మా సమణా సక్యపుత్తియా విహరన్తీ’తి. ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – ‘అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సావకానం ధమ్మా దేసితా పఞ్ఞత్తా యావజీవం అనతిక్కమనీయా.

సేయ్యథాపి, ఆవుసో, ఇన్దఖీలో వా అయోఖీలో వా గమ్భీరనేమో సునిఖాతో అచలో అసమ్పవేధీ. ఏవమేవ ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సావకానం ధమ్మా దేసితా పఞ్ఞత్తా యావజీవం అనతిక్కమనీయా. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞా విముత్తో, అభబ్బో సో నవ ఠానాని అజ్ఝాచరితుం. అభబ్బో, ఆవుసో, ఖీణాసవో భిక్ఖు సఞ్చిచ్చ పాణం జీవితా వోరోపేతుం; అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియితుం; అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు మేథునం ధమ్మం పటిసేవితుం; అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు సమ్పజానముసా భాసితుం; అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు సన్నిధికారకం కామే పరిభుఞ్జితుం సేయ్యథాపి పుబ్బే ఆగారికభూతో; అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు ఛన్దాగతిం గన్తుం; అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు దోసాగతిం గన్తుం; అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు మోహాగతిం గన్తుం; అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు భయాగతిం గన్తుం. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞా విముత్తో, అభబ్బో సో ఇమాని నవ ఠానాని అజ్ఝాచరితు"న్తి.

పఞ్హాబ్యాకరణం

౧౭౭. "ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – 'అతీతం ఖో అద్ధానం ఆరబ్భ సమణో గోతమో అతీరకం ఞాణదస్సనం పఞ్ఞపేతి, నో చ ఖో అనాగతం అద్ధానం ఆరబ్భ అతీరకం ఞాణదస్సనం పఞ్ఞపేతి, తయిదం కింసు తయిదం కథంసూ'తి? తే చ అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా అఞ్ఞవిహితకేన ఞాణదస్సనేన అఞ్ఞవిహితకం ఞాణదస్సనం పఞ్ఞపేతబ్బం మఞ్ఞన్తి యథరివ బాలా అబ్యత్తా. అతీతం ఖో, చున్ద, అద్ధానం ఆరబ్భ తథాగతస్స సతానుసారి ఞాణం హోతి; సో యావతకం ఆకఙ్ఖతి తావతకం అనుస్సరతి. అనాగతఞ్చ ఖో అద్ధానం ఆరబ్భ తథాగతస్స బోధిజం ఞాణం ఉప్పజ్జతి – 'అయమన్తిమా జాతి, నత్థిదాని పునబ్భవో'తి. 'అతీతం చేపి, చున్ద, హోతి అభూతం అతచ్ఛం అనత్థసంహితం, న తం తథాగతో బ్యాకరోతి. అతీతం చేపి, చున్ద, హోతి భూతం తచ్ఛం అనత్థసంహితం, తమ్పి తథాగతో న బ్యాకరోతి. అతీతం చేపి చున్ద, హోతి భూతం తచ్ఛం అత్థసంహితం, తత్ర కాలఞ్ఞూ తథాగతో హోతి తస్స పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయ. అనాగతం చేపి, చున్ద, హోతి అభూతం అతచ్ఛం అనత్థసంహితం, న తం తథాగతో బ్యాకరోతి…పే॰… తస్స పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయ. పచ్చుప్పన్నం చేపి, చున్ద, హోతి అభూతం అతచ్ఛం అనత్థసంహితం, న తం తథాగతో బ్యాకరోతి. పచ్చుప్పన్నం చేపి, చున్ద, హోతి భూతం తచ్ఛం అనత్థసంహితం, తమ్పి తథాగతో న బ్యాకరోతి. పచ్చుప్పన్నం చేపి, చున్ద, హోతి భూతం తచ్ఛం అత్థసంహితం, తత్ర కాలఞ్ఞూ తథాగతో హోతి తస్స పఞ్హస్స వేయ్యాకరణాయ.

౧౭౮. "ఇతి ఖో, చున్ద, అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నేసు ధమ్మేసు తథాగతో కాలవాదీ [కాలవాదీ సచ్చవాదీ (స్యా॰)] భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ, తస్మా 'తథాగతో'తి వుచ్చతి. యఞ్చ ఖో, చున్ద, సదేవకస్స లోకస్స సమారకస్స సబ్రహ్మకస్స సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ దిట్ఠం సుతం ముతం విఞ్ఞాతం పత్తం పరియేసితం అనువిచరితం మనసా, సబ్బం తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధం, తస్మా 'తథాగతో'తి వుచ్చతి. యఞ్చ, చున్ద, రత్తిం తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝతి, యఞ్చ రత్తిం అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయతి, యం ఏతస్మిం అన్తరే భాసతి లపతి నిద్దిసతి. సబ్బం తం తథేవ హోతి నో అఞ్ఞథా, తస్మా 'తథాగతో'తి వుచ్చతి. యథావాదీ, చున్ద, తథాగతో తథాకారీ, యథాకారీ తథావాదీ. ఇతి యథావాదీ తథాకారీ, యథాకారీ తథావాదీ, తస్మా 'తథాగతో'తి

వుచ్చతి. సదేవకే లోకే, చున్ద, సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ తథాగతో అభిభూ అనభిభూతో అఞ్ఞదత్థుదసో వసవత్తీ, తస్మా 'తథాగతో'తి వుచ్చతి.

అబ్యాకతట్ఠానం

౧౮౯. "ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – 'కిం ను ఖో, ఆవుసో, హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి? ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – 'అబ్యాకతం ఖో, ఆవుసో, భగవతా – "హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ"'న్తి.

"ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – 'కిం పనావుసో, న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి? ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – 'ఏతమ్పి ఖో, ఆవుసో, భగవతా అబ్యాకతం – "న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ"'న్తి.

"ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – 'కిం పనావుసో, హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి? ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – 'అబ్యాకతం ఖో ఏతం, ఆవుసో, భగవతా – "హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ"'న్తి.

"ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – 'కిం పనావుసో, నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి? ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – 'ఏతమ్పి ఖో, ఆవుసో, భగవతా అబ్యాకతం – "నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ"'న్తి.

"ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – 'కస్మా పనేతం, ఆవుసో, సమణేన గోతమేన అబ్యాకత'న్తి? ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – 'న హేతం, ఆవుసో, అత్థసంహితం న ధమ్మసంహితం న ఆదిబ్రహ్మచరియకం న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి, తస్మా తం భగవతా అబ్యాకత'న్తి.

బ్యాకతట్ఠానం

౧౯౦. "ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – 'కిం పనావుసో, సమణేన గోతమేన బ్యాకత'న్తి? ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – 'ఇదం దుక్ఖన్తి ఖో, ఆవుసో, భగవతా బ్యాకతం, అయం దుక్ఖసముదయోతి ఖో, ఆవుసో, భగవతా బ్యాకతం, అయం దుక్ఖనిరోధోతి ఖో, ఆవుసో, భగవతా బ్యాకతం, అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదాతి ఖో, ఆవుసో, భగవతా బ్యాకత'న్తి.

“ఠానం ఖో పనేతం, చున్ద, విజ్జతి, యం అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవం వదేయ్యుం – ‘కస్మా పనేతం, ఆవుసో, సమణేన గోతమేన బ్యాకత’న్తి? ఏవంవాదినో, చున్ద, అఞ్ఞతిత్థియా పరిబ్బాజకా ఏవమస్సు వచనీయా – ‘ఏతఞ్హి, ఆవుసో, అత్థసంహితం, ఏతం ధమ్మసంహితం, ఏతం ఆదిబ్రహ్మచరియకం ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి. తస్మా తం భగవతా బ్యాకత’న్తి.

పుబ్బన్తసహగతదిట్ఠినిస్సయా

౧౯౧. “యేపి తే, చున్ద, పుబ్బన్తసహగతా దిట్ఠినిస్సయా, తేపి వో మయా బ్యాకతా, యథా తే బ్యాకాతబ్బా. యథా చ తే న బ్యాకాతబ్బా, కిం వో అహం తే తథా [తత్థ (స్యా. క.)] బ్యాకరిస్సామి? యేపి తే, చున్ద, అపరన్తసహగతా దిట్ఠినిస్సయా, తేపి వో మయా బ్యాకతా, యథా తే బ్యాకాతబ్బా. యథా చ తే న బ్యాకాతబ్బా, కిం వో అహం తే తథా బ్యాకరిస్సామి? కతమే చ తే, చున్ద, పుబ్బన్తసహగతా దిట్ఠినిస్సయా, యే వో మయా బ్యాకతా, యథా తే బ్యాకాతబ్బా. (యథా చ తే న బ్యాకాతబ్బా, కిం వో అహం తే తథా బ్యాకరిస్సామి) [(యథా చ తే న బ్యాకాతబ్బా) సబ్బత్థ]? సన్తి ఖో, చున్ద, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – ‘సస్సతో అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి. సన్తి పన, చున్ద, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – ‘అసస్సతో అత్తా చ లోకో చ…పే.… సస్సతో చ అసస్సతో చ అత్తా చ లోకో చ… నేవ సస్సతో నాసస్సతో అత్తా చ లోకో చ… సయంకతో అత్తా చ లోకో చ… పరంకతో అత్తా చ లోకో చ… సయంకతో చ పరంకతో చ అత్తా చ లోకో చ… అసయంకారో అపరంకారో అధిచ్చసముప్పన్నో అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి. సస్సతం సుఖదుక్ఖం… అసస్సతం సుఖదుక్ఖం… సస్సతఞ్చ అసస్సతఞ్చ సుఖదుక్ఖం… నేవసస్సతం నాసస్సతం సుఖదుక్ఖం… సయంకతం సుఖదుక్ఖం… పరంకతం సుఖదుక్ఖం… సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ సుఖదుక్ఖం… అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి.

౧౯౨. “తత్ర, చున్ద, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – ‘సస్సతో అత్తా చ లోకో చ, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి. త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – ‘అత్థి ను ఖో ఇదం, ఆవుసో, వుచ్చతి – “సస్సతో అత్తా చ లోకో చా”తి? యఞ్చ ఖో తే ఏవమాహంసు – ‘ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి. తం తేసం నానుజానామి. తం కిస్స హేతు? అఞ్ఞథాసఞ్ఞినోపి హేత్థ, చున్ద, సన్తేకే సత్తా. ఇమాయపి ఖో అహం, చున్ద, పఞ్ఞత్తియా నేవ అత్తనా సమసమం సమనుపస్సామి కుతో భియ్యో. అథ ఖో అహమేవ తత్థ భియ్యో యదిదం అధిపఞ్ఞత్తి.

౧౯౩. “తత్ర, చున్ద, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – ‘అసస్సతో అత్తా చ లోకో చ…పే.… సస్సతో చ అసస్సతో చ అత్తా చ లోకో చ… నేవసస్సతో నాసస్సతో అత్తా చ లోకో చ… సయంకతో అత్తా చ లోకో చ… పరంకతో అత్తా చ లోకో చ… సయంకతో చ పరంకతో చ అత్తా చ లోకో చ… అసయంకారో అపరంకారో అధిచ్చసముప్పన్నో అత్తా చ లోకో చ… సస్సతం సుఖదుక్ఖం… అసస్సతం సుఖదుక్ఖం… సస్సతఞ్చ అసస్సతఞ్చ సుఖదుక్ఖం… నేవసస్సతం నాసస్సతం సుఖదుక్ఖం… సయంకతం సుఖదుక్ఖం… పరంకతం సుఖదుక్ఖం… సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ సుఖదుక్ఖం… అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి. త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – ‘అత్థి ను ఖో ఇదం, ఆవుసో, వుచ్చతి – “అసయంకారం అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖ”’న్తి? యఞ్చ ఖో తే ఏవమాహంసు – ‘ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి. తం తేసం నానుజానామి. తం కిస్స హేతు? అఞ్ఞథాసఞ్ఞినోపి హేత్థ,

చున్ద, సన్తేకే సత్తా. ఇమాయపి ఖో అహం, చున్ద, పఞ్ఞత్తియా నేవ అత్తనా సమసమం సమనుపస్సామి కుతో భియ్యో. అథ ఖో అహమేవ తత్థ భియ్యో యదిదం అధిపఞ్ఞత్తి. ఇమే ఖో తే, చున్ద, పుబ్బన్తసహగతా దిట్ఠినిస్సయా, యే వో మయా బ్యాకతా, యథా తే బ్యాకాతబ్బా . యథా చ తే న బ్యాకాతబ్బా, కిం వో అహం తే తథా బ్యాకరిస్సామీతి [బ్యాకరిస్సామీతి (సీ. క.)]?

అపరన్తసహగతదిట్ఠినిస్సయా

౧౯౪. "కతమే చ తే, చున్ద, అపరన్తసహగతా దిట్ఠినిస్సయా, యే వో మయా బ్యాకతా, యథా తే బ్యాకాతబ్బా. (యథా చ తే న బ్యాకాతబ్బా, కిం వో అహం తే తథా బ్యాకరిస్సామి) [( ) ఏత్థన్తరే పాఠో సబ్బత్థపి పరిపుణ్ణో దిస్సతి]? సన్తి, చున్ద, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'రూపీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి. సన్తి పన, చున్ద, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'అరూపీ అత్తా హోతి…పే.… రూపీ చ అరూపీ చ అత్తా హోతి… నేవరూపీ నారూపీ అత్తా హోతి… సఞ్ఞీ అత్తా హోతి… అసఞ్ఞీ అత్తా హోతి… నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీ అత్తా హోతి… అత్తా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి న హోతి పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి. తత్ర, చున్ద, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'రూపీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి. త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'అత్థి ను ఖో ఇదం, ఆవుసో, వుచ్చతి – "రూపీ అత్తా హోతి అరోగో పరం మరణా"'తి? యఞ్చ ఖో తే ఏవమాహంసు – 'ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి. తం తేసం నానుజానామి. తం కిస్స హేతు? అఞ్ఞథాసఞ్ఞినోపి హేత్థ, చున్ద, సన్తేకే సత్తా. ఇమాయపి ఖో అహం, చున్ద, పఞ్ఞత్తియా నేవ అత్తనా సమసమం సమనుపస్సామి కుతో భియ్యో. అథ ఖో అహమేవ తత్థ భియ్యో యదిదం అధిపఞ్ఞత్తి.

౧౯౫. "తత్ర, చున్ద, యే తే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – 'అరూపీ అత్తా హోతి…పే.… రూపీ చ అరూపీ చ అత్తా హోతి… నేవరూపీనారూపీ అత్తా హోతి… సఞ్ఞీ అత్తా హోతి… అసఞ్ఞీ అత్తా హోతి… నేవసఞ్ఞీనాసఞ్ఞీ అత్తా హోతి… అత్తా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి న హోతి పరం మరణా, ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి. త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'అత్థి ను ఖో ఇదం, ఆవుసో, వుచ్చతి – "అత్తా ఉచ్ఛిజ్జతి వినస్సతి న హోతి పరం మరణా"'తి? యఞ్చ ఖో తే, చున్ద, ఏవమాహంసు – 'ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ'న్తి. తం తేసం నానుజానామి. తం కిస్స హేతు? అఞ్ఞథాసఞ్ఞినోపి హేత్థ, చున్ద, సన్తేకే సత్తా. ఇమాయపి ఖో అహం, చున్ద, పఞ్ఞత్తియా నేవ అత్తనా సమసమం సమనుపస్సామి, కుతో భియ్యో. అథ ఖో అహమేవ తత్థ భియ్యో యదిదం అధిపఞ్ఞత్తి. ఇమే ఖో తే, చున్ద, అపరన్తసహగతా దిట్ఠినిస్సయా, యే వో మయా బ్యాకతా , యథా తే బ్యాకాతబ్బా. యథా చ తే న బ్యాకాతబ్బా, కిం వో అహం తే తథా బ్యాకరిస్సామీతి [బ్యాకరిస్సామీతి (సీ. క.)]?

౧౯౬. "ఇమేసఞ్చ, చున్ద, పుబ్బన్తసహగతానం దిట్ఠినిస్సయానం ఇమేసఞ్చ అపరన్తసహగతానం దిట్ఠినిస్సయానం పహానాయ సమతిక్కమాయ ఏవం మయా చత్తారో సతిపట్ఠానా దేసితా పఞ్ఞత్తా. కతమే చత్తారో? ఇధ, చున్ద, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు వేదనానుపస్సీ…పే.… చిత్తే చిత్తానుపస్సీ… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా, వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం.

ఇమేసఞ్చ చున్ద, పుబ్బన్తసహగతానం దిట్ఠినిస్సయానం ఇమేసఞ్చ అపరన్తసహగతానం దిట్ఠినిస్సయానం పహానాయ సమతిక్కమాయ. ఏవం మయా ఇమే చత్తారో సతిపట్ఠానా దేసితా పఞ్ఞత్తా"తి.

౧౯౮. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఉపవాణో భగవతో పిట్ఠితో ఠితో హోతి భగవన్తం బీజయమానో. అథ ఖో ఆయస్మా ఉపవాణో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! పాసాదికో వతాయం, భన్తే, ధమ్మపరియాయో; సుపాసాదికో వతాయం భన్తే, ధమ్మపరియాయో, కో నామాయం భన్తే ధమ్మపరియాయో"తి? "తస్మాతిహ త్వం, ఉపవాణ, ఇమం ధమ్మపరియాయం 'పాసాదికో' త్వేవ నం ధారేహీ"తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఉపవాణో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

పాసాదికసుత్తం నిట్ఠితం ఛట్ఠం.

౭. లక్ఖణసుత్తం

ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణాని

౧౯౮. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “భిక్ఖవో”తి. “భద్దన్తే”తి [భదన్తేతి (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

౧౯౯. “ద్వత్తింసిమాని, భిక్ఖవే, మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణాని, యేహి సమన్నాగతస్స మహాపురిసస్స ద్వేవ గతియో భవన్తి అనఞ్ఞా. సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్త రతనాని భవన్తి; సేయ్యథిదం, చక్కరతనం హత్థిరతనం అస్సరతనం మణిరతనం ఇత్థిరతనం గహపతిరతనం పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన అభివిజియ అజ్ఝావసతి. సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివట్టచ్ఛదో [వివటచ్ఛదో (స్యా॰ క॰), వివత్తచ్ఛదో (సీ॰ పీ॰)].

౨౦౦. “కతమాని చ తాని, భిక్ఖవే, ద్వత్తింస మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణాని, యేహి సమన్నాగతస్స మహాపురిసస్స ద్వేవ గతియో భవన్తి అనఞ్ఞా? సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే॰… సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివట్టచ్ఛదో.

“ఇధ, భిక్ఖవే, మహాపురిసో సుప్పతిట్ఠితపాదో హోతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, మహాపురిసో సుప్పతిట్ఠితపాదో హోతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణం భవతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, మహాపురిసస్స హేట్ఠాపాదతలేసు చక్కాని జాతాని హోన్తి సహస్సారాని సనేమికాని సనాభికాని సబ్బాకారపరిపూరాని [సబ్బాకారపరిపూరాని సువిభత్తన్తరాని (సీ॰ పీ॰)]. యమ్పి , భిక్ఖవే, మహాపురిసస్స హేట్ఠాపాదతలేసు చక్కాని జాతాని హోన్తి సహస్సారాని సనేమికాని సనాభికాని సబ్బాకారపరిపూరాని, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణం భవతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, మహాపురిసో ఆయతపణ్హి హోతి…పే॰… దీఘఙ్గులి హోతి… ముదుతలునహత్థపాదో హోతి… జాలహత్థపాదో హోతి… ఉస్సఙ్ఖపాదో హోతి… ఏణిజఙ్ఘో హోతి… ఠితకోవ అనోనమన్తో ఉభోహి పాణితలేహి జణ్ణుకాని పరిమసతి పరిమజ్జతి… కోసోహితవత్థగుయ్హో హోతి… సువణ్ణవణ్ణో హోతి కఞ్చనసన్నిభత్తచో… సుఖుమచ్ఛవి హోతి, సుఖుమత్తా ఛవియా రజోజల్లం కాయే న ఉపలిమ్పతి… ఏకేకలోమో హోతి, ఏకేకాని లోమాని లోమకూపేసు జాతాని… ఉద్ధగ్గలోమో హోతి, ఉద్ధగ్గాని లోమాని జాతాని నీలాని అఞ్జనవణ్ణాని కుణ్డలావట్టాని [కుణ్డలావత్తాని (బహూసు)] దక్ఖిణావట్టకజాతాని [దక్ఖిణావత్తకజాతాని (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] … బ్రహ్ముజుగత్తో హోతి… సత్తుస్సదో హోతి…

సీహపుబ్బద్ధకాయో హోతి... చితన్తరంసో [పితన్తరంసో (స్యా.)] హోతి... నిగ్రోధపరిమణ్డలో హోతి, యావతక్వస్స కాయో తావతక్వస్స బ్యామో యావతక్వస్స బ్యామో తావతక్వస్స కాయో... సమవట్టక్ఖన్ధో హోతి... రసగ్గసగ్గీ హోతి... సీహహను హోతి... చత్తాలీసదన్తో హోతి ... సమదన్తో హోతి... అవిరళదన్తో హోతి... సుసుక్కదాఠో హోతి... పహూతజివ్హో హోతి... బ్రహ్మస్సరో హోతి కరవీకభాణీ... అభినీలనేత్తో హోతి... గోపఖుమో హోతి... ఉణ్ణా భముకన్తరే జాతా హోతి, ఓదాతా ముదుతూలసన్నిభా. యమ్పి, భిక్ఖవే, మహాపురిసస్స ఉణ్ణా భముకన్తరే జాతా హోతి, ఓదాతా ముదుతూలసన్నిభా, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణం భవతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, మహాపురిసో ఉణ్హీససీసో హోతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, మహాపురిసో ఉణ్హీససీసో హోతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణం భవతి.

“ఇమాని ఖో తాని, భిక్ఖవే, ద్వత్తింస మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణాని, యేహి సమన్నాగతస్స మహాపురిసస్స ద్వేవ గతియో భవన్తి అనఞ్ఞా. సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ...పే.... సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివట్టచ్ఛదో.

“ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ద్వత్తింస మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణాని బాహిరకాపి ఇసయో ధారేన్తి, నో చ ఖో తే జానన్తి – ‘ఇమస్స కమ్మస్స కటత్తా ఇదం లక్ఖణం పటిలభతీ’తి.

(౧) సుప్పతిట్ఠితపాదతాలక్ఖణం

౨౦౧. “యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో దళ్హసమాదానో అహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు, అవత్థితసమాదానో కాయసుచరితే వచీసుచరితే మనోసుచరితే దానసంవిభాగే సీలసమాదానే ఉపోసథుపవాసే మత్తేయ్యతాయ పేత్తేయ్యతాయ సామఞ్ఞతాయ బ్రహ్మఞ్ఞతాయ కులే జేట్ఠాపచాయితాయ అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేసు చ అధికుసలేసు ధమ్మేసు . సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా ఉపచితత్తా ఉస్సన్నత్తా విపులత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. సో తత్థ అఞ్ఞే దేవే దసహి ఠానేహి అధిగ్గణ్హాతి దిబ్బేన ఆయునా దిబ్బేన వణ్ణేన దిబ్బేన సుఖేన దిబ్బేన యసేన దిబ్బేన ఆధిపతేయ్యేన దిబ్బేహి రూపేహి దిబ్బేహి సద్దేహి దిబ్బేహి గన్ధేహి దిబ్బేహి రసేహి దిబ్బేహి ఫోట్ఠబ్బేహి. సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి. సుప్పతిట్ఠితపాదో హోతి. సమం పాదం భూమియం నిక్ఖిపతి, సమం ఉద్ధరతి, సమం సబ్బావన్తేహి పాదతలేహి భూమిం ఫుసతి.

౨౦౨. “సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్త రతనాని భవన్తి; సేయ్యథిదం, చక్కరతనం హత్థిరతనం అస్సరతనం మణిరతనం ఇత్థిరతనం గహపతిరతనం పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అఖిలమనిమిత్తమకణ్టకం ఇద్ధం ఫీతం ఖేమం సివం నిరబ్బుదం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన అభివిజియ అజ్ఝావసతి . రాజా సమానో కిం లభతి? అక్ఖమ్భియో [అవిక్ఖమ్భియో (సీ. పీ.)] హోతి కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పచ్చామిత్తేన. రాజా సమానో ఇదం లభతి. “సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివట్టచ్ఛదో. బుద్ధో సమానో కిం లభతి?

అక్ఖమ్భియో హోతి అబ్భన్తరేహి వా బాహిరేహి వా పచ్చత్థికేహి పచ్చామిత్తేహి రాగేన వా దోసేన వా మోహేన వా సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి''. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౦౩. తత్థేతం వుచ్చతి –

''సచ్చే చ ధమ్మే చ దమే చ సంయమే,
సోచేయ్యసీలాలయుపోసథేసు చ;
దానే అహింసాయ అసాహసే రతో,
దళ్హం సమాదాయ సమత్తమాచరి [సమన్తమాచరి (స్యా. క.)].

''సో తేన కమ్మేన దివం సమక్కమి [అపక్కమి (స్యా. క.)],
సుఖఞ్చ ఖిడ్డారతియో చ అన్వభి [అంన్వభి (టీకా)];
తతో చవిత్వా పునరాగతో ఇధ,
సమేహి పాదేహి ఫుసీ వసున్ధరం.

''బ్యాకంసు వేయ్యఞ్జనికా సమాగతా,
సమప్పతిట్ఠస్స న హోతి ఖమ్భనా;
గిహిస్స వా పబ్బజితస్స వా పున [పన (స్యా.)],
తం లక్ఖణం భవతి తదత్థజోతకం.

''అక్ఖమ్భియో హోతి అగారమావసం,
పరాభిభూ సత్తుభి నప్పమద్దనో;
మనుస్సభూతేనిధ హోతి కేనచి,
అక్ఖమ్భియో తస్స ఫలేన కమ్మునో.

''సచే చ పబ్బజ్జముపేతి తాదిసో,
నేక్ఖమ్మఛన్దాభిరతో విచక్ఖణో;
అగ్గో న సో గచ్ఛతి జాతు ఖమ్భనం,
నరుత్తమో ఏస హి తస్స ధమ్మతా''తి.

(౨) పాదతలచక్కలక్ఖణం

౨౦౪. ''యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో బహుజనస్స సుఖావహో అహోసి, ఉబ్బేగఉత్తాసభయం అపనుదితా, ధమ్మికఞ్చ రక్ఖావరణగుత్తిం సంవిధాతా, సపరివారఞ్చ దానం అదాసి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా ఉపచితత్తా ఉస్సన్నత్తా విపులత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా

సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి…పే.… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి. హేట్ఠాపాదతలేసు చక్కాని జాతాని హోన్తి సహస్సారాని సనేమికాని సనాభికాని సబ్బాకారపరిపూరాని సువిభత్తన్తరాని.

“సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే.… రాజా సమానో కిం లభతి? మహాపరివారో హోతి; మహాస్స హోన్తి పరివారా బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమజానపదా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా అమచ్చా పారిసజ్జా రాజానో భోగియా కుమారా. రాజా సమానో ఇదం లభతి. సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివట్టచ్ఛదో. బుద్ధో సమానో కిం లభతి? మహాపరివారో హోతి; మహాస్స హోన్తి పరివారా భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౦౩. తత్థేతం వుచ్చతి –

“పురే పురత్థా పురిమాసు జాతిసు,
మనుస్సభూతో బహునం సుఖావహో;
ఉబ్బేగఉత్తాసభయాపనూదనో,
గుత్తీసు రక్ఖావరణేసు ఉస్సుకో.

“సో తేన కమ్మేన దివం సమక్కమి,
సుఖఞ్చ ఖిడ్డారతియో చ అన్వభి;
తతో చవిత్వా పునరాగతో ఇధ,
చక్కాని పాదేసు దువేసు విన్దతి.

“సమన్తనేమీని సహస్సరాని చ,
బ్యాకంసు వేయ్యఞ్జనికా సమాగతా;
దిస్వా కుమారం సతపుఞ్ఞలక్ఖణం,
పరివారవా హేస్సతి సత్తుమద్దనో.

తథా హి చక్కాని సమన్తనేమిని,
సచే న పబ్బజ్జముపేతి తాదిసో;
వత్తేతి చక్కం పథవిం పసాసతి,
తస్సానుయన్తాధ [తస్సానుయుత్తా ఇధ (సీ. పీ.), తస్సానుయన్తా ఇధ (స్యా. క.)] భవన్తి ఖత్తియా.

“మహాయసం సంపరివారయన్తి నం,
సచే చ పబ్బజ్జముపేతి తాదిసో;
నేక్ఖమ్మఛన్దాభిరతో విచక్ఖణో,

దేవామనుస్సాసురసక్కరక్ఖసా [సత్తరక్ఖసా (క.) సీ. స్యాఅట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా].

“గన్ధబ్బనాగా విహగా చతుప్పదా,
అనుత్తరం దేవమనుస్సపూజితం;
మహాయసం సంపరివారయన్తి న”న్తి.

(౩-౫) ఆయతపణ్హితాదితిలక్ఖణం

౨౦౬. “యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో పాణాతిపాతం పహాయ పాణాతిపాతా పటివిరతో అహోసి నిహితదణ్డో నిహితసత్థో లజ్జీ దయాపన్నో, సబ్బపాణభూతహితానుకమ్పీ విహాసి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా ఉపచితత్తా ఉస్సన్నత్తా విపులత్తా…పే.… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని తీణి మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. ఆయతపణ్హి చ హోతి, దీఘఙ్గులి చ బ్రహ్ముజుగత్తో చ.

“సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే.… రాజా సమానో కిం లభతి? దీఘాయుకో హోతి చిరట్ఠితికో, దీఘమాయుం పాలేతి, న సక్కా హోతి అన్తరా జీవితా వోరోపేతుం కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పచ్చామిత్తేన . రాజా సమానో ఇదం లభతి… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? దీఘాయుకో హోతి చిరట్ఠితికో, దీఘమాయుం పాలేతి, న సక్కా హోతి అన్తరా జీవితా వోరోపేతుం పచ్చత్థికేహి పచ్చామిత్తేహి సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౦౭. తత్థేతం వుచ్చతి –

“మారణవధభయత్తనో [మరణవధభయత్తనో (సీ. పీ. క.), మరణవధభయమత్తనో (స్యా.)] విదిత్వా,
పటివిరతో పరం మారణాయహోసి;
తేన సుచరితేన సగ్గమగమా [తేన సో సుచరితేన సగ్గమగమాసి (స్యా.)],
సుకతఫలవిపాకమనుభోసి.

“చవియ పునరిధాగతో సమానో,
పటిలభతి ఇధ తీణి లక్ఖణాని;
భవతి విపులదీఘపాసణ్హికో,
బ్రహ్మావ సుజు సుభో సుజాతగత్తో.

“సుభుజో సుసు సుసణ్ఠితో సుజాతో,
ముదుతలునఙ్గులియస్స హోన్తి;
దీఘా తీభి పురిసవరగ్గలక్ఖణేహి,
చిరయపనాయ [చిరయాపనాయ (స్యా.)] కుమారమాదిసన్తి.

“భవతి యది గిహీ చిరం యపేతి,
చిరతరం పబ్బజతి యది తతో హి;
యాపయతి చ వసిద్ధిభావనాయ,
ఇతి దీఘాయుకతాయ తం నిమిత్త”న్తి.

(౬) సత్తుస్సదతాలక్ఖణం

౨౦౮. “యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో దాతా అహోసి పణీతానం రసితానం ఖాదనీయానం భోజనీయానం సాయనీయానం లేహనీయానం పానానం. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా…పే.… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి, సత్తుస్సదో హోతి, సత్తస్స ఉస్సదా హోన్తి; ఉభోసు హత్థేసు ఉస్సదా హోన్తి, ఉభోసు పాదేసు ఉస్సదా హోన్తి, ఉభోసు అంసకూటేసు ఉస్సదా హోన్తి, ఖన్ధే ఉస్సదో హోతి.

“సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే.… రాజా సమానో కిం లభతి? లాభీ హోతి పణీతానం రసితానం ఖాదనీయానం భోజనీయానం సాయనీయానం లేహనీయానం పానానం. రాజా సమానో ఇదం లభతి… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? లాభీ హోతి పణీతానం రసితానం ఖాదనీయానం భోజనీయానం సాయనీయానం లేహనీయానం పానానం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౦౯. తత్థేతం వుచ్చతి –

“ఖజ్జభోజ్జమథ లేయ్య సాయియం,
ఉత్తమగ్గరసదాయకో అహు;
తేన సో సుచరితేన కమ్మునా,
నన్దనే చిరమభిప్పమోదతి.

“సత్త చుస్సదే ఇధాధిగచ్ఛతి,
హత్థపాదముదుతఞ్చ విన్దతి;
ఆహు బ్యఞ్జననిమిత్తకోవిదా,
ఖజ్జభోజ్జరసలాభితాయ నం.

“యం గిహిస్సపి [న తం గిహిస్సాపి (స్యా.)] తదత్థజోతకం,
పబ్బజ్జమ్పి చ తదాధిగచ్ఛతి;
ఖజ్జభోజ్జరసలాభిరుత్తమం,
ఆహు సబ్బగిహిబన్ధనచ్ఛిద”న్తి.

(౭-౮) కరచరణముదుజాలతాలక్ఖణాని

౨౧౦. “యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో చతూహి సఙ్గహవత్థూహి జనం సఙ్గాహకో అహోసి – దానేన పేయ్యవజ్జేన [పియవాచేన (స్యా॰ క॰)] అత్థచరియాయ సమానత్తతాయ. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా...పే॰... సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని ద్వే మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. ముదుతలునహత్థపాదో చ హోతి జాలహత్థపాదో చ.

“సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ...పే॰... రాజా సమానో కిం లభతి? సుసఙ్గహితపరిజనో హోతి, సుసఙ్గహితాస్స హోన్తి బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమజానపదా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా అమచ్చా పారిసజ్జా రాజానో భోగియా కుమారా. రాజా సమానో ఇదం లభతి... బుద్ధో సమానో కిం లభతి? సుసఙ్గహితపరిజనో హోతి, సుసఙ్గహితాస్స హోన్తి భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౧౧. తత్థేతం వుచ్చతి –

“దానమ్పి చత్థచరియతఞ్చ [దానమ్పి చ అత్థచరియతమ్పి చ (సీ॰ పీ॰)],
పియవాదితఞ్చ సమానత్తతఞ్చ [పియవదతఞ్చ సమానఛన్దతఞ్చ (సీ॰ పీ॰)];
కరియచరియసుసఙ్గహం బహూనం,
అనవమతేన గుణేన యాతి సగ్గం.

“చవియ పునరిధాగతో సమానో,
కరచరణముదుతఞ్చ జాలినో చ;
అతిరుచిరసువగ్గుదస్సనేయ్యం,
పటిలభతి దహరో సుసు కుమారో.

“భవతి పరిజనస్సవో విధేయ్యో,
మహిమం ఆవసితో సుసఙ్గహితో;
పియవదూ హితసుఖతం జిగీసమానో [జిగిం సమానో (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)],
అభిరుచితాని గుణాని ఆచరతి.

“యది చ జహాతి సబ్బకామభోగం,
కథయతి ధమ్మకథం జినో జనస్స;
వచనపటికరస్సాభిప్పసన్నా ,
సుత్వాన ధమ్మానుధమ్మమాచరన్తీ”తి.

(౯-౧౦) ఉస్సఙ్ఖపాదఉద్ధగ్గలోమతాలక్ఖణాని

౨౧౨. "యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో [సమానో బహునో జనస్స (సీ. పీ.)] అత్థూపసంహితం ధమ్మూపసంహితం వాచం భాసితా అహోసి, బహుజనం నిదంసేసి, పాణీనం హితసుఖావహో ధమ్మయాగీ. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా...పే.... సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని ద్వే మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. ఉస్సఙ్ఖపాదో చ హోతి, ఉద్ధగ్గలోమో చ.

"సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో, సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ...పే.... రాజా సమానో కిం లభతి? అగ్గో చ హోతి సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ కామభోగీనం. రాజా సమానో ఇదం లభతి... బుద్ధో సమానో కిం లభతి? అగ్గో చ హోతి సేట్ఠో చ పామోక్ఖో చ ఉత్తమో చ పవరో చ సబ్బసత్తానం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి". ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౧౩. తత్థేతం వుచ్చతి –

"అత్థధమ్మసహితం [అత్థధమ్మసంహితం (క. సీ. పీ.), అత్థధమ్మూపసంహితం (క.)] పురే గిరం,
ఏరయం బహుజనం నిదంసయి;
పాణినం హితసుఖావహో అహు,
ధమ్మయాగమయజీ [ధమ్మయాగం అస్సజి (క.)] అమచ్ఛరీ.

"తేన సో సుచరితేన కమ్మునా,
సుగ్గతిం వజతి తత్థ మోదతి;
లక్ఖణాని చ దువే ఇధాగతో,
ఉత్తమప్పముఖతాయ [ఉత్తమసుఖతాయ (స్యా.), ఉత్తమపముక్ఖతాయ (క.)] విన్దతి.

"ఉబ్భముప్పతితలోమవా ససో,
పాదగణ్ఠిరహు సాధుసణ్ఠితా;
మంసలోహితాచితా తచోత్థతా,
ఉపరిచరణసోభనా [ఉపరిజానుసోభనా (స్యా.), ఉపరి చ పన సోభనా (సీ. పీ.)] అహు.

"గేహమావసతి చే తథావిధో,
అగ్గతం వజతి కామభోగినం;
తేన ఉత్తరితరో న విజ్జతి,
జమ్బుదీపమభిభుయ్య ఇరియతి.

"పబ్బజమ్పి చ అనోమనిక్కమో,
అగ్గతం వజతి సబ్బపాణినం;
తేన ఉత్తరితరో న విజ్జతి,

సబ్బలోకమభిభుయ్య విహరతీ”తి.

(౧౧) ఏణిజఙ్ఘలక్ఖణం

౨౧౪. “యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో సక్కచ్చం వాచేతా అహోసి సిప్పం వా విజ్జం వా చరణం వా కమ్మం వా – ‘కిం తిమే ఖిప్పం విజానేయ్యుం, ఖిప్పం పటిపజ్జేయ్యుం, న చిరం కిలిస్సేయ్యు”న్తి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా…పే.… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి. ఏణిజఙ్ఘో హోతి.

“సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే.… రాజా సమానో కిం లభతి? యాని తాని రాజారహాని రాజఙ్గాని రాజూపభోగాని రాజానుచ్ఛవికాని తాని ఖిప్పం పటిలభతి. రాజా సమానో ఇదం లభతి… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? యాని తాని సమణారహాని సమణఙ్గాని సమణూపభోగాని సమణానుచ్ఛవికాని, తాని ఖిప్పం పటిలభతి. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౧౫. తత్థేతం వుచ్చతి –

“సిప్పేసు విజ్జాచరణేసు కమ్మేసు [కమ్మసు (సీ. పీ.)],
కథం విజానేయ్యుం [విజానేయ్య (సీ. పీ.), విజానేయ్యు (స్యా.)] లహున్తి ఇచ్ఛతి;
యదూపఘాతాయ న హోతి కస్సచి,
వాచేతి ఖిప్పం న చిరం కిలిస్సతి.

“తం కమ్మం కత్వా కుసలం సుఖుద్రయం [సుఖిన్ద్రియం (క.)],
జఙ్ఘా మనుఞ్ఞా లభతే సుసణ్ఠితా;
వట్టా సుజాతా అనుపుబ్బముగ్గతా,
ఉద్ధగ్గలోమా సుఖుమత్తచోత్థతా.

“ఏణేయ్యజఙ్ఘోతి తమాహు పుగ్గలం,
సమ్పత్తియా ఖిప్పమిధాహు [ఖిప్పమిదాహు (?)] లక్ఖణం;
గేహానులోమాని యదాభికఙ్ఖతి,
అపబ్బజం ఖిప్పమిధాధిగచ్ఛతి [ఖిప్పమిదాధిగచ్ఛతి (?)].

“సచే చ పబ్బజ్జముపేతి తాదిసో,
నేక్ఖమ్మఛన్దాభిరతో విచక్ఖణో;
అనుచ్ఛవికస్స యదానులోమికం,
తం విన్దతి ఖిప్పమనోమవిక్కమో [నిక్కమో (సీ. స్యా. పీ.)]”తి.

(౧౨) సుఖుమచ్ఛవిలక్ఖణం

౨౧౬. “యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో సమణం వా బ్రాహ్మణం వా ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛితా అహోసి – “కిం, భన్తే, కుసలం, కిం అకుసలం, కిం సావజ్జం, కిం అనవజ్జం, కిం సేవితబ్బం, కిం న సేవితబ్బం, కిం మే కరీయమానం దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ అస్స, కిం వా పన మే కరీయమానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ అస్సా”తి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా...పే॰... సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి. సుఖుమచ్ఛవి హోతి, సుఖుమత్తా ఛవియా రజోజల్లం కాయే న ఉపలిమ్పతి.

“సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ...పే॰... రాజా సమానో కిం లభతి? మహాపఞ్ఞో హోతి, నాస్స హోతి కోచి పఞ్ఞాయ సదిసో వా సేట్ఠో వా కామభోగీనం. రాజా సమానో ఇదం లభతి... బుద్ధో సమానో కిం లభతి? మహాపఞ్ఞో హోతి పుథుపఞ్ఞో హాసపఞ్ఞో [హాసుపఞ్ఞో (సీ. పీ.)] జవనపఞ్ఞో తిక్ఖపఞ్ఞో నిబ్బేధికపఞ్ఞో, నాస్స హోతి కోచి పఞ్ఞాయ సదిసో వా సేట్ఠో వా సబ్బసత్తానం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౧౭. తత్థేతం వుచ్చతి –

“పురే పురత్థా పురిమాసు జాతిసు,
అఞ్ఞాతుకామో పరిపుచ్ఛితా అహు;
సుస్సూసితా పబ్బజితం ఉపాసితా,
అత్థన్తరో అత్థకథం నిసామయి.

“పఞ్ఞాపటిలాభగతేన [పఞ్ఞాపటిలాభకతేన (సీ. పీ.) టీకా ఓలోకేతబ్బా] కమ్మునా,
మనుస్సభూతో సుఖుమచ్ఛవీ అహు;
బ్యాకంసు ఉప్పాదనిమిత్తకోవిదా,
సుఖుమాని అత్థాని అవేచ్చ దక్ఖితి.

“సచే న పబ్బజ్జముపేతి తాదిసో,
వత్తేతి చక్కం పథవిం పసాసతి;
అత్థానుసిట్ఠీసు పరిగ్గహేసు చ,
న తేన సేయ్యో సదిసో చ విజ్జతి.

“సచే చ పబ్బజ్జముపేతి తాదిసో,
నేక్ఖమ్మఛన్దాభిరతో విచక్ఖణో;
పఞ్ఞావిసిట్ఠం లభతే అనుత్తరం,
పప్పోతి బోధిం వరభూరిమేధసో”తి.

(౧౩) సువణ్ణవణ్ణలక్ఖణం

౨౧౮. “యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో అక్కోధనో అహోసి అనుపాయాసబహులో, బహుమ్పి వుత్తో సమానో నాభిసజ్జి న కుప్పి న బ్యాపజ్జి న పతిత్థీయి, న కోపఞ్చ దోసఞ్చ అప్పచ్చయఞ్చ పాత్వాకాసి. దాతా చ అహోసి సుఖుమానం ముదుకానం అత్థరణానం పావురణానం [పాపురణానం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] ఖోమసుఖుమానం కప్పాసికసుఖుమానం కోసేయ్యసుఖుమానం కమ్బలసుఖుమానం. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా ఉపచితత్తా...పే॰... సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి. సువణ్ణవణ్ణో హోతి కఞ్చనసన్నిభత్తచో.

“సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ...పే॰... రాజా సమానో కిం లభతి? లాభీ హోతి సుఖుమానం ముదుకానం అత్థరణానం పావురణానం ఖోమసుఖుమానం కప్పాసికసుఖుమానం కోసేయ్యసుఖుమానం కమ్బలసుఖుమానం. రాజా సమానో ఇదం లభతి... బుద్ధో సమానో కిం లభతి? లాభీ హోతి సుఖుమానం ముదుకానం అత్థరణానం పావురణానం ఖోమసుఖుమానం కప్పాసికసుఖుమానం కోసేయ్యసుఖుమానం కమ్బలసుఖుమానం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౧౯. తత్థేతం వుచ్చతి –

“అక్కోధఞ్చ అధిట్ఠహి అదాసి [అదాసి చ (సీ॰ పీ॰)],
దానఞ్చ వత్థాని సుఖుమాని సుచ్ఛవీని;
పురిమతరభవే ఠితో అభివిస్సజి,
మహిమివ సురో అభివస్సం.

“తం కత్వాన ఇతో చుతో దిబ్బం,
ఉపపజ్జి [ఉపపజ్జ (సీ॰ పీ॰)] సుకతఫలవిపాకమనుభుత్వా;
కనకతనుసన్నిభో ఇధాభిభవతి,
సురవరతరోరివ ఇన్దో.

“గేహఞ్చావసతి నరో అపబ్బజ్జ,
మిచ్ఛం మహతిమహిం అనుసాసతి [పసాసతి (స్యా॰)];
పసయ్హ సహిధ సత్తరతనం [పసయ్హ అభివసన-వరతరం (సీ॰ పీ॰)],
పటిలభతి విమల [విపుల (స్యా॰), విపులం (సీ॰ పీ॰)] సుఖుమచ్ఛవిం సుచిఞ్చ.

“లాభీ అచ్ఛాదనవత్థమోక్ఖపావురణానం,
భవతి యది అనాగారియతం ఉపేతి;
సహితో [సుహిత (స్యా॰), స హి (సీ॰ పీ॰)] పురిమకతఫలం అనుభవతి,

న భవతి కతస్స పనాసో’’తి.

(౧౪) కోసోహితవత్థగుయ్హలక్ఖణం

౨౨౦. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో చిరప్పనట్ఠే సుచిరప్పవాసినో ఞాతిమిత్తే సుహజ్జే సఖినో సమానేతా అహోసి. మాతరమ్పి పుత్తేన సమానేతా అహోసి, పుత్తమ్పి మాతరా సమానేతా అహోసి, పితరమ్పి పుత్తేన సమానేతా అహోసి, పుత్తమ్పి పితరా సమానేతా అహోసి, భాతరమ్పి భాతరా సమానేతా అహోసి, భాతరమ్పి భగినియా సమానేతా అహోసి, భగినిమ్పి భాతరా సమానేతా అహోసి, భగినిమ్పి భగినియా సమానేతా అహోసి, సమఙ్గీకత్వా [సమగ్గిం కత్వా (సీ. స్యా. పీ.)] చ అబ్భనుమోదితా అహోసి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా…పే.… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి – కోసోహితవత్థగుయ్హో హోతి.

‘‘సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే.… రాజా సమానో కిం లభతి? పహూతపుత్తో హోతి, పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. రాజా సమానో ఇదం లభతి… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? పహూతపుత్తో హోతి, అనేకసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి’’. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౨౧. తత్థేతం వుచ్చతి –

‘‘పురే పురత్థా పురిమాసు జాతిసు,
చిరప్పనట్ఠే సుచిరప్పవాసినో;
ఞాతీ సుహజ్జే సఖినో సమానయి,
సమఙ్గికత్వా అనుమోదితా అహు.

‘‘సో తేన [స తేన (క.)] కమ్మేన దివం సమక్కమి,
సుఖఞ్చ ఖిడ్డారతియో చ అన్వభి;
తతో చవిత్వా పునరాగతో ఇధ,
కోసోహితం విన్దతి వత్థఛాదియం.

‘‘పహూతపుత్తో భవతీ తథావిధో,
పరోసహస్సఞ్చ [పరోసహస్సస్స (సీ. పీ.)] భవన్తి అత్రజా;
సూరా చ వీరా చ [సూరా చ వీరఙ్గరూపా (క.)] అమిత్తతాపనా,
గిహిస్స పీతింజననా పియంవదా.

‘‘బహూతరా పబ్బజితస్స ఇరియతో,
భవన్తి పుత్తా వచనానుసారినో;

గిహిస్స వా పబ్బజితస్స వా పున,
తం లక్ఖణం జాయతి తదత్థజోతక”న్తి.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

(౧౫-౧౬) పరిమణ్డలఅనోనమజణ్ణుపరిమసనలక్ఖణాని

౨౨౨. “యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో మహాజనసఙ్గహం [మహాజనసఙ్గాహకం (క.)] సమేక్ఖమానో [సమపేక్ఖమానో (క.)] సమం జానాతి సామం జానాతి, పురిసం జానాతి పురిసవిసేసం జానాతి – ‘అయమిదమరహతి అయమిదమరహతీ’తి తత్థ తత్థ పురిసవిసేసకరో అహోసి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా…పే… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని ద్వే మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. నిగ్రోధ పరిమణ్డలో చ హోతి, ఠితకోయేవ చ అనోనమన్తో ఉభోహి పాణితలేహి జణ్ణుకాని పరిమసతి పరిమజ్జతి.

“సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే… రాజా సమానో కిం లభతి ? అడ్ఢో హోతి మహద్ధనో మహాభోగో పహూతజాతరూపరజతో పహూతవిత్తూపకరణో పహూతధనధఞ్ఞో పరిపుణ్ణకోసకోట్ఠాగారో. రాజా సమానో ఇదం లభతి…పే… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? అడ్ఢో హోతి మహద్ధనో మహాభోగో. తస్సిమాని ధనాని హోన్తి, సెయ్యథిదం, సద్ధాధనం సీలధనం హిరిధనం ఓత్తప్పధనం సుతధనం చాగధనం పఞ్ఞాధనం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౨౩. తత్థేతం వుచ్చతి –

“తులియ పటివిచయ చిన్తయిత్వా,
మహాజనసఙ్గహనం [మహాజనం సఙ్గాహకం (క.)] సమేక్ఖమానో;
అయమిదమరహతి తత్థ తత్థ,
పురిసవిసేసకరో పురే అహోసి.

“మహిఞ్చ పన [సమా చ పన (స్యా.), స హి చ పన (సీ. పీ.)] ఠితో అనోనమన్తో,
ఫుసతి కరేహి ఉభోహి జణ్ణుకాని;
మహిరుహపరిమణ్డలో అహోసి,
సుచరితకమ్మవిపాకసేసకేన.

“బహువివిధనిమిత్తలక్ఖణఞ్ఞూ,
అతినిపుణా మనుజా బ్యాకరింసు;
బహువివిధా గిహీనం అరహాని,
పటిలభతి దహరో సుసు కుమారో.

“ఇధ చ మహీపతిస్స కామభోగీ,

గిహిపతిరూపకా బహూ భవన్తి;

యది చ జహాతి సబ్బకామభోగం,

లభతి అనుత్తరం ఉత్తమధనగ్గ”న్తి.

(౧౭-౧౯) సీహపుబ్బద్ధకాయాదితిలక్ఖణం

౨౨౪. “యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో బహుజనస్స అత్థకామో అహోసి హితకామో ఫాసుకామో యోగక్ఖేమకామో – ‘కిన్తిమే సద్ధాయ వడ్ఢేయ్యుం, సీలేన వడ్ఢేయ్యుం, సుతేన వడ్ఢేయ్యుం [సుతేన వడ్ఢేయ్యుం, బుద్ధియా వడ్ఢేయ్యుం (స్యా.)], చాగేన వడ్ఢేయ్యుం, ధమ్మేన వడ్ఢేయ్యుం, పఞ్ఞాయ వడ్ఢేయ్యుం, ధనధఞ్ఞేన వడ్ఢేయ్యుం, ఖేత్తవత్థునా వడ్ఢేయ్యుం, ద్విపదచతుప్పదేహి వడ్ఢేయ్యుం, పుత్తదారేహి వడ్ఢేయ్యుం, దాసకమ్మకరపోరిసేహి వడ్ఢేయ్యుం, ఞాతీహి వడ్ఢేయ్యుం, మిత్తేహి వడ్ఢేయ్యుం, బన్ధవేహి వడ్ఢేయ్యు’న్తి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా...పే.... సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని తీణి మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. సీహపుబ్బద్ధకాయో చ హోతి చితన్తరంసో చ సమవట్టక్ఖన్ధో చ.

“సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ...పే.... రాజా సమానో కిం లభతి? అపరిహానధమ్మో హోతి, న పరిహాయతి ధనధఞ్ఞేన ఖేత్తవత్థునా ద్విపదచతుప్పదేహి పుత్తదారేహి దాసకమ్మకరపోరిసేహి ఞాతీహి మిత్తేహి బన్ధవేహి, న పరిహాయతి సబ్బసమ్పత్తియా. రాజా సమానో ఇదం లభతి... బుద్ధో సమానో కిం లభతి? అపరిహానధమ్మో హోతి, న పరిహాయతి సద్ధాయ సీలేన సుతేన చాగేన పఞ్ఞాయ, న పరిహాయతి సబ్బసమ్పత్తియా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౨౫. తత్థేతం వుచ్చతి –

“సద్ధాయ సీలేన సుతేన బుద్ధియా,

చాగేన ధమ్మేన బహూహి సాధుహి;

ధనేన ధఞ్ఞేన చ ఖేత్తవత్థునా,

పుత్తేహి దారేహి చతుప్పదేహి చ.

“ఞాతీహి మిత్తేహి చ బన్ధవేహి చ,

బలేన వణ్ణేన సుఖేన చూభయం;

కథం న హాయేయ్యుం పరేతి ఇచ్ఛతి,

అత్థస్స మిద్ధీ చ [ఇదం సమిద్ధఞ్చ (క.), అద్ధం సమిద్ధఞ్చ (స్యా.)] పనాభికఙ్ఖతి.

“స సీహపుబ్బద్ధసుసణ్ఠితో అహు,

సమవట్టక్ఖన్ధో చ చితన్తరంసో;

పుబ్బే సుచిణ్ణేన కతేన కమ్మునా,
అహానియం పుబ్బనిమిత్తమస్స తం.

“గిహీపి ధఞ్ఞేన ధనేన వడ్ఢతి,
పుత్తేహి దారేహి చతుప్పదేహి చ;
అకిఞ్చనో పబ్బజితో అనుత్తరం,
పప్పోతి బోధిం అసహానధమ్మత”న్తి [సమ్బోధిమహానధమ్మతన్తి (స్యా. క.) టీకా ఓలోకేతబ్బా].

(౨౦) రసగ్గసగ్గితాలక్ఖణం

౨౨౬. “యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో సత్తానం అవిహేఠకజాతికో అహోసి పాణినా వా లేడ్డునా వా దణ్డేన వా సత్థేన వా. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా ఉపచితత్తా… పే.… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి, రసగ్గసగ్గీ హోతి, ఉద్ధగ్గాస్స రసహరణీయో గీవాయ జాతా హోన్తి సమాభివాహినియో [సమవాహరసహరణియో (స్యా.)].

“సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే.… రాజా సమానో కిం లభతి? అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో, సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ. రాజా సమానో ఇదం లభతి… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౨౭. తత్థేతం వుచ్చతి –

“న పాణిదణ్డేహి పనాథ లేడ్డునా,
సత్థేన వా మరణవధేన [మారణవధేన (క.)] వా పన;
ఉబ్బాధనాయ పరితజ్జనాయ వా,
న హేఠయీ జనతమహేఠకో అహు.

“తేనేవ సో సుగతిముపేచ్చ మోదతి,
సుఖప్ఫలం కరియ సుఖాని విన్దతి;
సమోజసా [సమ్పజ్జసా (సీ. పీ.), సాముఞ్జసా (స్యా.), సామఞ్ఞ సా (క.)] రసహరణీ సుసణ్ఠితా,
ఇధాగతో లభతి రసగ్గసగ్గితం.

“తేనాహు నం అతినిపుణా విచక్ఖణా,
అయం నరో సుఖబహులో భవిస్సతి;
గిహిస్స వా పబ్బజితస్స వా పున [పన (స్యా.)],

తం లక్ఖణం భవతి తదత్థజోతక”న్తి.

(౨౧-౨౨) అభినీలనేత్తగోపఖుమలక్ఖణాని

౨౨౮. “యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో న చ విసటం, న చ విసాచి [న చ విసాచితం (సీ. పీ.), న చ విసావి (స్యా.)], న చ పన విచేయ్య పేక్ఖితా, ఉజుం తథా పసటముజుమనో, పియచక్ఖునా బహుజనం ఉదిక్ఖితా అహోసి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా…పే.… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని ద్వే మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. అభినీలనేత్తో చ హోతి గోపఖుమో చ.

“సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో, సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే.… రాజా సమానో కిం లభతి? పియదస్సనో హోతి బహునో జనస్స, పియో హోతి మనాపో బ్రాహ్మణగహపతికానం నేగమజానపదానం గణకమహామత్తానం అనీకట్ఠానం దోవారికానం అమచ్చానం పారిసజ్జానం రాజూనం భోగియానం కుమారానం. రాజా సమానో ఇదం లభతి…పే.… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? పియదస్సనో హోతి బహునో జనస్స, పియో హోతి మనాపో భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం దేవానం మనుస్సానం అసురానం నాగానం గన్ధబ్బానం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౨౯. తత్థేతం వుచ్చతి –

“న చ విసటం న చ విసాచి [విసాచితం (సీ. పీ.), విసావి (స్యా.)], న చ పన విచేయ్యపేక్ఖితా;
ఉజుం తథా పసటముజుమనో, పియచక్ఖునా బహుజనం ఉదిక్ఖితా.

“సుగతీసు సో ఫలవిపాకం,
అనుభవతి తత్థ మోదతి;
ఇధ చ పన భవతి గోపఖుమో,
అభినీలనేత్తనయనో సుదస్సనో.

“అభియోగినో చ నిపుణా,
బహూ పన నిమిత్తకోవిదా;
సుఖుమనయనకుసలా మనుజా,
పియదస్సనోతి అభినిద్దిసన్తి నం.

“పియదస్సనో గిహీపి సన్తో చ,
భవతి బహుజనపియాయితో;
యది చ న భవతి గిహీ సమణో హోతి,
పియో బహూనం సోకనాసనో”తి.

(౨౩) ఉణ్హీససీసలక్ఖణం

౨౩౦. “యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో బహుజనపుబ్బఙ్గమో అహోసి కుసలేసు ధమ్మేసు బహుజనపామోక్ఖో కాయసుచరితే వచీసుచరితే మనోసుచరితే దానసంవిభాగే సీలసమాదానే ఉపోసథుపవాసే మత్తేయ్యతాయ పేత్తేయ్యతాయ సామఞ్ఞతాయ బ్రహ్మఞ్ఞతాయ కులే జేట్ఠాపచాయితాయ అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేసు చ అధికుసలేసు ధమ్మేసు. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా…పే.… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి – ఉణ్హీససీసో హోతి.

“సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే.… రాజా సమానో కిం లభతి? మహాస్స జనో అన్వాయికో హోతి, బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమజానపదా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా అమచ్చా పారిసజ్జా రాజానో భోగియా కుమారా. రాజా సమానో ఇదం లభతి… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? మహాస్స జనో అన్వాయికో హోతి, భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౩౧. తత్థేతం వుచ్చతి –

“పుబ్బఙ్గమో సుచరితేసు అహు,
ధమ్మేసు ధమ్మచరియాభిరతో;
అన్వాయికో బహుజనస్స అహు,
సగ్గేసు వేదయిత్థ పుఞ్ఞఫలం.

“వేదిత్వా సో సుచరితస్స ఫలం,
ఉణ్హీససీసత్తమిధజ్ఝగమా;
బ్యాకంసు బ్యఞ్జననిమిత్తధరా,
పుబ్బఙ్గమో బహుజనం హేస్సతి.

“పటిభోగియా మనుజేసు ఇధ,
పుబ్బేవ తస్స అభిహరన్తి తదా;
యది ఖత్తియో భవతి భూమిపతి,
పటిహారకం బహుజనే లభతి.

“అథ చేపి పబ్బజతి సో మనుజో,
ధమ్మేసు హోతి పగుణో విసవీ;
తస్సానుసాసనిగుణాభిరతో,
అన్వాయికో బహుజనో భవతీ”తి.

(౨౪-౨౫) ఏకేకలోమతాఉణ్ణాలక్ఖణాని

౨౩౨. “యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో ముసావాదం పహాయ ముసావాదా పటివిరతో అహోసి, సచ్చవాదీ సచ్చసన్ధో థేతో పచ్చయికో అవిసంవాదకో లోకస్స . సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా ఉపచితత్తా…పే॰… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని ద్వే మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. ఏకేకలోమో చ హోతి, ఉణ్ణా చ భముకన్తరే జాతా హోతి ఓదాతా ముదుతూలసన్నిభా.

“సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో, సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే॰… రాజా సమానో కిం లభతి? మహాస్స జనో ఉపవత్తతి, బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమజానపదా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా అమచ్చా పారిసజ్జా రాజానో భోగియా కుమారా. రాజా సమానో ఇదం లభతి… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? మహాస్స జనో ఉపవత్తతి, భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౩౩. తత్థేతం వుచ్చతి –

“సచ్చప్పటిఞ్ఞో పురిమాసు జాతిసు,
అద్వేజ్ఝవాచో అలికం వివజ్జయి;
న సో విసంవాదయితాపి కస్సచి,
భూతేన తచ్ఛేన తథేన భాసయి [తోసయి (సీ॰ పీ॰)].

“సేతా సుసుక్కా ముదుతూలసన్నిభా,
ఉణ్ణా సుజాతా [ఉణ్ణాస్స జాతా (క॰ సీ॰)] భముకన్తరే అహు;
న లోమకూపేసు దువే అజాయిసుం,
ఏకేకలోమూపచితఙ్గవా అహు.

“తం లక్ఖణఞ్ఞూ బహవో సమాగతా,
బ్యాకంసు ఉప్పాదనిమిత్తకోవిదా;
ఉణ్ణా చ లోమా చ యథా సుసణ్ఠితా,
ఉపవత్తతీ ఈదిసకం బహుజ్జనో.

“గిహిమ్పి సన్తం ఉపవత్తతీ జనో,
బహు పురత్థాపకతేన కమ్మునా;
అకిఞ్చనం పబ్బజితం అనుత్తరం,
బుద్ధమ్పి సన్తం ఉపవత్తతి జనో”తి.

(౨౬-౨౭) చత్తాలీసఅవిరళదన్తలక్ఖణాని

౨౩౪. "యమ్పి, భిక్ఖవే తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో పిసుణం వాచం పహాయ పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతో అహోసి. ఇతో సుత్వా న అముత్ర అక్ఖాతా ఇమేసం భేదాయ, అముత్ర వా సుత్వా న ఇమేసం అక్ఖాతా అమూసం భేదాయ , ఇతి భిన్నానం వా సన్ధాతా, సహితానం వా అనుప్పదాతా, సమగ్గారామో సమగ్గరతో సమగ్గనన్దీ సమగ్గకరణిం వాచం భాసితా అహోసి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా...పే.... సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని ద్వే మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. చత్తాలీసదన్తో చ హోతి అవిరళదన్తో చ.

"సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ...పే.... రాజా సమానో కిం లభతి? అభేజ్జపరిసో హోతి, అభేజ్జాస్స హోన్తి పరిసా, బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమజానపదా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా అమచ్చా పారిసజ్జా రాజానో భోగియా కుమారా. రాజా సమానో ఇదం లభతి ... బుద్ధో సమానో కిం లభతి? అభేజ్జపరిసో హోతి, అభేజ్జాస్స హోన్తి పరిసా, భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి". ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౩౫. తత్థేతం వుచ్చతి –

"వేభూతియం సహితభేదకారిం,
భేదప్పవడ్ఢనవివాదకారిం;
కలహప్పవడ్ఢనఆకిచ్చకారిం,
సహితానం భేదజననిం న భణి.

"అవివాదవడ్ఢనకరిం సుగిరం,
భిన్నానుసన్ధిజననిం అభణి;
కలహం జనస్స పనుదీ సమఙ్గీ,
సహితేహి నన్దతి పమోదతి చ.

"సుగతీసు సో ఫలవిపాకం,
అనుభవతి తత్థ మోదతి;
దన్తా ఇధ హోన్తి అవిరళా సహితా,
చతురో దసస్స ముఖజా సుసణ్ఠితా.

"యది ఖత్తియో భవతి భూమిపతి,
అవిభేదియాస్స పరిసా భవతి;
సమణో చ హోతి విరజో విమలో,
పరిసాస్స హోతి అనుగతా అచలా"తి.

(౨౮-౨౯) పహూతజివ్హాబ్రహ్మస్సరలక్ఖణాని

౨౩౬. “యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో ఫరుసం వాచం పహాయ ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతో అహోసి. యా సా వాచా నేలా కణ్ణసుఖా పేమనీయా హదయఙ్గమా పోరీ బహుజనకన్తా బహుజనమనాపా, తథారూపిం వాచం భాసితా అహోసి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా ఉపచితత్తా...పే.... సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని ద్వే మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి. పహూతజివ్హో చ హోతి బ్రహ్మస్సరో చ కరవీకభాణీ.

“సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ...పే.... రాజా సమానో కిం లభతి? ఆదేయ్యవాచో హోతి, ఆదియన్తిస్స వచనం బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమజానపదా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా అమచ్చా పారిసజ్జా రాజానో భోగియా కుమారా. రాజా సమానో ఇదం లభతి... బుద్ధో సమానో కిం లభతి? ఆదేయ్యవాచో హోతి, ఆదియన్తిస్స వచనం భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౩౭. తత్థేతం వుచ్చతి –

“అక్కోసభణ్డనవిహేసకారిం,
ఉబ్బాధికం [ఉబ్బాధకరం (స్యా॰)] బహుజనప్పమద్దనం;
అబాళ్హం గిరం సో న భణి ఫరుసం,
మధురం భణి సుసంహితం [సుసహితం (స్యా॰)] సఖిలం.

“మనసో పియా హదయగామినియో,
వాచా సో ఏరయతి కణ్ణసుఖా;
వాచాసుచిణ్ణఫలమనుభవి,
సగ్గేసు వేదయథ [వేదయతి (?) టీకా ఓలోకేతబ్బా] పుఞ్ఞఫలం.

“వేదిత్వా సో సుచరితస్స ఫలం,
బ్రహ్మస్సరత్తమిధమజ్ఝగమా;
జివ్హాస్స హోతి విపులా పుథులా,
ఆదేయ్యవాక్యవచనో భవతి.

“గిహినోపి ఇజ్ఝతి యథా భణతో,
అథ చే పబ్బజతి సో మనుజో;
ఆదియన్తిస్స వచనం జనతా,
బహునో బహుం సుభణితం భణతో”తి.

(౩౦) సీహహనులక్ఖణం

౨౩౮. "యమ్పి , భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో సమ్ఫప్పలాపం పహాయ సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతో అహోసి కాలవాదీ భూతవాదీ అత్థవాదీ ధమ్మవాదీ వినయవాదీ, నిధానవతిం వాచం భాసితా అహోసి కాలేన సాపదేసం పరియన్తవతిం అత్థసంహితం. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా…పే॰… సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమం మహాపురిసలక్ఖణం పటిలభతి, సీహహను హోతి.

"సో తేన లక్ఖణేన సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ…పే॰… రాజా సమానో కిం లభతి? అప్పధంసియో హోతి కేనచి మనుస్సభూతేన పచ్చత్థికేన పచ్చామిత్తేన. రాజా సమానో ఇదం లభతి… బుద్ధో సమానో కిం లభతి? అప్పధంసియో హోతి అబ్భన్తరేహి వా బాహిరేహి వా పచ్చత్థికేహి పచ్చామిత్తేహి, రాగేన వా దోసేన వా మోహేన వా సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా దేవేన వా మారేన వా బ్రహ్మునా వా కేనచి వా లోకస్మిం. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి". ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౩౯. తత్థేతం వుచ్చతి –

"న సమ్ఫప్పలాపం న ముద్ధతం [బుద్ధతన్తి (క॰)],
అవికిణ్ణవచనబ్యప్పథో అహోసి;
అహితమపి చ అపనుది,
హితమపి చ బహుజనసుఖఞ్చ అభణి.

"తం కత్వా ఇతో చుతో దివముపపజ్జి,
సుకతఫలవిపాకమనుభోసి;
చవియ పునరిధాగతో సమానో,
ద్విదుగమవరతరహనుత్తమలత్థ.

"రాజా హోతి సుదుప్పధంసియో,
మనుజిన్దో మనుజాధిపతి మహానుభావో;
తిదివపురవరసమో భవతి,
సురవరతరోరివ ఇన్దో.

"గన్ధబ్బాసురయక్ఖరక్ఖసేభి [సురసక్కరక్ఖసేభి (స్యా॰)],
సురేహి న హి భవతి సుప్పధంసియో;
తథత్తో యది భవతి తథావిధో,
ఇధ దిసా చ పటిదిసా చ విదిసా చా"తి.

(౩౧-౩౨) సమదన్తసుసుక్కదాఠాలక్ఖణాని

౨౪౦. “యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో పురిమం జాతిం పురిమం భవం పురిమం నికేతం పుబ్బే మనుస్సభూతో సమానో మిచ్ఛాజీవం పహాయ సమ్మాఆజీవేన జీవికం కప్పేసి, తులాకూట కంసకూట మానకూట ఉక్కోటన వఞ్చన నికతి సాచియోగ ఛేదన వధ బన్ధన విపరామోస ఆలోప సహసాకారా [సాహసాకారా (సీ. స్యా. పీ.)] పటివిరతో అహోసి. సో తస్స కమ్మస్స కటత్తా ఉపచితత్తా ఉస్సన్నత్తా విపులత్తా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. సో తత్థ అఞ్ఞే దేవే దసహి ఠానేహి అధిగణ్హాతి దిబ్బేన ఆయునా దిబ్బేన వణ్ణేన దిబ్బేన సుఖేన దిబ్బేన యసేన దిబ్బేన ఆధిపతేయ్యేన దిబ్బేహి రూపేహి దిబ్బేహి సద్దేహి దిబ్బేహి గన్ధేహి దిబ్బేహి రసేహి దిబ్బేహి ఫోట్ఠబ్బేహి. సో తతో చుతో ఇత్థత్తం ఆగతో సమానో ఇమాని ద్వే మహాపురిసలక్ఖణాని పటిలభతి, సమదన్తో చ హోతి సుసుక్కదాఠో చ.

“సో తేహి లక్ఖణేహి సమన్నాగతో సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్త రతనాని భవన్తి, సేయ్యథిదం – చక్కరతనం హత్థిరతనం అస్సరతనం మణిరతనం ఇత్థిరతనం గహపతిరతనం పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అఖిలమనిమిత్తమకణ్టకం ఇద్ధం ఫీతం ఖేమం సివం నిరబ్బుదం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన అభివిజియ అజ్ఝావసతి. రాజా సమానో కిం లభతి? సుచిపరివారో హోతి సుచిస్స హోన్తి పరివారా బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమజానపదా గణకమహామత్తా అనీకట్ఠా దోవారికా అమచ్చా పారిసజ్జా రాజానో భోగియా కుమారా. రాజా సమానో ఇదం లభతి.

“సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివట్టచ్ఛదో. బుద్ధో సమానో కిం లభతి? సుచిపరివారో హోతి, సుచిస్స హోన్తి పరివారా, భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా. బుద్ధో సమానో ఇదం లభతి”. ఏతమత్థం భగవా అవోచ.

౨౪౧. తత్థేతం వుచ్చతి –

“మిచ్ఛాజీవఞ్చ అవస్సజి సమేన వుత్తిం,
సుచినా సో జనయిత్థ ధమ్మికేన;
అహితమపి చ అపనుది,
హితమపి చ బహుజనసుఖఞ్చ అచరి.

“సగ్గే వేదయతి నరో సుఖప్ఫలాని,
కరిత్వా నిపుణేభి విదూహి సబ్భి;
వణ్ణితాని తిదివపురవరసమో,
అభిరమతి రతిఖిడ్డాసమఙ్గీ.

“లద్ధాన మానుసకం భవం తతో,
చవిత్వాన సుకతఫలవిపాకం;
సేసకేన పటిలభతి లపనజం,

సమమపి సుచిసుసుక్కం [లద్ధాన మనుస్సకం భవం తతో చవియ, పున సుకతఫలవిపాకసేసకేన; పటిలభతి లపనజం సమమపి, సుచి చ సువిసుద్ధసుసుక్కం (స్యా.)].

“తం వేయ్యఞ్జనికా సమాగతా బహవో,
బ్యాకంసు నిపుణసమ్మతా మనుజా;
సుచిజనపరివారగణో భవతి,
దిజసమసుక్కసుచిసోభనదన్తో.

“రఞ్ఞో హోతి బహుజనో,
సుచిపరివారో మహతిం మహిం అనుసాసతో;
పసయ్హ న చ జనపదతుదనం,
హితమపి చ బహుజనసుఖఞ్చ చరన్తి.

“అథ చే పబ్బజతి భవతి విపాపో,
సమణో సమితరజో వివట్టచ్ఛదో;
విగతదరథకిలమథో,
ఇమమపి చ పరమపి చ [ఇమమ్పి చ పరమ్పి చ (పీ.), పరంపి పరమంపి చ (స్యా.)] పస్సతి లోకం.

“తస్సోవాదకరా బహుగిహీ చ పబ్బజితా చ,
అసుచిం గరహితం ధునన్తి పాపం;
స హి సుచిభి పరివుతో భవతి,
మలఖిలకలికిలేసే పనుదేహీ”తి [తస్సోవాదకరా బహుగిహీ చ, పబ్బజితా చ అసుచివిగరహిత; పనుదిపాపస్స హి సుచిభిపరివుతో, భవతి మలఖిలకకిలేసే పనుదేతి (స్యా.)].

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

లక్ఖణసుత్తం నిట్ఠితం సత్తమం.

೮. సిఙ్గాలసుత్తం

౨౪౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి వేళువనే కలన్దకనివాపే. తేన ఖో పన సమయేన సిఙ్గాలకో [సిగాలకో (సీ.)] గహపతిపుత్తో కాలస్సేవ ఉట్ఠాయ రాజగహా నిక్ఖమిత్వా అల్లవత్థో అల్లకేసో పఞ్జలికో పుథుదిసా [పుథుద్దిసా (సీ. స్యా. పీ.)] నమస్సతి – పురత్థిమం దిసం దక్ఖిణం దిసం పచ్ఛిమం దిసం ఉత్తరం దిసం హేట్ఠిమం దిసం ఉపరిమం దిసం.

౨౪౩. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ రాజగహం పిణ్డాయ పావిసి. అద్దసా ఖో భగవా సిఙ్గాలకం గహపతిపుత్తం కాలస్సేవ వుట్ఠాయ రాజగహా నిక్ఖమిత్వా అల్లవత్థం అల్లకేసం పఞ్జలికం పుథుదిసా నమస్సన్తం – పురత్థిమం దిసం దక్ఖిణం దిసం పచ్ఛిమం దిసం ఉత్తరం దిసం హేట్ఠిమం దిసం ఉపరిమం దిసం. దిస్వా సిఙ్గాలకం గహపతిపుత్తం ఏతదవోచ – "కిం ను ఖో త్వం, గహపతిపుత్త, కాలస్సేవ ఉట్ఠాయ రాజగహా నిక్ఖమిత్వా అల్లవత్థో అల్లకేసో పఞ్జలికో పుథుదిసా నమస్ససి – పురత్థిమం దిసం దక్ఖిణం దిసం పచ్ఛిమం దిసం ఉత్తరం దిసం హేట్ఠిమం దిసం ఉపరిమం దిస"న్తి? "పితా మం, భన్తే, కాలం కరోన్తో ఏవం అవచ – 'దిసా, తాత, నమస్సేయ్యాసీ'తి. సో ఖో అహం, భన్తే, పితువచనం సక్కరోన్తో గరుం కరోన్తో మానేన్తో పూజేన్తో కాలస్సేవ ఉట్ఠాయ రాజగహా నిక్ఖమిత్వా అల్లవత్థో అల్లకేసో పఞ్జలికో పుథుదిసా నమస్సామి – పురత్థిమం దిసం దక్ఖిణం దిసం పచ్ఛిమం దిసం ఉత్తరం దిసం హేట్ఠిమం దిసం ఉపరిమం దిస"న్తి.

ఛ దిసా

౨౪౪. "న ఖో, గహపతిపుత్త, అరియస్స వినయే ఏవం ఛ దిసా [ఛద్దిసా (సీ. పీ.)] నమస్సితబ్బా"తి. "యథా కథం పన, భన్తే, అరియస్స వినయే ఛ దిసా [ఛద్దిసా (సీ. పీ.)] నమస్సితబ్బా? సాధు మే, భన్తే, భగవా తథా ధమ్మం దేసేతు, యథా అరియస్స వినయే ఛ దిసా [ఛద్దిసా (సీ. పీ.)] నమస్సితబ్బా"తి.

"తేన హి, గహపతిపుత్త సుణోహి సాధుకం మనసికరోహి భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో సిఙ్గాలకో గహపతిపుత్తో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

"యతో ఖో, గహపతిపుత్త, అరియసావకస్స చత్తారో కమ్మకిలేసా పహీనా హోన్తి, చతూహి చ ఠానేహి పాపకమ్మం న కరోతి, ఛ చ భోగానం అపాయముఖాని న సేవతి, సో ఏవం చుద్దస పాపకాపగతో ఛద్దిసాపటిచ్ఛాదీ [పటిచ్ఛాదీ హోతి (స్యా.)] ఉభోలోకవిజయాయ పటిపన్నో హోతి. తస్స అయఞ్చేవ లోకో ఆరద్ధో హోతి పరో చ లోకో. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి.

చత్తారోకమ్మకిలేసా

౨౪౫. "కతమస్స చత్తారో కమ్మకిలేసా పహీనా హోన్తి? పాణాతిపాతో ఖో, గహపతిపుత్త, కమ్మకిలేసో, అదిన్నాదానం కమ్మకిలేసో, కామేసుమిచ్ఛాచారో కమ్మకిలేసో, ముసావాదో కమ్మకిలేసో. ఇమస్స చత్తారో కమ్మకిలేసా పహీనా హోన్తీ"తి. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన [ఇదం వత్వా (సీ. పీ.) ఏవమీదిసేసు ఠానేసు] సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“పాణాతిపాతో అదిన్నాదానం, ముసావాదో చ వుచ్చతి;
పరదారగమనఞ్చేవ, నప్పసంసన్తి పణ్డితా”తి.

చతుట్ఠానం

౨౪౬. “కతమేహి చతూహి ఠానేహి పాపకమ్మం న కరోతి? ఛన్దాగతిం గచ్ఛన్తో పాపకమ్మం కరోతి, దోసాగతిం గచ్ఛన్తో పాపకమ్మం కరోతి, మోహాగతిం గచ్ఛన్తో పాపకమ్మం కరోతి, భయాగతిం గచ్ఛన్తో పాపకమ్మం కరోతి. యతో ఖో, గహపతిపుత్త, అరియసావకో నేవ ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, న దోసాగతిం గచ్ఛతి, న మోహాగతిం గచ్ఛతి, న భయాగతిం గచ్ఛతి; ఇమేహి చతూహి ఠానేహి పాపకమ్మం న కరోతీ”తి. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“ఛన్దా దోసా భయా మోహా, యో ధమ్మం అతివత్తతి;
నిహీయతి యసో తస్స [తస్స యేసో (బహూసు, వినయేపి)], కాళపక్ఖేవ చన్దిమా.

“ఛన్దా దోసా భయా మోహా, యో ధమ్మం నాతివత్తతి;
ఆపూరతి యసో తస్స [తస్స యేసో (బహూసు, వినయేపి)], సుక్కపక్ఖేవ [జుణ్హపక్ఖేవ (క.)] చన్దిమా”తి.

ఛ అపాయముఖాని

౨౪౭. “కతమాని ఛ భోగానం అపాయముఖాని న సేవతి? సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానానుయోగో ఖో, గహపతిపుత్త, భోగానం అపాయముఖం, వికాలవిసిఖాచరియానుయోగో భోగానం అపాయముఖం, సమజ్జాభిచరణం భోగానం అపాయముఖం, జూతప్పమాదట్ఠానానుయోగో భోగానం అపాయముఖం, పాపమిత్తానుయోగో భోగానం అపాయముఖం, ఆలస్యానుయోగో [ఆలసానుయోగో (సీ. స్యా. పీ.)] భోగానం అపాయముఖం.

సురామేరయస్స ఛ ఆదీనవా

౨౪౮. “ఛ ఖోమే, గహపతిపుత్త, ఆదీనవా సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానానుయోగే. సన్దిట్ఠికా ధనజాని [ధనజ్జాని (సీ. పీ.)], కలహప్పవడ్ఢనీ, రోగానం ఆయతనం, అకిత్తిసఞ్జననీ, కోపీననిదంసనీ , పఞ్ఞాయ దుబ్బలికరణీత్వేవ ఛట్ఠం పదం భవతి. ఇమే ఖో, గహపతిపుత్త, ఛ ఆదీనవా సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానానుయోగే.

వికాలచరియాయ ఛ ఆదీనవా

౨౪౯. “ఛ ఖోమే, గహపతిపుత్త, ఆదీనవా వికాలవిసిఖాచరియానుయోగే. అత్తాపిస్స అగుత్తో అరక్ఖితో హోతి, పుత్తదారోపిస్స అగుత్తో అరక్ఖితో హోతి, సాపతేయ్యంపిస్స అగుత్తం అరక్ఖితం హోతి, సఙ్కియో చ హోతి పాపకేసు ఠానేసు [తేసు తేసు ఠానేసు (స్యా.)], అభూతవచనఞ్చ తస్మిం రూహతి, బహూనఞ్చ దుక్ఖధమ్మానం పురక్ఖతో హోతి. ఇమే ఖో, గహపతిపుత్త, ఛ ఆదీనవా వికాలవిసిఖాచరియానుయోగే.

సమజ్జాభిచరణస్స ఛ ఆదీనవా

౨౫౦. “ఛ ఖోమే, గహపతిపుత్త, ఆదీనవా సమజ్జాభిచరణే. క్వ [కువం (క. సీ. పీ.)] నచ్చం, క్వ గీతం, క్వ వాదితం, క్వ అక్ఖానం, క్వ పాణిస్సరం, క్వ కుమ్భథునన్తి. ఇమే ఖో, గహపతిపుత్త, ఛ ఆదీనవా సమజ్జాభిచరణే.

జూతప్పమాదస్స ఛ ఆదీనవా

౨౫౧. “ఛ ఖోమే, గహపతిపుత్త, ఆదీనవా జూతప్పమాదట్ఠానానుయోగే. జయం వేరం పసవతి, జినో విత్తమనుసోచతి, సన్దిట్ఠికా ధనజాని, సభాగతస్స [సభాయే తస్స (క.)] వచనం న రూహతి, మిత్తామచ్చానం పరిభూతో హోతి, ఆవాహవివాహకానం అపత్థితో హోతి – ‘అక్ఖధుత్తో అయం పురిసపుగ్గలో నాలం దారభరణాయా’తి. ఇమే ఖో, గహపతిపుత్త, ఛ ఆదీనవా జూతప్పమాదట్ఠానానుయోగే.

పాపమిత్తతాయ ఛ ఆదీనవా

౨౫౨. “ఛ ఖోమే, గహపతిపుత్త, ఆదీనవా పాపమిత్తానుయోగే. యే ధుత్తా, యే సోణ్డా, యే పిపాసా, యే నేకతికా, యే వఞ్చనికా, యే సాహసికా. త్యాస్స మిత్తా హోన్తి తే సహాయా. ఇమే ఖో, గహపతిపుత్త, ఛ ఆదీనవా పాపమిత్తానుయోగే.

ఆలస్యస్స ఛ ఆదీనవా

౨౫౩. “ఛ ఖోమే, గహపతిపుత్త, ఆదీనవా ఆలస్యానుయోగే. అతిసీతన్తి కమ్మం న కరోతి, అతిఉణ్హన్తి కమ్మం న కరోతి, అతిసాయన్తి కమ్మం న కరోతి, అతిపాతోతి కమ్మం న కరోతి, అతిఛాతోస్మీతి కమ్మం న కరోతి, అతిధాతోస్మీతి కమ్మం న కరోతి. తస్స ఏవం కిచ్చాపదేసబహులస్స విహరతో అనుప్పన్నా చేవ భోగా నుప్పజ్జన్తి, ఉప్పన్నా చ భోగా పరిక్ఖయం గచ్ఛన్తి. ఇమే ఖో, గహపతిపుత్త, ఛ ఆదీనవా ఆలస్యానుయోగే”తి. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“హోతి పానసఖా నామ,
హోతి సమ్మియసమ్మియో;
యో చ అత్థేసు జాతేసు,
సహాయో హోతి సో సఖా.

“ఉస్సూరసేయ్యా పరదారసేవనా,
వేరప్పసవో [వేరప్పసఙ్గో (సీ. స్యా. పీ.)] చ అనత్థతా చ;
పాపా చ మిత్తా సుకదరియతా చ,
ఏతే ఛ ఠానా పురిసం ధంసయన్తి.

“పాపమిత్తో పాపసఖో,
పాపఆచారగోచరో;

అస్మా లోకా పరమ్హా చ,
ఉభయా ధంసతే నరో.

“అక్ఖిత్థియో వారుణీ నచ్చగీతం,
దివా సోప్పం పారిచరియా అకాలే;
పాపా చ మిత్తా సుకదరియతా చ,
ఏతే ఛ ఠానా పురిసం ధంసయన్తి.

“అక్ఖేహి దిబ్బన్తి సురం పివన్తి,
యన్తిత్థియో పాణసమా పరేసం;
నిహీనసేవీ న చ వుద్ధసేవీ [వుద్ధిసేవీ (స్యా.), బుద్ధసేవీ (క.)],
నిహీయతే కాళపక్ఖేవ చన్దో.

“యో వారుణీ అద్ధనో అకిఞ్చనో,
పిపాసో పివం పపాగతో [పిపాసోసి అత్థపాగతో (స్యా.), పిపాసోపి సమప్పపాగతో (క.)];
ఉదకమివ ఇణం విగాహతి,
అకులం [ఆకులం (స్యా. క.)] కాహితి ఖిప్పమత్తనో.

“న దివా సోప్పసీలేన, రత్తిముట్ఠానదేస్సినా [రత్తినుట్ఠానదస్సినా (సీ. పీ.), రత్తినుట్ఠానసీలినా (?)];
నిచ్చం మత్తేన సోణ్డేన, సక్కా ఆవసితుం ఘరం.

“అతిసీతం అతిఉణ్హం, అతిసాయమిదం అహు;
ఇతి విస్సట్ఠకమ్మన్తే, అత్థా అచ్చేన్తి మాణవే.

“యోధ సీతఞ్చ ఉణ్హఞ్చ, తిణా భియ్యో న మఞ్ఞతి;
కరం పురిసకిచ్చాని, సో సుఖం [సుఖా (సబ్బత్థ) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] న విహాయతీ”తి.

మిత్తపతిరూపకా

౨౫౪. “చత్తారోమే, గహపతిపుత్త, అమిత్తా మిత్తపతిరూపకా వేదితబ్బా. అఞ్ఞదత్థుహరో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో, వచీపరమో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో, అనుప్పియభాణీ అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో, అపాయసహాయో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో.

౨౫౫. “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అఞ్ఞదత్థుహరో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో.

“అఞ్ఞదత్థుహరో హోతి, అప్పేన బహుమిచ్ఛతి ;
భయస్స కిచ్చం కరోతి, సేవతి అత్థకారణా.

“ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, చతూహి ఠానేహి అఞ్ఞదత్థుహరో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో.

౨౫౬. “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి వచీపరమో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో. అతీతేన పటిసన్థరతి [పటిసన్ధరతి (క.)], అనాగతేన పటిసన్థరతి, నిరత్థకేన సఙ్గణ్హాతి, పచ్చుప్పన్నేసు కిచ్చేసు బ్యసనం దస్సేతి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, చతూహి ఠానేహి వచీపరమో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో.

౨౫౭. “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అనుప్పియభాణీ అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో. పాపకంపిస్స [పాపకమ్మంపిస్స (స్యా.)] అనుజానాతి, కల్యాణంపిస్స అనుజానాతి, సమ్ముఖాస్స వణ్ణం భాసతి, పరమ్ముఖాస్స అవణ్ణం భాసతి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, చతూహి ఠానేహి అనుప్పియభాణీ అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో.

౨౫౮. “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అపాయసహాయో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో . సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానానుయోగే సహాయో హోతి, వికాల విసిఖా చరియానుయోగే సహాయో హోతి, సమజ్జాభిచరణే సహాయో హోతి, జూతప్పమాదట్ఠానానుయోగే సహాయో హోతి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, చతూహి ఠానేహి అపాయసహాయో అమిత్తో మిత్తపతిరూపకో వేదితబ్బో”తి.

౨౫౯. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“అఞ్ఞదత్థుహరో మిత్తో, యో చ మిత్తో వచీపరో [వచీపరమో (స్యా.)];
అనుప్పియఞ్చ యో ఆహ, అపాయేసు చ యో సఖా.

ఏతే అమిత్తే చత్తారో, ఇతి విఞ్ఞాయ పణ్డితో;
ఆరకా పరివజ్జేయ్య, మగ్గం పటిభయం యథా”తి.

సుహదమిత్తో

౨౬౦. “చత్తారోమే , గహపతిపుత్త, మిత్తా సుహదా వేదితబ్బా. ఉపకారో [ఉపకారకో (స్యా.)] మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో, సమానసుఖదుక్ఖో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో, అత్థక్ఖాయీ మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో, అనుకమ్పకో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో.

౨౬౧. “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి ఉపకారో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో. పమత్తం రక్ఖతి, పమత్తస్స సాపతేయ్యం రక్ఖతి, భీతస్స సరణం హోతి, ఉప్పన్నేసు కిచ్చకరణీయేసు తద్దిగుణం భోగం అనుప్పదేతి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, చతూహి ఠానేహి ఉపకారో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో.

౨౬౨. “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి సమానసుఖదుక్ఖో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో. గుయ్హమస్స ఆచిక్ఖతి, గుయ్హమస్స పరిగూహతి, ఆపదాసు న విజహతి, జీవితంపిస్స అత్థాయ పరిచ్చత్తం హోతి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, చతూహి ఠానేహి సమానసుఖదుక్ఖో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో.

२६३. “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అత్థక్ఖాయీ మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో. పాపా నివారేతి, కల్యాణే నివేసేతి, అస్సుతం సావేతి, సగ్గస్స మగ్గం ఆచిక్ఖతి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, చతూహి ఠానేహి అత్థక్ఖాయీ మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో.

२६४. “చతూహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అనుకమ్పకో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో. అభవేనస్స న నన్దతి, భవేనస్స నన్దతి, అవణ్ణం భణమానం నివారేతి, వణ్ణం భణమానం పసంసతి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, చతూహి ఠానేహి అనుకమ్పకో మిత్తో సుహదో వేదితబ్బో”తి.

२६५. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“ఉపకారో చ యో మిత్తో, సుఖే దుక్ఖే [సుఖదుక్ఖో (స్యా. క.)] చ యో సఖా [యో చ మిత్తో సుఖే దుక్ఖే (సీ. పీ.)];
అత్థక్ఖాయీ చ యో మిత్తో, యో చ మిత్తానుకమ్పకో.

“ఏతేపి మిత్తే చత్తారో, ఇతి విఞ్ఞాయ పణ్డితో;
సక్కచ్చం పయిరుపాసేయ్య, మాతా పుత్తం వ ఓరసం;
పణ్డితో సీలసమ్పన్నో, జలం అగ్గీవ భాసతి.

“భోగే సంహరమానస్స, భమరస్సేవ ఇరీయతో;
భోగా సన్నిచయం యన్తి, వమ్మికోవుపచీయతి.

“ఏవం భోగే సమాహత్వా [సమాహరిత్వా (స్యా.)], అలమత్తో కులే గిహీ;
చతుధా విభజే భోగే, స వే మిత్తాని గన్థతి.

“ఏకేన భోగే భుఞ్జేయ్య, ద్వీహి కమ్మం పయోజయే;
చతుత్థఞ్చ నిధాపేయ్య, ఆపదాసు భవిస్సతీ”తి.

ఛద్దిసాపటిచ్ఛాదనకణ్డం

२६६. “కథఞ్చ, గహపతిపుత్త, అరియసావకో ఛద్దిసాపటిచ్ఛాదీ హోతి? ఛ ఇమా, గహపతిపుత్త, దిసా వేదితబ్బా. పురత్థిమా దిసా మాతాపితరో వేదితబ్బా, దక్ఖిణా దిసా ఆచరియా వేదితబ్బా, పచ్ఛిమా దిసా పుత్తదారా వేదితబ్బా, ఉత్తరా దిసా మిత్తామచ్చా వేదితబ్బా, హేట్ఠిమా దిసా దాసకమ్మకరా వేదితబ్బా, ఉపరిమా దిసా సమణబ్రాహ్మణా వేదితబ్బా.

२६७. “పఞ్చహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి పుత్తేన పురత్థిమా దిసా మాతాపితరో పచ్చుపట్ఠాతబ్బా – భతో నే [నేసం (బహూసు)] భరిస్సామి, కిచ్చం నేసం కరిస్సామి, కులవంసం ఠపేస్సామి, దాయజ్జం పటిపజ్జామి, అథ వా పన పేతానం కాలఙ్కతానం దక్ఖిణం అనుప్పదస్సామీతి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి పుత్తేన పురత్థిమా దిసా మాతాపితరో పచ్చుపట్ఠితా పఞ్చహి ఠానేహి పుత్తం అనుకమ్పన్తి. పాపా నివారేన్తి, కల్యాణే నివేసేన్తి, సిప్పం సిక్ఖాపేన్తి,

పతిరూపేన దారేన సంయోజేన్తి, సమయే దాయజ్జం నియ్యాదేన్తి [నియ్యాతేన్తి (క. సీ.)]. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి పుత్తేన పురత్థిమా దిసా మాతాపితరో పచ్చుపట్ఠితా ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి పుత్తం అనుకమ్పన్తి. ఏవమస్స ఏసా పురత్థిమా దిసా పటిచ్ఛన్నా హోతి ఖేమా అప్పటిభయా.

౨౬౮. "పఞ్చహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అన్తేవాసినా దక్ఖిణా దిసా ఆచరియా పచ్చుపట్ఠాతబ్బా – ఉట్ఠానేన ఉపట్ఠానేన సుస్సూసాయ పారిచరియాయ సక్కచ్చం సిప్పపటిగ్గహణేన [సిప్పం పటిగ్గహణేన (స్యా.), సిప్పఉగ్గహణేన (క.)]. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి అన్తేవాసినా దక్ఖిణా దిసా ఆచరియా పచ్చుపట్ఠితా పఞ్చహి ఠానేహి అన్తేవాసిం అనుకమ్పన్తి – సువినీతం వినేన్తి, సుగ్గహితం గాహాపేన్తి, సబ్బసిప్పస్సుతం సమక్ఖాయినో భవన్తి, మిత్తామచ్చేసు పటియాదేన్తి [పటివేదేన్తి (స్యా.)], దిసాసు పరిత్తాణం కరోన్తి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి అన్తేవాసినా దక్ఖిణా దిసా ఆచరియా పచ్చుపట్ఠితా ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి అన్తేవాసిం అనుకమ్పన్తి. ఏవమస్స ఏసా దక్ఖిణా దిసా పటిచ్ఛన్నా హోతి ఖేమా అప్పటిభయా.

౨౬౯. "పఞ్చహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి సామికేన పచ్ఛిమా దిసా భరియా పచ్చుపట్ఠాతబ్బా – సమ్మాననాయ అనవమాననాయ [అవిమాననాయ (స్యా. పీ.)] అనతిచరియాయ ఇస్సరియవోస్సగ్గేన అలఙ్కారానుప్పదానేన. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి సామికేన పచ్ఛిమా దిసా భరియా పచ్చుపట్ఠితా పఞ్చహి ఠానేహి సామికం అనుకమ్పతి – సుసంవిహితకమ్మన్తా చ హోతి, సఙ్గహితపరిజనా [సుసఙ్గహితపరిజనా (సీ. స్యా. పీ.)] చ, అనతిచారినీ చ, సమ్భతఞ్చ అనురక్ఖతి, దక్ఖా చ హోతి అనలసా సబ్బకిచ్చేసు. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి సామికేన పచ్ఛిమా దిసా భరియా పచ్చుపట్ఠితా ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి సామికం అనుకమ్పతి. ఏవమస్స ఏసా పచ్ఛిమా దిసా పటిచ్ఛన్నా హోతి ఖేమా అప్పటిభయా.

౨౭౦. "పఞ్చహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి కులపుత్తేన ఉత్తరా దిసా మిత్తామచ్చా పచ్చుపట్ఠాతబ్బా – దానేన పేయ్యవజ్జేన [పియవజ్జేన (స్యా. క.)] అత్థచరియాయ సమానత్తతాయ అవిసంవాదనతాయ. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి కులపుత్తేన ఉత్తరా దిసా మిత్తామచ్చా పచ్చుపట్ఠితా పఞ్చహి ఠానేహి కులపుత్తం అనుకమ్పన్తి – పమత్తం రక్ఖన్తి, పమత్తస్స సాపతేయ్యం రక్ఖన్తి, భీతస్స సరణం హోన్తి, ఆపదాసు న విజహన్తి, అపరపజా చస్స పటిపూజేన్తి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి కులపుత్తేన ఉత్తరా దిసా మిత్తామచ్చా పచ్చుపట్ఠితా ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి కులపుత్తం అనుకమ్పన్తి. ఏవమస్స ఏసా ఉత్తరా దిసా పటిచ్ఛన్నా హోతి ఖేమా అప్పటిభయా.

౨౭౧. "పఞ్చహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి అయ్యిరకేన [అయిరకేన (సీ. స్యా. పీ.)] హేట్ఠిమా దిసా దాసకమ్మకరా పచ్చుపట్ఠాతబ్బా – యథాబలం కమ్మన్తసంవిధానేన భత్తవేతనానుప్పదానేన గిలానుపట్ఠానేన అచ్ఛరియానం రసానం సంవిభాగేన సమయే వోస్సగ్గేన. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి అయ్యిరకేన హేట్ఠిమా దిసా దాసకమ్మకరా పచ్చుపట్ఠితా పఞ్చహి ఠానేహి అయ్యిరకం అనుకమ్పన్తి – పుబ్బుట్ఠాయినో చ హోన్తి, పచ్ఛా నిపాతినో చ, దిన్నాదాయినో చ, సుకతకమ్మకరా చ, కిత్తివణ్ణహరా చ. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి అయ్యిరకేన హేట్ఠిమా దిసా దాసకమ్మకరా పచ్చుపట్ఠితా ఇమేహి పఞ్చహి ఠానేహి అయ్యిరకం అనుకమ్పన్తి. ఏవమస్స ఏసా హేట్ఠిమా దిసా పటిచ్ఛన్నా హోతి ఖేమా అప్పటిభయా.

౨౭౨. "పఞ్చహి ఖో, గహపతిపుత్త, ఠానేహి కులపుత్తేన ఉపరిమా దిసా సమణబ్రాహ్మణా పచ్చుపట్ఠాతబ్బా – మేత్తేన కాయకమ్మేన మేత్తేన వచీకమ్మేన మేత్తేన మనోకమ్మేన అనావటద్వారతాయ ఆమిసానుప్పదానేన. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి కులపుత్తేన ఉపరిమా దిసా సమణబ్రాహ్మణా పచ్చుపట్ఠితా ఛహి ఠానేహి కులపుత్తం అనుకమ్పన్తి – పాపా నివారేన్తి, కల్యాణే నివేసేన్తి, కల్యాణేన మనసా అనుకమ్పన్తి, అస్సుతం సావేన్తి, సుతం పరియోదాపేన్తి, సగ్గస్స మగ్గం ఆచిక్ఖన్తి. ఇమేహి ఖో, గహపతిపుత్త, పఞ్చహి ఠానేహి కులపుత్తేన ఉపరిమా దిసా సమణబ్రాహ్మణా పచ్చుపట్ఠితా ఇమేహి ఛహి ఠానేహి కులపుత్తం అనుకమ్పన్తి. ఏవమస్స ఏసా ఉపరిమా దిసా పటిచ్ఛన్నా హోతి ఖేమా అప్పటిభయా"తి.

౨౭౩. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

"మాతాపితా దిసా పుబ్బా, ఆచరియా దక్ఖిణా దిసా;
పుత్తదారా దిసా పచ్ఛా, మిత్తామచ్చా చ ఉత్తరా.

"దాసకమ్మకరా హేట్ఠా, ఉద్ధం సమణబ్రాహ్మణా;
ఏతా దిసా నమస్సేయ్య, అలమత్తో కులే గిహీ.

"పణ్డితో సీలసమ్పన్నో, సణ్హో చ పటిభానవా;
నివాతవుత్తి అత్థద్ధో, తాదిసో లభతే యసం.

"ఉట్ఠానకో అనలసో, ఆపదాసు న వేధతి;
అచ్ఛిన్నవుత్తి మేధావీ, తాదిసో లభతే యసం.

"సఙ్గాహకో మిత్తకరో, వదఞ్ఞూ వీతమచ్ఛరో;
నేతా వినేతా అనునేతా, తాదిసో లభతే యసం.

"దానఞ్చ పేయ్యవజ్జఞ్చ, అత్థచరియా చ యా ఇధ;
సమానత్తతా చ ధమ్మేసు, తత్థ తత్థ యథారహం;
ఏతే ఖో సఙ్గహా లోకే, రథస్సాణీవ యాయతో.

"ఏతే చ సఙ్గహా నాస్సు, న మాతా పుత్తకారణా;
లభేథ మానం పూజం వా, పితా వా పుత్తకారణా.

"యస్మా చ సఙ్గహా [సఙ్గహే (క.) అట్ఠకథాయం ఇచ్ఛితపాఠో] ఏతే, సమ్మపేక్ఖన్తి [సమవేక్ఖన్తి (సీ. పీ. క.)] పణ్డితా;
తస్మా మహత్తం పప్పోన్తి, పాసంసా చ భవన్తి తే"తి.

૨૪૪. ఏవం వుత్తే, సిఙ్గాలకో గహపతిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అభిక్కన్తం, భన్తే! అభిక్కన్తం, భన్తే! సేయ్యథాపి, భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి. ఏవమేవం భగవతా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసంఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భగవా ధారేతు, అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి.

సిఙ్గాలసుత్తం [సిఙ్గాలోవాదసుత్తన్తం (పీ.)] నిట్ఠితం అట్ఠమం.

౯. ఆటానాటియసుత్తం

పఠమభాణవారో

౨౭౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. అథ ఖో చత్తారో మహారాజా [మహారాజానో (క.)] మహతియా చ యక్ఖసేనాయ మహతియా చ గన్ధబ్బసేనాయ మహతియా చ కుమ్భణ్డసేనాయ మహతియా చ నాగసేనాయ చతుద్దిసం రక్ఖం ఠపేత్వా చతుద్దిసం గుమ్బం ఠపేత్వా చతుద్దిసం ఓవరణం ఠపేత్వా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం గిజ్ఝకూటం పబ్బతం ఓభాసేత్వా [గిజ్ఝకూటం ఓభాసేత్వా (సీ. స్యా. పీ.)] యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. తేపి ఖో యక్ఖా అప్పేకచ్చే భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే నామగోత్తం సావేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు, అప్పేకచ్చే తుణ్హీభూతా ఏకమన్తం నిసీదింసు.

౨౭౬. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వేస్సవణో మహారాజా భగవన్తం ఏతదవోచ – "సన్తి హి, భన్తే, ఉళారా యక్ఖా భగవతో అప్పసన్నా. సన్తి హి, భన్తే, ఉళారా యక్ఖా భగవతో పసన్నా. సన్తి హి , భన్తే, మజ్ఝిమా యక్ఖా భగవతో అప్పసన్నా. సన్తి హి, భన్తే, మజ్ఝిమా యక్ఖా భగవతో పసన్నా. సన్తి హి, భన్తే, నీచా యక్ఖా భగవతో అప్పసన్నా. సన్తి హి, భన్తే, నీచా యక్ఖా భగవతో పసన్నా. యేభుయ్యేన ఖో పన, భన్తే, యక్ఖా అప్పసన్నాయేవ భగవతో. తం కిస్స హేతు? భగవా హి, భన్తే, పాణాతిపాతా వేరమణియా ధమ్మం దేసేతి, అదిన్నాదానా వేరమణియా ధమ్మం దేసేతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణియా ధమ్మం దేసేతి, ముసావాదా వేరమణియా ధమ్మం దేసేతి, సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా వేరమణియా ధమ్మం దేసేతి. యేభుయ్యేన ఖో పన, భన్తే, యక్ఖా అప్పటివిరతాయేవ పాణాతిపాతా, అప్పటివిరతా అదిన్నాదానా, అప్పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా, అప్పటివిరతా ముసావాదా, అప్పటివిరతా సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా . తేసం తం హోతి అప్పియం అమనాపం. సన్తి హి, భన్తే, భగవతో సావకా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి అప్పసద్దాని అప్పనిగ్ఘోసాని విజనవాతాని మనుస్సరాహస్సేయ్యకాని [మనుస్సరాహసేయ్యకాని (సీ. స్యా. పీ.)] పటిసల్లానసారుప్పాని. తత్థ సన్తి ఉళారా యక్ఖా నివాసినో, యే ఇమస్మిం భగవతో పావచనే అప్పసన్నా. తేసం పసాదాయ ఉగ్గణ్హాతు, భన్తే, భగవా ఆటానాటియం రక్ఖం భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయా"తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన.

అథ ఖో వేస్సవణో మహారాజా భగవతో అధివాసనం విదిత్వా తాయం వేలాయం ఇమం ఆటానాటియం రక్ఖం అభాసి –

౨౭౭. "విపస్సిస్స చ [ఇమే చకారా పోరాణపోత్థకేసు నత్థి] నమత్థు, చక్ఖుమన్తస్స సిరీమతో.

సిఖిస్సపి చ [ఇమే చకారా పోరాణపోత్థకేసు నత్థి] నమత్థు, సబ్బభూతానుకమ్పినో.

"వేస్సభుస్స చ [ఇమే చకారా పోరాణపోత్థకేసు నత్థి] నమత్థు, న్హాతకస్స తపస్సినో;
నమత్థు కకుసన్ధస్స, మారసేనాపమద్దినో.

“కోణాగమనస్స నమత్థు, బ్రాహ్మణస్స వుసీమతో;
కస్సపస్స చ [ఇమే చకారా పోరాణపోత్థకేసు నత్థి] నమత్థు, విప్పముత్తస్స సబ్బధి.

“అఙ్గీరసస్స నమత్థు, సక్యపుత్తస్స సిరీమతో;
యో ఇమం ధమ్మం దేసేసి [ధమ్మమదేసేసి (సీ. స్యా. పీ.), ధమ్మం దేసేతి (?)], సబ్బదుక్ఖాపనూదనం.

“యే చాపి నిబ్బుతా లోకే, యథాభూతం విపస్సిసుం;
తే జనా అపిసుణాథ [అపిసుణా (సీ. స్యా. పీ.)], మహన్తా వీతసారదా.

“హితం దేవమనుస్సానం, యం నమస్సన్తి గోతమం;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, మహన్తం వీతసారదం.

౨౭౮. “యతో ఉగ్గచ్ఛతి సూరియో [సురియో (సీ. స్యా. పీ.)], ఆదిచ్చో మణ్డలీ మహా.

యస్స చుగ్గచ్ఛమానస్స, సంవరీపి నిరుజ్ఝతి;
యస్స చుగ్గతే సూరియే, ‘దివసో’తి పవుచ్చతి.

“రహదోపి తత్థ గమ్భీరో, సముద్దో సరితోదకో;
ఏవం తం తత్థ జానన్తి, ‘సముద్దో సరితోదకో’.

“ఇతో ‘సా పురిమా దిసా’, ఇతి నం ఆచిక్ఖతీ జనో;
యం దిసం అభిపాలేతి, మహారాజా యసస్సి సో.

“గన్ధబ్బానం అధిపతి [ఆధిపతి (సీ. స్యా. పీ.) ఏవముపరిపి], ‘ధతరట్ఠో’తి నామసో;
రమతీ నచ్చగీతేహి, గన్ధబ్బేహి పురక్ఖతో.

“పుత్తాపి తస్స బహవో, ఏకనామాతి మే సుతం;
అసీతి దస ఏకో చ, ఇన్దనామా మహబ్బలా.

తే చాపి బుద్ధం దిస్వాన, బుద్ధం ఆదిచ్చబన్ధునం;
దూరతోవ నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

“నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
కుసలేన సమేక్ఖసి, అమనుస్సాపి తం వన్దన్తి;
సుతం నేతం అభిణ్హసో, తస్మా ఏవం వదేమసే.

“‘జినం వన్దథ గోతమం, జినం వన్దామ గోతమం;

విజ్జాచరణసమ్పన్నం, బుద్ధం వన్దామ గోతమం’.

౨౬౯. “యేన పేతా పవుచ్చన్తి, పిసుణా పిట్ఠిమంసికా.

పాణాతిపాతినో లుద్దా [లుద్ధా (పీ. క.)], చోరా నేకతికా జనా.

“ఇతో ‘సా దక్ఖిణా దిసా’, ఇతి నం ఆచిక్ఖతీ జనో;
యం దిసం అభిపాలేతి, మహారాజా యసస్సి సో.

“కుమ్భణ్డానం అధిపతి, ‘విరూళ్హో’ ఇతి నామసో;
రమతీ నచ్చగీతేహి, కుమ్భణ్డేహి పురక్ఖతో.

“పుత్తాపి తస్స బహవో, ఏకనామాతి మే సుతం;
అసీతి దస ఏకో చ, ఇన్దనామా మహబ్బలా.

తే చాపి బుద్ధం దిస్వాన, బుద్ధం ఆదిచ్చబన్ధునం;
దూరతోవ నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

“నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
కుసలేన సమేక్ఖసి, అమనుస్సాపి తం వన్దన్తి;
సుతం నేతం అభిణ్హసో, తస్మా ఏవం వదేమసే.

“‘జినం వన్దథ గోతమం, జినం వన్దామ గోతమం;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, బుద్ధం వన్దామ గోతమం’.

౨౭౦. “యత్థ చోగ్గచ్ఛతి సూరియో, ఆదిచ్చో మణ్డలీ మహా.

యస్స చోగ్గచ్ఛమానస్స, దివసోపి నిరుజ్ఝతి;
యస్స చోగ్గతే సూరియే, ‘సంవరీ’తి పవుచ్చతి.

“రహదోపి తత్థ గమ్భీరో, సముద్దో సరితోదకో;
ఏవం తం తత్థ జానన్తి, ‘సముద్దో సరితోదకో’.

“ఇతో ‘సా పచ్ఛిమా దిసా’, ఇతి నం ఆచిక్ఖతీ జనో;
యం దిసం అభిపాలేతి, మహారాజా యసస్సి సో.

“నాగానఞ్చ అధిపతి, ‘విరూపక్ఖో’తి నామసో;
రమతీ నచ్చగీతేహి, నాగేహేవ పురక్ఖతో.

“పుత్తాపి తస్స బహవో, ఏకనామాతి మే సుతం;
అసీతి దస ఏకో చ, ఇన్దనామా మహబ్బలా.

తే చాపి బుద్ధం దిస్వాన, బుద్ధం ఆదిచ్చబన్ధునం;
దూరతోవ నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

“నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
కుసలేన సమేక్ఖసి, అమనుస్సాపి తం వన్దన్తి;
సుతం నేతం అభిణ్హసో, తస్మా ఏవం వదేమసే.

“‘జినం వన్దథ గోతమం, జినం వన్దామ గోతమం;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, బుద్ధం వన్దామ గోతమం’.

౨౮౧. “యేన ఉత్తరకురువ్హో [ఉత్తరకురూ రమ్మా (సీ. స్యా. పీ.)], మహానేరు సుదస్సనో.

మనుస్సా తత్థ జాయన్తి, అమమా అపరిగ్గహా.

“న తే బీజం పవపన్తి, నపి నీయన్తి నఙ్గలా;
అకట్ఠపాకిమం సాలిం, పరిభుఞ్జన్తి మానుసా.

“అకణం అథుసం సుద్ధం, సుగన్ధం తణ్డులప్ఫలం;
తుణ్డికీరే పచిత్వాన, తతో భుఞ్జన్తి భోజనం.

“గావిం ఏకఖురం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం;
పసుం ఏకఖురం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం.

“ఇత్థిం వా వాహనం [ఇత్థీ-వాహనం (సీ. పీ.), ఇత్థీం వాహనం (స్యా.)] కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం;
పురిసం వాహనం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం.

“కుమారిం వాహనం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం;
కుమారం వాహనం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం.

“తే యానే అభిరుహిత్వా,
సబ్బా దిసా అనుపరియాయన్తి [అనుపరియన్తి (స్యా.)];
పచారా తస్స రాజినో.

“హత్థియానం అస్సయానం, దిబ్బం యానం ఉపట్ఠితం;
పాసాదా సివికా చేవ, మహారాజస్స యసస్సినో.

“తస్స చ నగరా అహు,
అన్తలిక్ఖే సుమాపితా;
ఆటానాటా కుసినాటా పరకుసినాటా,
నాటసురియా [నాటపురియా (సీ. పీ.), నాటపరియా (స్యా.)] పరకుసిటనాటా.

“ఉత్తరేన కసివన్తో [కపివన్తో (సీ. స్యా. పీ)],
జనోఘమపరేన చ;
నవనవుతియో అమ్బరఅమ్బరవతియో,
ఆళకమన్దా నామ రాజధానీ.

“కువేరస్స ఖో పన, మారిస, మహారాజస్స విసాణా నామ రాజధానీ;
తస్మా కువేరో మహారాజా, ‘వేస్సవణో’తి పవుచ్చతి.

“పచ్చేసన్తో పకాసేన్తి, తతోలా తత్తలా తతోతలా;
ఓజసి తేజసి తతోజసీ, సూరో రాజా అరిట్ఠో నేమి.

“రహదోపి తత్థ ధరణీ నామ, యతో మేఘా పవస్సన్తి;
వస్సా యతో పతాయన్తి, సభాపి తత్థ సాలవతీ [భగలవతీ (సీ. స్యా. పీ.)] నామ.

“యత్థ యక్ఖా పయిరుపాసన్తి, తత్థ నిచ్చఫలా రుక్ఖా;
నానా దిజగణా యుతా, మయూరకోఞ్చాభిరుదా;
కోకిలాదీహి వగ్గుహి.

“జీవఞ్జీవకసద్దేత్థ, అథో ఓట్ఠవచిత్తకా;
కుక్కుటకా [కుకుత్థకా (సీ. పీ.)] కుళీరకా, వనే పోక్ఖరసాతకా.

“సుకసాళికసద్దేత్థ, దణ్డమాణవకాని చ;
సోభతి సబ్బకాలం సా, కువేరనళినీ సదా.

“ఇతో ‘సా ఉత్తరా దిసా’, ఇతి నం ఆచిక్ఖతీ జనో;
యం దిసం అభిపాలేతి, మహారాజా యసస్సి సో.

“యక్ఖానఞ్చ అధిపతి, ‘కువేరో’ ఇతి నామసో;
రమతీ నచ్చగీతేహి, యక్ఖేహేవ పురక్ఖతో.

“పుత్తాపి తస్స బహవో, ఏకనామాతి మే సుతం;
అసీతి దస ఏకో చ, ఇన్దనామా మహబ్బలా.

“తే చాపి బుద్ధం దిస్వాన, బుద్ధం ఆదిచ్చబన్ధునం;
దూరతోవ నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

“నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
కుసలేన సమేక్ఖసి, అమనుస్సాపి తం వన్దన్తి;
సుతం నేతం అభిణ్హసో, తస్మా ఏవం వదేమసే.

“‘జినం వన్దథ గోతమం, జినం వన్దామ గోతమం;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, బుద్ధం వన్దామ గోతమ’”న్తి.

“అయం ఖో సా, మారిస, ఆటానాటియా రక్ఖా భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయ.

౨౮౨. “యస్స కస్సచి, మారిస, భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఉపాసకస్స వా ఉపాసికాయ వా అయం ఆటానాటియా రక్ఖా సుగ్గహితా భవిస్సతి సమత్తా పరియాపుతా [పరియాపుటా (క.)]. తం చే అమనుస్సో యక్ఖో వా యక్ఖినీ వా యక్ఖపోతకో వా యక్ఖపోతికా వా యక్ఖమహామత్తో వా యక్ఖపారిసజ్జో వా యక్ఖపచారో వా, గన్ధబ్బో వా గన్ధబ్బీ వా గన్ధబ్బపోతకో వా గన్ధబ్బపోతికా వా గన్ధబ్బమహామత్తో వా గన్ధబ్బపారిసజ్జో వా గన్ధబ్బపచారో వా, కుమ్భణ్డో వా కుమ్భణ్డీ వా కుమ్భణ్డపోతకో వా కుమ్భణ్డపోతికా వా కుమ్భణ్డమహామత్తో వా కుమ్భణ్డపారిసజ్జో వా కుమ్భణ్డపచారో వా, నాగో వా నాగీ వా నాగపోతకో వా నాగపోతికా వా నాగమహామత్తో వా నాగపారిసజ్జో వా నాగపచారో వా, పదుట్ఠచిత్తో భిక్ఖుం వా భిక్ఖునిం వా ఉపాసకం వా ఉపాసికం వా గచ్ఛన్తం వా అనుగచ్ఛేయ్య, ఠితం వా ఉపతిట్ఠేయ్య, నిసిన్నం వా ఉపనిసీదేయ్య, నిపన్నం వా ఉపనిపజ్జేయ్య. న మే సో, మారిస, అమనుస్సో లభేయ్య గామేసు వా నిగమేసు వా సక్కారం వా గరుకారం వా. న మే సో, మారిస, అమనుస్సో లభేయ్య ఆళకమన్దాయ నామ రాజధానియా వత్థుం వా వాసం వా. న మే సో, మారిస, అమనుస్సో లభేయ్య యక్ఖానం సమితిం గన్తుం. అపిస్సు నం, మారిస, అమనుస్సా అనావయ్హమ్పి నం కరేయ్యుం అవివయ్హం. అపిస్సు నం, మారిస, అమనుస్సా అత్తాహిపి పరిపుణ్ణాహి పరిభాసాహి పరిభాసేయ్యుం. అపిస్సు నం, మారిస, అమనుస్సా రిత్తంపిస్స పత్తం సీసే నిక్కుజ్జేయ్యుం. అపిస్సు నం, మారిస, అమనుస్సా సత్తధాపిస్స ముద్ధం ఫాలేయ్యుం.

“సన్తి హి, మారిస, అమనుస్సా చణ్డా రుద్ధా [రుద్దా (సీ. పీ.)] రభసా, తే నేవ మహారాజానం ఆదియన్తి, న మహారాజానం పురిసకానం ఆదియన్తి, న మహారాజానం పురిసకానం పురిసకానం ఆదియన్తి. తే ఖో తే, మారిస, అమనుస్సా మహారాజానం అవరుద్ధా నామ వుచ్చన్తి. సేయ్యథాపి, మారిస, రఞ్ఞో మాగధస్స విజితే మహాచోరా. తే నేవ రఞ్ఞో మాగధస్స ఆదియన్తి, న రఞ్ఞో మాగధస్స పురిసకానం ఆదియన్తి, న రఞ్ఞో మాగధస్స పురిసకానం పురిసకానం ఆదియన్తి. తే ఖో తే, మారిస, మహాచోరా రఞ్ఞో మాగధస్స అవరుద్ధా నామ వుచ్చన్తి. ఏవమేవ ఖో, మారిస, సన్తి అమనుస్సా చణ్డా రుద్ధా రభసా, తే నేవ మహారాజానం ఆదియన్తి, న మహారాజానం పురిసకానం ఆదియన్తి, న మహారాజానం పురిసకానం పురిసకానం ఆదియన్తి. తే ఖో తే, మారిస, అమనుస్సా మహారాజానం అవరుద్ధా నామ వుచ్చన్తి. యో హి కోచి, మారిస, అమనుస్సో యక్ఖో వా యక్ఖినీ వా…పే.… గన్ధబ్బో వా గన్ధబ్బీ వా … కుమ్భణ్డో వా కుమ్భణ్డీ వా… నాగో వా నాగీ వా నాగపోతకో వా నాగపోతికా వా నాగమహామత్తో వా నాగపారిసజ్జో వా నాగపచారో వా

పదుట్ఠచిత్తో భిక్ఖుం వా భిక్ఖునిం వా ఉపాసకం వా ఉపాసికం వా గచ్ఛన్తం వా అనుగచ్ఛేయ్య, ఠితం వా ఉపతిట్ఠేయ్య, నిసిన్నం వా ఉపనిసీదేయ్య, నిపన్నం వా ఉపనిపజ్జేయ్య. ఇమేసం యక్ఖానం మహాయక్ఖానం సేనాపతీనం మహాసేనాపతీనం ఉజ్ఝాపేతబ్బం విక్కన్దితబ్బం విరవితబ్బం – ‘అయం యక్ఖో గణ్హాతి, అయం యక్ఖో ఆవిసతి, అయం యక్ఖో హేఠేతి, అయం యక్ఖో విహేఠేతి, అయం యక్ఖో హింసతి, అయం యక్ఖో విహింసతి, అయం యక్ఖో న ముఞ్చతీ’తి.

౨౮౩. “కతమేసం యక్ఖానం మహాయక్ఖానం సేనాపతీనం మహాసేనాపతీనం?

“ఇన్దో సోమో వరుణో చ, భారద్వాజో పజాపతి;
చన్దనో కామసేట్ఠో చ, కిన్నుఘణ్డు నిఘణ్డు చ.

“పనాదో ఓపమఞ్ఞో చ, దేవసూతో చ మాతలి;
చిత్తసేనో చ గన్ధబ్బో, నళో రాజా జనేసభో [జనోసభో (స్యా॰)].

“సాతాగిరో హేమవతో, పుణ్ణకో కరతియో గుళో;
సివకో ముచలిన్దో చ, వేస్సామిత్తో యుగన్ధరో.

“గోపాలో సుప్పరోధో చ [సుప్పగేధో చ (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)], హిరి నేత్తి [హిరీ నేత్తీ (సీ॰ పీ॰)] చ మన్దియో;
పఞ్చాలచణ్డో ఆళవకో, పజ్జున్నో సుమనో సుముఖో;
దధిముఖో మణి మాణివరో [మణి మానిచరో (స్యా॰ పీ॰)] దీఘో, అథో సేరీసకో సహ.

“ఇమేసం యక్ఖానం మహాయక్ఖానం సేనాపతీనం మహాసేనాపతీనం ఉజ్ఝాపేతబ్బం విక్కన్దితబ్బం విరవితబ్బం – ‘అయం యక్ఖో గణ్హాతి, అయం యక్ఖో ఆవిసతి, అయం యక్ఖో హేఠేతి, అయం యక్ఖో విహేఠేతి, అయం యక్ఖో హింసతి, అయం యక్ఖో విహింసతి, అయం యక్ఖో న ముఞ్చతీ’తి.

“అయం ఖో సా, మారిస, ఆటానాటియా రక్ఖా భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయ. హన్ద చ దాని మయం, మారిస, గచ్ఛామ బహుకిచ్చా మయం బహుకరణీయా”తి. “యస్సదాని తుమ్హే మహారాజానో కాలం మఞ్ఞథా”తి.

౨౮౪. అథ ఖో చత్తారో మహారాజా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. తేపి ఖో యక్ఖా ఉట్ఠాయాసనా అప్పేకచ్చే భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. అప్పేకచ్చే భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు . అప్పేకచ్చే యేన భగవా తేనఞ్జలిం పణామేత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. అప్పేకచ్చే నామగోత్తం సావేత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. అప్పేకచ్చే తుణ్హీభూతా తత్థేవన్తరధాయింసూతి.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

దుతియభాణవారో

౨౮౩. అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఇమం, భిక్ఖవే, రత్తిం చత్తారో మహారాజా మహతియా చ యక్ఖసేనాయ మహతియా చ గన్ధబ్బసేనాయ మహతియా చ కుమ్భణ్డసేనాయ మహతియా చ నాగసేనాయ చతుద్దిసం రక్ఖం ఠపేత్వా చతుద్దిసం గుమ్బం ఠపేత్వా చతుద్దిసం ఓవరణం ఠపేత్వా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం గిజ్ఝకూటం పబ్బతం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. తేపి ఖో, భిక్ఖవే, యక్ఖా అప్పేకచ్చే మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే మయా సద్ధిం సమ్మోదింసు, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే యేనాహం తేనఞ్జలిం పణామేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే నామగోత్తం సావేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే తుణ్హీభూతా ఏకమన్తం నిసీదింసు.

౨౮౪. “ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో, భిక్ఖవే, వేస్సవణో మహారాజా మం ఏతదవోచ – ‘సన్తి హి, భన్తే, ఉళారా యక్ఖా భగవతో అప్పసన్నా...పే॰... సన్తి హి , భన్తే నీచా యక్ఖా భగవతో పసన్నా. యేభుయ్యేన ఖో పన, భన్తే, యక్ఖా అప్పసన్నాయేవ భగవతో. తం కిస్స హేతు? భగవా హి, భన్తే, పాణాతిపాతా వేరమణియా ధమ్మం దేసేతి... సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా వేరమణియా ధమ్మం దేసేతి. యేభుయ్యేన ఖో పన, భన్తే, యక్ఖా అప్పటివిరతాయేవ పాణాతిపాతా... అప్పటివిరతా సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా. తేసం తం హోతి అప్పియం అమనాపం. సన్తి హి, భన్తే, భగవతో సావకా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి అప్పసద్దాని అప్పనిగ్ఘోసాని విజనవాతాని మనుస్సరాహస్సేయ్యకాని పటిసల్లానసారుప్పాని. తత్థ సన్తి ఉళారా యక్ఖా నివాసినో, యే ఇమస్మిం భగవతో పావచనే అప్పసన్నా, తేసం పసాదాయ ఉగ్గణ్హాతు, భన్తే, భగవా ఆటానాటియం రక్ఖం భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయా’తి. అధివాసేసిం ఖో అహం, భిక్ఖవే, తుణ్హీభావేన. అథ ఖో, భిక్ఖవే, వేస్సవణో మహారాజా మే అధివాసనం విదిత్వా తాయం వేలాయం ఇమం ఆటానాటియం రక్ఖం అభాసి –

౨౮౫. ‘విపస్సిస్స చ నమత్థు, చక్ఖుమన్తస్స సిరీమతో.

సిఖిస్సపి చ నమత్థు, సబ్బభూతానుకమ్పినో.

‘వేస్సభుస్స చ నమత్థు, న్హాతకస్స తపస్సినో;
నమత్థు కకుసన్ధస్స, మారసేనాపమద్దినో.

‘కోణాగమనస్స నమత్థు, బ్రాహ్మణస్స వుసీమతో;
కస్సపస్స చ నమత్థు, విప్పముత్తస్స సబ్బధి.

‘అఙ్గీరసస్స నమత్థు, సక్యపుత్తస్స సిరీమతో;
యో ఇమం ధమ్మం దేసేసి, సబ్బదుక్ఖాపనూదనం.

‘యే చాపి నిబ్బుతా లోకే, యథాభూతం విపస్సిసుం;
తే జనా అపిసుణాథ, మహన్తా వీతసారదా.

‘హితం దేవమనుస్సానం, యం నమస్సన్తి గోతమం;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, మహన్తం వీతసారదం.

౨౮౮. ‘యతో ఉగ్గచ్ఛతి సూరియో, ఆదిచ్చో మణ్డలీ మహా.

యస్స చుగ్గచ్ఛమానస్స, సంవరీపి నిరుజ్ఝతి;
యస్స చుగ్గతే సూరియే, “దివసో”తి పవుచ్చతి.

‘రహదోపి తత్థ గమ్భీరో, సముద్దో సరితోదకో;
ఏవం తం తత్థ జానన్తి, “సముద్దో సరితోదకో”.

‘ఇతో “సా పురిమా దిసా”, ఇతి నం ఆచిక్ఖతీ జనో;
యం దిసం అభిపాలేతి, మహారాజా యసస్సి సో.

‘గన్ధబ్బానం అధిపతి, “ధతరట్ఠో”తి నామసో;
రమతీ నచ్చగీతేహి, గన్ధబ్బేహి పురక్ఖతో.

‘పుత్తాపి తస్స బహవో, ఏకనామాతి మే సుతం;
అసీతి దస ఏకో చ, ఇన్దనామా మహబ్బలా.

‘తే చాపి బుద్ధం దిస్వాన, బుద్ధం ఆదిచ్చబన్ధునం;
దూరతోవ నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

‘నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
కుసలేన సమేక్ఖసి, అమనుస్సాపి తం వన్దన్తి;
సుతం నేతం అభిణ్హసో, తస్మా ఏవం వదేమసే.

“జినం వన్దథ గోతమం, జినం వన్దామ గోతమం;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, బుద్ధం వన్దామ గోతమం”.

౨౮౯. ‘యేన పేతా పవుచ్చన్తి, పిసుణా పిట్ఠిమంసికా.

పాణాతిపాతినో లుద్దా, చోరా నేకతికా జనా.

‘ఇతో “సా దక్ఖిణా దిసా”, ఇతి నం ఆచిక్ఖతీ జనో;
యం దిసం అభిపాలేతి, మహారాజా యసస్సి సో.

‘కుమ్భణ్డానం అధిపతి, “విరూళ్హో” ఇతి నామసో;

రమతీ నచ్చగీతేహి, కుమ్భణ్డేహి పురక్ఖతో.

‘పుత్తాపి తస్స బహవో, ఏకనామాతి మే సుతం;
అసీతి దస ఏకో చ, ఇన్దనామా మహబ్బలా.

‘తే చాపి బుద్ధం దిస్వాన, బుద్ధం ఆదిచ్చబన్ధునం;
దూరతోవ నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

‘నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
కుసలేన సమేక్ఖసి, అమనుస్సాపి తం వన్దన్తి;
సుతం నేతం అభిణ్హసో, తస్మా ఏవం వదేమసే.

“జినం వన్దథ గోతమం, జినం వన్దామ గోతమం;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, బుద్ధం వన్దామ గోతమం”.

౨౮౦. ‘యత్థ చోగ్గచ్ఛతి సూరియో, ఆదిచ్చో మణ్డలీ మహా.

యస్స చోగ్గచ్ఛమానస్స, దివసోపి నిరుజ్ఝతి;
యస్స చోగ్గతే సూరియే, “సంవరీ”తి పవుచ్చతి.

‘రహదోపి తత్థ గమ్భీరో, సముద్దో సరితోదకో;
ఏవం తం తత్థ జానన్తి, సముద్దో సరితోదకో.

‘ఇతో “సా పచ్ఛిమా దిసా”, ఇతి నం ఆచిక్ఖతీ జనో;
యం దిసం అభిపాలేతి, మహారాజా యసస్సి సో.

‘నాగానఞ్చ అధిపతి, “విరూపక్ఖో”తి నామసో;
రమతీ నచ్చగీతేహి, నాగేహేవ పురక్ఖతో.

‘పుత్తాపి తస్స బహవో, ఏకనామాతి మే సుతం;
అసీతి దస ఏకో చ, ఇన్దనామా మహబ్బలా.

‘తే చాపి బుద్ధం దిస్వాన, బుద్ధం ఆదిచ్చబన్ధునం;
దూరతోవ నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

‘నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
కుసలేన సమేక్ఖసి, అమనుస్సాపి తం వన్దన్తి;
సుతం నేతం అభిణ్హసో, తస్మా ఏవం వదేమసే.

“జినం వన్దథ గోతమం, జినం వన్దామ గోతమం;
విజ్జాచరణసమ్పన్నం, బుద్ధం వన్దామ గోతమం”.

౨౮౧. ‘యేన ఉత్తరకురువ్హో, మహానేరు సుదస్సనో.

మనుస్సా తత్థ జాయన్తి, అమమా అపరిగ్గహా.

‘న తే బీజం పవపన్తి, నాపి నీయన్తి నఙ్గలా;
అకట్ఠపాకిమం సాలిం, పరిభుఞ్జన్తి మానుసా.

‘అకణం అథుసం సుద్ధం, సుగన్ధం తణ్డులప్ఫలం;
తుణ్డికీరే పచిత్వాన, తతో భుఞ్జన్తి భోజనం.

‘గావిం ఏకఖురం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం;
పసుం ఏకఖురం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం.

‘ఇత్థిం వా వాహనం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం;
పురిసం వాహనం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం.

‘కుమారిం వాహనం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం;
కుమారం వాహనం కత్వా, అనుయన్తి దిసోదిసం.

‘తే యానే అభిరుహిత్వా,
సబ్బా దిసా అనుపరియాయన్తి;
పచారా తస్స రాజినో.

‘హత్థియానం అస్సయానం,
దిబ్బం యానం ఉపట్ఠితం;
పాసాదా సివికా చేవ,
మహారాజస్స యసస్సినో.

‘తస్స చ నగరా అహు,
అన్తలిక్ఖే సుమాపితా;
ఆటానాటా కుసినాటా పరకుసినాటా,
నాటసురియా పరకుసిటనాటా.

‘ఉత్తరేన కసివన్తో,
జనోఘమపరేన చ;

నవనవుతియో అమ్బరఅమ్బరవతియో,
ఆళకమన్దా నామ రాజధానీ.

‘కువేరస్స ఖో పన, మారిస, మహారాజస్స విసాణా నామ రాజధానీ;
తస్మా కువేరో మహారాజా, “వేస్సవణో”తి పవుచ్చతి.

‘పచ్చేసన్తో పకాసేన్తి, తతోలా తత్తలా తతోతలా;
ఓజసి తేజసి తతోజసీ, సూరో రాజా అరిట్ఠో నేమి.

‘రహదోపి తత్థ ధరణీ నామ, యతో మేఘా పవస్సన్తి;
వస్సా యతో పతాయన్తి, సభాపి తత్థ సాలవతీ నామ.

‘యత్థ యక్ఖా పయిరుపాసన్తి, తత్థ నిచ్చఫలా రుక్ఖా;
నానా దిజగణా యుతా, మయూరకోఞ్చాభిరుదా;
కోకిలాదీహి వగ్గుహి.

‘జీవఞ్జీవకసద్దేత్థ, అథో ఓట్ఠవచిత్తకా;
కుక్కుటకా కుళీరకా, వనే పోక్ఖరసాతకా.

‘సుకసాళిక సద్దేత్థ, దణ్డమాణవకాని చ;
సోభతి సబ్బకాలం సా, కువేరనళినీ సదా.

‘ఇతో “సా ఉత్తరా దిసా”, ఇతి నం ఆచిక్ఖతీ జనో;
యం దిసం అభిపాలేతి, మహారాజా యసస్సి సో.

‘యక్ఖానఞ్చ అధిపతి, “కువేరో” ఇతి నామసో;
రమతీ నచ్చగీతేహి, యక్ఖేహేవ పురక్ఖతో.

‘పుత్తాపి తస్స బహవో, ఏకనామాతి మే సుతం;
అసీతి దస ఏకో చ, ఇన్దనామా మహబ్బలా.

‘తే చాపి బుద్ధం దిస్వాన, బుద్ధం ఆదిచ్చబన్ధునం;
దూరతోవ నమస్సన్తి, మహన్తం వీతసారదం.

‘నమో తే పురిసాజఞ్ఞ, నమో తే పురిసుత్తమ;
కుసలేన సమేక్ఖసి, అమనుస్సాపి తం వన్దన్తి;
సుతం నేతం అభిణ్హసో, తస్మా ఏవం వదేమసే.

“జినం వన్దథ గోతమం, జినం వన్దామ గోతమం;

విజ్జాచరణసమ్పన్నం, బుద్ధం వన్దామ గోతమ”న్తి.

౨౯౨. ‘అయం ఖో సా, మారిస , ఆటానాటియా రక్ఖా భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయ. యస్స కస్సచి, మారిస, భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా ఉపాసకస్స వా ఉపాసికాయ వా అయం ఆటానాటియా రక్ఖా సుగ్గహితా భవిస్సతి సమత్తా పరియాపుతా తం చే అమనుస్సో యక్ఖో వా యక్ఖినీ వా…పే॰… గన్ధబ్బో వా గన్ధబ్బీ వా…పే॰… కుమ్భణ్డో వా కుమ్భణ్డీ వా…పే॰… నాగో వా నాగీ వా నాగపోతకో వా నాగపోతికా వా నాగమహామత్తో వా నాగపారిసజ్జో వా నాగపచారో వా, పదుట్ఠచిత్తో భిక్ఖుం వా భిక్ఖునిం వా ఉపాసకం వా ఉపాసికం వా గచ్ఛన్తం వా అనుగచ్ఛేయ్య, ఠితం వా ఉపతిట్ఠేయ్య, నిసిన్నం వా ఉపనిసీదేయ్య, నిపన్నం వా ఉపనిపజ్జేయ్య. న మే సో, మారిస, అమనుస్సో లభేయ్య గామేసు వా నిగమేసు వా సక్కారం వా గరుకారం వా. న మే సో, మారిస, అమనుస్సో లభేయ్య ఆళకమన్దాయ నామ రాజధానియా వత్థుం వా వాసం వా. న మే సో, మారిస, అమనుస్సో లభేయ్య యక్ఖానం సమితిం గన్తుం. అపిస్సు నం, మారిస, అమనుస్సా అనావయ్హమ్పి నం కరేయ్యుం అవివయ్హం. అపిస్సు నం, మారిస, అమనుస్సా అత్తాహి పరిపుణ్ణాహి పరిభాసాహి పరిభాసేయ్యుం. అపిస్సు నం, మారిస, అమనుస్సా రిత్తంపిస్స పత్తం సీసే నిక్కుజ్జేయ్యుం. అపిస్సు నం, మారిస, అమనుస్సా సత్తధాపిస్స ముద్ధం ఫాలేయ్యుం. సన్తి హి, మారిస, అమనుస్సా చణ్డా రుద్ధా రభసా, తే నేవ మహారాజానం ఆదియన్తి, న మహారాజానం పురిసకానం ఆదియన్తి, న మహారాజానం పురిసకానం పురిసకానం ఆదియన్తి. తే ఖో తే, మారిస, అమనుస్సా మహారాజానం అవరుద్ధా నామ వుచ్చన్తి. సేయ్యథాపి, మారిస, రఞ్ఞో మాగధస్స విజితే మహాచోరా. తే నేవ రఞ్ఞో మాగధస్స ఆదియన్తి, న రఞ్ఞో మాగధస్స పురిసకానం ఆదియన్తి, న రఞ్ఞో మాగధస్స పురిసకానం పురిసకానం ఆదియన్తి. తే ఖో తే, మారిస, మహాచోరా రఞ్ఞో మాగధస్స అవరుద్ధా నామ వుచ్చన్తి. ఏవమేవ ఖో, మారిస, సన్తి అమనుస్సా చణ్డా రుద్ధా రభసా, తే నేవ మహారాజానం ఆదియన్తి, న మహారాజానం పురిసకానం ఆదియన్తి, న మహారాజానం పురిసకానం పురిసకానం ఆదియన్తి. తే ఖో తే, మారిస, అమనుస్సా మహారాజానం అవరుద్ధా నామ వుచ్చన్తి. యో హి కోచి, మారిస, అమనుస్సో యక్ఖో వా యక్ఖినీ వా…పే॰… గన్ధబ్బో వా గన్ధబ్బీ వా…పే॰… కుమ్భణ్డో వా కుమ్భణ్డీ వా…పే॰… నాగో వా నాగీ వా…పే॰… పదుట్ఠచిత్తో భిక్ఖుం వా భిక్ఖునిం వా ఉపాసకం వా ఉపాసికం వా గచ్ఛన్తం వా ఉపగచ్ఛేయ్య, ఠితం వా ఉపతిట్ఠేయ్య, నిసిన్నం వా ఉపనిసీదేయ్య, నిపన్నం వా ఉపనిపజ్జేయ్య. ఇమేసం యక్ఖానం మహాయక్ఖానం సేనాపతీనం మహాసేనాపతీనం ఉజ్ఝాపేతబ్బం విక్కన్దితబ్బం విరవితబ్బం – ‘అయం యక్ఖో గణ్హాతి, అయం యక్ఖో ఆవిసతి, అయం యక్ఖో హేఠేతి, అయం యక్ఖో విహేఠేతి, అయం యక్ఖో హింసతి, అయం యక్ఖో విహింసతి, అయం యక్ఖో న ముఞ్చతీ’తి.

౨౯౩. ‘కతమేసం యక్ఖానం మహాయక్ఖానం సేనాపతీనం మహాసేనాపతీనం?

‘ఇన్దో సోమో వరుణో చ, భారద్వాజో పజాపతి;

చన్దనో కామసేట్ఠో చ, కిన్నుఘణ్డు నిఘణ్డు చ.

‘పనాదో ఓపమఞ్ఞో చ, దేవసూతో చ మాతలి;

చిత్తసేనో చ గన్ధబ్బో, నళో రాజా జనేసభో.

‘సాతాగిరో హేవమతో, పుణ్ణకో కరతియో గుళో;
సివకో ముచలిన్దో చ, వేస్సామిత్తో యుగన్ధరో.

‘గోపాలో సుప్పరోధో చ, హిరి నేత్తి చ మన్దియో;
పఞ్చాలచణ్డో ఆళవకో, పజ్జున్నో సుమనో సుముఖో;
దధిముఖో మణి మాణివరో దీఘో, అథో సేరీసకో సహ.

‘ఇమేసం యక్ఖానం మహాయక్ఖానం సేనాపతీనం మహాసేనాపతీనం ఉజ్ఝాపేతబ్బం విక్కన్దితబ్బం విరవితబ్బం – “అయం యక్ఖో గణ్హాతి, అయం యక్ఖో ఆవిసతి, అయం యక్ఖో హేఠేతి, అయం యక్ఖో విహేఠేతి, అయం యక్ఖో హింసతి, అయం యక్ఖో విహింసతి, అయం యక్ఖో న ముఞ్చతీ”తి. అయం ఖో, మారిస, ఆటానాటియా రక్ఖా భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయ. హన్ద చ దాని మయం, మారిస, గచ్ఛామ, బహుకిచ్చా మయం బహుకరణీయా”’తి. “‘యస్స దాని తుమ్హే మహారాజానో కాలం మఞ్ఞథా”’తి.

౨౯౪. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో మహారాజా ఉట్ఠాయాసనా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. తేపి ఖో, భిక్ఖవే, యక్ఖా ఉట్ఠాయాసనా అప్పేకచ్చే మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. అప్పేకచ్చే మయా సద్ధిం సమ్మోదింసు, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. అప్పేకచ్చే యేనాహం తేనఞ్జలిం పణామేత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. అప్పేకచ్చే నామగోత్తం సావేత్వా తత్థేవన్తరధాయింసు. అప్పేకచ్చే తుణ్హీభూతా తత్థేవన్తరధాయింసు.

౨౯౫. “ఉగ్గణ్హాథ , భిక్ఖవే, ఆటానాటియం రక్ఖం. పరియాపుణాథ, భిక్ఖవే, ఆటానాటియం రక్ఖం. ధారేథ, భిక్ఖవే, ఆటానాటియం రక్ఖం. అత్థసంహితా [అత్థసంహితాయం (స్యా.)], భిక్ఖవే, ఆటానాటియా రక్ఖా భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం గుత్తియా రక్ఖాయ అవిహింసాయ ఫాసువిహారాయా”తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

ఆటానాటియసుత్తం నిట్ఠితం నవమం.

౧౦. సఙ్గీతిసుత్తం

౨౯౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా మల్లేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి యేన పావా నామ మల్లానం నగరం తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా పావాయం విహరతి చున్దస్స కమ్మారపుత్తస్స అమ్బవనే.

ఉబ్భతకనవసన్ధాగారం

౨౯౭. తేన ఖో పన సమయేన పావేయ్యకానం మల్లానం ఉబ్భతకం నామ నవం సన్ధాగారం [సన్థాగారం (సీ. పీ.), సణ్ఠాగారం (స్యా. కం.)] అచిరకారితం హోతి అనజ్ఝావుట్ఠం [అనజ్ఝావుత్థం (సీ. స్యా. పీ. క.)] సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా కేనచి వా మనుస్సభూతేన. అస్సోసుం ఖో పావేయ్యకా మల్లా – "భగవా కిర మల్లేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి పావం అనుప్పత్తో పావాయం విహరతి చున్దస్స కమ్మారపుత్తస్స అమ్బవనే"తి. అథ ఖో పావేయ్యకా మల్లా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో పావేయ్యకా మల్లా భగవన్తం ఏతదవోచుం – "ఇధ, భన్తే, పావేయ్యకానం మల్లానం ఉబ్భతకం నామ నవం సన్ధాగారం అచిరకారితం హోతి అనజ్ఝావుట్ఠం సమణేన వా బ్రాహ్మణేన వా కేనచి వా మనుస్సభూతేన. తఞ్చ ఖో, భన్తే, భగవా పఠమం పరిభుఞ్జతు, భగవతా పఠమం పరిభుత్తం పచ్ఛా పావేయ్యకా మల్లా పరిభుఞ్జిస్సన్తి. తదస్స పావేయ్యకానం మల్లానం దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా"తి. అధివాసేసి ఖో భగవా తుణ్హీభావేన.

౨౯౮. అథ ఖో పావేయ్యకా మల్లా భగవతో అధివాసనం విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేన సన్ధాగారం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా సబ్బసన్థరిం [సబ్బసన్థరిం సన్థతం (క.)] సన్ధాగారం సన్థరిత్వా భగవతో ఆసనాని పఞ్ఞాపేత్వా ఉదకమణికం పతిట్ఠపేత్వా తేలపదీపం ఆరోపేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో తే పావేయ్యకా మల్లా భగవన్తం ఏతదవోచుం – "సబ్బసన్థరిసన్థతం [సబ్బసన్థరిం సన్థతం (సీ. పీ. క.)], భన్తే, సన్ధాగారం, భగవతో ఆసనాని పఞ్ఞత్తాని, ఉదకమణికో పతిట్ఠాపితో, తేలపదీపో ఆరోపితో. యస్సదాని, భన్తే, భగవా కాలం మఞ్ఞతీ"తి.

౨౯౯. అథ ఖో భగవా నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన యేన సన్ధాగారం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పాదే పక్ఖాలేత్వా సన్ధాగారం పవిసిత్వా మజ్ఝిమం థమ్భం నిస్సాయ పురత్థాభిముఖో నిసీది. భిక్ఖుసఙ్ఘోపి ఖో పాదే పక్ఖాలేత్వా సన్ధాగారం పవిసిత్వా పచ్ఛిమం భిత్తిం నిస్సాయ పురత్థాభిముఖో నిసీది భగవన్తంయేవ పురక్ఖత్వా. పావేయ్యకాపి ఖో మల్లా పాదే పక్ఖాలేత్వా సన్ధాగారం పవిసిత్వా పురత్థిమం భిత్తిం నిస్సాయ పచ్ఛిమాభిముఖా నిసీదింసు భగవన్తంయేవ పురక్ఖత్వా. అథ ఖో భగవా పావేయ్యకే మల్లే బహుదేవ రత్తిం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా ఉయ్యోజేసి – "అభిక్కన్తా ఖో, వాసేట్ఠా, రత్తి. యస్సదాని తుమ్హే కాలం మఞ్ఞథా"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో పావేయ్యకా మల్లా భగవతో పటిస్సుత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కమింసు.

౩౦౦. అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తేసు పావేయ్యకేసు మల్లేసు తుణ్హీభూతం తుణ్హీభూతం భిక్ఖుసంఘం అనువిలోకేత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – “విగతథినమిద్ధో [విగతథీనమిద్ధో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఖో, సారిపుత్త, భిక్ఖుసఙ్ఘో. పటిభాతు తం, సారిపుత్త, భిక్ఖూనం ధమ్మీకథా. పిట్ఠి మే ఆగిలాయతి. తమహం ఆయమిస్సామీ”తి [ఆయమేయ్యామీతి (స్యా. కం.)]. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞపేత్వా దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసేయ్యం కప్పేసి పాదే పాదం అచ్చాధాయ, సతో సమ్పజానో ఉట్ఠానసఞ్ఞం మనసి కరిత్వా.

భిన్ననిగణ్ఠవత్థు

౩౦౧. తేన ఖో పన సమయేన నిగణ్ఠో నాటపుత్తో పావాయం అధునాకాలఙ్కతో హోతి. తస్స కాలఙ్కిరియాయ భిన్నా నిగణ్ఠా ద్వేధికజాతా [ద్వేళ్హకజాతా (స్యా. కం.)] భణ్డనజాతా కలహజాతా వివాదాపన్నా అఞ్ఞమఞ్ఞం ముఖసత్తీహి వితుదన్తా విహరన్తి [విచరన్తి (స్యా. కం.)] – “న త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానాసి, అహం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానామి, కిం త్వం ఇమం ధమ్మవినయం ఆజానిస్ససి! మిచ్ఛాపటిపన్నో త్వమసి, అహమస్మి సమ్మాపటిపన్నో. సహితం మే, అసహితం తే. పురేవచనీయం పచ్ఛా అవచ, పచ్ఛావచనీయం పురే అవచ. అధిచిణ్ణం తే విపరావత్తం, ఆరోపితో తే వాదో, నిగ్గహితో త్వమసి, చర వాదప్పమోక్ఖాయ, నిబ్బేఠేహి వా సచే పహోసీ”తి. వధోయేవ ఖో మఞ్ఞే నిగణ్ఠేసు నాటపుత్తియేసు వత్తతి. యేపి [యేపి తే (సీ. పీ.)] నిగణ్ఠస్స నాటపుత్తస్స సావకా గిహీ ఓదాతవసనా , తేపి నిగణ్ఠేసు నాటపుత్తియేసు నిబ్బిన్నరూపా విరత్తరూపా పటివానరూపా, యథా తం దురక్ఖాతే ధమ్మవినయే దుప్పవేదితే అనియ్యానికే అనుపసమసంవత్తనికే అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే భిన్నథూపే అప్పటిసరణే.

౩౦౨. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “నిగణ్ఠో, ఆవుసో, నాటపుత్తో పావాయం అధునాకాలఙ్కతో, తస్స కాలఙ్కిరియాయ భిన్నా నిగణ్ఠా ద్వేధికజాతా…పే.… భిన్నథూపే అప్పటిసరణే”. “ఏవఞ్హేతం, ఆవుసో, హోతి దురక్ఖాతే ధమ్మవినయే దుప్పవేదితే అనియ్యానికే అనుపసమసంవత్తనికే అసమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితే. అయం ఖో పనావుసో అమ్హాకం [అస్మాకం (పీ.)] భగవతా [భగవతో (క. సీ.)] ధమ్మో స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం, న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

“కతమో చావుసో, అమ్హాకం భగవతా [భగవతో (క. సీ.)] ధమ్మో స్వాక్ఖాతో సుప్పవేదితో నియ్యానికో ఉపసమసంవత్తనికో సమ్మాసమ్బుద్ధప్పవేదితో; యత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం, న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం?

ఏకకం

౩౦౩. “అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఏకో ధమ్మో సమ్మదక్ఖాతో. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం, న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం , తదస్స

బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమో ఏకో ధమ్మో? సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా. సబ్బే సత్తా సఙ్ఖారట్ఠితికా. అయం ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఏకో ధమ్మో సమ్మదక్ఖాతో. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం, న వివదితబ్బం , యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

దుకం

౩౦౪. "అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ద్వే ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం, న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే ద్వే [ద్వే ధమ్మా (స్యా॰ కం॰) ఏవముపరిపి]?

"నామఞ్చ రూపఞ్చ.

"అవిజ్జా చ భవతణ్హా చ.

"భవదిట్ఠి చ విభవదిట్ఠి చ.

"అహిరికఞ్చ [అహిరీకఞ్చ (కత్థచి)] అనోత్తప్పఞ్చ.

"హిరీ చ ఓత్తప్పఞ్చ.

"దోవచస్సతా చ పాపమిత్తతా చ.

"సోవచస్సతా చ కల్యాణమిత్తతా చ.

"ఆపత్తికుసలతా చ ఆపత్తివుట్ఠానకుసలతా చ.

"సమాపత్తికుసలతా చ సమాపత్తివుట్ఠానకుసలతా చ.

"ధాతుకుసలతా చ మనసికారకుసలతా చ.

"ఆయతనకుసలతా చ పటిచ్చసముప్పాదకుసలతా చ.

"ఠానకుసలతా చ అట్ఠానకుసలతా చ.

"అజ్జవఞ్చ లజ్జవఞ్చ.

“ఖన్తి చ సోరచ్చఞ్చ.

“సాఖల్యఞ్చ పటిసన్థారో చ.

“అవిహింసా చ సోచేయ్యఞ్చ.

“ముట్ఠస్సచ్చఞ్చ అసమ్పజఞ్ఞఞ్చ.

“సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ .

“ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతా చ భోజనే అమత్తఞ్ఞుతా చ.

“ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతా చ భోజనే మత్తఞ్ఞుతా చ.

“పటిసఙ్ఖానబలఞ్చ [పటిసన్ధానబలఞ్చ (స్యా॰)] భావనాబలఞ్చ.

“సతిబలఞ్చ సమాధిబలఞ్చ.

“సమథో చ విపస్సనా చ.

“సమథనిమిత్తఞ్చ పగ్గహనిమిత్తఞ్చ.

“పగ్గహో చ అవిక్ఖేపో చ.

“సీలవిపత్తి చ దిట్ఠివిపత్తి చ.

“సీలసమ్పదా చ దిట్ఠిసమ్పదా చ.

“సీలవిసుద్ధి చ దిట్ఠివిసుద్ధి చ.

“దిట్ఠివిసుద్ధి ఖో పన యథా దిట్ఠిస్స చ పధానం.

“సంవేగో చ సంవేజనీయేసు ఠానేసు సంవిగ్గస్స చ యోనిసో పధానం.

“అసన్తుట్ఠితా చ కుసలేసు ధమ్మేసు అప్పటివానితా చ పధానస్మిం.

“విజ్జా చ విముత్తి చ.

“ఖయేఞాణం అనుప్పాదేఞాణం.

“ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ద్వే ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం, న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

తికం

౩౦౫. “అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన తయో ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం...పే.... అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే తయో?

“తీణి అకుసలమూలాని – లోభో అకుసలమూలం, దోసో అకుసలమూలం, మోహో అకుసలమూలం.

“తీణి కుసలమూలాని – అలోభో కుసలమూలం, అదోసో కుసలమూలం, అమోహో కుసలమూలం.

“తీణి దుచ్చరితాని – కాయదుచ్చరితం, వచీదుచ్చరితం, మనోదుచ్చరితం.

“తీణి సుచరితాని – కాయసుచరితం, వచీసుచరితం , మనోసుచరితం.

“తయో అకుసలవితక్కా – కామవితక్కో, బ్యాపాదవితక్కో, విహింసావితక్కో.

“తయో కుసలవితక్కా – నేక్ఖమ్మవితక్కో, అబ్యాపాదవితక్కో, అవిహింసావితక్కో.

“తయో అకుసలసఙ్కప్పా – కామసఙ్కప్పో, బ్యాపాదసఙ్కప్పో, విహింసాసఙ్కప్పో.

“తయో కుసలసఙ్కప్పా – నేక్ఖమ్మసఙ్కప్పో, అబ్యాపాదసఙ్కప్పో, అవిహింసాసఙ్కప్పో.

“తిస్సో అకుసలసఞ్ఞా – కామసఞ్ఞా, బ్యాపాదసఞ్ఞా, విహింసాసఞ్ఞా.

“తిస్సో కుసలసఞ్ఞా – నేక్ఖమ్మసఞ్ఞా, అబ్యాపాదసఞ్ఞా, అవిహింసాసఞ్ఞా.

“తిస్సో అకుసలధాతుయో – కామధాతు, బ్యాపాదధాతు, విహింసాధాతు.

“తిస్సో కుసలధాతుయో – నేక్ఖమ్మధాతు, అబ్యాపాదధాతు, అవిహింసాధాతు.

“అపరాపి తిస్సో ధాతుయో – కామధాతు, రూపధాతు, అరూపధాతు.

“అపరాపి తిస్సో ధాతుయో – రూపధాతు, అరూపధాతు, నిరోధధాతు.

“అపరాపి తిస్సో ధాతుయో – హీనధాతు, మజ్ఝిమధాతు, పణీతధాతు.

“తిస్సో తణ్హా – కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా.

“అపరాపి తిస్సో తణ్హా – కామతణ్హా, రూపతణ్హా, అరూపతణ్హా.

“అపరాపి తిస్సో తణ్హా – రూపతణ్హా, అరూపతణ్హా, నిరోధతణ్హా.

“తీణి సంయోజనాని – సక్కాయదిట్ఠి, విచికిచ్ఛా, సీలబ్బతపరామాసో.

“తయో ఆసవా – కామాసవో, భవాసవో, అవిజ్జాసవో.

“తయో భవా – కామభవో, రూపభవో, అరూపభవో.

“తిస్సో ఏసనా – కామేసనా, భవేసనా, బ్రహ్మచరియేసనా.

“తిస్సో విధా – సేయ్యోహమస్మీతి విధా, సదిసోహమస్మీతి విధా, హీనోహమస్మీతి విధా.

“తయో అద్ధా – అతీతో అద్ధా, అనాగతో అద్ధా, పచ్చుప్పన్నో అద్ధా.

“తయో అన్తా – సక్కాయో అన్తో, సక్కాయసముదయో అన్తో, సక్కాయనిరోధో అన్తో.

“తిస్సో వేదనా – సుఖా వేదనా, దుక్ఖా వేదనా, అదుక్ఖమసుఖా వేదనా.

“తిస్సో దుక్ఖతా – దుక్ఖదుక్ఖతా, సఙ్ఖారదుక్ఖతా, విపరిణామదుక్ఖతా.

“తయో రాసీ – మిచ్ఛత్తనియతో రాసి, సమ్మత్తనియతో రాసి, అనియతో రాసి.

“తయో తమా [తిస్సో కఙ్ఖా (బహూసు) అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] – అతీతం వా అద్ధానం ఆరబ్భ కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి, అనాగతం వా అద్ధానం ఆరబ్భ కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి, ఏతరహి వా పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ఆరబ్భ కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి.

“తీణి తథాగతస్స అరక్ఖేయ్యాని – పరిసుద్ధకాయసమాచారో ఆవుసో తథాగతో, నత్థి తథాగతస్స కాయదుచ్చరితం, యం తథాగతో రక్ఖేయ్య – ‘మా మే ఇదం పరో అఞ్ఞాసీ’తి. పరిసుద్ధవచీసమాచారో ఆవుసో, తథాగతో, నత్థి తథాగతస్స వచీదుచ్చరితం, యం తథాగతో రక్ఖేయ్య – ‘మా మే ఇదం పరో అఞ్ఞాసీ’తి. పరిసుద్ధమనోసమాచారో, ఆవుసో, తథాగతో, నత్థి తథాగతస్స మనోదుచ్చరితం యం తథాగతో రక్ఖేయ్య – ‘మా మే ఇదం పరో అఞ్ఞాసీ’తి.

“తయో కిఞ్చనా – రాగో కిఞ్చనం, దోసో కిఞ్చనం, మోహో కిఞ్చనం.

“తయో అగ్గీ – రాగగ్గి, దోసగ్గి, మోహగ్గి.

“అపరేపి తయో అగ్గీ – ఆహునేయ్యగ్గి, గహపతగ్గి, దక్ఖిణేయ్యగ్గి.

“తివిధేన రూపసఙ్గహో – సనిదస్సనసప్పటిఘం రూపం [సనిదస్సనసప్పటిఘరూపం (స్యా. కం.) ఏవమితరద్వయేపి], అనిదస్సనసప్పటిఘం రూపం, అనిదస్సనఅప్పటిఘం రూపం.

“తయో సఙ్ఖారా – పుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారో, అపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారో , ఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారో.

“తయో పుగ్గలా – సేక్ఖో పుగ్గలో, అసేక్ఖో పుగ్గలో, నేవసేక్ఖోనాసేక్ఖో పుగ్గలో.

“తయో థేరా – జాతిథేరో, ధమ్మథేరో, సమ్ముతిథేరో [సమ్మతిథేరో (స్యా. కం.)].

“తీణి పుఞ్ఞకిరియవత్థూని – దానమయం పుఞ్ఞకిరియవత్థు, సీలమయం పుఞ్ఞకిరియవత్థు, భావనామయం పుఞ్ఞకిరియవత్థు.

“తీణి చోదనావత్థూని – దిట్ఠేన, సుతేన, పరిసఙ్కాయ.

“తిస్సో కామూపపత్తియో [కాముప్పత్తియో (సీ.), కాముపపత్తియో (స్యా. పీ. క.)] – సన్తావుసో సత్తా పచ్చుపట్ఠితకామా, తే పచ్చుపట్ఠితేసు కామేసు వసం వత్తేన్తి, సేయ్యథాపి మనుస్సా ఏకచ్చే చ దేవా ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. అయం పఠమా కామూపపత్తి. సన్తావుసో, సత్తా నిమ్మితకామా, తే నిమ్మినిత్వా నిమ్మినిత్వా కామేసు వసం వత్తేన్తి, సేయ్యథాపి దేవా నిమ్మానరతీ. అయం దుతియా కామూపపత్తి. సన్తావుసో సత్తా పరనిమ్మితకామా, తే పరనిమ్మితేసు కామేసు వసం వత్తేన్తి, సేయ్యథాపి దేవా పరనిమ్మితవసవత్తీ. అయం తతియా కామూపపత్తి.

“తిస్సో సుఖూపపత్తియో [సుఖుపపత్తియో (స్యా. పీ. క.)] – సన్తావుసో సత్తా [సత్తా సుఖం (స్యా. కం.)] ఉప్పాదేత్వా ఉప్పాదేత్వా సుఖం విహరన్తి, సేయ్యథాపి దేవా బ్రహ్మకాయికా. అయం పఠమా సుఖూపపత్తి. సన్తావుసో, సత్తా సుఖేన అభిసన్నా పరిసన్నా పరిపూరా పరిప్ఫుటా. తే కదాచి కరహచి ఉదానం ఉదానేన్తి – ‘అహో సుఖం, అహో సుఖ’న్తి , సేయ్యథాపి దేవా ఆభస్సరా. అయం దుతియా సుఖూపపత్తి. సన్తావుసో, సత్తా సుఖేన అభిసన్నా పరిసన్నా పరిపూరా పరిప్ఫుటా. తే సన్తంయేవ తుసితా [సన్తుసితా (స్యా. కం.)] సుఖం [చిత్తసుఖం (స్యా. క.)] పటిసంవేదేన్తి, సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా. అయం తతియా సుఖూపపత్తి .

“తిస్సో పఞ్ఞా – సేక్ఖా పఞ్ఞా, అసేక్ఖా పఞ్ఞా, నేవసేక్ఖానాసేక్ఖా పఞ్ఞా.

“అపరాపి తిస్సో పఞ్ఞా – చిన్తామయా పఞ్ఞా, సుతమయా పఞ్ఞా, భావనామయా పఞ్ఞా.

“తీణావుధాని – సుతావుధం, పవివేకావుధం, పఞ్ఞావుధం.

“తీణిన్ద్రియాని – అనఞ్ఞాతఞ్ఞస్సామీతిన్ద్రియం, అఞ్ఞిన్ద్రియం, అఞ్ఞాతావిన్ద్రియం.

“తీణి చక్ఖూని – మంసచక్ఖు, దిబ్బచక్ఖు, పఞ్ఞాచక్ఖు.

“తిస్సో సిక్ఖా – అధిసీలసిక్ఖా, అధిచిత్తసిక్ఖా, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా.

“తిస్సో భావనా – కాయభావనా, చిత్తభావనా, పఞ్ఞాభావనా.

“తీణి అనుత్తరియాని – దస్సనానుత్తరియం, పటిపదానుత్తరియం, విముత్తానుత్తరియం.

“తయో సమాధీ – సవితక్కసవిచారో సమాధి, అవితక్కవిచారమత్తో సమాధి, అవితక్కఅవిచారో సమాధి.

“అపరేపి తయో సమాధీ – సుఞ్ఞతో సమాధి, అనిమిత్తో సమాధి, అప్పణిహితో సమాధి.

“తీణి సోచేయ్యాని – కాయసోచేయ్యం, వచీసోచేయ్యం, మనోసోచేయ్యం.

“తీణి మోనేయ్యాని – కాయమోనేయ్యం, వచీమోనేయ్యం, మనోమోనేయ్యం.

“తీణి కోసల్లాని – ఆయకోసల్లం, అపాయకోసల్లం, ఉపాయకోసల్లం.

“తయో మదా – ఆరోగ్యమదో, యోబ్బనమదో, జీవితమదో.

“తీణి ఆధిపతేయ్యాని – అత్తాధిపతేయ్యం, లోకాధిపతేయ్యం, ధమ్మాధిపతేయ్యం.

“తీణి కథావత్థూని – అతీతం వా అద్ధానం ఆరబ్భ కథం కథేయ్య – ‘ఏవం అహోసి అతీతమద్ధాన’న్తి; అనాగతం వా అద్ధానం ఆరబ్భ కథం కథేయ్య – ‘ఏవం భవిస్సతి అనాగతమద్ధాన’న్తి; ఏతరహి వా పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ఆరబ్భ కథం కథేయ్య – ‘ఏవం హోతి ఏతరహి పచ్చుప్పన్నం అద్ధాన’న్తి.

“తిస్సో విజ్జా – పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణం విజ్జా, సత్తానం చుతూపపాతేఞాణం విజ్జా, ఆసవానం ఖయేఞాణం విజ్జా.

“తయో విహారా – దిబ్బో విహారో, బ్రహ్మా విహారో, అరియో విహారో.

“తీణి పాటిహారియాని – ఇద్ధిపాటిహారియం, ఆదేసనాపాటిహారియం, అనుసాసనీపాటిహారియం.

“ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన తయో ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం…పే॰… అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

చతుక్కం

౩౦౬. “అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన చత్తారో ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం, న వివదితబ్బం…పే॰… అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే చత్తారో?

“చత్తారో **సతిపట్ఠానా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా, వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు వేదనానుపస్సీ…పే॰… చిత్తే చిత్తానుపస్సీ…పే॰… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం.

“చత్తారో **సమ్మప్పధానా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. అనుప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి.

“చత్తారో **ఇద్ధిపాదా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు ఛన్దసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. చిత్తసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. వీరియసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. వీమంసాసమాధిపధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి.

“చత్తారి **ఝానాని.** ఇధావుసో, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం [పఠమజ్ఝానం (స్యా. కం.)] ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం [దుతియజ్ఝానం (స్యా. కం.)] ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి సతో చ సమ్పజానో, సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం [తతియజ్ఝానం (స్యా. కం.)] ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా, పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా, అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం [చతుత్థజ్ఝానం (స్యా. కం.)] ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

౩౦౭. “చతస్సో **సమాధిభావనా.** అత్థావుసో, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ సంవత్తతి. అత్థావుసో, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఞాణదస్సనపటిలాభాయ సంవత్తతి. అత్థావుసో సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా సతిసమ్పజఞ్ఞాయ సంవత్తతి. అత్థావుసో సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తతి.

“కతమా చావుసో, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ సంవత్తతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం…పే… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం, ఆవుసో , సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ సంవత్తతి.

“కతమా చావుసో, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఞాణదస్సనపటిలాభాయ సంవత్తతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు ఆలోకసఞ్ఞం మనసి కరోతి, దివాసఞ్ఞం అధిట్ఠాతి యథా దివా తథా రత్తిం, యథా రత్తిం తథా దివా. ఇతి వివటేన చేతసా అపరియోనద్ధేన సప్పభాసం చిత్తం భావేతి. అయం, ఆవుసో సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఞాణదస్సనపటిలాభాయ సంవత్తతి.

“కతమా చావుసో, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా సతిసమ్పజఞ్ఞాయ సంవత్తతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో విదితా వేదనా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. విదితా సఞ్ఞా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా

అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. విదితా వితక్కా ఉప్పజ్జన్తి, విదితా ఉపట్ఠహన్తి, విదితా అబ్భత్థం గచ్ఛన్తి. అయం, ఆవుసో, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా సతిసమ్పజఞ్ఞాయ సంవత్తతి.

“కతమా చావుసో, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సీ విహరతి. ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో. ఇతి వేదనా...పే.... ఇతి సఞ్ఞా... ఇతి సఙ్ఖారా... ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో. అయం, ఆవుసో, సమాధిభావనా భావితా బహులీకతా ఆసవానం ఖయాయ సంవత్తతి.

౩౦౮. “చతస్సో **అప్పమఞ్ఞా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి. తథా దుతియం. తథా తతియం. తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన [అబ్యాపజ్ఝేన (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఫరిత్వా విహరతి. కరుణాసహగతేన చేతసా...పే.... ముదితాసహగతేన చేతసా...పే.... ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి. తథా దుతియం. తథా తతియం. తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి.

“చత్తారో **ఆరుప్పా.** [అరూపా (స్యా. కం. పీ.)] ఇధావుసో, భిక్ఖు సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“చత్తారి **అపస్సేనాని.** ఇధావుసో, భిక్ఖు సఙ్ఖాయేకం పటిసేవతి, సఙ్ఖాయేకం అధివాసేతి, సఙ్ఖాయేకం పరివజ్జేతి, సఙ్ఖాయేకం వినోదేతి.

౩౦౯. “చత్తారో **అరియవంసా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన చీవరేన, ఇతరీతరచీవరసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ, న చ చీవరహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి; అలద్ధా చ చీవరం న పరితస్సతి, లద్ధా చ చీవరం అగధితో [అగథితో (సీ. పీ.)] అముచ్ఛితో అనజ్ఝాపన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి; తాయ చ పన ఇతరీతరచీవరసన్తుట్ఠియా నేవత్తానుక్కంసేతి న పరం వమ్భేతి. యో హి తత్థ దక్ఖో అనలసో సమ్పజానో పటిస్సతో, అయం వుచ్చతావుసో – ‘భిక్ఖు పోరాణే అగ్గఞ్ఞే అరియవంసే ఠితో’.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన పిణ్డపాతేన, ఇతరీతరపిణ్డపాతసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ, న చ పిణ్డపాతహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి; అలద్ధా చ పిణ్డపాతం న పరితస్సతి, లద్ధా చ పిణ్డపాతం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝాపన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి; తాయ చ పన ఇతరీతరపిణ్డపాతసన్తుట్ఠియా నేవత్తానుక్కంసేతి న పరం వమ్భేతి. యో హి తత్థ దక్ఖో అనలసో సమ్పజానో పటిస్సతో , అయం వుచ్చతావుసో – ‘భిక్ఖు పోరాణే అగ్గఞ్ఞే అరియవంసే ఠితో’.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేన సేనాసనేన, ఇతరీతరసేనాసనసన్తుట్ఠియా చ వణ్ణవాదీ, న చ సేనాసనహేతు అనేసనం అప్పతిరూపం ఆపజ్జతి; అలద్ధా చ సేనాసనం న పరితస్సతి, లద్ధా చ సేనాసనం అగధితో అముచ్ఛితో అనజ్ఝాపన్నో ఆదీనవదస్సావీ నిస్సరణపఞ్ఞో పరిభుఞ్జతి; తాయ చ పన ఇతరీతరసేనాసనసన్తుట్ఠియా నేవత్తానుక్కంసేతి న పరం వమ్భేతి. యో హి తత్థ దక్ఖో అనలసో సమ్పజానో పటిస్సతో, అయం వుచ్చతావుసో – ‘భిక్ఖు పోరాణే అగ్గఞ్ఞే అరియవంసే ఠితో’.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు పహానారామో హోతి పహానరతో, భావనారామో హోతి భావనారతో; తాయ చ పన పహానారామతాయ పహానరతియా భావనారామతాయ భావనారతియా నేవత్తానుక్కంసేతి న పరం వమ్భేతి. యో హి తత్థ దక్ఖో అనలసో సమ్పజానో పటిస్సతో అయం వుచ్చతావుసో – ‘భిక్ఖు పోరాణే అగ్గఞ్ఞే అరియవంసే ఠితో’.

౩౧౦. “చత్తారి **పధానాని.** సంవరపధానం పహానపధానం భావనాపధానం [భావనాప్పధానం (స్యా॰)] అనురక్ఖణాపధానం [అనురక్ఖనాప్పధానం (స్యా॰)]. కతమఞ్చావుసో, సంవరపధానం? ఇధావుసో, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం చక్ఖున్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి చక్ఖున్ద్రియం, చక్ఖున్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. సోతేన సద్దం సుత్వా... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ న నిమిత్తగ్గాహీ హోతి నానుబ్యఞ్జనగ్గాహీ. యత్వాధికరణమేనం మనిన్ద్రియం అసంవుతం విహరన్తం అభిజ్ఝాదోమనస్సా పాపకా అకుసలా ధమ్మా అన్వాస్సవేయ్యుం, తస్స సంవరాయ పటిపజ్జతి, రక్ఖతి మనిన్ద్రియం, మనిన్ద్రియే సంవరం ఆపజ్జతి. ఇదం వుచ్చతావుసో, సంవరపధానం.

“కతమఞ్చావుసో, పహానపధానం? ఇధావుసో, భిక్ఖు ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తిం కరోతి [బ్యన్తీ కరోతి (స్యా॰ కం॰)] అనభావం గమేతి. ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం...పే॰... ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం... ఉప్పన్నుప్పన్నే పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తిం కరోతి అనభావం గమేతి. ఇదం వుచ్చతావుసో, పహానపధానం.

“కతమఞ్చావుసో , భావనాపధానం? ఇధావుసో, భిక్ఖు సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. ఇదం వుచ్చతావుసో, భావనాపధానం.

“కతమఞ్చావుసో, అనురక్ఖణాపధానం? ఇధావుసో, భిక్ఖు ఉప్పన్నం భద్రకం [భద్దకం (స్యా॰ కం॰ పీ॰)] సమాధినిమిత్తం అనురక్ఖతి – అట్ఠికసఞ్ఞం, పుళువకసఞ్ఞం [పుళవకసఞ్ఞం (సీ॰ పీ॰)], వినీలకసఞ్ఞం, విచ్ఛిద్దకసఞ్ఞం, ఉద్ధుమాతకసఞ్ఞం. ఇదం వుచ్చతావుసో, అనురక్ఖణాపధానం.

“చత్తారి **ఞాణాని** – ధమ్మే ఞాణం, అన్వయే ఞాణం, పరియే [పరిచ్చే (సీ॰ క॰), పరిచ్చేదే (స్యా॰ పీ॰ క॰) టీకా ఓలోకేతబ్బా] ఞాణం, సమ్ముతియా ఞాణం [సమ్ముతిఞాణం (స్యా॰ కం॰)].

“అపరానిపి చత్తారి ఞాణాని – దుక్ఖే ఞాణం, దుక్ఖసముదయే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం.

౩౧౧. “చత్తారి **సోతాపత్తియఙ్గాని** – సప్పురిససంసేవో, సద్ధమ్మస్సవనం, యోనిసోమనసికారో, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి.

“చత్తారి **సోతాపన్నస్స అఙ్గాని.** ఇధావుసో, అరియసావకో బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో, భగవా’తి. ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో [ఓపనయికో (స్యా. కం.)] పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ’తి. సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – ‘సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా, ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా’తి. అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతో హోతి అఖణ్డేహి అచ్ఛిద్దేహి అసబలేహి అకమ్మాసేహి భుజిస్సేహి విఞ్ఞుప్పసత్థేహి అపరామట్ఠేహి సమాధిసంవత్తనికేహి.

“చత్తారి **సామఞ్ఞఫలాని** – సోతాపత్తిఫలం, సకదాగామిఫలం, అనాగామిఫలం, అరహత్తఫలం.

“చతస్సో **ధాతుయో** – పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు.

“చత్తారో **ఆహారా** – కబళీకారో ఆహారో ఓళారికో వా సుఖుమో వా, ఫస్సో దుతియో, మనోసఞ్చేతనా తతియా, విఞ్ఞాణం చతుత్థం.

“చతస్సో **విఞ్ఞాణట్ఠితియో.** రూపూపాయం వా, ఆవుసో, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠతి రూపారమ్మణం [రూపారమణం (?)] రూపప్పతిట్ఠం నన్దూపసేచనం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జతి; వేదనూపాయం వా ఆవుసో…పే… సఞ్ఞూపాయం వా, ఆవుసో…పే… సఙ్ఖారూపాయం వా, ఆవుసో, విఞ్ఞాణం తిట్ఠమానం తిట్ఠతి సఙ్ఖారారమ్మణం సఙ్ఖారప్పతిట్ఠం నన్దూపసేచనం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జతి.

“చత్తారి **అగతిగమనాని** – ఛన్దాగతిం గచ్ఛతి, దోసాగతిం గచ్ఛతి, మోహాగతిం గచ్ఛతి, భయాగతిం గచ్ఛతి.

“చత్తారో **తణ్హుప్పాదా** – చీవరహేతు వా, ఆవుసో, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి; పిణ్డపాతహేతు వా, ఆవుసో, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి; సేనాసనహేతు వా, ఆవుసో, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి; ఇతిభవాభవహేతు వా, ఆవుసో, భిక్ఖునో తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి.

“చతస్సో **పటిపదా** – దుక్ఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, దుక్ఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా దన్ధాభిఞ్ఞా, సుఖా పటిపదా ఖిప్పాభిఞ్ఞా.

“అపరాపి చతస్సో **పటిపదా** – అక్ఖమా పటిపదా, ఖమా పటిపదా, దమా పటిపదా, సమా పటిపదా.

“చత్తారి **ధమ్మపదాని** – అనభిజ్ఝా ధమ్మపదం, అబ్యాపాదో ధమ్మపదం, సమ్మాసతి ధమ్మపదం, సమ్మాసమాధి ధమ్మపదం.

“చత్తారి **ధమ్మసమాదానాని** – అత్థావుసో, ధమ్మసమాదానం పచ్చుప్పన్నదుక్ఖఞ్చేవ ఆయతిఞ్చ దుక్ఖవిపాకం. అత్థావుసో, ధమ్మసమాదానం పచ్చుప్పన్నదుక్ఖం ఆయతిం సుఖవిపాకం. అత్థావుసో, ధమ్మసమాదానం పచ్చుప్పన్నసుఖం ఆయతిం దుక్ఖవిపాకం. అత్థావుసో, ధమ్మసమాదానం పచ్చుప్పన్నసుఖఞ్చేవ ఆయతిఞ్చ సుఖవిపాకం.

“చత్తారో **ధమ్మక్ఖన్ధా** – సీలక్ఖన్ధో, సమాధిక్ఖన్ధో, పఞ్ఞాక్ఖన్ధో, విముత్తిక్ఖన్ధో.

“చత్తారి **బలాని** – వీరియబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం.

“చత్తారి **అధిట్ఠానాని** – పఞ్ఞాధిట్ఠానం, సచ్చాధిట్ఠానం, చాగాధిట్ఠానం, ఉపసమాధిట్ఠానం.

౩౧౨. “చత్తారి **పఞ్హబ్యాకరణాని** – [చత్తారో పఞ్హాబ్యాకరణా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] ఏకంసబ్యాకరణీయో పఞ్హో, పటిపుచ్ఛాబ్యాకరణీయో పఞ్హో, విభజ్జబ్యాకరణీయో పఞ్హో, ఠపనీయో పఞ్హో.

“చత్తారి **కమ్మాని** – అత్థావుసో, కమ్మం కణ్హం కణ్హవిపాకం; అత్థావుసో, కమ్మం సుక్కం సుక్కవిపాకం; అత్థావుసో, కమ్మం కణ్హసుక్కం కణ్హసుక్కవిపాకం; అత్థావుసో, కమ్మం అకణ్హఅసుక్కం అకణ్హఅసుక్కవిపాకం కమ్మక్ఖయాయ సంవత్తతి.

“చత్తారో **సచ్ఛికరణీయా ధమ్మా** – పుబ్బేనివాసో సతియా సచ్ఛికరణీయో; సత్తానం చుతూపపాతో చక్ఖునా సచ్ఛికరణీయో; అట్ఠ విమోక్ఖా కాయేన సచ్ఛికరణీయా; ఆసవానం ఖయో పఞ్ఞాయ సచ్ఛికరణీయో.

“చత్తారో **ఓఘా** – కామోఘో, భవోఘో, దిట్ఠోఘో, అవిజ్జోఘో.

“చత్తారో **యోగా** – కామయోగో, భవయోగో, దిట్ఠియోగో, అవిజ్జాయోగో.

“చత్తారో **విసఞ్ఞోగా** – కామయోగవిసఞ్ఞోగో, భవయోగవిసఞ్ఞోగో, దిట్ఠియోగవిసఞ్ఞోగో, అవిజ్జాయోగవిసఞ్ఞోగో.

“చత్తారో **గన్థా** – అభిజ్ఝా కాయగన్థో, బ్యాపాదో కాయగన్థో, సీలబ్బతపరామాసో కాయగన్థో, ఇదంసచ్చాభినివేసో కాయగన్థో.

“చత్తారి **ఉపాదానాని** – కాముపాదానం [కామూపాదానం (సీ. పీ.) ఏవమితరేసుపి], దిట్ఠుపాదానం, సీలబ్బతుపాదానం, అత్తవాదుపాదానం.

“చతస్సో **యోనియో** – అణ్డజయోని, జలాబుజయోని, సంసేదజయోని, ఓపపాతికయోని.

“చతస్సో **గబ్భావక్కన్తియో.** ఇధావుసో, ఏకచ్చో అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి, అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఠాతి, అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అయం పఠమా గబ్భావక్కన్తి. పున చపరం, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి, అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఠాతి, అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అయం దుతియా గబ్భావక్కన్తి. పున చపరం, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి, సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఠాతి, అసమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అయం తతియా గబ్భావక్కన్తి. పున చపరం, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి, సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఠాతి, సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అయం చతుత్థా గబ్భావక్కన్తి.

“చత్తారో **అత్తభావపటిలాభా.** అత్థావుసో, అత్తభావపటిలాభో, యస్మిం అత్తభావపటిలాభే అత్తసఞ్చేతనాయేవ కమతి, నో పరసఞ్చేతనా. అత్థావుసో, అత్తభావపటిలాభో, యస్మిం అత్తభావపటిలాభే పరసఞ్చేతనాయేవ కమతి, నో అత్తసఞ్చేతనా. అత్థావుసో, అత్తభావపటిలాభో, యస్మిం అత్తభావపటిలాభే అత్తసఞ్చేతనా చేవ కమతి పరసఞ్చేతనా చ. అత్థావుసో, అత్తభావపటిలాభో, యస్మిం అత్తభావపటిలాభే నేవ అత్తసఞ్చేతనా కమతి, నో పరసఞ్చేతనా.

౩౧౩. “చతస్సో **దక్ఖిణావిసుద్ధియో.** అత్థావుసో, దక్ఖిణా దాయకతో విసుజ్ఝతి నో పటిగ్గాహకతో. అత్థావుసో, దక్ఖిణా పటిగ్గాహకతో విసుజ్ఝతి నో దాయకతో. అత్థావుసో, దక్ఖిణా నేవ దాయకతో విసుజ్ఝతి నో పటిగ్గాహకతో. అత్థావుసో, దక్ఖిణా దాయకతో చేవ విసుజ్ఝతి పటిగ్గాహకతో చ.

“చత్తారి **సఙ్గహవత్థూని** – దానం, పేయ్యవజ్జం [పియవజ్జం (స్యా. కం. క.)], అత్థచరియా, సమానత్తతా.

“చత్తారో **అనరియవోహారా** – ముసావాదో, పిసుణావాచా, ఫరుసావాచా, సమ్ఫప్పలాపో.

“చత్తారో **అరియవోహారా** – ముసావాదా వేరమణీ [వేరమణి (క.)], పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ.

“అపరేపి చత్తారో **అనరియవోహారా** – అదిట్ఠే దిట్ఠవాదితా, అస్సుతే సుతవాదితా, అముతే ముతవాదితా, అవిఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదితా.

“అపరేపి చత్తారో **అరియవోహారా** – అదిట్ఠే అదిట్ఠవాదితా, అస్సుతే అస్సుతవాదితా, అముతే అముతవాదితా, అవిఞ్ఞాతే అవిఞ్ఞాతవాదితా.

“అపరేపి చత్తారో **అనరియవోహారా** – దిట్ఠే అదిట్ఠవాదితా, సుతే అస్సుతవాదితా, ముతే అముతవాదితా, విఞ్ఞాతే అవిఞ్ఞాతవాదితా.

“అపరేపి చత్తారో **అరియవోహారా** – దిట్ఠే దిట్ఠవాదితా, సుతే సుతవాదితా, ముతే ముతవాదితా, విఞ్ఞాతే విఞ్ఞాతవాదితా.

౩౧౪. “చత్తారో **పుగ్గలా.** ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తన్తపో హోతి అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో పరన్తపో హోతి పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తన్తపో చ హోతి

అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో, పరన్తపో చ పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో నేవ అత్తన్తపో హోతి న అత్తపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో న పరన్తపో న పరపరితాపనానుయోగమనుయుత్తో. సో అనత్తన్తపో అపరన్తపో దిట్ఠేవ ధమ్మే నిచ్ఛాతో నిబ్బుతో సీతీభూతో [సీతిభూతో (క.)] సుఖప్పటిసంవేదీ బ్రహ్మభూతేన అత్తనా విహరతి.

''అపరేపి చత్తారో **పుగ్గలా.** ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ. ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో పరహితాయ పటిపన్నో హోతి నో అత్తహితాయ. ఇధావుసో , ఏకచ్చో పుగ్గలో నేవ అత్తహితాయ పటిపన్నో హోతి నో పరహితాయ. ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో అత్తహితాయ చేవ పటిపన్నో హోతి పరహితాయ చ.

''అపరేపి చత్తారో **పుగ్గలా** – తమో తమపరాయనో, తమో జోతిపరాయనో, జోతి తమపరాయనో, జోతి జోతిపరాయనో.

''అపరేపి చత్తారో **పుగ్గలా** – సమణమచలో, సమణపదుమో, సమణపుణ్డరీకో, సమణేసు సమణసుఖుమాలో.

''ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా **జానతా పస్సతా** అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన చత్తారో ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం...పే.... అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

పఞ్చకం

౩౧౮. ''అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన పఞ్చ ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం...పే.... అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే పఞ్చ?

''**పఞ్చక్ఖన్ధా.** రూపక్ఖన్ధో వేదనాక్ఖన్ధో సఞ్ఞాక్ఖన్ధో సఙ్ఖారక్ఖన్ధో విఞ్ఞాణక్ఖన్ధో.

''**పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా.** రూపుపాదానక్ఖన్ధో [రూపూపాదానక్ఖన్ధో (సీ. స్యా. కం. పీ.) ఏవమితరేసుపి] వేదనుపాదానక్ఖన్ధో సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో.

''పఞ్చ **కామగుణా.** చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసఞ్హితా రజనీయా , సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా... ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా... జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా... కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసఞ్హితా రజనీయా.

''పఞ్చ **గతియో** – నిరయో, తిరచ్ఛానయోని, పేత్తివిసయో, మనుస్సా, దేవా.

''పఞ్చ **మచ్ఛరియాని** – ఆవాసమచ్ఛరియం, కులమచ్ఛరియం, లాభమచ్ఛరియం, వణ్ణమచ్ఛరియం, ధమ్మమచ్ఛరియం.

''పఞ్చ **నీవరణాని** – కామచ్ఛన్దనీవరణం, బ్యాపాదనీవరణం, థినమిద్ధనీవరణం, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చనీవరణం, విచికిచ్ఛానీవరణం.

“పఞ్చ **ఓరమ్భాగియాని సఞ్ఞోజనాని** – సక్కాయదిట్ఠి, విచికిచ్ఛా, సీలబ్బతపరామాసో, కామచ్ఛన్దో, బ్యాపాదో.

“పఞ్చ **ఉద్ధమ్భాగియాని సఞ్ఞోజనాని** – రూపరాగో, అరూపరాగో, మానో, ఉద్ధచ్చం, అవిజ్జా.

“పఞ్చ **సిక్ఖాపదాని** – పాణాతిపాతా వేరమణీ, అదిన్నాదానా వేరమణీ, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ, ముసావాదా వేరమణీ, సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా వేరమణీ.

౩౧౬. “పఞ్చ **అభబ్బట్ఠానాని.** అభబ్బో, ఆవుసో, ఖీణాసవో భిక్ఖు సఞ్చిచ్చ పాణం జీవితా వోరోపేతుం. అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు అదిన్నం థేయ్యసఙ్ఖాతం ఆదియితుం [ఆదాతుం (స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు మేథునం ధమ్మం పటిసేవితుం. అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు సమ్పజానముసా భాసితుం. అభబ్బో ఖీణాసవో భిక్ఖు సన్నిధికారకం కామే పరిభుఞ్జితుం, సేయ్యథాపి పుబ్బే ఆగారికభూతో.

“పఞ్చ **బ్యసనాని** – ఞాతిబ్యసనం, భోగబ్యసనం, రోగబ్యసనం, సీలబ్యసనం, దిట్ఠిబ్యసనం. నావుసో, సత్తా ఞాతిబ్యసనహేతు వా భోగబ్యసనహేతు వా రోగబ్యసనహేతు వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి. సీలబ్యసనహేతు వా, ఆవుసో, సత్తా దిట్ఠిబ్యసనహేతు వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తి.

“పఞ్చ **సమ్పదా** – ఞాతిసమ్పదా, భోగసమ్పదా, ఆరోగ్యసమ్పదా, సీలసమ్పదా, దిట్ఠిసమ్పదా. నావుసో, సత్తా ఞాతిసమ్పదాహేతు వా భోగసమ్పదాహేతు వా ఆరోగ్యసమ్పదాహేతు వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. సీలసమ్పదాహేతు వా, ఆవుసో, సత్తా దిట్ఠిసమ్పదాహేతు వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి.

“పఞ్చ **ఆదీనవా దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.** ఇధావుసో , దుస్సీలో సీలవిపన్నో పమాదాధికరణం మహతిం భోగజానిం నిగచ్ఛతి, అయం పఠమో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా. పున చపరం, ఆవుసో, దుస్సీలస్స సీలవిపన్నస్స పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి, అయం దుతియో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా. పున చపరం, ఆవుసో, దుస్సీలో సీలవిపన్నో యఞ్ఞదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం, అవిసారదో ఉపసఙ్కమతి మఙ్కుభూతో, అయం తతియో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా. పున చపరం, ఆవుసో, దుస్సీలో సీలవిపన్నో సమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, అయం చతుత్థో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా. పున చపరం, ఆవుసో, దుస్సీలో సీలవిపన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి, అయం పఞ్చమో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

“పఞ్చ **ఆనిసంసా సీలవతో సీలసమ్పదాయ.** ఇధావుసో, సీలవా సీలసమ్పన్నో అప్పమాదాధికరణం మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అధిగచ్ఛతి, అయం పఠమో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ. పున చపరం, ఆవుసో, సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి, అయం దుతియో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ. పున చపరం, ఆవుసో, సీలవా సీలసమ్పన్నో యఞ్ఞదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం, విసారదో ఉపసఙ్కమతి అమఙ్కుభూతో, అయం తతియో ఆనిసంసో సీలవతో

సీలసమ్పదాయ. పున చపరం, ఆవుసో, సీలవా సీలసమ్పన్నో అసమ్మూళ్హో కాలం కరోతి, అయం చతుత్థో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ. పున చపరం, ఆవుసో, సీలవా సీలసమ్పన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి, అయం పఞ్చమో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“చోదకేన , ఆవుసో, భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠపేత్వా పరో చోదేతబ్బో. కాలేన వక్ఖామి నో అకాలేన, భూతేన వక్ఖామి నో అభూతేన, సణ్హేన వక్ఖామి నో ఫరుసేన, అత్థసంహితేన వక్ఖామి నో అనత్థసంహితేన, మేత్తచిత్తేన [మేత్తాచిత్తేన (కత్థచి)] వక్ఖామి నో దోసన్తరేనాతి. చోదకేన, ఆవుసో, భిక్ఖునా పరం చోదేతుకామేన ఇమే పఞ్చ ధమ్మే అజ్ఝత్తం ఉపట్ఠపేత్వా పరో చోదేతబ్బో.

౩౧౭. “పఞ్చ **పధానియఙ్గాని.** ఇధావుసో, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో, లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో, సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ. అసఠో హోతి అమాయావీ, యథాభూతం అత్తానం ఆవికత్తా సత్థరి వా విఞ్ఞూసు వా సబ్రహ్మచారీసు. ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మాదుక్ఖక్ఖయగామినియా.

౩౧౮. “పఞ్చ **సుద్ధావాసా** – అవిహా, అతప్పా, సుదస్సా, సుదస్సీ, అకనిట్ఠా.

“పఞ్చ **అనాగామినో** – అన్తరాపరినిబ్బాయీ, ఉపహచ్చపరినిబ్బాయీ, అసఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ, ససఙ్ఖారపరినిబ్బాయీ, ఉద్ధంసోతోఅకనిట్ఠగామీ.

౩౧౯. “పఞ్చ **చేతోఖిలా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు సత్థరి కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు సత్థరి కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, అయం పఠమో చేతోఖిలో. పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు ధమ్మే కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి…పే.… సఙ్ఘే కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి… సిక్ఖాయ కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి… సబ్రహ్మచారీసు కుపితో హోతి అనత్తమనో ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీసు కుపితో హోతి అనత్తమనో ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ, అయం పఞ్చమో చేతోఖిలో.

౩౨౦. “పఞ్చ **చేతసోవినిబన్ధా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు కామేసు అవీతరాగో హోతి అవిగతచ్ఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు కామేసు అవీతరాగో హోతి అవిగతచ్ఛన్దో అవిగతపేమో అవిగతపిపాసో అవిగతపరిళాహో అవిగతతణ్హో, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. అయం పఠమో చేతసో వినిబన్ధో. పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు కాయే అవీతరాగో హోతి…పే.… రూపే అవీతరాగో హోతి…పే.… పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు

యావదత్థం ఉదరావదేహకం భుఞ్జిత్వా సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో విహరతి…పే॰… పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం దేవనికాయం పణిధాయ బ్రహ్మచరియం చరతి – 'ఇమినాహం సీలేన వా వతేన వా తపేన వా బ్రహ్మచరియేన వా దేవో వా భవిస్సామి దేవఞ్ఞతరో వా'తి. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు అఞ్ఞతరం దేవనికాయం పణిధాయ బ్రహ్మచరియం చరతి – 'ఇమినాహం సీలేన వా వతేన వా తపేన వా బ్రహ్మచరియేన వా దేవో వా భవిస్సామి దేవఞ్ఞతరో వా'తి, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. అయం పఞ్చమో చేతసో వినిబన్ధో.

"**పఞ్చిన్ద్రియాని** – చక్ఖున్ద్రియం, సోతిన్ద్రియం, ఘానిన్ద్రియం, జివ్హిన్ద్రియం, కాయిన్ద్రియం.

"అపరానిపి **పఞ్చిన్ద్రియాని** – సుఖిన్ద్రియం, దుక్ఖిన్ద్రియం, సోమనస్సిన్ద్రియం, దోమనస్సిన్ద్రియం, ఉపేక్ఖిన్ద్రియం.

"అపరానిపి **పఞ్చిన్ద్రియాని** – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం.

౩౨౧. "పఞ్చ **నిస్సరణియా** [నిస్సారణీయా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰) టీకా ఓలోకేతబ్బా] **ధాతుయో.** ఇధావుసో, భిక్ఖునో కామే మనసికరోతో కామేసు చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. నేక్ఖమ్మం ఖో పనస్స మనసికరోతో నేక్ఖమ్మే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం కామేహి. యే చ కామపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా [విఘాతపరిళాహా (స్యా॰ కం॰)], ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం కామానం నిస్సరణం.

"పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో బ్యాపాదం మనసికరోతో బ్యాపాదే చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అబ్యాపాదం ఖో పనస్స మనసికరోతో అబ్యాపాదే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం బ్యాపాదేన. యే చ బ్యాపాదపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం బ్యాపాదస్స నిస్సరణం.

"పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో విహేసం మనసికరోతో విహేసాయ చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అవిహేసం ఖో పనస్స మనసికరోతో అవిహేసాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం విహేసాయ. యే చ విహేసాపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం విహేసాయ నిస్సరణం.

"పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో రూపే మనసికరోతో రూపేసు చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అరూపం ఖో పనస్స మనసికరోతో అరూపే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం రూపేహి. యే చ రూపపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం రూపానం నిస్సరణం.

"పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో సక్కాయం మనసికరోతో సక్కాయే చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. సక్కాయనిరోధం ఖో పనస్స మనసికరోతో సక్కాయనిరోధే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స

తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం సక్కాయేన. యే చ సక్కాయపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి, న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం సక్కాయస్స నిస్సరణం.

౩౨౨. ''పఞ్చ **విముత్తాయతనాని.** ఇధావుసో, భిక్ఖునో సత్థా ధమ్మం దేసేతి అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ. యథా యథా, ఆవుసో, భిక్ఖునో సత్థా ధమ్మం దేసేతి అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ . తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థపటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థపటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం పఠమం విముత్తాయతనం.

''పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి...పే.... అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి...పే.... అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి...పే.... అపి చ ఖ్వస్స అఞ్ఞతరం సమాధినిమిత్తం సుగ్గహితం హోతి సుమనసికతం సూపధారితం సుప్పటివిద్ధం పఞ్ఞాయ. యథా యథా, ఆవుసో, భిక్ఖునో అఞ్ఞతరం సమాధినిమిత్తం సుగ్గహితం హోతి సుమనసికతం సూపధారితం సుప్పటివిద్ధం పఞ్ఞాయ తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థపటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థపటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి , సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం పఞ్చమం విముత్తాయతనం.

''పఞ్చ **విముత్తిపరిపాచనీయా సఞ్ఞా** – అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా.

''ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన పఞ్చ ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం...పే.... అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం [సఙ్గీతియపఞ్చకం నిట్ఠితం (స్యా. కం.)].

ఛక్కం

౩౨౩. ''అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఛ ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం...పే.... అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే ఛ?

''ఛ **అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని** – చక్ఖాయతనం, సోతాయతనం, ఘానాయతనం, జివ్హాయతనం, కాయాయతనం, మనాయతనం.

''ఛ **బాహిరాని ఆయతనాని** – రూపాయతనం, సద్దాయతనం, గన్ధాయతనం, రసాయతనం, ఫోట్ఠబ్బాయతనం, ధమ్మాయతనం.

''ఛ **విఞ్ఞాణకాయా** – చక్ఖువిఞ్ఞాణం, సోతవిఞ్ఞాణం, ఘానవిఞ్ఞాణం, జివ్హావిఞ్ఞాణం, కాయవిఞ్ఞాణం, మనోవిఞ్ఞాణం.

“ఛ **ఫస్సకాయా** – చక్ఖుసమ్ఫస్సో, సోతసమ్ఫస్సో, ఘానసమ్ఫస్సో, జివ్హాసమ్ఫస్సో, కాయసమ్ఫస్సో, మనోసమ్ఫస్సో.

“ఛ **వేదనాకాయా** – చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా, సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా, ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా, జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా, కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా, మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా.

“ఛ **సఞ్ఞాకాయా** – రూపసఞ్ఞా, సద్దసఞ్ఞా, గన్ధసఞ్ఞా, రససఞ్ఞా, ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా, ధమ్మసఞ్ఞా.

“ఛ **సఞ్చేతనాకాయా** – రూపసఞ్చేతనా, సద్దసఞ్చేతనా, గన్ధసఞ్చేతనా, రససఞ్చేతనా, ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా, ధమ్మసఞ్చేతనా.

“ఛ **తణ్హాకాయా** – రూపతణ్హా, సద్దతణ్హా, గన్ధతణ్హా, రసతణ్హా, ఫోట్ఠబ్బతణ్హా, ధమ్మతణ్హా.

౩౨౪. “ఛ **అగారవా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు సత్థరి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో; ధమ్మే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో; సఙ్ఘే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో; సిక్ఖాయ అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో; అప్పమాదే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో; పటిసన్థారే [పటిసన్ధారే (క.)] అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో.

“ఛ **గారవా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు సత్థరి సగారవో విహరతి సప్పతిస్సో; ధమ్మే సగారవో విహరతి సప్పతిస్సో; సఙ్ఘే సగారవో విహరతి సప్పతిస్సో; సిక్ఖాయ సగారవో విహరతి సప్పతిస్సో; అప్పమాదే సగారవో విహరతి సప్పతిస్సో; పటిసన్థారే సగారవో విహరతి సప్పతిస్సో.

“ఛ **సోమనస్సూపవిచారా** . చక్ఖునా రూపం దిస్వా సోమనస్సట్ఠానియం రూపం ఉపవిచరతి; సోతేన సద్దం సుత్వా… ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా… జివ్హాయ రసం సాయిత్వా… కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా. మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ సోమనస్సట్ఠానియం ధమ్మం ఉపవిచరతి.

“ఛ **దోమనస్సూపవిచారా.** చక్ఖునా రూపం దిస్వా దోమనస్సట్ఠానియం రూపం ఉపవిచరతి…పే.… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ దోమనస్సట్ఠానియం ధమ్మం ఉపవిచరతి.

“ఛ **ఉపేక్ఖూపవిచారా.** చక్ఖునా రూపం దిస్వా ఉపేక్ఖాట్ఠానియం [ఉపేక్ఖాఠానియం (క.)] రూపం ఉపవిచరతి…పే.… మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ ఉపేక్ఖాట్ఠానియం ధమ్మం ఉపవిచరతి.

“ఛ **సారణీయా ధమ్మా.** ఇధావుసో, భిక్ఖునో మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి [ఆవీ (క. సీ. పీ. క.)] చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో మేత్తం వచీకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో…పే.… ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో…పే.… ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు యే తే లాభా ధమ్మికా ధమ్మలద్ధా అన్తమసో పత్తపరియాపన్నమత్తమ్పి, తథారూపేహి లాభేహి అప్పటివిభత్తభోగీ హోతి సీలవన్తేహి సబ్రహ్మచారీహి సాధారణభోగీ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో…పే.… ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు యాని తాని సీలాని అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని, తథారూపేసు సీలేసు సీలసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో…పే.… ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు యాయం దిట్ఠి అరియా నియ్యానికా నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ, తథారూపాయ దిట్ఠియా దిట్ఠిసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ. అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

౩.౨౩. ఛ **వివాదమూలాని.** ఇధావుసో, భిక్ఖు కోధనో హోతి ఉపనాహీ. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు కోధనో హోతి ఉపనాహీ, సో సత్థరిపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయపి న పరిపూరకారీ [పరిపూరీకారీ (స్యా॰ కం॰)] హోతి. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు సత్థరి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయ న పరిపూరకారీ, సో సఙ్ఘే వివాదం జనేతి. యో హోతి వివాదో బహుజనఅహితాయ బహుజనఅసుఖాయ అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం. ఏవరూపం చే తుమ్హే, ఆవుసో, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, ఆవుసో, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానాయ వాయమేయ్యాథ. ఏవరూపం చే తుమ్హే, ఆవుసో, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా న సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, ఆవుసో, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవాయ పటిపజ్జేయ్యాథ. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానం హోతి. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవో హోతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు మక్ఖీ హోతి పళాసీ…పే.… ఇస్సుకీ హోతి మచ్ఛరీ…పే.… సఠో హోతి మాయావీ… పాపిచ్ఛో హోతి మిచ్ఛాదిట్ఠీ… సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గీ…పే.… యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గీ, సో సత్థరిపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయపి న పరిపూరకారీ హోతి. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు సత్థరి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో , సిక్ఖాయ న పరిపూరకారీ, సో సఙ్ఘే వివాదం జనేతి. యో హోతి వివాదో బహుజనఅహితాయ బహుజనఅసుఖాయ అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం. ఏవరూపం చే తుమ్హే, ఆవుసో, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, ఆవుసో, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానాయ వాయమేయ్యాథ. ఏవరూపం చే తుమ్హే, ఆవుసో, వివాదమూలం

అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా న సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, ఆవుసో, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవాయ పటిపజ్జేయ్యాథ. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానం హోతి. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవో హోతి.

“ఛ **ధాతుయో** – పథవీధాతు, ఆపోధాతు, తేజోధాతు, వాయోధాతు, ఆకాసధాతు, విఞ్ఞాణధాతు.

౩౨౬. “ఛ **నిస్సరణియా ధాతుయో.** ఇధావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘మేత్తా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, అథ చ పన మే బ్యాపాదో చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి. సో ‘మా హేవం’, తిస్స వచనీయో, ‘మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో, యం మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ. అథ చ పనస్స బ్యాపాదో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, బ్యాపాదస్స, యదిదం మేత్తా చేతోవిముత్తీ’తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘కరుణా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా. అథ చ పన మే విహేసా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి, సో ‘మా హేవం’ తిస్స వచనీయో ‘మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం ఆవుసో, అనవకాసో, యం కరుణాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ, అథ చ పనస్స విహేసా చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, విహేసాయ, యదిదం కరుణా చేతోవిముత్తీ’తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘ముదితా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా. అథ చ పన మే అరతి చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి, సో ‘మా హేవం’ తిస్స వచనీయో “మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో, యం ముదితాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ, అథ చ పనస్స అరతి చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, అరతియా, యదిదం ముదితా చేతోవిముత్తీ’తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘ఉపేక్ఖా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా. అథ చ పన మే రాగో చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి. సో ‘మా హేవం’ తిస్స వచనీయో ‘మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో, యం ఉపేక్ఖాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ, అథ చ పనస్స రాగో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, రాగస్స, యదిదం ఉపేక్ఖా చేతోవిముత్తీ’తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అనిమిత్తా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా. అథ చ పన మే నిమిత్తానుసారి విఞ్ఞాణం హోతీ’తి. సో ‘మా హేవం’ తిస్స

వచనీయో 'మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో, యం అనిమిత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ, అథ చ పనస్స నిమిత్తానుసారి విఞ్ఞాణం భవిస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, సబ్బనిమిత్తానం, యదిదం అనిమిత్తా చేతోవిముత్తీ'తి.

"ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – 'అస్మీతి ఖో మే విగతం [విఘాతం (సీ. పీ.), విగతే (స్యా. క.)], అయమహమస్మీతి న సమనుపస్సామి, అథ చ పన మే విచికిచ్ఛాకథఙ్కథాసల్లం చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ'తి. సో 'మా హేవం' తిస్స వచనీయో 'మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో, యం అస్మీతి విగతే [విఘాతే (సీ. పీ.)] అయమహమస్మీతి అసమనుపస్సతో, అథ చ పనస్స విచికిచ్ఛాకథఙ్కథాసల్లం చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, విచికిచ్ఛాకథఙ్కథాసల్లస్స, యదిదం అస్మిమానసముగ్ఘాతో'తి.

౩౨౭. "ఛ **అనుత్తరియాని** – దస్సనానుత్తరియం, సవనానుత్తరియం, లాభానుత్తరియం, సిక్ఖానుత్తరియం, పారిచరియానుత్తరియం, అనుస్సతానుత్తరియం.

"ఛ **అనుస్సతిట్ఠానాని** – బుద్ధానుస్సతి, ధమ్మానుస్సతి, సఙ్ఘానుస్సతి, సీలానుస్సతి, చాగానుస్సతి, దేవతానుస్సతి.

౩౨౮. "ఛ **సతతవిహారా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో [ఉపేక్ఖకో చ (స్యా. క.)] విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో.

౩౨౯. "**ఛళాభిజాతియో.** ఇధావుసో, ఏకచ్చో కణ్హాభిజాతికో సమానో కణ్హం ధమ్మం అభిజాయతి. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో కణ్హాభిజాతికో సమానో సుక్కం ధమ్మం అభిజాయతి. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో కణ్హాభిజాతికో సమానో అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో సుక్కాభిజాతికో సమానో సుక్కం ధమ్మం అభిజాయతి. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో సుక్కాభిజాతికో సమానో కణ్హం ధమ్మం అభిజాయతి. ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో సుక్కాభిజాతికో సమానో అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి.

"ఛ **నిబ్బేధభాగియా** సఞ్ఞా [నిబ్బేధభాగియసఞ్ఞా (స్యా. కం.)] – అనిచ్చసఞ్ఞా అనిచ్చే, దుక్ఖసఞ్ఞా దుక్ఖే, అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా.

"ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ఛ ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం...పే.... అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

ఛక్కం.

౩౩౦. "అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సత్త ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం...పే.... అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే సత్త?

"సత్త **అరియధనాని** – సద్ధాధనం, సీలధనం, హిరిధనం, ఓత్తప్పధనం, సుతధనం, చాగధనం, పఞ్ఞాధనం.

"సత్త **బోజ్ఝఙ్గా** – సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో , వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో.

"సత్త **సమాధిపరిక్ఖారా** – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి.

"సత్త **అసద్ధమ్మా** – ఇధావుసో, భిక్ఖు అస్సద్ధో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి, అప్పస్సుతో హోతి, కుసీతో హోతి, ముట్ఠస్సతి హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి.

"సత్త **సద్ధమ్మా** – ఇధావుసో, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, హిరిమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి, బహుస్సుతో హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, ఉపట్ఠితస్సతి హోతి, పఞ్ఞవా హోతి.

"సత్త **సప్పురిసధమ్మా** – ఇధావుసో, భిక్ఖు ధమ్మఞ్ఞూ చ హోతి అత్థఞ్ఞూ చ అత్తఞ్ఞూ చ మత్తఞ్ఞూ చ కాలఞ్ఞూ చ పరిసఞ్ఞూ చ పుగ్గలఞ్ఞూ చ.

౩౩౧. "సత్త **నిద్దసవత్థూని.** ఇధావుసో, భిక్ఖు సిక్ఖాసమాదానే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ సిక్ఖాసమాదానే అవిగతపేమో. ధమ్మనిసన్తియా తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ ధమ్మనిసన్తియా అవిగతపేమో. ఇచ్ఛావినయే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ ఇచ్ఛావినయే అవిగతపేమో. పటిసల్లానే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ పటిసల్లానే అవిగతపేమో. వీరియారమ్భే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ వీరియారమ్భే అవిగతపేమో. సతినేపక్కే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ సతినేపక్కే అవిగతపేమో . దిట్ఠిపటివేధే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ దిట్ఠిపటివేధే అవిగతపేమో.

''సత్త సఞ్ఞా – అనిచ్చసఞ్ఞా, అనత్తసఞ్ఞా, అసుభసఞ్ఞా, ఆదీనవసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా.

''సత్త బలాని – సద్ధాబలం, వీరియబలం, హిరిబలం, ఓత్తప్పబలం, సతిబలం, సమాధిబలం, పఞ్ఞాబలం.

౩౩౨. "సత్త **విఞ్ఞాణట్ఠితియో.** సన్తావుసో, సత్తా నానత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి మనుస్సా ఏకచ్చే చ దేవా ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. అయం పఠమా విఞ్ఞాణట్ఠితి.

"సన్తావుసో, సత్తా నానత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో సేయ్యథాపి దేవా బ్రహ్మకాయికా పఠమాభినిబ్బత్తా. అయం దుతియా విఞ్ఞాణట్ఠితి.

"సన్తావుసో, సత్తా ఏకత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో సేయ్యథాపి దేవా ఆభస్సరా. అయం తతియా విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో, సత్తా ఏకత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా. అయం చతుత్థీ విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనూపగా. అయం పఞ్చమీ విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగా. అయం ఛట్ఠీ విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో , సత్తా సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగా. అయం సత్తమీ విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సత్త **పుగ్గలా దక్ఖిణేయ్యా** – ఉభతోభాగవిముత్తో , పఞ్ఞావిముత్తో, కాయసక్ఖి, దిట్ఠిప్పత్తో, సద్ధావిముత్తో, ధమ్మానుసారీ, సద్ధానుసారీ.

“సత్త **అనుసయా** – కామరాగానుసయో, పటిఘానుసయో, దిట్ఠానుసయో, విచికిచ్ఛానుసయో, మానానుసయో, భవరాగానుసయో, అవిజ్జానుసయో.

“సత్త **సఞ్ఞోజనాని** – అనునయసఞ్ఞోజనం [కామసఞ్ఞోజనం (స్యా॰ కం॰)], పటిఘసఞ్ఞోజనం, దిట్ఠిసఞ్ఞోజనం, విచికిచ్ఛాసఞ్ఞోజనం, మానసఞ్ఞోజనం, భవరాగసఞ్ఞోజనం, అవిజ్జాసఞ్ఞోజనం.

“సత్త **అధికరణసమథా** – ఉప్పన్నుప్పన్నానం అధికరణానం సమథాయ వూపసమాయ సమ్ముఖావినయో దాతబ్బో, సతివినయో దాతబ్బో, అమూళ్హవినయో దాతబ్బో, పటిఞ్ఞాయ కారేతబ్బం, యేభుయ్యసికా, తస్సపాపియసికా, తిణవత్థారకో.

“ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సత్త ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం…పే॰… అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

దుతియభాణవారో నిట్ఠితో.

అట్ఠకం

333. “అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన అట్ఠ ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం…పే॰… అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే అట్ఠ?

“అట్ఠ **మిచ్ఛత్తా** – మిచ్ఛాదిట్ఠి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో, మిచ్ఛావాచా, మిచ్ఛాకమ్మన్తో, మిచ్ఛాఆజీవో, మిచ్ఛావాయామో మిచ్ఛాసతి, మిచ్ఛాసమాధి.

“అట్ఠ **సమ్మత్తా** – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి.

“అట్ఠ **పుగ్గలా దక్ఖిణేయ్యా** – సోతాపన్నో, సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో; సకదాగామీ, సకదాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో; అనాగామీ, అనాగామిఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో; అరహా, అరహత్తఫలసచ్ఛికిరియాయ పటిపన్నో.

౩౩౪. “అట్ఠ **కుసీతవత్థూని**. ఇధావుసో, భిక్ఖునా కమ్మం కాతబ్బం హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘కమ్మం ఖో మే కాతబ్బం భవిస్సతి, కమ్మం ఖో పన మే కరోన్తస్స కాయో కిలమిస్సతి, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి! సో నిపజ్జతి న వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇదం పఠమం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా కమ్మం కతం హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో కమ్మం అకాసిం, కమ్మం ఖో పన మే కరోన్తస్స కాయో కిలన్తో, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి! సో నిపజ్జతి న వీరియం ఆరభతి...పే.... ఇదం దుతియం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా మగ్గో గన్తబ్బో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘మగ్గో ఖో మే గన్తబ్బో భవిస్సతి, మగ్గం ఖో పన మే గచ్ఛన్తస్స కాయో కిలమిస్సతి, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి! సో నిపజ్జతి న వీరియం ఆరభతి... ఇదం తతియం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా మగ్గో గతో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో మగ్గం అగమాసిం, మగ్గం ఖో పన మే గచ్ఛన్తస్స కాయో కిలన్తో, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి! సో నిపజ్జతి న వీరియం ఆరభతి... ఇదం చతుత్థం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో న లభతి లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో నాలత్థం లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం, తస్స మే కాయో కిలన్తో అకమ్మఞ్ఞో, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి! సో నిపజ్జతి న వీరియం ఆరభతి... ఇదం పఞ్చమం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో లభతి లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో అలత్థం లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం, తస్స మే కాయో గరుకో అకమ్మఞ్ఞో, మాసాచితం మఞ్ఞే , హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి! సో నిపజ్జతి న వీరియం ఆరభతి... ఇదం ఛట్ఠం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో ఉప్పన్నో హోతి అప్పమత్తకో ఆబాధో. తస్స ఏవం హోతి – ‘ఉప్పన్నో ఖో మే అయం అప్పమత్తకో ఆబాధో; అత్థి కప్పో నిపజ్జితుం, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి! సో నిపజ్జతి న వీరియం ఆరభతి... ఇదం సత్తమం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గిలానా వుట్ఠితో [గిలానవుట్ఠితో (సద్దనీతి) అం॰ ని॰ ౬.౧౬ నకులపితుసుత్తటీకా పస్సితబ్బా] హోతి అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గిలానా వుట్ఠితో అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా, తస్స మే కాయో దుబ్బలో అకమ్మఞ్ఞో, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి! సో నిపజ్జతి న వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇదం అట్ఠమం కుసీతవత్థు.

౩౩౫. “అట్ఠ **ఆరమ్భవత్థూని.** ఇధావుసో, భిక్ఖునా కమ్మం కాతబ్బం హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘కమ్మం ఖో మే కాతబ్బం భవిస్సతి, కమ్మం ఖో పన మే కరోన్తేన న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ, అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా’తి! సో వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా, అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇదం పఠమం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా కమ్మం కతం హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో కమ్మం అకాసిం, కమ్మం ఖో పనాహం కరోన్తో నాసక్ఖిం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే॰… సో వీరియం ఆరభతి… ఇదం దుతియం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా మగ్గో గన్తబ్బో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘మగ్గో ఖో మే గన్తబ్బో భవిస్సతి, మగ్గం ఖో పన మే గచ్ఛన్తేన న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం. హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే॰… సో వీరియం ఆరభతి… ఇదం తతియం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా మగ్గో గతో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో మగ్గం అగమాసిం, మగ్గం ఖో పనాహం గచ్ఛన్తో నాసక్ఖిం బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే॰… సో వీరియం ఆరభతి… ఇదం చతుత్థం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో న లభతి లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం . తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో నాలత్థం లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం, తస్స మే కాయో లహుకో కమ్మఞ్ఞో, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే॰… సో వీరియం ఆరభతి… ఇదం పఞ్చమం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో లభతి లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో అలత్థం లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం, తస్స మే కాయో బలవా కమ్మఞ్ఞో, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే॰… సో వీరియం ఆరభతి… ఇదం ఛట్ఠం ఆరమ్భవత్థు .

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో ఉప్పన్నో హోతి అప్పమత్తకో ఆబాధో. తస్స ఏవం హోతి – ‘ఉప్పన్నో ఖో మే అయం అప్పమత్తకో ఆబాధో, ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి యం మే ఆబాధో పవడ్ఢేయ్య, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే॰… సో వీరియం ఆరభతి… ఇదం సత్తమం ఆరమ్భవత్థు.

"పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గిలానా వుట్ఠితో హోతి అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా. తస్స ఏవం హోతి – 'అహం ఖో గిలానా వుట్ఠితో అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా, ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి యం మే ఆబాధో పచ్చుదావత్తేయ్య, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా"తి! సో వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇదం అట్ఠమం ఆరమ్భవత్థు.

౩౩౬. "అట్ఠ **దానవత్థూని.** ఆసజ్జ దానం దేతి, భయా దానం దేతి, 'అదాసి మే'తి దానం దేతి, 'దస్సతి మే'తి దానం దేతి, 'సాహు దాన'న్తి దానం దేతి, 'అహం పచామి, ఇమే న పచన్తి, నారహామి పచన్తో అపచన్తానం దానం న దాతు'న్తి దానం దేతి, 'ఇదం మే దానం దదతో కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతీ'తి దానం దేతి. చిత్తాలఙ్కార-చిత్తపరిక్ఖారత్థం దానం దేతి.

౩౩౭. "అట్ఠ **దానూపపత్తియో**. ఇధావుసో, ఏకచ్చో దానం దేతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో యం దేతి తం పచ్చాసీసతి [పచ్చాసింసతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. సో పస్సతి ఖత్తియమహాసాలం వా బ్రాహ్మణమహాసాలం వా గహపతిమహాసాలం వా పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితం సమఙ్గీభూతం పరిచారయమానం. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా ఖత్తియమహాసాలానం వా బ్రాహ్మణమహాసాలానం వా గహపతిమహాసాలానం వా సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య'న్తి! సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి, తస్స తం చిత్తం హీనే విముత్తం ఉత్తరి అభావితం తత్రూపపత్తియా సంవత్తతి . తఞ్చ ఖో సీలవతో వదామి నో దుస్సీలస్స. ఇజ్ఝతావుసో, సీలవతో చేతోపణిధి విసుద్ధత్తా.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో దానం దేతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం...పే॰... సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో యం దేతి తం పచ్చాసీసతి. తస్స సుతం హోతి – 'చాతుమహారాజికా [చాతుమ్మహారాజికా (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా"తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య"న్తి! సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి, తస్స తం చిత్తం హీనే విముత్తం ఉత్తరి అభావితం తత్రూపపత్తియా సంవత్తతి. తఞ్చ ఖో సీలవతో వదామి నో దుస్సీలస్స. ఇజ్ఝతావుసో, సీలవతో చేతోపణిధి విసుద్ధత్తా.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో దానం దేతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం...పే॰... సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో యం దేతి తం పచ్చాసీసతి. తస్స సుతం హోతి – 'తావతింసా దేవా...పే॰... యామా దేవా... పే॰... తుసితా దేవా ...పే॰... నిమ్మానరతీ దేవా...పే॰... పరనిమ్మితవసవత్తీ దేవా దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా'తి. తస్స ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య"న్తి! సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి, తస్స తం చిత్తం హీనే విముత్తం ఉత్తరి అభావితం తత్రూపపత్తియా సంవత్తతి. తఞ్చ ఖో సీలవతో వదామి నో దుస్సీలస్స. ఇజ్ఝతావుసో, సీలవతో చేతోపణిధి విసుద్ధత్తా.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో దానం దేతి సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా అన్నం పానం వత్థం యానం మాలాగన్ధవిలేపనం సేయ్యావసథపదీపేయ్యం. సో యం దేతి తం పచ్చాసీసతి. తస్స సుతం హోతి – 'బ్రహ్మకాయికా దేవా

దీఘాయుకా వణ్ణవన్తో సుఖబహులా’తి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహో వతాహం కాయస్స భేదా పరం మరణా బ్రహ్మకాయికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జేయ్య’న్తి! సో తం చిత్తం దహతి, తం చిత్తం అధిట్ఠాతి, తం చిత్తం భావేతి, తస్స తం చిత్తం హీనే విముత్తం ఉత్తరి అభావితం తత్రూపపత్తియా సంవత్తతి. తఞ్చ ఖో సీలవతో వదామి నో దుస్సీలస్స; వీతరాగస్స నో సరాగస్స. ఇజ్ఝతావుసో, సీలవతో చేతోపణిధి వీతరాగత్తా.

“అట్ఠ **పరిసా** – ఖత్తియపరిసా, బ్రాహ్మణపరిసా, గహపతిపరిసా, సమణపరిసా, చాతుమహారాజికపరిసా, తావతింసపరిసా, మారపరిసా, బ్రహ్మపరిసా .

“అట్ఠ **లోకధమ్మా** – లాభో చ, అలాభో చ, యసో చ, అయసో చ, నిన్దా చ, పసంసా చ, సుఖఞ్చ, దుక్ఖఞ్చ.

౩౩౮. “అట్ఠ **అభిభాయతనాని**. అజ్ఝత్తం రూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పరిత్తాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం పఠమం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం రూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి అప్పమాణాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి – ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం దుతియం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పరిత్తాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం తతియం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి అప్పమాణాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం చతుత్థం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి నీలాని నీలవణ్ణాని నీలనిదస్సనాని నీలనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ ఉమాపుప్ఫం నీలం నీలవణ్ణం నీలనిదస్సనం నీలనిభాసం, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం నీలం నీలవణ్ణం నీలనిదస్సనం నీలనిభాసం. ఏవమేవ [ఏవమేవం (క.)] అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి నీలాని నీలవణ్ణాని నీలనిదస్సనాని నీలనిభాసాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం పఞ్చమం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పీతాని పీతవణ్ణాని పీతనిదస్సనాని పీతనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ కణికారపుప్ఫం [కణ్ణికారపుప్ఫం (స్యా. కం.)] పీతం పీతవణ్ణం పీతనిదస్సనం పీతనిభాసం, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం పీతం పీతవణ్ణం పీతనిదస్సనం పీతనిభాసం. ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పీతాని పీతవణ్ణాని పీతనిదస్సనాని పీతనిభాసాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం ఛట్ఠం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి లోహితకాని లోహితకవణ్ణాని లోహితకనిదస్సనాని లోహితకనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ బన్ధుజీవకపుప్ఫం లోహితకం లోహితకవణ్ణం లోహితకనిదస్సనం లోహితకనిభాసం,

సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం లోహితకం లోహితకవణ్ణం లోహితకనిదస్సనం లోహితకనిభాసం. ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి లోహితకాని లోహితకవణ్ణాని లోహితకనిదస్సనాని లోహితకనిభాసాని, 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం సత్తమం అభిభాయతనం.

"అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ ఓసధితారకా ఓదాతా ఓదాతవణ్ణా ఓదాతనిదస్సనా ఓదాతనిభాసా, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం ఓదాతం ఓదాతవణ్ణం ఓదాతనిదస్సనం ఓదాతనిభాసం. ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని , 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం అట్ఠమం అభిభాయతనం.

౩౩౮. "అట్ఠ **విమోక్ఖా.** రూపీ రూపాని పస్సతి. అయం పఠమో విమోక్ఖో.

"అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ బహిద్ధా రూపాని పస్సతి. అయం దుతియో విమోక్ఖో.

"సుభన్తేవ అధిముత్తో హోతి. అయం తతియో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా 'అనన్తో ఆకాసో'తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం చతుత్థో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'అనన్తం విఞ్ఞాణ'న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం పఞ్చమో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'నత్థి కిఞ్చీ'తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం ఛట్ఠో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం సత్తమో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయిత నిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం అట్ఠమో విమోక్ఖో.

"ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన అట్ఠ ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం...పే... అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

నవకం

౩౪౦. “అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన నవ ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా; తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం…పే॰… అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే నవ?

“నవ **ఆఘాతవత్థూని.** ‘అనత్థం మే అచరీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి; ‘అనత్థం మే చరతీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి; ‘అనత్థం మే చరిస్సతీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి; ‘పియస్స మే మనాపస్స అనత్థం అచరీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి…పే॰… అనత్థం చరతీతి ఆఘాతం బన్ధతి…పే॰… అనత్థం చరిస్సతీతి ఆఘాతం బన్ధతి; ‘అప్పియస్స మే అమనాపస్స అత్థం అచరీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి…పే॰… అత్థం చరతీతి ఆఘాతం బన్ధతి…పే॰… అత్థం చరిస్సతీతి ఆఘాతం బన్ధతి.

“నవ **ఆఘాతపటివినయా.** ‘అనత్థం మే అచరి [అచరీతి (స్యా॰ క॰) ఏవం “చరతి చరిస్సతి” పదేసుపి], తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి ; ‘అనత్థం మే చరతి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి; ‘అనత్థం మే చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి; ‘పియస్స మే మనాపస్స అనత్థం అచరి…పే॰… అనత్థం చరతి…పే॰… అనత్థం చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి; ‘అప్పియస్స మే అమనాపస్స అత్థం అచరి…పే॰… అత్థం చరతి…పే॰… అత్థం చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి.

౩౪౧. “నవ **సత్తావాసా.** సన్తావుసో, సత్తా నానత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి మనుస్సా ఏకచ్చే చ దేవా ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. అయం పఠమో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా నానత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా బ్రహ్మకాయికా పఠమాభినిబ్బత్తా. అయం దుతియో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా ఏకత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా ఆభస్సరా. అయం తతియో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో , సత్తా ఏకత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా. అయం చతుత్థో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా అసఞ్ఞినో అప్పటిసంవేదినో, సేయ్యథాపి దేవా అసఞ్ఞసత్తా [అసఞ్ఞిసత్తా (స్యా॰ కం॰)]. అయం పఞ్చమో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనూపగా. అయం ఛట్ఠో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగా. అయం సత్తమో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగా. అయం అట్ఠమో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో , సత్తా సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ [సమతిక్కమ్మ సన్తమేతం పణీతమేతన్తి (స్యా॰ కం॰)] నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగా. అయం నవమో సత్తావాసో.

౩౫౨. “నవ **అక్ఖణా అసమయా బ్రహ్మచరియవాసాయ.** ఇధావుసో , తథాగతో చ లోకే ఉప్పన్నో హోతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ దేసియతి ఓపసమికో పరినిబ్బానికో సమ్బోధగామీ సుగతప్పవేదితో. అయఞ్చ పుగ్గలో నిరయం ఉపపన్నో హోతి. అయం పఠమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం, ఆవుసో, తథాగతో చ లోకే ఉప్పన్నో హోతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ దేసియతి ఓపసమికో పరినిబ్బానికో సమ్బోధగామీ సుగతప్పవేదితో. అయఞ్చ పుగ్గలో తిరచ్ఛానయోనిం ఉపపన్నో హోతి. అయం దుతియో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే॰... పేత్తివిసయం ఉపపన్నో హోతి. అయం తతియో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే॰... అసురకాయం ఉపపన్నో హోతి. అయం చతుత్థో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే॰... అఞ్ఞతరం దీఘాయుకం దేవనికాయం ఉపపన్నో హోతి. అయం పఞ్చమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే॰... పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు పచ్చాజాతో హోతి మిలక్ఖేసు [మిలక్ఖకేసు (స్యా॰ కం॰) మిలక్ఖూసు (క॰)] అవిఞ్ఞాతారేసు, యత్థ నత్థి గతి భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం. అయం ఛట్ఠో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే॰... మజ్ఝిమేసు జనపదేసు పచ్చాజాతో హోతి. సో చ హోతి మిచ్ఛాదిట్ఠికో విపరీతదస్సనో – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకతదుక్కటానం [సుకట దుక్కటానం (సీ॰ పీ॰)] కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. అయం సత్తమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే॰... మజ్ఝిమేసు జనపదేసు పచ్చాజాతో హోతి. సో చ హోతి దుప్పఞ్ఞో జళో ఏళమూగో, నప్పటిబలో సుభాసితదుబ్భాసితానమత్థమఞ్ఞాతుం. అయం అట్ఠమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం, ఆవుసో, తథాగతో చ లోకే న [కత్థచి నకారో న దిస్సతి] ఉప్పన్నో హోతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ న దేసియతి ఓపసమికో పరినిబ్బానికో సమ్బోధగామీ సుగతప్పవేదితో. అయఞ్చ పుగ్గలో మజ్ఝిమేసు జనపదేసు పచ్చాజాతో హోతి, సో చ హోతి పఞ్ఞవా అజళో అనేళమూగో, పటిబలో సుభాసిత-దుబ్భాసితానమత్థమఞ్ఞాతుం. అయం నవమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

౩౪౩. “నవ **అనుపుబ్బవిహారా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా…పే॰… దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా…పే॰… తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా … పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా…పే॰… ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

౩౪౪. “నవ **అనుపుబ్బనిరోధా.** పఠమం ఝానం సమాపన్నస్స కామసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి. దుతియం ఝానం సమాపన్నస్స వితక్కవిచారా నిరుద్ధా హోన్తి. తతియం ఝానం సమాపన్నస్స పీతి నిరుద్ధా హోతి. చతుత్థం ఝానం సమాపన్నస్స అస్సాసపస్సాసా నిరుద్ధా హోన్తి. ఆకాసానఞ్చాయతనం సమాపన్నస్స రూపసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి. విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమాపన్నస్స ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి. ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపన్నస్స విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి. నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమాపన్నస్స ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి. సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపన్నస్స సఞ్ఞా చ వేదనా చ నిరుద్ధా హోన్తి.

“ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన నవ ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం…పే॰… అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

దసకం

౩౪౫. “అత్థి ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన దస ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం…పే॰… అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే దస?

“దస **నాథకరణా ధమ్మా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు సీలవా హోతి. పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో, అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. యంపావుసో, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి, ఆచారగోచరసమ్పన్నో, అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో. యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థా సబ్యఞ్జనా [సాత్థం సబ్యఞ్జనం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి [ధతా (క॰ సీ॰ స్యా॰ కం॰)] ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా, యంపావుసో, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి…పే॰… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో. యంపావుసో, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సువచో హోతి సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో ఖమో పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసనిం. యంపావుసో, భిక్ఖు సువచో హోతి…పే.… పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసనిం. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం ఉచ్చావచాని కింకరణీయాని, తత్థ దక్ఖో హోతి అనలసో తత్రుపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో, అలం కాతుం అలం సంవిధాతుం. యంపావుసో, భిక్ఖు యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం…పే.… అలం సంవిధాతుం. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు ధమ్మకామో హోతి పియసముదాహారో, అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో [ఉళారపాముజ్జో (సీ. పీ.), ఓళారపామోజ్జో (స్యా. కం.)]. యంపావుసో, భిక్ఖు ధమ్మకామో హోతి…పే.… ఉళారపామోజ్జో [ఉళారపాముజ్జో (సీ. పీ.), ఓళారపామోజ్జో (స్యా. కం.)]. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో , భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేహి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేహి . యంపావుసో, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి…పే.… పరిక్ఖారేహి. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. యంపావుసో, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి…పే.… అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సతిమా హోతి పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా. యంపావుసో, భిక్ఖు సతిమా హోతి…పే.… సరితా అనుస్సరితా. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు పఞ్ఞవా హోతి, ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మాదుక్ఖక్ఖయగామినియా. యంపావుసో, భిక్ఖు పఞ్ఞవా హోతి…పే.… సమ్మాదుక్ఖక్ఖయగామినియా. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

౩౪౬. దస **కసిణాయతనాని.** పథవీకసిణమేకో సఞ్జానాతి, ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం. ఆపోకసిణమేకో సఞ్జానాతి…పే.… తేజోకసిణమేకో సఞ్జానాతి… వాయోకసిణమేకో సఞ్జానాతి… నీలకసిణమేకో సఞ్జానాతి… పీతకసిణమేకో సఞ్జానాతి… లోహితకసిణమేకో సఞ్జానాతి… ఓదాతకసిణమేకో సఞ్జానాతి… ఆకాసకసిణమేకో సఞ్జానాతి… విఞ్ఞాణకసిణమేకో సఞ్జానాతి, ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం.

౩౪౭. “దస **అకుసలకమ్మపథా** – పాణాతిపాతో, అదిన్నాదానం, కామేసుమిచ్ఛాచారో, ముసావాదో, పిసుణా వాచా, ఫరుసా వాచా, సమ్ఫప్పలాపో, అభిజ్ఝా, బ్యాపాదో, మిచ్ఛాదిట్ఠి.

"దస **కుసలకమ్మపథా** – పాణాతిపాతా వేరమణీ, అదిన్నాదానా వేరమణీ, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ, ముసావాదా వేరమణీ, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ, అనభిజ్ఝా, అబ్యాపాదో, సమ్మాదిట్ఠి.

౩౪౮. "దస **అరియవాసా.** ఇధావుసో, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి, ఛళఙ్గసమన్నాగతో, ఏకారక్ఖో, చతురాపస్సేనో, పణున్నపచ్చేకసచ్చో, సమవయసట్ఠేసనో, అనావిలసఙ్కప్పో, పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో, సువిముత్తచిత్తో, సువిముత్తపఞ్ఞో.

"కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో కామచ్ఛన్దో పహీనో హోతి, బ్యాపాదో పహీనో హోతి, థినమిద్ధం పహీనం హోతి, ఉద్ధచ్చకుకుచ్చం పహీనం హోతి, విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి.

"కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు ఛళఙ్గసమన్నాగతో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఛళఙ్గసమన్నాగతో హోతి.

"కథఞ్చావుసో , భిక్ఖు ఏకారక్ఖో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు సతారక్ఖేన చేతసా సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఏకారక్ఖో హోతి .

"కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు చతురాపస్సేనో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు సఙ్ఖాయేకం పటిసేవతి, సఙ్ఖాయేకం అధివాసేతి, సఙ్ఖాయేకం పరివజ్జేతి, సఙ్ఖాయేకం వినోదేతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు చతురాపస్సేనో హోతి.

"కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు పణున్నపచ్చేకసచ్చో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో యాని తాని పుథుసమణబ్రాహ్మణానం పుథుపచ్చేకసచ్చాని, సబ్బాని తాని నున్నాని హోన్తి పణున్నాని చత్తాని వన్తాని ముత్తాని పహీనాని పటినిస్సట్ఠాని. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు పణున్నపచ్చేకసచ్చో హోతి.

"కథఞ్చావుసో , భిక్ఖు సమవయసట్ఠేసనో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో కామేసనా పహీనా హోతి, భవేసనా పహీనా హోతి, బ్రహ్మచరియేసనా పటిప్పస్సద్ధా. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు సమవయసట్ఠేసనో హోతి.

"కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు అనావిలసఙ్కప్పో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో కామసఙ్కప్పో పహీనో హోతి, బ్యాపాదసఙ్కప్పో పహీనో హోతి, విహింసాసఙ్కప్పో పహీనో హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు అనావిలసఙ్కప్పో హోతి.

"కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో హోతి ? ఇధావుసో, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో హోతి.

"కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు సువిముత్తచిత్తో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో రాగా చిత్తం విముత్తం హోతి, దోసా చిత్తం విముత్తం హోతి, మోహా చిత్తం విముత్తం హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు సువిముత్తచిత్తో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు సువిముత్తపఞ్ఞో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు ‘రాగో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’తి పజానాతి. ‘దోసో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’తి పజానాతి. ‘మోహో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’తి పజానాతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు సువిముత్తపఞ్ఞో హోతి.

“దస **అసేక్ఖా ధమ్మా** – అసేక్ఖా సమ్మాదిట్ఠి, అసేక్ఖో సమ్మాసఙ్కప్పో, అసేక్ఖా సమ్మావాచా, అసేక్ఖో సమ్మాకమ్మన్తో, అసేక్ఖో సమ్మాఆజీవో, అసేక్ఖో సమ్మావాయామో, అసేక్ఖా సమ్మాసతి, అసేక్ఖో సమ్మాసమాధి, అసేక్ఖం సమ్మాఞాణం, అసేక్ఖా సమ్మావిముత్తి.

“ఇమే ఖో, ఆవుసో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన దస ధమ్మా సమ్మదక్ఖాతా. తత్థ సబ్బేహేవ సఙ్గాయితబ్బం న వివదితబ్బం, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన”న్తి.

౩౪౯. అథ ఖో భగవా ఉట్ఠహిత్వా ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఆమన్తేసి – ‘సాధు సాధు, సారిపుత్త, సాధు ఖో త్వం, సారిపుత్త, భిక్ఖూనం సఙ్గీతిపరియాయం అభాసీ’తి. ఇదమవోచాయస్మా సారిపుత్తో, సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి. అత్తమనా తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భాసితం అభినన్దున్తి.

సఙ్గీతిసుత్తం నిట్ఠితం దసమం.

౧౧. దసుత్తరసుత్తం

౩౫౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా చమ్పాయం విహరతి గగ్గరాయ పోక్ఖరణియా తీరే మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో భిక్ఖవే"తి! "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

"దసుత్తరం పవక్ఖామి, ధమ్మం నిబ్బానపత్తియా;
దుక్ఖస్సన్తకిరియాయ, సబ్బగన్థప్పమోచనం".

ఏకో ధమ్మో

౩౫౧. "ఏకో, ఆవుసో, ధమ్మో బహుకారో, ఏకో ధమ్మో భావేతబ్బో, ఏకో ధమ్మో పరిఞ్ఞేయ్యో, ఏకో ధమ్మో పహాతబ్బో, ఏకో ధమ్మో హానభాగియో, ఏకో ధమ్మో విసేసభాగియో, ఏకో ధమ్మో దుప్పటివిజ్ఝో, ఏకో ధమ్మో ఉప్పాదేతబ్బో, ఏకో ధమ్మో అభిఞ్ఞేయ్యో, ఏకో ధమ్మో సచ్ఛికాతబ్బో.

(క) "కతమో ఏకో ధమ్మో **బహుకారో?** అప్పమాదో కుసలేసు ధమ్మేసు. అయం ఏకో ధమ్మో బహుకారో.

(ఖ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **భావేతబ్బో?** కాయగతాసతి సాతసహగతా. అయం ఏకో ధమ్మో భావేతబ్బో.

(గ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **పరిఞ్ఞేయ్యో?** ఫస్సో సాసవో ఉపాదానియో. అయం ఏకో ధమ్మో పరిఞ్ఞేయ్యో.

(ఘ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **పహాతబ్బో?** అస్మిమానో. అయం ఏకో ధమ్మో పహాతబ్బో.

(ఙ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **హానభాగియో?** అయోనిసో మనసికారో. అయం ఏకో ధమ్మో హానభాగియో.

(చ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **విసేసభాగియో?** యోనిసో మనసికారో. అయం ఏకో ధమ్మో విసేసభాగియో.

(ఛ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **దుప్పటివిజ్ఝో?** ఆనన్తరికో చేతోసమాధి. అయం ఏకో ధమ్మో దుప్పటివిజ్ఝో.

(జ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **ఉప్పాదేతబ్బో?** అకుప్పం ఞాణం. అయం ఏకో ధమ్మో ఉప్పాదేతబ్బో.

(ఝ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **అభిఞ్ఞేయ్యో?** సబ్బే సత్తా ఆహారట్ఠితికా. అయం ఏకో ధమ్మో అభిఞ్ఞేయ్యో.

(ఞ) "కతమో ఏకో ధమ్మో **సచ్ఛికాతబ్బో?** అకుప్పా చేతోవిముత్తి. అయం ఏకో ధమ్మో సచ్ఛికాతబ్బో.

"ఇతి ఇమే దస ధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

ద్వే ధమ్మా

३३२. “ద్వే ధమ్మా బహుకారా, ద్వే ధమ్మా భావేతబ్బా, ద్వే ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా, ద్వే ధమ్మా పహాతబ్బా , ద్వే ధమ్మా హానభాగియా, ద్వే ధమ్మా విసేసభాగియా, ద్వే ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా, ద్వే ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా, ద్వే ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా, ద్వే ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) “కతమే ద్వే ధమ్మా **బహుకారా?** సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ. ఇమే ద్వే ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **భావేతబ్బా?** సమథో చ విపస్సనా చ. ఇమే ద్వే ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** నామఞ్చ రూపఞ్చ. ఇమే ద్వే ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **పహాతబ్బా?** అవిజ్జా చ భవతణ్హా చ. ఇమే ద్వే ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **హానభాగియా?** దోవచస్సతా చ పాపమిత్తతా చ. ఇమే ద్వే ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **విసేసభాగియా?** సోవచస్సతా చ కల్యాణమిత్తతా చ. ఇమే ద్వే ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** యో చ హేతు యో చ పచ్చయో సత్తానం సంకిలేసాయ, యో చ హేతు యో చ పచ్చయో సత్తానం విసుద్ధియా. ఇమే ద్వే ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** ద్వే ఞాణాని – ఖయే ఞాణం, అనుప్పాదే ఞాణం. ఇమే ద్వే ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** ద్వే ధాతుయో – సఙ్ఖతా చ ధాతు అసఙ్ఖతా చ ధాతు. ఇమే ద్వే ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఞ) “కతమే ద్వే ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** విజ్జా చ విముత్తి చ. ఇమే ద్వే ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

“ఇతి ఇమే వీసతి ధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

తయో ధమ్మా

३३३. “తయో ధమ్మా బహుకారా, తయో ధమ్మా భావేతబ్బా…పే… తయో ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) “కతమే తయో ధమ్మా **బహుకారా?** సప్పురిససంసేవో, సద్ధమ్మస్సవనం, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తి. ఇమే తయో ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) “కతమే తయో ధమ్మా **భావేతబ్బా?** తయో సమాధీ – సవితక్కో సవిచారో సమాధి, అవితక్కో విచారమత్తో సమాధి, అవితక్కో అవిచారో సమాధి. ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) “కతమే తయో ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** తిస్సో వేదనా – సుఖా వేదనా, దుక్ఖా వేదనా, అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. ఇమే తయో ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) “కతమే తయో ధమ్మా **పహాతబ్బా?** తిస్సో తణ్హా – కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా. ఇమే తయో ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) “కతమే తయో ధమ్మా **హానభాగియా?** తీణి అకుసలమూలాని – లోభో అకుసలమూలం, దోసో అకుసలమూలం, మోహో అకుసలమూలం. ఇమే తయో ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) “కతమే తయో ధమ్మా **విసేసభాగియా?** తీణి కుసలమూలాని – అలోభో కుసలమూలం, అదోసో కుసలమూలం, అమోహో కుసలమూలం. ఇమే తయో ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) “కతమే తయో ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** తిస్సో నిస్సరణియా ధాతుయో – కామానమేతం నిస్సరణం యదిదం నేక్ఖమ్మం, రూపానమేతం నిస్సరణం యదిదం అరూపం, యం ఖో పన కిఞ్చి భూతం సఙ్ఖతం పటిచ్చసముప్పన్నం, నిరోధో తస్స నిస్సరణం. ఇమే తయో ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే తయో ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** తీణి ఞాణాని – అతీతంసే ఞాణం, అనాగతంసే ఞాణం, పచ్చుప్పన్నంసే ఞాణం. ఇమే తయో ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే తయో ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** తిస్సో ధాతుయో – కామధాతు, రూపధాతు, అరూపధాతు. ఇమే తయో ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఞ) “కతమే తయో ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** తిస్సో విజ్జా – పుబ్బేనివాసానుస్సతిఞాణం విజ్జా, సత్తానం చుతూపపాతే ఞాణం విజ్జా, ఆసవానం ఖయే ఞాణం విజ్జా. ఇమే తయో ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

“ఇతి ఇమే తింస ధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

చత్తారో ధమ్మా

౩౫౪. “చత్తారో ధమ్మా బహుకారా, చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా…పే॰… చత్తారో ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **బహుకారా?** చత్తారి చక్కాని – పతిరూపదేసవాసో, సప్పురిసూపనిస్సయో [సప్పురిసుపస్సయో (స్యా॰ కం॰)], అత్తసమ్మాపణిధి, పుబ్బే చ కతపుఞ్ఞతా. ఇమే చత్తారో ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **భావేతబ్బా?** చత్తారో సతిపట్ఠానా – ఇధావుసో, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు…పే॰… చిత్తే… ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. ఇమే చత్తారో ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** చత్తారో ఆహారా – కబళీకారో [కవళీకారో (స్యా॰ కం॰)] ఆహారో ఓళారికో వా సుఖుమో వా, ఫస్సో దుతియో, మనోసఞ్చేతనా తతియా, విఞ్ఞాణం చతుత్థం. ఇమే చత్తారో ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **పహాతబ్బా?** చత్తారో ఓఘా – కామోఘో, భవోఘో, దిట్ఠోఘో, అవిజ్జోఘో. ఇమే చత్తారో ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **హానభాగియా?** చత్తారో యోగా – కామయోగో, భవయోగో, దిట్ఠియోగో, అవిజ్జాయోగో. ఇమే చత్తారో ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **విసేసభాగియా?** చత్తారో విసఞ్ఞోగా – కామయోగవిసంయోగో, భవయోగవిసంయోగో, దిట్ఠియోగవిసంయోగో, అవిజ్జాయోగవిసంయోగో. ఇమే చత్తారో ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** చత్తారో సమాధీ – హానభాగియో సమాధి, ఠితిభాగియో సమాధి, విసేసభాగియో సమాధి, నిబ్బేధభాగియో సమాధి. ఇమే చత్తారో ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** చత్తారి ఞాణాని – ధమ్మే ఞాణం, అన్వయే ఞాణం, పరియే ఞాణం, సమ్ముతియా ఞాణం. ఇమే చత్తారో ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** చత్తారి అరియసచ్చాని – దుక్ఖం అరియసచ్చం, దుక్ఖసముదయం [దుక్ఖసముదయో (స్యా॰ కం॰)] అరియసచ్చం, దుక్ఖనిరోధం [దుక్ఖనిరోధో (స్యా॰ కం॰)] అరియసచ్చం, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం. ఇమే చత్తారో ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఞ) “కతమే చత్తారో ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** చత్తారి సామఞ్ఞఫలాని – సోతాపత్తిఫలం, సకదాగామిఫలం, అనాగామిఫలం, అరహత్తఫలం . ఇమే చత్తారో ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

“ఇతి ఇమే చత్తారీసధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

పఞ్చ ధమ్మా

౩౫౫. “పఞ్చ ధమ్మా బహుకారా…పే॰… పఞ్చ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) “కతమే పఞ్చ ధమ్మా **బహుకారా?** పఞ్చ పధానియఙ్గాని – ఇధావుసో, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, సద్దహతి తథాగతస్స బోధిం – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. అప్పాబాధో హోతి అప్పాతఙ్కో సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ మజ్ఝిమాయ పధానక్ఖమాయ. అసఠో హోతి అమాయావీ యథాభూతమత్తానం ఆవీకత్తా సత్థరి వా విఞ్ఞూసు వా సబ్రహ్మచారీసు. ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం

ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) "కతమే పఞ్చ ధమ్మా **భావేతబ్బా?** పఞ్చఙ్గికో సమ్మాసమాధి – పీతిఫరణతా, సుఖఫరణతా, చేతోఫరణతా , ఆలోకఫరణతా, పచ్చవేక్ఖణనిమిత్తం [పచ్చవేక్ఖణానిమిత్తం (స్యా॰ కం॰)]. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) "కతమే పఞ్చ ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా [సేయ్యథీదం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) "కతమే పఞ్చ ధమ్మా **పహాతబ్బా?** పఞ్చ నీవరణాని – కామచ్ఛన్దనీవరణం, బ్యాపాదనీవరణం, థినమిద్ధనీవరణం, ఉద్ధచ్చకుకుచ్చనీవరణం, విచికిచ్ఛానీవరణం. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) "కతమే పఞ్చ ధమ్మా **హానభాగియా?** పఞ్చ చేతోఖిలా – ఇధావుసో, భిక్ఖు సత్థరి కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి. యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు సత్థరి కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి నాధిముచ్చతి న సమ్పసీదతి, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ . అయం పఠమో చేతోఖిలో. పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు ధమ్మే కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి...పే॰... సఙ్ఘే కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి...పే॰... సిక్ఖాయ కఙ్ఖతి విచికిచ్ఛతి...పే॰... సబ్రహ్మచారీసు కుపితో హోతి అనత్తమనో ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో, యో సో, ఆవుసో, భిక్ఖు సబ్రహ్మచారీసు కుపితో హోతి అనత్తమనో ఆహతచిత్తో ఖిలజాతో, తస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. యస్స చిత్తం న నమతి ఆతప్పాయ అనుయోగాయ సాతచ్చాయ పధానాయ. అయం పఞ్చమో చేతోఖిలో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) "కతమే పఞ్చ ధమ్మా **విసేసభాగియా?** పఞ్చిన్ద్రియాని – సద్ధిన్ద్రియం, వీరియిన్ద్రియం, సతిన్ద్రియం, సమాధిన్ద్రియం, పఞ్ఞిన్ద్రియం. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) "కతమే పఞ్చ ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** పఞ్చ నిస్సరణియా ధాతుయో – ఇధావుసో, భిక్ఖునో కామే మనసికరోతో కామేసు చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. నేక్ఖమ్మం ఖో పనస్స మనసికరోతో నేక్ఖమ్మే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం కామేహి. యే చ కామపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి. న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం కామానం నిస్సరణం.

"పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో బ్యాపాదం మనసికరోతో బ్యాపాదే చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అబ్యాపాదం ఖో పనస్స మనసికరోతో అబ్యాపాదే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం బ్యాపాదేన. యే చ బ్యాపాదపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి. న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం బ్యాపాదస్స నిస్సరణం.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో విహేసం మనసికరోతో విహేసాయ చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అవిహేసం ఖో పనస్స మనసికరోతో అవిహేసాయ చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి . తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం విహేసాయ. యే చ విహేసాపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి. న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం విహేసాయ నిస్సరణం.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో రూపే మనసికరోతో రూపేసు చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. అరూపం ఖో పనస్స మనసికరోతో అరూపే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం రూపేహి. యే చ రూపపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి. న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం రూపానం నిస్సరణం.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో సక్కాయం మనసికరోతో సక్కాయే చిత్తం న పక్ఖన్దతి న పసీదతి న సన్తిట్ఠతి న విముచ్చతి. సక్కాయనిరోధం ఖో పనస్స మనసికరోతో సక్కాయనిరోధే చిత్తం పక్ఖన్దతి పసీదతి సన్తిట్ఠతి విముచ్చతి. తస్స తం చిత్తం సుగతం సుభావితం సువుట్ఠితం సువిముత్తం విసంయుత్తం సక్కాయేన. యే చ సక్కాయపచ్చయా ఉప్పజ్జన్తి ఆసవా విఘాతా పరిళాహా, ముత్తో సో తేహి. న సో తం వేదనం వేదేతి. ఇదమక్ఖాతం సక్కాయస్స నిస్సరణం. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే పఞ్చ ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** పఞ్చ ఞాణికో సమ్మాసమాధి – ‘అయం సమాధి పచ్చుప్పన్నసుఖో చేవ ఆయతిఞ్చ సుఖవిపాకో’తి పచ్చత్తంయేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి. ‘అయం సమాధి అరియో నిరామిసో’తి పచ్చత్తఞ్ఞేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి. ‘అయం సమాధి అకాపురిససేవితో’తి పచ్చత్తంయేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి. ‘అయం సమాధి సన్తో పణీతో పటిప్పస్సద్ధలద్ధో ఏకోదిభావాధిగతో, న ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారితగతో’తి [న చ ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హ వారితవతోతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰), న ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారివావతో (క॰), న ససఙ్ఖారనిగ్గయ్హవారియాధిగతో (?)] పచ్చత్తంయేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి. ‘సో ఖో పనాహం ఇమం సమాధిం సతోవ సమాపజ్జామి సతో వుట్ఠహామీ’తి పచ్చత్తంయేవ ఞాణం ఉప్పజ్జతి. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే పఞ్చ ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** పఞ్చ విముత్తాయతనాని – ఇధావుసో, భిక్ఖునో సత్థా ధమ్మం దేసేతి అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ. యథా యథా, ఆవుసో, భిక్ఖునో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, తథా తథా సో [భిక్ఖు (స్యా॰ కం॰)] తస్మిం ధమ్మే అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థప్పటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం పఠమం విముత్తాయతనం.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి యథా యథా, ఆవుసో, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి. తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థప్పటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం దుతియం విముత్తాయతనం.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి. అపి చ ఖో, యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి. యథా యథా, ఆవుసో, భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థప్పటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం తతియం విముత్తాయతనం.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి. అపి చ ఖో, యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి. యథా యథా , ఆవుసో , భిక్ఖు యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మపటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థప్పటిసంవేదినో ధమ్మపటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం చతుత్థం విముత్తాయతనం.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో న హేవ ఖో సత్థా ధమ్మం దేసేతి, అఞ్ఞతరో వా గరుట్ఠానియో సబ్రహ్మచారీ, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి, నాపి యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి; అపి చ ఖ్వస్స అఞ్ఞతరం సమాధినిమిత్తం సుగ్గహితం హోతి సుమనసికతం సూపధారితం సుప్పటివిద్ధం పఞ్ఞాయ. యథా యథా, ఆవుసో, భిక్ఖునో అఞ్ఞతరం సమాధినిమిత్తం సుగ్గహితం హోతి సుమనసికతం సూపధారితం సుప్పటివిద్ధం పఞ్ఞాయ తథా తథా సో తస్మిం ధమ్మే అత్థప్పటిసంవేదీ చ హోతి ధమ్మప్పటిసంవేదీ చ. తస్స అత్థప్పటిసంవేదినో ధమ్మప్పటిసంవేదినో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. ఇదం పఞ్చమం విముత్తాయతనం. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఞ) “కతమే పఞ్చ ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** పఞ్చ ధమ్మక్ఖన్ధా – సీలక్ఖన్ధో , సమాధిక్ఖన్ధో, పఞ్ఞాక్ఖన్ధో, విముత్తిక్ఖన్ధో, విముత్తిఞాణదస్సనక్ఖన్ధో. ఇమే పఞ్చ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

“ఇతి ఇమే పఞ్ఞాస ధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

ఛ ధమ్మా

౩౫౬. “ఛ ధమ్మా బహుకారా...పే.... ఛ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) “కతమే ఛ ధమ్మా **బహుకారా?** ఛ సారణీయా ధమ్మా. ఇధావుసో, భిక్ఖునో మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో మేత్తం వచీకమ్మం…పే॰… ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో మేత్తం మనోకమ్మం…పే॰… ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు యే తే లాభా ధమ్మికా ధమ్మలద్ధా అన్తమసో పత్తపరియాపన్నమత్తమ్పి, తథారూపేహి లాభేహి అప్పటివిభత్తభోగీ హోతి సీలవన్తేహి సబ్రహ్మచారీహి సాధారణభోగీ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో…పే॰… ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు, యాని తాని సీలాని అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని, తథారూపేసు సీలేసు సీలసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో…పే॰… ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు యాయం దిట్ఠి అరియా నియ్యానికా నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ, తథారూపాయ దిట్ఠియా దిట్ఠి సామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో, సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి. ఇమే ఛ ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) “కతమే ఛ ధమ్మా **భావేతబ్బా?** ఛ అనుస్సతిట్ఠానాని – బుద్ధానుస్సతి, ధమ్మానుస్సతి, సఙ్ఘానుస్సతి, సీలానుస్సతి, చాగానుస్సతి, దేవతానుస్సతి. ఇమే ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) “కతమే ఛ ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** ఛ అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని – చక్ఖాయతనం, సోతాయతనం, ఘానాయతనం, జివ్హాయతనం, కాయాయతనం, మనాయతనం. ఇమే ఛ ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) “కతమే ఛ ధమ్మా **పహాతబ్బా?** ఛ తణ్హాకాయా – రూపతణ్హా, సద్దతణ్హా, గన్ధతణ్హా, రసతణ్హా, ఫోట్ఠబ్బతణ్హా, ధమ్మతణ్హా. ఇమే ఛ ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) “కతమే ఛ ధమ్మా **హానభాగియా?** ఛ అగారవా – ఇధావుసో, భిక్ఖు సత్థరి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో. ధమ్మే… పే॰… సఙ్ఘే… సిక్ఖాయ… అప్పమాదే… పటిసన్థారే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో. ఇమే ఛ ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) “కతమే ఛ ధమ్మా **విసేసభాగియా?** ఛ గారవా – ఇధావుసో, భిక్ఖు సత్థరి సగారవో విహరతి సప్పతిస్సో ధమ్మే… పే॰… సఙ్ఘే… సిక్ఖాయ… అప్పమాదే… పటిసన్థారే సగారవో విహరతి సప్పతిస్సో. ఇమే ఛ ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) “కతమే ఛ ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** ఛ నిస్సరణియా ధాతుయో – ఇధావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘మేత్తా హి ఖో మే, చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, అథ చ పన మే బ్యాపాదో చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి. సో ‘మా హేవం’ తిస్స వచనీయో ‘మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి. న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం ఆవుసో అనవకాసో యం మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ

సుసమారద్ధాయ. అథ చ పనస్స బ్యాపాదో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతీతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, బ్యాపాదస్స, యదిదం మేత్తాచేతోవిముత్తీ'తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – 'కరుణా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా. అథ చ పన మే విహేసా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ'తి. సో – 'మా హేవం' తిస్స వచనీయో, 'మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి...పే.... నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, విహేసాయ, యదిదం కరుణాచేతోవిముత్తీ'తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – 'ముదితా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా...పే.... అథ చ పన మే అరతి చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ'తి. సో – 'మా హేవం' తిస్స వచనీయో 'మాయస్మా ఏవం అవచ...పే.... నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో అరతియా, యదిదం ముదితాచేతోవిముత్తీ'తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – 'ఉపేక్ఖా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా...పే.... అథ చ పన మే రాగో చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ'తి. సో – 'మా హేవం' తిస్స వచనీయో 'మాయస్మా ఏవం అవచ...పే.... నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, రాగస్స యదిదం ఉపేక్ఖాచేతోవిముత్తీ'తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – 'అనిమిత్తా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా...పే.... అథ చ పన మే నిమిత్తానుసారి విఞ్ఞాణం హోతీ'తి. సో – 'మా హేవం' తిస్స వచనీయో 'మాయస్మా ఏవం అవచ...పే.... నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, సబ్బనిమిత్తానం యదిదం అనిమిత్తా చేతోవిముత్తీ'తి.

“ఇధ పనావుసో, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – 'అస్మీతి ఖో మే విగతం, అయమహమస్మీతి న సమనుపస్సామి, అథ చ పన మే విచికిచ్ఛాకథంకథాసల్లం చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ'తి. సో – 'మా హేవం' తిస్స వచనీయో 'మాయస్మా ఏవం అవచ, మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో యం అస్మీతి విగతే అయమహమస్మీతి అసమనుపస్సతో. అథ చ పనస్స విచికిచ్ఛాకథంకథాసల్లం చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణం హేతం, ఆవుసో, విచికిచ్ఛాకథంకథాసల్లస్స, యదిదం అస్మిమానసముగ్ఘాటో'తి. ఇమే ఛ ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే ఛ ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** ఛ సతతవిహారా. ఇధావుసో, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఇమే ఛ ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే ఛ ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** ఛ అనుత్తరియాని – దస్సనానుత్తరియం, సవనానుత్తరియం, లాభానుత్తరియం, సిక్ఖానుత్తరియం, పారిచరియానుత్తరియం, అనుస్సతానుత్తరియం. ఇమే ఛ ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఞ) “కతమే ఛ ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** ఛ అభిఞ్ఞా – ఇధావుసో, భిక్ఖు అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి , బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి. ఆవిభావం తిరోభావం. తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి సేయ్యథాపి ఆకాసే . పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి సేయ్యథాపి ఉదకే. ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛతి సేయ్యథాపి పథవియం. ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో. ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరామసతి పరిమజ్జతి. యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి.

“దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణాతి దిబ్బే చ మానుసే చ, యే దూరే సన్తికే చ.

“పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి [జానాతి (స్యా॰ కం॰)], సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానాతి ...పే॰... అవిముత్తం వా చిత్తం అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానాతి.

“సో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం ఏకమ్పి జాతిం...పే॰... ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

“దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి ...పే॰...

“ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమే ఛ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

“ఇతి ఇమే సట్ఠి ధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

సత్త ధమ్మా

౩౫౭. “సత్త ధమ్మా బహుకారా...పే॰... సత్త ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) “కతమే సత్త ధమ్మా **బహుకారా?** సత్త అరియధనాని – సద్ధాధనం, సీలధనం, హిరిధనం, ఓత్తప్పధనం, సుతధనం, చాగధనం, పఞ్ఞాధనం. ఇమే సత్త ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) “కతమే సత్త ధమ్మా **భావేతబ్బా?** సత్త సమ్బోజ్ఝఙ్గా – సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో, వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో, ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో . ఇమే సత్త ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) “కతమే సత్త ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** సత్త విఞ్ఞాణట్ఠితియో – సన్తావుసో, సత్తా నానత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి మనుస్సా ఏకచ్చే చ దేవా ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. అయం పఠమా విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో , సత్తా నానత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా బ్రహ్మకాయికా పఠమాభినిబ్బత్తా. అయం దుతియా విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో, సత్తా ఏకత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా ఆభస్సరా. అయం తతియా విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో, సత్తా ఏకత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా. అయం చతుత్థీ విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా…పే॰… ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనూపగా. అయం పఞ్చమీ విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగా. అయం ఛట్ఠీ విఞ్ఞాణట్ఠితి.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగా. అయం సత్తమీ విఞ్ఞాణట్ఠితి. ఇమే సత్త ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) “కతమే సత్త ధమ్మా **పహాతబ్బా?** సత్తానుసయా – కామరాగానుసయో, పటిఘానుసయో, దిట్ఠానుసయో, విచికిచ్ఛానుసయో, మానానుసయో, భవరాగానుసయో , అవిజ్జానుసయో. ఇమే సత్త ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) “కతమే సత్త ధమ్మా **హానభాగియా?** సత్త అసద్ధమ్మా – ఇధావుసో, భిక్ఖు అస్సద్ధో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి, అప్పస్సుతో హోతి, కుసీతో హోతి, ముట్ఠస్సతి హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి. ఇమే సత్త ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) “కతమే సత్త ధమ్మా **విసేసభాగియా?** సత్త సద్ధమ్మా – ఇధావుసో, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, హిరిమా [హిరికో (స్యా॰ కం॰)] హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి, బహుస్సుతో హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, ఉపట్ఠితస్సతి హోతి, పఞ్ఞవా హోతి. ఇమే సత్త ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) “కతమే సత్త ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** సత్త సప్పురిసధమ్మా – ఇధావుసో, భిక్ఖు ధమ్మఞ్ఞూ చ హోతి అత్థఞ్ఞూ చ అత్తఞ్ఞూ చ మత్తఞ్ఞూ చ కాలఞ్ఞూ చ పరిసఞ్ఞూ చ పుగ్గలఞ్ఞూ చ. ఇమే సత్త ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే సత్త ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** సత్త సఞ్ఞా – అనిచ్చసఞ్ఞా, అనత్తసఞ్ఞా, అసుభసఞ్ఞా, ఆదీనవసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా. ఇమే సత్త ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే సత్త ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** సత్త నిద్దసవత్థూని – ఇధావుసో, భిక్ఖు సిక్ఖాసమాదానే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ సిక్ఖాసమాదానే అవిగతపేమో. ధమ్మనిసన్తియా తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ ధమ్మనిసన్తియా అవిగతపేమో. ఇచ్ఛావినయే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ ఇచ్ఛావినయే అవిగతపేమో. పటిసల్లానే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ పటిసల్లానే అవిగతపేమో. వీరియారమ్భే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ వీరియారమ్భే అవిగతపేమో. సతినేపక్కే తిబ్బచ్ఛన్దో

హోతి, ఆయతిఞ్చ సతిసేపక్కే అవిగతపేమో. దిట్ఠిపటివేధే తిబ్బచ్ఛన్దో హోతి, ఆయతిఞ్చ దిట్ఠిపటివేధే అవిగతపేమో. ఇమే సత్త ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఇ) "కతమే సత్త ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** సత్త ఖీణాసవబలాని – ఇధావుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అనిచ్చతో సబ్బే సఙ్ఖారా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి. యంపావుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అనిచ్చతో సబ్బే సఙ్ఖారా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి, ఇదమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అఙ్గారకాసూపమా కామా యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠా హోన్తి. యంపావుసో…పే॰… 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో వివేకనిన్నం చిత్తం హోతి వివేకపోణం వివేకపబ్భారం వివేకట్ఠం నేక్ఖమ్మాభిరతం బ్యన్తీభూతం సబ్బసో ఆసవట్ఠానియేహి ధమ్మేహి. యంపావుసో…పే॰… 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో చత్తారో సతిపట్ఠానా భావితా హోన్తి సుభావితా . యంపావుసో…పే॰… 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో పఞ్చిన్ద్రియాని భావితాని హోన్తి సుభావితాని. యంపావుసో…పే॰… 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో సత్త బోజ్ఝఙ్గా భావితా హోన్తి సుభావితా. యంపావుసో…పే॰… 'ఖీణా మే ఆసవా'తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో భావితో హోతి సుభావితో. యంపావుసో, ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో భావితో హోతి సుభావితో, ఇదమ్పి ఖీణాసవస్స భిక్ఖునో బలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ ఖీణాసవో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయం పటిజానాతి – 'ఖీణా మే ఆసవా'తి. ఇమే సత్త ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

"ఇతిమే సత్తతి ధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

అట్ఠ ధమ్మా

౩౫౮. "అట్ఠ ధమ్మా బహుకారా…పే॰… అట్ఠ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) "కతమే అట్ఠ ధమ్మా **బహుకారా?** అట్ఠ హేతూ అట్ఠ పచ్చయా ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తన్తి. కతమే అట్ఠ? ఇధావుసో,

భిక్ఖు సత్థారం [సత్థారం వా (స్యా॰ క॰)] ఉపనిస్సాయ విహరతి అఞ్ఞతరం వా గరుట్ఠానియం సబ్రహ్మచారిం, యత్థస్స తిబ్బం హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠితం హోతి పేమఞ్చ గారవో చ. అయం పఠమో హేతు పఠమో పచ్చయో ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ . పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తతి.

“తం ఖో పన సత్థారం ఉపనిస్సాయ విహరతి అఞ్ఞతరం వా గరుట్ఠానియం సబ్రహ్మచారిం , యత్థస్స తిబ్బం హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠితం హోతి పేమఞ్చ గారవో చ. తే కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛతి పరిపఞ్హతి – ‘ఇదం, భన్తే, కథం? ఇమస్స కో అత్థో’తి? తస్స తే ఆయస్మన్తో అవివటఞ్చేవ వివరన్తి, అనుత్తానీకతఞ్చ ఉత్తానీ [అనుత్తానికతఞ్చ ఉత్తానిం (క॰)] కరోన్తి, అనేకవిహితేసు చ కఙ్ఖాట్ఠానియేసు ధమ్మేసు కఙ్ఖం పటివినోదేన్తి. అయం దుతియో హేతు దుతియో పచ్చయో ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ, పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ, వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తతి.

“తం ఖో పన ధమ్మం సుత్వా ద్వయేన వూపకాసేన సమ్పాదేతి – కాయవూపకాసేన చ చిత్తవూపకాసేన చ. అయం తతియో హేతు తతియో పచ్చయో ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ, పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో, అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. అయం చతుత్థో హేతు చతుత్థో పచ్చయో ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ, పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు బహుస్సుతో హోతి సుతధరో సుతసన్నిచయో. యే తే ధమ్మా ఆదికల్యాణా మజ్ఝేకల్యాణా పరియోసానకల్యాణా సాత్థా సబ్యఞ్జనా కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం అభివదన్తి, తథారూపాస్స ధమ్మా బహుస్సుతా హోన్తి ధాతా వచసా పరిచితా మనసానుపేక్ఖితా దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా. అయం పఞ్చమో హేతు పఞ్చమో పచ్చయో ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ, పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ, కుసలానం ధమ్మానం ఉపసమ్పదాయ, థామవా దళ్హపరక్కమో అనిక్ఖిత్తధురో కుసలేసు ధమ్మేసు. అయం ఛట్ఠో హేతు ఛట్ఠో పచ్చయో ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ, పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సతిమా హోతి పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో. చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా. అయం సత్తమో హేతు సత్తమో పచ్చయో ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ, పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తతి.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు, ఉదయబ్బయానుపస్సీ విహరతి – ‘ఇతి రూపం ఇతి రూపస్స సముదయో ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా ఇతి వేదనాయ సముదయో ఇతి వేదనాయ అత్థఙ్గమో; ఇతి

సఞ్ఞా ఇతి సఞ్ఞాయ సముదయో ఇతి సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో; ఇతి సఙ్ఖారా ఇతి సఙ్ఖారానం సముదయో ఇతి సఙ్ఖారానం అత్థఙ్గమో; ఇతి విఞ్ఞాణం ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో’తి. అయం అట్ఠమో హేతు అట్ఠమో పచ్చయో ఆదిబ్రహ్మచరియికాయ పఞ్ఞాయ అప్పటిలద్ధాయ పటిలాభాయ, పటిలద్ధాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా సంవత్తతి. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) “కతమే అట్ఠ ధమ్మా **భావేతబ్బా?** అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో, సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) “కతమే అట్ఠ ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** అట్ఠ లోకధమ్మా – లాభో చ, అలాభో చ, యసో చ, అయసో చ, నిన్దా చ, పసంసా చ, సుఖఞ్చ, దుక్ఖఞ్చ. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) “కతమే అట్ఠ ధమ్మా **పహాతబ్బా?** అట్ఠ మిచ్ఛత్తా – మిచ్ఛాదిట్ఠి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో, మిచ్ఛావాచా, మిచ్ఛాకమ్మన్తో, మిచ్ఛాఆజీవో, మిచ్ఛావాయామో, మిచ్ఛాసతి, మిచ్ఛాసమాధి. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) “కతమే అట్ఠ ధమ్మా **హానభాగియా?** అట్ఠ కుసీతవత్థూని. ఇధావుసో, భిక్ఖునా కమ్మం కాతబ్బం హోతి, తస్స ఏవం హోతి – ‘కమ్మం ఖో మే కాతబ్బం భవిస్సతి, కమ్మం ఖో పన మే కరోన్తస్స కాయో కిలమిస్సతి, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి. సో నిపజ్జతి, న వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇదం పఠమం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా కమ్మం కతం హోతి . తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో కమ్మం అకాసిం, కమ్మం ఖో పన మే కరోన్తస్స కాయో కిలన్తో, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి. సో నిపజ్జతి, న వీరియం ఆరభతి…పే… ఇదం దుతియం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా మగ్గో గన్తబ్బో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘మగ్గో ఖో మే గన్తబ్బో భవిస్సతి, మగ్గం ఖో పన మే గచ్ఛన్తస్స కాయో కిలమిస్సతి, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి. సో నిపజ్జతి, న వీరియం ఆరభతి…పే… ఇదం తతియం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా మగ్గో గతో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో మగ్గం అగమాసిం, మగ్గం ఖో పన మే గచ్ఛన్తస్స కాయో కిలన్తో, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి. సో నిపజ్జతి, న వీరియం ఆరభతి…పే… ఇదం చతుత్థం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో న లభతి లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో నాలత్థం లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం, తస్స మే కాయో కిలన్తో అకమ్మఞ్ఞో, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి…పే… ఇదం పఞ్చమం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో లభతి లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో అలత్థం లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం , తస్స మే కాయో గరుకో అకమ్మఞ్ఞో, మాసాచితం మఞ్ఞే, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి. సో నిపజ్జతి…పే…. ఇదం ఛట్ఠం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో ఉప్పన్నో హోతి అప్పమత్తకో ఆబాధో, తస్స ఏవం హోతి – ‘ఉప్పన్నో ఖో మే అయం అప్పమత్తకో ఆబాధో అత్థి కప్పో నిపజ్జితుం, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి. సో నిపజ్జతి…పే…. ఇదం సత్తమం కుసీతవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గిలానావుట్ఠితో హోతి అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గిలానావుట్ఠితో అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా. తస్స మే కాయో దుబ్బలో అకమ్మఞ్ఞో, హన్దాహం నిపజ్జామీ’తి. సో నిపజ్జతి…పే…. ఇదం అట్ఠమం కుసీతవత్థు. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) “కతమే అట్ఠ ధమ్మా **విసేసభాగియా?** అట్ఠ ఆరమ్భవత్థూని. ఇధావుసో, భిక్ఖునా కమ్మం కాతబ్బం హోతి, తస్స ఏవం హోతి – ‘కమ్మం ఖో మే కాతబ్బం భవిస్సతి, కమ్మం ఖో పన మే కరోన్తేన న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసికాతుం, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా’తి. సో వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇదం పఠమం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా కమ్మం కతం హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో కమ్మం అకాసిం, కమ్మం ఖో పనాహం కరోన్తో నాసక్ఖిం బుద్ధానం సాసనం మనసికాతుం, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే…. ఇదం దుతియం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా మగ్గో గన్తబ్బో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘మగ్గో ఖో మే గన్తబ్బో భవిస్సతి, మగ్గం ఖో పన మే గచ్ఛన్తేన న సుకరం బుద్ధానం సాసనం మనసికాతుం, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే…. ఇదం తతియం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునా మగ్గో గతో హోతి. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో మగ్గం అగమాసిం, మగ్గం ఖో పనాహం గచ్ఛన్తో నాసక్ఖిం బుద్ధానం సాసనం మనసికాతుం, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే…. ఇదం చతుత్థం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో న లభతి లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో నాలత్థం లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం , తస్స మే కాయో లహుకో కమ్మఞ్ఞో, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి…పే…. ఇదం పఞ్చమం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో లభతి లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గామం వా నిగమం వా పిణ్డాయ చరన్తో అలత్థం లూఖస్స వా పణీతస్స వా భోజనస్స యావదత్థం పారిపూరిం. తస్స మే కాయో బలవా కమ్మఞ్ఞో, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి...పే.... ఇదం ఛట్ఠం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖునో ఉప్పన్నో హోతి అప్పమత్తకో ఆబాధో. తస్స ఏవం హోతి – ‘ఉప్పన్నో ఖో మే అయం అప్పమత్తకో ఆబాధో ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం మే ఆబాధో పవడ్ఢేయ్య, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి...పే.... ఇదం సత్తమం ఆరమ్భవత్థు.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు గిలానా వుట్ఠితో హోతి అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా. తస్స ఏవం హోతి – ‘అహం ఖో గిలానా వుట్ఠితో అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా, ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం మే ఆబాధో పచ్చుదావత్తేయ్య, హన్దాహం వీరియం ఆరభామి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయా’తి. సో వీరియం ఆరభతి అప్పత్తస్స పత్తియా అనధిగతస్స అధిగమాయ అసచ్ఛికతస్స సచ్ఛికిరియాయ. ఇదం అట్ఠమం ఆరమ్భవత్థు. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) “కతమే అట్ఠ ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** అట్ఠ అక్ఖణా అసమయా బ్రహ్మచరియవాసాయ. ఇధావుసో, తథాగతో చ లోకే ఉప్పన్నో హోతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ దేసియతి ఓపసమికో పరినిబ్బానికో సమ్బోధగామీ సుగతప్పవేదితో. అయఞ్చ పుగ్గలో నిరయం ఉపపన్నో హోతి. అయం పఠమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం, ఆవుసో, తథాగతో చ లోకే ఉప్పన్నో హోతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, ధమ్మో చ దేసియతి ఓపసమికో పరినిబ్బానికో సమ్బోధగామీ సుగతప్పవేదితో, అయఞ్చ పుగ్గలో తిరచ్ఛానయోనిం ఉపపన్నో హోతి. అయం దుతియో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే.... పేత్తివిసయం ఉపపన్నో హోతి. అయం తతియో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే.... అఞ్ఞతరం దీఘాయుకం దేవనికాయం ఉపపన్నో హోతి. అయం చతుత్థో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే.... పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు పచ్చాజాతో హోతి మిలక్ఖేసు అవిఞ్ఞాతారేసు, యత్థ నత్థి గతి భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం. అయం పఞ్చమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం...పే.... అయఞ్చ పుగ్గలో మజ్ఝిమేసు జనపదేసు పచ్చాజాతో హోతి, సో చ హోతి మిచ్ఛాదిట్ఠికో విపరీతదస్సనో – ‘నత్థి దిన్నం, నత్థి యిట్ఠం, నత్థి హుతం, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో, నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా యే ఇమఞ్చ లోకం పరఞ్చ లోకం సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా పవేదేన్తీ’తి. అయం ఛట్ఠో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం…పే॰… అయఞ్చ పుగ్గలో మజ్ఝిమేసు జనపదేసు పచ్చాజాతో హోతి , సో చ హోతి దుప్పఞ్ఞో జళో ఏళమూగో, నప్పటిబలో సుభాసితదుబ్భాసితానమత్థమఞ్ఞాతుం. అయం సత్తమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ.

“పున చపరం…పే॰… అయఞ్చ పుగ్గలో మజ్ఝిమేసు జనపదేసు పచ్చాజాతో హోతి, సో చ హోతి పఞ్ఞవా అజళో అనేళమూగో, పటిబలో సుభాసితదుబ్భాసితానమత్థమఞ్ఞాతుం. అయం అట్ఠమో అక్ఖణో అసమయో బ్రహ్మచరియవాసాయ. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే అట్ఠ ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** అట్ఠ మహాపురిసవితక్కా – అప్పిచ్ఛస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో మహిచ్ఛస్స. సన్తుట్ఠస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో అసన్తుట్ఠస్స. పవివిత్తస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో సఙ్గణికారామస్స. ఆరద్ధవీరియస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో కుసీతస్స. ఉపట్ఠితసతిస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో ముట్ఠస్సతిస్స. సమాహితస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో అసమాహితస్స . పఞ్ఞవతో [పఞ్ఞావతో (సీ॰ పీ॰)] అయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో దుప్పఞ్ఞస్స. నిప్పపఞ్చస్సాయం ధమ్మో, నాయం ధమ్మో పపఞ్చారామస్సాతి [నిప్పపఞ్చారామస్స అయం ధమ్మో నిప్పపఞ్చరతినో, నాయం ధమ్మో పపఞ్చారామస్స పపఞ్చరతినోతి (సీ॰ స్యా॰ పీ॰) అఙ్గుత్తరేపి తథేవ దిస్సతి. అట్ఠకథాటీకా పన ఓలోకేతబ్బా] ఇమే అట్ఠ ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే అట్ఠ ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** అట్ఠ అభిభాయతనాని – అజ్ఝత్తం రూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పరిత్తాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని , ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి – ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం పఠమం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం రూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి అప్పమాణాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి – ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం దుతియం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పరిత్తాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం తతియం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి అప్పమాణాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం చతుత్థం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి నీలాని నీలవణ్ణాని నీలనిదస్సనాని నీలనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ ఉమాపుప్ఫం నీలం నీలవణ్ణం నీలనిదస్సనం నీలనిభాసం. సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం నీలం నీలవణ్ణం నీలనిదస్సనం నీలనిభాసం, ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి నీలాని నీలవణ్ణాని నీలనిదస్సనాని నీలనిభాసాని, ‘తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ’తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం పఞ్చమం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పీతాని పీతవణ్ణాని పీతనిదస్సనాని పీతనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ కణికారపుప్ఫం పీతం పీతవణ్ణం పీతనిదస్సనం పీతనిభాసం. సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం

ఉభతోభాగవిమట్ఠం పీతం పీతవణ్ణం పీతనిదస్సనం పీతనిభాసం , ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పీతాని పీతవణ్ణాని పీతనిదస్సనాని పీతనిభాసాని, 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం ఛట్ఠం అభిభాయతనం.

"అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి లోహితకాని లోహితకవణ్ణాని లోహితకనిదస్సనాని లోహితకనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ బన్ధుజీవకపుప్ఫం లోహితకం లోహితకవణ్ణం లోహితకనిదస్సనం లోహితకనిభాసం, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం లోహితకం లోహితకవణ్ణం లోహితకనిదస్సనం లోహితకనిభాసం, ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి లోహితకాని లోహితకవణ్ణాని లోహితకనిదస్సనాని లోహితకనిభాసాని, 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం సత్తమం అభిభాయతనం.

"అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ ఓసధితారకా ఓదాతా ఓదాతవణ్ణా ఓదాతనిదస్సనా ఓదాతనిభాసా, సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం ఓదాతం ఓదాతవణ్ణం ఓదాతనిదస్సనం ఓదాతనిభాసం, ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని, 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం అట్ఠమం అభిభాయతనం. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఞ) "కతమే అట్ఠ ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** అట్ఠ విమోక్ఖా – రూపీ రూపాని పస్సతి. అయం పఠమో విమోక్ఖో.

"అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి. అయం దుతియో విమోక్ఖో.

"సుభన్తేవ అధిముత్తో హోతి. అయం తతియో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా 'అనన్తో ఆకాసో'తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం చతుత్థో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'అనన్తం విఞ్ఞాణ'న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం పఞ్చమో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'నత్థి కిఞ్చీ'తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం ఛట్ఠో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం సత్తమో విమోక్ఖో.

"సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం అట్ఠమో విమోక్ఖో. ఇమే అట్ఠ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

“ఇతి ఇమే అసీతి ధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

నవ ధమ్మా

౩౫౯. “నవ ధమ్మా బహుకారా…పే॰… నవ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) “కతమే నవ ధమ్మా **బహుకారా?** నవ యోనిసోమనసికారమూలకా ధమ్మా, యోనిసోమనసికరోతో పామోజ్జం జాయతి, పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదేతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి, సమాహితే చిత్తే యథాభూతం జానాతి పస్సతి, యథాభూతం జానం పస్సం నిబ్బిన్దతి, నిబ్బిన్దం విరజ్జతి, విరాగా విముచ్చతి. ఇమే నవ ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) “కతమే నవ ధమ్మా **భావేతబ్బా?** నవ పారిసుద్ధిపధానియఙ్గాని – సీలవిసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, చిత్తవిసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, దిట్ఠివిసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, కఙ్ఖావితరణవిసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, మగ్గామగ్గఞాణదస్సన – విసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, పటిపదాఞాణదస్సనవిసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, ఞాణదస్సనవిసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, పఞ్ఞావిసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం, విముత్తివిసుద్ధి పారిసుద్ధిపధానియఙ్గం. ఇమే నవ ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) “కతమే నవ ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** నవ సత్తావాసా – సన్తావుసో, సత్తా నానత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి మనుస్సా ఏకచ్చే చ దేవా ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. అయం పఠమో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో , సత్తా నానత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా బ్రహ్మకాయికా పఠమాభినిబ్బత్తా. అయం దుతియో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా ఏకత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా ఆభస్సరా. అయం తతియో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా ఏకత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా. అయం చతుత్థో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా అసఞ్ఞినో అప్పటిసంవేదినో, సేయ్యథాపి దేవా అసఞ్ఞసత్తా. అయం పఞ్చమో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనూపగా. అయం ఛట్ఠో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగా. అయం సత్తమో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగా. అయం అట్ఠమో సత్తావాసో.

“సన్తావుసో, సత్తా సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనూపగా. అయం నవమో సత్తావాసో. ఇమే నవ ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) “కతమే నవ ధమ్మా **పహాతబ్బా?** నవ తణ్హామూలకా ధమ్మా – తణ్హం పటిచ్చ పరియేసనా, పరియేసనం పటిచ్చ లాభో, లాభం పటిచ్చ వినిచ్ఛయో, వినిచ్ఛయం పటిచ్చ ఛన్దరాగో , ఛన్దరాగం పటిచ్చ అజ్ఝోసానం, అజ్ఝోసానం పటిచ్చ పరిగ్గహో, పరిగ్గహం పటిచ్చ మచ్ఛరియం, మచ్ఛరియం పటిచ్చ ఆరక్ఖో, ఆరక్ఖాధికరణం [ఆరక్ఖాధికరణం పటిచ్చ (స్యా. పీ. క.)] దణ్డాదానసత్థాదానకలహవిగ్గహవివాదతువంతువంపేసుఞ్ఞముసావాదా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి. ఇమే నవ ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) “కతమే నవ ధమ్మా **హానభాగియా?** నవ ఆఘాతవత్థూని – ‘అనత్థం మే అచరీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి, ‘అనత్థం మే చరతీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి, ‘అనత్థం మే చరిస్సతీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి; ‘పియస్స మే మనాపస్స అనత్థం అచరీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి…పే.… ‘అనత్థం చరతీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి…పే.… ‘అనత్థం చరిస్సతీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి; ‘అప్పియస్స మే అమనాపస్స అత్థం అచరీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి…పే.… ‘అత్థం చరతీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి…పే.… ‘అత్థం చరిస్సతీ’తి ఆఘాతం బన్ధతి. ఇమే నవ ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) “కతమే నవ ధమ్మా **విసేసభాగియా?** నవ ఆఘాతపటివినయా – ‘అనత్థం మే అచరి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి; ‘అనత్థం మే చరతి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి; ‘అనత్థం మే చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి; ‘పియస్స మే మనాపస్స అనత్థం అచరి…పే.… అనత్థం చరతి…పే.… అనత్థం చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి; ‘అప్పియస్స మే అమనాపస్స అత్థం అచరి…పే.… అత్థం చరతి…పే.… అత్థం చరిస్సతి, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి ఆఘాతం పటివినేతి. ఇమే నవ ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) “కతమే నవ ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** నవ నానత్తా – ధాతునానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఫస్సనానత్తం, ఫస్సనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి వేదనానానత్తం, వేదనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఞ్ఞానానత్తం, సఞ్ఞానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సఙ్కప్పనానత్తం, సఙ్కప్పనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి ఛన్దనానత్తం, ఛన్దనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరిళాహనానత్తం, పరిళాహనానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి పరియేసనానానత్తం, పరియేసనానానత్తం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి లాభనానత్తం. ఇమే నవ ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే నవ ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** నవ సఞ్ఞా – అసుభసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆహారేపటికూలసఞ్ఞా , సబ్బలోకేఅనభిరతిసఞ్ఞా [అనభిరతసఞ్ఞా (స్యా. క.)], అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా. ఇమే నవ ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే నవ ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** నవ అనుపుబ్బవిహారా – ఇధావుసో, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా…పే.… దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా …పే.… తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా…పే.… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా…పే.…

ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమే నవ ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఞ) “కతమే నవ ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** నవ అనుపుబ్బనిరోధా – పఠమం ఝానం సమాపన్నస్స కామసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి, దుతియం ఝానం సమాపన్నస్స వితక్కవిచారా నిరుద్ధా హోన్తి, తతియం ఝానం సమాపన్నస్స పీతి నిరుద్ధా హోతి, చతుత్థం ఝానం సమాపన్నస్స అస్సాసపస్సాసా నిరుద్ధా హోన్తి, ఆకాసానఞ్చాయతనం సమాపన్నస్స రూపసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమాపన్నస్స ఆకాసానఞ్చాయతనసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపన్నస్స విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమాపన్నస్స ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసఞ్ఞా నిరుద్ధా హోతి, సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపన్నస్స సఞ్ఞా చ వేదనా చ నిరుద్ధా హోన్తి. ఇమే నవ ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

“ఇతి ఇమే నవుతి ధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా.

దస ధమ్మా

౩౬౦. “దస ధమ్మా బహుకారా…పే.… దస ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

(క) “కతమే దస ధమ్మా **బహుకారా?** దస నాథకరణాధమ్మా – ఇధావుసో, భిక్ఖు సీలవా హోతి, పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో, అణుమత్తేసు వజ్జేసు భయదస్సావీ సమాదాయ సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు, యంపావుసో, భిక్ఖు సీలవా హోతి…పే.… సిక్ఖతి సిక్ఖాపదేసు. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు బహుస్సుతో …పే.… దిట్ఠియా సుప్పటివిద్ధా, యంపావుసో, భిక్ఖు బహుస్సుతో…పే.… అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో. యంపావుసో, భిక్ఖు…పే.… కల్యాణసమ్పవఙ్కో. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సువచో హోతి సోవచస్సకరణేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో, ఖమో పదక్ఖిణగ్గాహీ అనుసాసనిం. యంపావుసో, భిక్ఖు…పే.… అనుసాసనిం. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు యాని తాని సబ్రహ్మచారీనం ఉచ్చావచాని కింకరణీయాని తత్థ దక్ఖో హోతి అనలసో తత్రుపాయాయ వీమంసాయ సమన్నాగతో, అలం కాతుం, అలం సంవిధాతుం. యంపావుసో, భిక్ఖు…పే.… అలం సంవిధాతుం. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు ధమ్మకామో హోతి పియసముదాహారో అభిధమ్మే అభివినయే ఉళారపామోజ్జో. యంపావుసో, భిక్ఖు...పే.... ఉళారపామోజ్జో. అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సన్తుట్ఠో హోతి ఇతరీతరేహి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేహి. యంపావుసో, భిక్ఖు ...పే.... అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు ఆరద్ధవీరియో విహరతి...పే.... కుసలేసు ధమ్మేసు. యంపావుసో, భిక్ఖు...పే.... అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు సతిమా హోతి, పరమేన సతినేపక్కేన సమన్నాగతో, చిరకతమ్పి చిరభాసితమ్పి సరితా అనుస్సరితా. యంపావుసో, భిక్ఖు...పే.... అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో.

“పున చపరం, ఆవుసో, భిక్ఖు పఞ్ఞవా హోతి ఉదయత్థగామినియా పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో, అరియాయ నిబ్బేధికాయ సమ్మా దుక్ఖక్ఖయగామినియా. యంపావుసో, భిక్ఖు...పే.... అయమ్పి ధమ్మో నాథకరణో. ఇమే దస ధమ్మా బహుకారా.

(ఖ) “కతమే దస ధమ్మా **భావేతబ్బా?** దస కసిణాయతనాని – పథవీకసిణమేకో సఞ్జానాతి ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం. ఆపోకసిణమేకో సఞ్జానాతి...పే.... తేజోకసిణమేకో సఞ్జానాతి... వాయోకసిణమేకో సఞ్జానాతి... నీలకసిణమేకో సఞ్జానాతి... పీతకసిణమేకో సఞ్జానాతి... లోహితకసిణమేకో సఞ్జానాతి... ఓదాతకసిణమేకో సఞ్జానాతి... ఆకాసకసిణమేకో సఞ్జానాతి... విఞ్ఞాణకసిణమేకో సఞ్జానాతి ఉద్ధం అధో తిరియం అద్వయం అప్పమాణం . ఇమే దస ధమ్మా భావేతబ్బా.

(గ) “కతమే దస ధమ్మా **పరిఞ్ఞేయ్యా?** దసాయతనాని – చక్ఖాయతనం, రూపాయతనం, సోతాయతనం, సద్దాయతనం, ఘానాయతనం, గన్ధాయతనం, జివ్హాయతనం, రసాయతనం, కాయాయతనం, ఫోట్ఠబ్బాయతనం. ఇమే దస ధమ్మా పరిఞ్ఞేయ్యా.

(ఘ) “కతమే దస ధమ్మా **పహాతబ్బా?** దస మిచ్ఛత్తా – మిచ్ఛాదిట్ఠి, మిచ్ఛాసఙ్కప్పో, మిచ్ఛావాచా, మిచ్ఛాకమ్మన్తో, మిచ్ఛాఆజీవో, మిచ్ఛావాయామో, మిచ్ఛాసతి, మిచ్ఛాసమాధి, మిచ్ఛాఞాణం, మిచ్ఛావిముత్తి. ఇమే దస ధమ్మా పహాతబ్బా.

(ఙ) “కతమే దస ధమ్మా **హానభాగియా?** దస అకుసలకమ్మపథా – పాణాతిపాతో, అదిన్నాదానం, కామేసుమిచ్ఛాచారో, ముసావాదో, పిసుణా వాచా, ఫరుసా వాచా, సమ్ఫప్పలాపో, అభిజ్ఝా, బ్యాపాదో, మిచ్ఛాదిట్ఠి. ఇమే దస ధమ్మా హానభాగియా.

(చ) “కతమే దస ధమ్మా **విసేసభాగియా?** దస కుసలకమ్మపథా – పాణాతిపాతా వేరమణీ, అదిన్నాదానా వేరమణీ, కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ, ముసావాదా వేరమణీ, పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ, ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ, సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ, అనభిజ్ఝా, అబ్యాపాదో, సమ్మాదిట్ఠి. ఇమే దస ధమ్మా విసేసభాగియా.

(ఛ) “కతమే దస ధమ్మా **దుప్పటివిజ్ఝా?** దస అరియవాసా – ఇధావుసో , భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి, ఛళఙ్గసమన్నాగతో, ఏకారక్ఖో, చతురాపస్సేనో, పణున్నపచ్చేకసచ్చో, సమవయసట్ఠేసనో, అనావిలసఙ్కప్పో, పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో, సువిముత్తచిత్తో, సువిముత్తపఞ్ఞో.

“కథఞ్చావుసో , భిక్ఖు **పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో** హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో కామచ్ఛన్దో పహీనో హోతి, బ్యాపాదో పహీనో హోతి, థినమిద్ధం పహీనం హోతి, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం పహీనం హోతి, విచికిచ్ఛా పహీనా హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు పఞ్చఙ్గవిప్పహీనో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు ఛళఙ్గసమన్నాగతో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా...పే.... ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా... జివ్హాయ రసం సాయిత్వా... కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా... మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఛళఙ్గసమన్నాగతో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు ఏకారక్ఖో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు సతారక్ఖేన చేతసా సమన్నాగతో హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఏకారక్ఖో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు చతురాపస్సేనో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు సఙ్ఖాయేకం పటిసేవతి, సఙ్ఖాయేకం అధివాసేతి, సఙ్ఖాయేకం పరివజ్జేతి, సఙ్ఖాయేకం వినోదేతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు చతురాపస్సేనో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు పణున్నపచ్చేకసచ్చో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో యాని తాని పుథుసమణబ్రాహ్మణానం పుథుపచ్చేకసచ్చాని, సబ్బాని తాని నున్నాని హోన్తి పణున్నాని చత్తాని వన్తాని ముత్తాని పహీనాని పటినిస్సట్ఠాని. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు పణున్నపచ్చేకసచ్చో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు సమవయసట్ఠేసనో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో కామేసనా పహీనా హోతి, భవేసనా పహీనా హోతి, బ్రహ్మచరియేసనా పటిప్పస్సద్ధా. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు సమవయసట్ఠేసనో హోతి.

“కథఞ్చావుసో , భిక్ఖు **అనావిలసఙ్కప్పో** హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో కామసఙ్కప్పో పహీనో హోతి, బ్యాపాదసఙ్కప్పో పహీనో హోతి, విహింసాసఙ్కప్పో పహీనో హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు అనావిలసఙ్కప్పో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు పస్సద్ధకాయసఙ్ఖారో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు సువిముత్తచిత్తో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖునో రాగా చిత్తం విముత్తం హోతి, దోసా చిత్తం విముత్తం హోతి, మోహా చిత్తం విముత్తం హోతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు సువిముత్తచిత్తో హోతి.

“కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు సువిముత్తపఞ్ఞో హోతి? ఇధావుసో, భిక్ఖు ‘రాగో మే పహీనో ఉచ్ఛిన్నమూలో తాలావత్థుకతో అనభావంకతో ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’తి పజానాతి. ‘దోసో మే పహీనో…పే॰… ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’తి పజానాతి. ‘మోహో మే పహీనో …పే॰… ఆయతిం అనుప్పాదధమ్మో’తి పజానాతి. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు సువిముత్తపఞ్ఞో హోతి. ఇమే దస ధమ్మా దుప్పటివిజ్ఝా.

(జ) “కతమే దస ధమ్మా **ఉప్పాదేతబ్బా?** దస సఞ్ఞా – అసుభసఞ్ఞా, మరణసఞ్ఞా, ఆహారేపటికూలసఞ్ఞా, సబ్బలోకేఅనభిరతిసఞ్ఞా, అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా. ఇమే దస ధమ్మా ఉప్పాదేతబ్బా.

(ఝ) “కతమే దస ధమ్మా **అభిఞ్ఞేయ్యా?** దస నిజ్జరవత్థూని – సమ్మాదిట్ఠిస్స మిచ్ఛాదిట్ఠి నిజ్జిణ్ణా హోతి. యే చ మిచ్ఛాదిట్ఠిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి. సమ్మాసఙ్కప్పస్స మిచ్ఛాసఙ్కప్పో…పే॰… సమ్మావాచస్స మిచ్ఛావాచా… సమ్మాకమ్మన్తస్స మిచ్ఛాకమ్మన్తో… సమ్మాఆజీవస్స మిచ్ఛాఆజీవో… సమ్మావాయామస్స మిచ్ఛావాయామో… సమ్మాసతిస్స మిచ్ఛాసతి… సమ్మాసమాధిస్స మిచ్ఛాసమాధి… సమ్మాఞాణస్స మిచ్ఛాఞాణం నిజ్జిణ్ణం హోతి. సమ్మావిముత్తిస్స మిచ్ఛావిముత్తి నిజ్జిణ్ణా హోతి. యే చ మిచ్ఛావిముత్తిపచ్చయా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి, తే చస్స నిజ్జిణ్ణా హోన్తి. ఇమే దస ధమ్మా అభిఞ్ఞేయ్యా.

(ఞ) “కతమే దస ధమ్మా **సచ్ఛికాతబ్బా?** దస అసేక్ఖా ధమ్మా – అసేక్ఖా సమ్మాదిట్ఠి, అసేక్ఖో సమ్మాసఙ్కప్పో, అసేక్ఖా సమ్మావాచా, అసేక్ఖో సమ్మాకమ్మన్తో, అసేక్ఖో సమ్మాఆజీవో, అసేక్ఖో సమ్మావాయామో, అసేక్ఖా సమ్మాసతి, అసేక్ఖో సమ్మాసమాధి, అసేక్ఖం సమ్మాఞాణం, అసేక్ఖా సమ్మావిముత్తి. ఇమే దస ధమ్మా సచ్ఛికాతబ్బా.

“ఇతి ఇమే సతధమ్మా భూతా తచ్ఛా తథా అవితథా అనఞ్ఞథా సమ్మా తథాగతేన అభిసమ్బుద్ధా”తి. ఇదమవోచాయస్మా సారిపుత్తో. అత్తమనా తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స భాసితం అభినన్దున్తి.

దసుత్తరసుత్తం నిట్ఠితం ఏకాదసమం.

పాథికవగ్గో [పాటికవగ్గో (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] నిట్ఠితో.

తస్సుద్దానం –

పాథికో చ [పాటికఞ్చ (స్యా॰ కం॰)] ఉదుమ్బరం [పాటికోదుమ్బరీచేవ (సీ॰ పీ॰)], చక్కవత్తి అగ్గఞ్ఞకం;
సమ్పసాదనపాసాదం [సమ్పసాదఞ్చ పాసాదం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], మహాపురిసలక్ఖణం.

సిఙ్గాలాటానాటియకం , సఙ్గీతి చ దసుత్తరం;
ఏకాదసహి సుత్తేహి, పాథికవగ్గోతి వుచ్చతి.

పాథికవగ్గపాళి నిట్ఠితా.

తీహి వగ్గేహి పటిమణ్డితో సకలో

దీఘనికాయో సమత్తో.